

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2022

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2022

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

Innhald

Del I	Innleiande del	9	Kap. 1141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	79
1	Landbruks- og matpolitikken til regjeringa	11	Kap. 4141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	80
2	Politisk rekneskap 2018–2021	16	Kap. 1142 Landbruksdirektoratet	81
3	Mål for landbruks- og matsektoren	19	Kap. 4142 Landbruksdirektoratet	90
4	Oversiktstabellar	20	Kap. 1148 Naturskade – erstatningar	90
5	Oppfølging av oppmodings- og utgreiingsvedtak	25	Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklings- tiltak i landbruket	91
Del II	Budsjettframlegg	31	Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	94
6	Nærare omtale av løyvingforslaga	33	Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	112
Programområde 15 Landbruk og mat	33	Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen	113	
<i>Programkategori 15.00</i>		Kap. 1161 Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	116	
<i>Administrasjon m.m.</i>	33	Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	120	
Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet	34	<i>Programkategori 15.40 Forretningsdrift</i>	123	
Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet	36	Kap. 5652 Statskog SF – renter og utbytte ...	124	
<i>Programkategori 15.10 Matpolitikk</i>	37	Del III Rapportering på dei landbruks- og matpolitiske måla og omtale av særlege tema	127	
Kap. 1112 Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet	42	7 Dei landbruks- og matpolitiske måla	129	
Kap. 1115 Mattilsynet	44	8 Matsikkerheit og beredskap	130	
Kap. 4115 Mattilsynet	51	9 Landbruk over heile landet	133	
<i>Programkategori 15.20 Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling</i>	52	10 Auka verdiskaping	139	
Kap. 1136 Kunnskapsutvikling m.m.	55	11 Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar	147	
Kap. 4136 Kunnskapsutvikling m.m.	58	12 Ei effektiv landbruks- og matforvaltning	154	
Kap. 1137 Forsking og innovasjon	58	13 Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken	159	
<i>Programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak</i>	64			
Kap. 1138 Støtte til organisasjonar m.m.	69			
Kap. 1139 Genressursar, miljø- og ressursregistreringar	74			
Kap. 1140 Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	76			

14	Vareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosessar	162	Forslag	179
15	Oppfølging av likestillings- og diskrimineringslova	165	Vedlegg	
			1	Standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilte fullmakter .....
				179
16	Oversikt over lønsvilkåra til leiarar i heileigde statlege verksemdar	171	2	Oversikt over fullmakter som gjelder meir enn eit budsjettår .....
				187

Figuroversikt

Figur 3.1	Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet	19	Figur 10.2	Gjennomsnittleg driftsoverskott frå ulike former for andre landbruksbaserte næringar, for bruk med omsetnad over 20 000 kroner i andre landbruksbaserte næringar, 2017–2019	143
Figur 7.1	Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet	129	Figur 11.1	Akkumulert bidrag til oppvarming av klimagassar frå jordbruket, målt i CO ₂ -ekvivalentar (GWP100) og CO ₂ -oppvarmings-ekvivalentar (GWP*)	149
Figur 9.1	Endring i produsert mengde fordelt på produksjonar og fylke, 2010 til 2020	136			
Figur 9.2	Landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, 2019	137			
Figur 9.3	Jordbruksverksemdar etter jordbruksareal i drift, 2019	137			
Figur 10.1	Endring i areal grovfôr og korn, 2005–2013 og 2014–2020	141			

Tabelloversikt

Tabell 5.1	Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer	25	Tabell 15.1	Midlar til investering og bedriftsutvikling til tradisjonelt jord-, hage- og skogbruk, inkl. øyremerkingar frukt og grønt	166
Tabell 6.1	Økonomiske nøkkeltal for landbruks- og matforskningsinstitutta for 2020	61	Tabell 15.2	Midlar til investering og bedriftsutvikling til andre landbruksbaserte næringer	166
Tabell 6.2	Oversikt over personale og publisering ved landbruks- og matforskningsinstitutta for 2020	61	Tabell 15.3	Verknad av midlar til investerings og bedriftsutvikling på sysselsetting, for andre landbruksbaserte næringer	166
Tabell 6.3	Støtte til organisasjonar i 2020	70	Tabell 15.4	Rapportering likestilling – del 1	170
Tabell 6.4	Støtte til organisasjonar i 2021 og budsjettframlegg for 2022	71	Tabell 15.5	Rapportering likestilling – del 2	170
Tabell 6.5	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak.....	75	Tabell 16.1	Statskog SF	171
Tabell 6.6	Fordeling av midlar på kap. 1141, post 75 for 2022	80	Tabell 16.2	Staur gård AS	171
Tabell 6.7	Tilsegnfullmakt naturskadeerstatningar i 2022	90			
Tabell 6.8	Tilsegnfullmakt infrastrukturtiltak i 2022	93	Vedlegg 1		
Tabell 6.9	Framføring av kapitalsituasjonen for LUF for 2020–2022	99	Tabell 1.1	Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art	179
Tabell 6.10	Tilskottsramme for LUF	100	Tabell 1.2	Norsk institutt for bioøkonomi – inntekter etter inntektskjelde	181
Tabell 6.11	Tilskott til regionale kompetansenettverk	103	Tabell 1.3	Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar	181
Tabell 6.12	Fordeling av tilskott til kvalitetstiltak i 2022	111	Tabell 1.4	Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art	183
Tabell 6.13	Framlegg om jeger- og fellingsavgifter, 2022	121	Tabell 1.5	Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde	184
Tabell 6.14	Berekning av kapital i Viltfondet, 2022	122	Tabell 1.6	Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar	185
Tabell 6.15	Samla ressursbruk finansiert av inntekter til Viltfondet i 2022	122			
Tabell 9.1	Jordbruksareal i drift, 1999–2020	133			
Tabell 9.2	Førebelse tal for sysselsette etter arbeidsstad, fordelt på næringer, 2020	134			
Tabell 10.1	Gjennomsnittleg bruttoinvestering per bruk innanfor driftsgranskingane i jordbruket fordelt på regionar, 2019	145			

Oversikt over boksar

Boks 13.1 Kunnskap for å nedkjempe lungebetennelse hos kalvar	159	Boks 13.3 Trebygg og brannsikkerheit	161
Boks 13.2 Modernisering til berekraftig og klimavenleg gardsdrift	160	Boks 13.4 Kan folkefinansiering bidra til å finansiere klimatiltak i landbruket?	161

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2022

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

*Tilråding frå Landbruks- og matdepartementet 24. september 2021,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Solberg)*

Del I
Innleiande del

1 Landbruks- og matpolitikken til regjeringa

Prioriteringar i landbruks- og matpolitikken

Norsk økonomi er ute av koronakrisa. Med samarbeid og handlekraft har vi handtert den brattaste økonomiske nedgangen sidan krigen. Nå er vi ute av krisa, sjølv om nokre bransjar framleis er påverka. Vi skal no leggje pandemien bak oss, og vi skal halde fram med å skape meir og inkludere fleire. I framlegget til statsbudsjettet for 2022 prioriterer regjeringa tiltak som legg til rette for fleire nye arbeidsplassar i private bedrifter, hjelper dei som framleis er prega av at krisa ramma skeivt og vi set i verk tiltak for å få fart på omstillinga mot eit grønarare og meir digitalisert samfunn.

Norsk landbruk skal vere berekraftig, og er viktig for å halde matvaresikkerheit, verdiskaping, busetting og kulturlandskap ved lag. Dei fire berejelkane for landbrukspolitikken – eit velfungerande importvern, samvirkebaserte marknadsordningar, forhandlingsinstituttet med årlege jordbruksoppgjør og ein eigedomspolitikkk for å sikre og styrkje den sjølvvegande bonden – ligg fast. Regjeringa vil ta vare på det unike ved norsk matproduksjon, som låg medisinbruk, god dyrevelferd og ei lang verdikjede, i tillegg til berekraftig bruk og forvaltning av norske ressursar for å leggje til rette for landbruk over heile landet. Ein føresetnad for dette er ein variert bruksstruktur som er basert på regionale og lokale føresetnader for ulike produksjonar. Regjeringa legg i dette budsjettframlegget til rette for eit aktivt og framtidsetta landbruk i heile landet, auka konkurransekraft for norske jordbruksprodukt og innovasjon og nyskaping i heile sektoren. Regjeringa baserer landbrukspolitikken på ei klar forståing av at bonden er sjølvstendig næringsdrivande.

Regjeringa har lagt fram Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening*. Meldinga er den norske handlingsplanen for å nå berekraftsmåla innan 2030. Landbruks- og matpolitikken har verknad på fleire av berekraftsmåla, og dei største verknaene er på mål 2 Utrydde svolt, mål 12 Ansvarleg forbruk og produksjon, mål 13 Stoppe klimadringane og mål 15 Livet på land. Meldinga omtaler strategiar i landbruks- og matpolitikken som skal bidra til å nå dei ulike berekraftsmåla, til

dømes nasjonal jordvernstrategi, miljøsatsing i landbruket, Matnasjonen Noreg, bioøkonomistrategien og strategi for sirkulær økonomi.

Matsikkerheit og dyrevelferd

Regjeringa vil bruke matpolitikken til å sikre trygg mat og god dyrehelse. Forvaltninga arbeider for å vere førebudd på hendingar som kan utgjere eit trugsmål mot trygg mat og mot matsikkerheita. God dyrehelse og god dyrevelferd er viktig for produksjon av trygg mat og for omdømmet til norsk matproduksjon. For å halde den gode statusen ved lag blir det lagt vekt på kontinuerleg overvaking, slik at tiltak kan setjast inn i tide. Helsen i norsk husdyrhald er god. Det er svært få tilfelle av salmonellainfeksjon hos norske husdyr samanlikna med mange andre land. Smitte til menneske frå norskprodusert kjøtt og kjøttprodukt skjer difor svært sjeldan.

Regjeringa vil starte arbeidet med ei ny dyrevelferdsmelding. Den førre dyrevelferdsmeldinga er frå 2002 og tida er moden for ein grundig gjennomgang av alt dyrehald og dyrevelferd i Noreg.

Satsing på digitalisering i Mattilsynet

Regjeringa gjer framlegg om å auke Mattilsynets budsjett knytt til digital dialog og deling av data med 10 mill. kroner. Mattilsynet kan med dette målrette og effektivisere den offentlege kontrollen, mellom anna knytt til dyrevelferd. Målet med satsinga er å bidra til auka verdiskaping i matkjeda gjennom å dele data som kan forbetre og effektivisere næringa sin produksjon.

Auka matproduksjon og berekraftig jordbruk over heile landet

Regjeringa vil leggje til rette for å ta vare på produksjonsressursane i heile landet og auke produksjonen av planteprodukt til mat. Dette er område der sjølvforsyninga kan aukast. For å lukkast må produktiviteten og konkurransekrafta bli betra. Norsk jordbruk og matindustri skal produsere varer som norske forbrukarar etterspør.

Stortinget vedtok regjeringa sitt forslag til jordbruksoppgjær 16. juni 2021, etter at jordbruket sine organisasjonar braut forhandlingane 6. mai 2021. Oppgjæret hadde ei ramme på 962 mill. kroner og la til rette for ein gjennomsnittleg netto inntektsvekst frå 2021, før oppgjær, til 2022 på om lag 4,5 pst. (18 700 kroner). Jordbruksoppgjæret innebar eit betydeleg bidrag for å oppfylle klimavtalen mellom staten og jordbruket, og avsetjingane med klima- og miljøverknad blei auka med 238 mill. kroner. Regjeringa prioriterer vidare distrikt og små- og mellomstore bruk, og legg vekt på å stimulere til større del norsk fôr, både grovfôr, korn og proteinvekstar. Sektorar med marknadspotensial, som korn, frukt, grønt og potet, er prioriterte i jordbruksavtalen.

Regjeringa la i 2021 fram strategien for *Matnasjonen Norge*. Strategien femnar både blå og grøn sektor og har koplingar mot folkehelsearbeidet. Den skal samle og synleggjere potensialet som ligg i eit styrkt samarbeid nasjonalt, regionalt og lokalt på tvers av sektorar, bransjar og politikkområde. Innsatsen skal strukturerast omkring fire innsatsområde: 1) Produksjon av, og tilbod om, berekraftig, trygg og sunn mat av høg kvalitet, 2) skape grunnlag for vekst og verdiskaping i heile landet, 3) innovasjon og mangfald, og 4) kompetanse, rekruttering og omdømebygging.

Berekraftig reindriftsnæring

Regjeringa vil leggje til rette for gode rammevilkår for reindriftsnæringa. Reindriftsavtalen 2021/2022 legg opp til ei prioritering av arbeidet med å vareta reindriftsareal, og det skal gjennomførast eit pilotprosjekt for å byggje opp ei rådgivingsteneste for arealsaker i reindrifta. Dette er eit viktig tiltak for å gjere det enklare for næringa å handtere arealsaker. Med bakgrunn i erfaringane frå beitekrisa i 2020 er avtalepartane samde om nokre justeringar i systemet for beredskap i reindrift. Det skal vere eitt beredskapsutval i kvart av reinbeiteområda. Statsforvaltaren er ansvarleg for å leie desse og sikre god kommunikasjon internt i forvaltninga og mellom forvaltning og næring. Det blir lagt til rette for å auke kompetansen i reinbeitedistrikta om beredskap, og det skal utarbeidast malar for beredskapsplanar. Avtalepartane har vidare prioritert arbeidet med å sikre interessene til norske reineigarar som har utfordringar som følgje av at det ikkje er inngått konvensjon mellom Noreg og Sverige om grenseoverskridande reinbeite.

Berekraftig skog- og trenæring

Regjeringa vil leggje til rette for ei utvikling der sirkulære løysingar i bioøkonomien, altså næringar innanfor verdiskaping frå fornybare biologiske ressursar, i størst mogleg grad bidreg til berekraftig verdiskaping og til at Noreg når måla sette til berekraft, klima og miljø. Det ligg eit stort potensial for verdiskaping og miljøgevinstar i betre utnytting av skogressursane. Eit aktivt skogbruk som tek omsyn til miljøverdiar og friluftsliv, saman med ein lønsam foredlingsindustri, gir positive nærings-, energi- og klimabidrag. Hovudprioriteringane er reduserte transportkostnader gjennom betre infrastruktur, auka opptak av CO₂ i skogen, og samla sett større bidrag frå skogbruket til verdiskaping og grøn omstilling av økonomien.

Eigedomslovgivinga

Regjeringa vil sikre at matjorda blir brukt til matproduksjon. Departementet har utforma nye rundskriv om praktiseringa av jord- og konesjonslovgivinga. Dei nye rundskriva skal gjere det enklare for kommunane og statsforvalterane å praktisere lovane. Rundskriva er oppdaterte ut frå gjeldande praksis og inneheld samstundes tydelegare signal om mellom anna praktiseringa av reglar knytte til jordvern, aksjeselskap som kjøper landbrukseigedom, og om forholdet mellom delingsreglane i jordlova og reglane om husdyrkonsesjon. Departementet vil òg følgje opp Stortingets vedtak om endringar i arvelova, som mellom anna regulerer kor lenge landbrukseigedommar kan liggje i dødsbu. Iverksetjing av dei nye reglane skal leggje til rette for auka utbod av landbrukseigedommar, og aktiv drift av landbruksareal.

Jordvern

Regjeringa vil følgje opp den nye jordvernstrategien. Målet er at den årlege omdisponeringa av dyrka mark skal vere under 3 000 dekar i 2025. Regjeringa vil sjå nærare på korleis ein kan registrere all nedbygging som ikkje blir registrert i KOSTRA i dag, og vurdere eit måltal for samla nedbygging. Regjeringa vil òg med verknad frå 2022 etablere ei ordning for tilskott til kommunale jordvernstrategiar.

Genetiske ressursar

Klimaendringar og press på ressursgrunnlaget utgjer eit trugsmål mot målet om auka matproduksjon. Desse utfordringane krev gode tilpassingar i landbruket. Dei genetiske ressursane hos husdyr og matvekstar er ein vesentleg del av det biologiske grunnlaget for auka matproduksjon. God forvaltning av dei genetiske ressursane gjennom bruk og vern er viktig for god måloppnåing. Departementet arbeider difor med å utarbeide ein nasjonal tiltaksplan for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk.

Miljø- og klimaarbeidet

Regjeringa følger opp miljø- og klimaarbeidet i jordbruket. Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal bidra til å halde ved lag kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga frå jordbruket. Regjeringa har inngått ein intensjonsavtale med organisasjonane i jordbruket om å arbeide for reduserte utslepp og auka opptak av karbon i jordbruket. Denne avtalen ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover, det går òg fram av regjeringa sin *Klimaplan 2021–2030* (Meld. St. 13 (2020–2021)). I jordbruksoppgjeret 2021 blei det gjort ei betydeleg styrking av klima- og miljøsatsinga og det blei særleg prioritert å styrkje investeringar i klimatiltak som skal bidra til utsleppsreduksjonar. Denne satsinga skal mellom anna bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket.

Regjeringa har som mål å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* går det fram at regjeringa difor vil vurdere å styrkje eksisterande klimatiltak i skog, innføre krav om minstealder for hogst i lov og forskrift og leggje til rette for skogplanting på nye areal med klare miljøkriterium.

Forskningsaktivitet

Regjeringa vil leggje til rette for ein kunnskapsbasert og høgteknologisk landbruks- og matsektor. Forsking, innovasjon og ny teknologi skal leggje grunnlaget for eit framtidsretta og klimavenleg landbruk, og gi viktige bidrag til det grøne skiftet. I tillegg til forskning og kunnskap som bidreg til auka berekraft og verdiskaping i næringa, skal forskningsbasert kunnskap liggje til grunn for politikktutvikling og forvaltning.

Rekruttering i heile verdikjeda

Regjeringa legg til rette for at fleire tek landbruks- og matfagleg utdanning. Landbruk er ei kompetansekreivjande næring. Rett kompetanse er ein føresetnad for å produsere berekraftig og effektivt. Dyktige fagfolk er viktig for heile verdikjeda for mat. Fleire fagutdanna og auka rekruttering til mat- og måltidsbransjen er sentralt for å vidareutvikle Noreg som matnasjon fram mot 2030.

Auka verdiskaping og berekraft i dei landbaserte bionæringane

Regjeringa prioriterer forskning og innovasjon for auka verdiskaping og berekraft i dei landbaserte bionæringane. Det blir lagt vekt på kunnskap som kan bidra til eit meir berekraftig matsystem med produksjon av nok, sunn og trygg mat, samstundes som vi reduserer klimagassutsleppa og tek vare på naturmangfaldet. Kunnskap og teknologiutvikling skal leggje grunnlag for sirkulær bioøkonomi, verdiskaping og nye grøne arbeidsplassar gjennom auka og meir effektiv utnytting av landbruket sine fornybare ressursar. Vidare vil kunnskapsbehov knytt til berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling, vere sentralt.

Dei landbruks- og matfaglege forskingsinstitutta

Regjeringa vil føre vidare arbeidet med å utvikle fagleg sterke og økonomisk effektive forskingsinstitutt. Dei landbruks- og matfaglege forskingsinstitutta er viktig for å sikre høg beredskap og for å gi gode råd til forvaltninga. Institutta spelar dessutan ei viktig rolle i å auke forskningsaktiviteten i landbruket sin tilhøyrande industri, og gir på den måten viktige bidrag til næringsutvikling og auka konkurransevne.

Oppfølging av ny tryggingslov

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) tok til å gjelde 1. januar 2019, og alle sektorar arbeider med å implementere lova. Formålet med lova er å tryggje dei nasjonale sikkerheitsinteressene våre og å førebyggje, avdekkje og motverke sikkerheitstrugande verksemd. Dei nasjonale sikkerheitsinteressene blir tryggja ved at departementa identifiserer grunnleggjande nasjonale funksjonar (GNF) innanfor sine ansvarsområde. Landbruks- og matdepartementet arbeider vidare med å konkretisere og å identifisere funksjonar, objekt og

infrastruktur av avgjerande verdi for grunnleggjande nasjonale funksjonar knytt til sektoren.

Internasjonalt arbeid på landbruks- og matområdet

Noreg har slutta seg til ei rekkje internasjonale avtalar som dekkjer mellom anna handel, mattryggleik, plante- og dyrehelse, skog og klima.

Regelverket til Verdas handelsorganisasjon (WTO), inkludert landbruksavtalen, legg viktige rammer for utforminga av verkemidla i landbrukspolitikken. Regjeringa tilpassar verkemiddelbruken slik at Noreg oppfyller sine plikter. Både forhandlingane og oppfølginga av WTO-pliktene krev aktiv deltaking for å sikre norske interesser. Vidare er *Avtalen om veterinære og plantasaneitære forhold* (SPS-avtalen) under WTO-avtalen viktig på matområdet, i tillegg til *Avtalen om tekniske handelshindre* (TBT-avtalen), som regulerer tekniske handelshinder som ikkje allereie er dekte av SPS-avtalen.

Arbeidet i dei standardsetjande organisasjonane under WTO/SPS, Codex Alimentarius, Den internasjonale plantevernkonvensjonen (IPPC), og Verdas dyrehelseorganisasjon (OIE) vil vere prioritert. Dette arbeidet legg premissar for regelverket i Noreg og EU/EØS.

EØS-avtalen legg klare føringar for regelverket for mat og innsatsfaktorar i Noreg. Det norske regelverket er i stor grad harmonisert med regelverket i EU på matområdet. Regjeringa legg vekt på å vareta norske interesser ved å medverke tidleg i prosessar og politikktutforming i EU.

Arbeidet med bilaterale frihandelsavtalar for EFTA-landa vil framleis ha høg prioritet for å sikre at avtalane ikkje trugar viktige norske landbruksinteresser. Eit døme på det er handelsforhandlingane med Storbritannia som blei avslutta i 2021. For landbruksvarer er regjeringa sitt mål for slike forhandlingar at konsesjonar skal givast der importen ikkje vil kunne komme til erstatning for norsk produksjon. Det same gjeld ved forhandlingar med EU om auka marknadstilgang etter EØS-avtalens artikkel 19.

Noreg kan ha særeigne nasjonale interesser som må inkluderast i avtaleverket. Dette kan vere løysingar som er tilpassa våre naturgitte forhold (plante- og dyrehelse), vårt kostnadsnivå (importvernet) eller andre nasjonale behov, og som trengst for å kunne oppfylle dei ulike måla for landbruks- og matpolitikken.

FNs berekraftsmål er ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot år 2030. Toppmøtet om matsystem i

september 2021 skal betre framgangen og synleggjere det tiåret der verda skal nå berekraftsmåla. Oppfølging av toppmøtet om matsystem er ei prioritert oppgåve for departementet.

Noreg deltek òg aktivt i ei rekkje andre internasjonale forum på landbruks- og matområdet, både innanfor og utanfor FN-systemet.

Mandatet for FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO) omfattar global matsikkerheit, reduksjon av fattigdom og berekraftig bruk og forvaltning av naturressursar. Noreg vil aktivt følgje opp dei styrande organa i FAO, inkludert fagkomiteane innan jordbruk, skog og fiske. Noreg vil òg følgje og påverke det internasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens innanfor rammeverket for *ei helse*. I tillegg vil Noreg følgje opp Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressursar, og arbeidet i FAOs Kommisjon for genetiske ressursar for mat og landbruk.

Innanfor skogområdet følgjer Noreg også arbeidet i FN's skogforum (UNFF), som legg overordna premissar for berekraftig skogforvaltning globalt. I Europa samarbeider landa om berekraftig skogforvaltning og utvikling av skog- og trenæringa gjennom FOREST EUROPE, FN's økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) og FAOs regionale skogkommisjon for Europa (EFC). Noreg er medlem av European Forest Institute (EFI), eit forskingsnettverk etablert av europeiske statar, og tek sikte på å bidra økonomisk til den delen av EFI som arbeider med å kople forskning og politikktutvikling. Dette arbeidet gir kunnskapsgrunnlag for nasjonal og europeisk skogpolitikk. Noreg er òg medlem i regionale skogsamarbeid; skognettverket Barents Forest Sector Network innanfor Barents-samarbeidet med Finland, Russland og Sverige, og eit sirkumborealt samarbeid der òg Canada og USA deltek.

Nordisk ministerråd for fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk (MR-FJLS) arbeider for berekraftig og konkurransedyktig bruk av naturressursar. Det fireårige samarbeidsprogrammet utgjer, saman med dei overordna initiativa, handlingsrommet for samarbeidet. I 2022 har Noreg formannskapet i Nordisk ministerråd. Eit sentralt tema blir korleis bioøkonomien kan bidra til auka verdiskaping og omstilling i rurale område i Norden. Oppfølging av FN's toppmøte om matsystem vil òg vere på dagsorden saman med ei vidareføring av samarbeidet om *ei helse* og antibiotikaresistens, nordiske næringsstoffanbefalingar, klimautfordringar og berekraftig proteinproduksjon. Det nordiske samarbeidet om genressursar gjennom NordGen held òg fram.

Nasjonal oppfølging av FNs berekraftsmål 2 – Utrydde sult

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å koordinere det nasjonale arbeidet med FNs berekraftsmål 2. Berekraftsmål 2 *Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk* har fleire dimensjonar. Vi skal oppnå matsikkerheit og betre ernæring i tillegg til berekraftig matproduksjon.

Berekraftsmåla set ambisiøse mål for sosial, økonomisk og miljømessig utvikling dei neste ti åra, og skal bidra både nasjonalt og internasjonalt for å byggje berekraftige matsystem. Regjeringa har nyleg lagt fram Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening — Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Meldinga slår fast at *2030-agendaen* og berekraftsmåla er det politiske hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid. Berekraftsmåla er på denne måten ei overbygging for regjeringa sin politikk nasjonalt og internasjonalt. Status i Noreg for *Berekraftsmål 2 utrydde sult* er i all hovudsak god, men det er utfordringar knytt til overvekt og for lite fysisk aktivitet i delar av befolkninga. Det er generelt for høgt inntak av salt, tilsett sukker og metta feitt og for lite inntak av frukt, bær, fullkorn og fisk.

Det er viktig for regjeringa å utvikle og byggje vidare på institusjonar og organisasjonar i landbruket for å sikre lik og trygg tilgang til kunnskap,

finansiering, teknologi og andre ressursar som er naudsynte i verdikjeda for mat. Klimaendringane og andre miljømessige utfordringar vil kunne ha verknad for norsk matproduksjon. Regjeringa har difor lagt til rette for berekraftig og langsiktig forvaltning av naturressursane gjennom ein heilskapleg landbruks- og matpolitikk, og har mellom anna nyleg lagt fram ein oppdatert nasjonal jordvernstrategi. Det er òg arbeidd systematisk med å halde den gode statusen for dyrehelse og dyrevelferd ved lag og med å vareta arealgrunlaget for reindrifta.

Meldingane om ein heilskapleg politikk for jordbruket, Meld. St. 11 (2016–2017) og Meld. St. 32 (2016–2017) om berekraftig reindrift, er den sentrale politiske ramma for regjeringa sin politikk for å oppnå berekraftsmål 2. I tillegg arbeider regjeringa målretta på fleire politikkområde for å sikre at den gode statusen for berekraftsmål 2 nasjonalt kan haldast ved lag og har i perioden mellom anna lagt fram

- ein tverrsektoriell handlingsplan for betre kosthald
- ein strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk
- ein strategi for å utvikle Noreg som matnasjon
- ein nasjonal strategi for urbant landbruk
- ein nasjonal strategi om pollinering
- ein nasjonal strategi for ein grøn, sirkulær økonomi

2 Politisk rekneskap 2018–2021

I perioden etter 2017 har jordbruket hatt store variasjonar i rammevilkåra. Dei første åra var det overproduksjon i fleire husdyrproduksjonar der etterspørselen stagnerte og gjekk tilbake. Det har vore år med for mykje nedbør i delar av landet, og ekstremtørke i det meste av landet i 2018. Jordbruket og matforsyninga drog med seg verknadene av dette inn i 2019. Deretter kom koronapandemien i 2020 og matmarknaden opplevde store endringar. Matforsyninga har vist seg robust trass desse utfordringane.

Koronatiltaka har skapt ein midlertidig vekst i matmarknaden, og matnæringa er blant dei sektorane som har komme seg best gjennom koronapandemien. Nokre sektorar har likevel opplevd utfordringar, spesielt dei som normalt nyttar mykje utanlandsk sesongarbeidskraft og dei som leverer til hotell, restaurant og spesialmarknader eller er baserte på reiseliv. I næringsmiddelindustrien er det gjennomført både kostnadskrevjande smitteverntiltak og andre tilpassingar for å handtere koronapandemien.

Bruk av gras og beiteareala er avgjerande for jordbruksproduksjon mange stader og for jordbruket sitt bidrag til busetjing i heile landet. Omdisponeringa av dyrka mark er redusert til omlag 4 000 dekar pr. år.

Matproduksjonen i Noreg har aldri vore høgare enn no. Sektorar med marknadsmoglegheiter som korn, frukt og grønnsaker er prioriterte. I 2020 auka kornarealet med over 60 000 dekar, og talet på føretak som dyrkar frukt og grønnsaker gjekk opp.

Vidare har regjeringa gjennom dei årlege reindriftsavtalane betra rammevilkåra for næringa. Dei produksjonsretta verkemidla er styrkte, og det er lagt til rette for tilleggsmat i reindriften.

Det er òg optimisme i skog- og trenæringa med høge tømmerprisar og høg hogstaktivitet. Hogsten dei siste fem åra er den høgaste som er registrert og treindustrien er i utvikling.

Regjeringa har i perioden 2018–2021 prioritert matsikkerheit, folkehelse og dyrevelferd

- Regjeringa har hatt høg merksemd på dyrevelferd i perioden. Med regjeringa sine auka løy-

vingar til politiet og Mattilsynet i 2021 for å etablere einingar i kampen mot dyrevelferds-kriminalitet, vil alle landets politidistrikt ha eiga dyrekrimmeining. Det betyr òg at det er dyrekrimmeiningar i alle landets fylke og i alle regionane til Mattilsynet.

- Det er innført krav om obligatorisk dyrevelferdsprogram for å betre velferda for svin gjennom forskrift for hold av svin, fastsett 10. juni 2020. Ei samla svinenæring har etablert dyrevelferdsprogrammet. Programmet stiller krav om obligatoriske veterinærbesøk, kontroll gjennom slakteria og kursing av alle som handterer gris.
- Noreg er blant dei land i Europa som har lågast forbruk av antibiotika og førekomst av resistens i husdyrhaldet. Viktige årsaker til denne statusen er god dyrehelse, og eit målretta samarbeid mellom styresmaktene, bønder og veterinærar som praktiserer ein fornuftig bruk av antibiotika. Forbruket av antibiotika til matproduserande landdyr er redusert med 10 pst. samanlikna med forbruket i 2013. Vidare er forbruket av antibiotika til kjeledyr redusert med 30 pst. samanlikna med forbruket i 2013. *LA-MRSA* (multiresistente stafylokokkar) er ikkje etablert i norsk svinehald. Narasin (koksidiostatika med antibakteriell verknad) blei teke ut som førtilsetningsmiddel til slaktekylling alleireie sommaren 2016.
- Det er gjennomført fleire smittereduserande tiltak mot skrantesjuka. Arbeidet med å ta ut villreinbestanden i Nordfjella sone 1 blei sluttført i 2018. Det er òg sett i verk tiltak knytt til funn av sjukdommen på villrein i Hardangervidda. Meir enn 125 000 prøver er undersøkte sidan 2016.
- Stortinget har vedteke avvikling av pelsdyrproduksjonen innan 1. februar 2025, og oppmoda regjeringa om å endre kompensasjonsordninga som blei etablert etter lovvedtaket i 2019. Ein lovproposisjon om *endring av lov om forbud mot hold av pelsdyr* som gir pelsdyroppdrettarane rett til kompensasjon i samsvar med utmålingsreglane i ekspropriasjonserstatningslova så langt dei er eigna, blei lagt fram 26. mars 2021.

- Det blei gjennomført ei ekstern gransking av Mattilsynets tilsynsverksemnd i blå og grøn sektor, det vil seie husdyrhald, planteproduksjon, fiskeri og fiskeoppdrett i 2019. Granskninga var tydeleg på at Mattilsynet ikkje har gode nok system og rutinar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av tilsyn. Mattilsynet har sidan 2019 særleg prioritert å betre kommunikasjon og kvalitet på tilsyn og arbeider kontinuerleg for å styrkje denne delen av verksemda. Gjennomførte brukarundersøkingar hos tilsynsobjekt tyder på at Mattilsynet er på rett veg i dette arbeidet.

Regjeringa har i perioden 2018–2021 prioritert auka matproduksjon og eit sterkt jordvern

- Det er lagt til rette for ei strukturinnretning på tilskotta som gjer det mogleg med lønsam produksjon basert på det ressursgrunnlaget som er til stades i ulike delar av landet.
- For å bruke ressursane betre er det lagt til rette for produksjon av korn der det er eigna. Kanaliseringspolitikken er forsterka gjennom å vri tilskott frå gras til korn i kornområda på austlandet, og ved å styrkje rammevilkåra for produksjon av plantevekstar til mat.
- Dei små og mellomstore bruka i distrikta er prioriterte, særleg på Vestlandet. Tilskotta er styrkte for mindre bruk, og investerings-tilskottet og beitetilskottet er auka.
- Det er sett i verk tiltak å sikre jordbruket inntektsmoglegheiter som stimulerer til å nå dei fleste måla for landbrukspolitikken utan at det blir ubalanse i marknaden.
- Det er prioritert verkemiddel for investeringar i jordbruket, og ei særskild prioritering av bruk med 15-30 kyr.
- Det er satsa særskild på grøntnæringa i Noreg.
- Det er lagt fram ein strategi for Matnasjonen Norge og styrkt merksemd på mangfald og utvikling innan norsk lokalmat og drikke.
- Det er lagt til rette for velfungerande varekjeder for mat med effektiv konkurranse i alle ledd, i tillegg til innføring av lov om god handelsskikk.
- Importvernet er vareteke for sensitive landbruksvarer i handelsforhandlingar og i forvaltninga av vernet.
- Det er sett i verk tiltak og følgt opp strategiar for jordvern. Det er etablert eit mål om at årleg omdisponering av dyrka jord skal reduserast til 3 000 dekar innan 2025.
- Talet på utvalde kulturlandskap i jordbruket har blitt auka frå 22 til 46.

Regjeringa har i perioden 2018–2021 prioritert forskning, kompetanseutvikling og utdanning innan landbruk og mat

- Det er prioritert midlar til forskning innanfor områda mogleggjerande teknologiar, skogen si rolle i klimasamanheng og berekraftig matproduksjon for å fremje teknologiutvikling, grøn omstilling og lågare klimagassutslepp frå landbruket.
- Det er etablert vaksenagronomen – ei ordning for vaksne som vil utdanne seg til agronom, men som har brukt opp sin rett til vidaregåande opplæring. Frå 2019 har òg gartnaropplæringa vore omfatta av ordninga.
- Det er tildelt 2 mill. kroner til oppstart av ein landsdekkjande rekrutteringskampanje for mat- og måltidsbransjen. Dette er ei oppfølging av rapporten «Uten fagarbeidere – ingen matnasjon».

Regjeringa har i perioden 2018–2021 stimulert til marknadsretting og berekraft i reindrifta

- Ramma for reindriftsavtalen er auka med 34 pst. sidan 2018.
- Arbeidet med å følgje opp brott på grensereinbeiteleva, og få på plass eit sams regelverk for den grenseoverskridande reindrifta mellom Norge og Sverige er intensivert.
- Det er gjort endringar i reindriftslova som legg til rette for obligatorisk individmerking av rein, og for å gjere reintal tilgjengeleg.
- Det er gjennomført arbeid med å operasjonalisere måla i reindriftpolitikken.
- Det er sikra eit stabilt reintal på eit berekraftig nivå.
- Innsatsen for å ta vare på reindrifta sine areal er styrka.
- Det er etablert eit system for kriseberedskap i reindrifta, og dette er styrkt ytterlegare på grunnlag av erfaringa frå beitekrisa i 2020.
- Skatt og avgifter for reindriftnæringa er redusert.

Regjeringa har i perioden 2018–2021 auka moglegheitene til å utvikle eigen næring og eigeidom

- Rettleiinga om praktisering av reglane i eigdomslovgivinga er forsterka gjennom oppdatering av rundskrivna knytt til konsesjonslova og jordlova.
- Arealgrensene er endra for konsesjonsplikt, lovbestemt buplikt og odlingsjord og priskontrollen er oppheva for reine skogeigedommar.

- Reglane i arvelova for kor lenge landbruks-eigedommar kan bli verande i dødsbu er endra. Det legg til rette for eit større utbod av eigedommar.
- Verkemiddel som legg til rette for alternative verksemder knytte til jordbruket og reindrifta, til dømes innanfor reiseliv, lærings- og omsorgsbaserte tenester, vidareforedling og lokalmat er prioritert.
- Det er for 2021 løyvd 6 mill. kroner for å styrkje det faglege arbeidet i Landbruksdirektoratet med arealbruken i landbruket knytt til oppgåver innanfor klima og miljø, og for å vareta den landbruksfaglege sida av den todelte målsetjinga i rovviltpolitikken.
- Det er lagt til rette for å styrkje kunnskapsgrunnlaget knytt til areal- og rovviltforvaltning gjennom ei løyving til eit prosjekt ved NIBIO Svanhovd som skal gi meir kunnskap om effekten av tap til rovvilt og inngrep i beiteareal, og kva for konsekvensar dette har for produksjon og lønsemd i beitenæringane.

Regjeringa har i perioden 2018–2021 stimulert til auka konkurransekraft og berekraft for skog- og trenæringa

- Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring* er følgt opp med strategien *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling* og eit forum for dialog med verdikjedene frå skog til marknad.
- Det er lagt fram strategiar for bioøkonomi og sirkulær økonomi, der effektiv bruk av dei fornybare ressursane står sentralt. Strategiane skal fremje betre ressursbruk og auka verdiskaping og sysselsetjing i ei grøn omstilling av norsk økonomi.
- Det er etablert ei tilskottsordning for utbetring av flaskehalsar for tømmertransport i det offentlege vegnettet og sett i verk regelendringar og prosjekt for meir effektiv tømmertransport.

- Det er løyvd over 1 mrd. kroner til forbetring av infrastruktur for skogbruket i form av tømmerkaier og skogsvegar.
- Mandatet til Investinor er endra med sikte på meir effektiv investering av midlar avsette til skog- og trenæringa, og regjeringa vil opne for at midlane kan inngå i eit sams fond med private aktørar.
- Det er sett i verk ekstraordinære tilskottsordningar for å sikre skogplanting og aktivitet i skogbruket under koronapandemien.

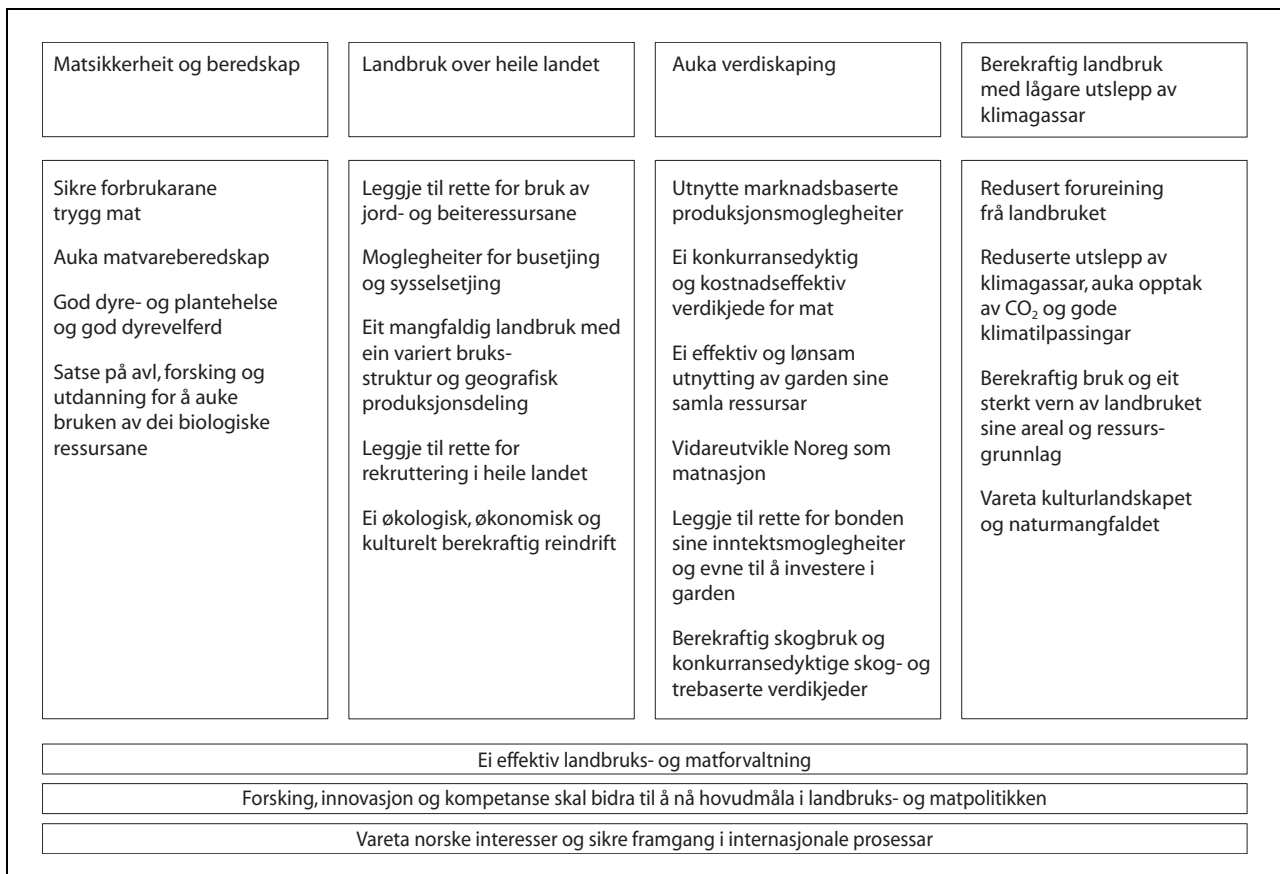
Regjeringa har i perioden 2018–2021 lagt til rette for å redusere klimagassutsleppa og auke opptaket av karbon

- Jordbruksavtalen er dreidd i ei meir klima- og miljøvenleg retning med verkemiddel for reduserte klimagassutslepp og tilpassing til eit klima i endring.
- Det er inngått ein avtale med organisasjonane i jordbruket om reduserte klimagassutslepp og auka opptak av karbon for perioden 2021–2030.
- Klimatiltaka i skog er styrkt gjennom tilskottsordningar for auka opptak av CO₂, under dette gjødsling av skog, tettare planting og ungskogpleie.
- Utsleppa av klimagassar frå jordbruket har blitt redusert med 6,6 pst. frå 1990 til 2020.

Regjeringa har i perioden 2018–2021 sett i verk lovarbeid knytt til utmark og lagt til rette for effektivt uttak av villsvin

- Det er oppnemnt eit lovutval som leverte eit forslag til ny fjellov i *NOU 2018: 11*. Arbeidet med oppfølging er i gang.
- Det er sett i verk eit lovarbeid med mål om å gjennomgå og modernisere viltlova.
- Det er sett i verk tiltak for færrast mogleg villsvin på eit minst mogleg område, og viltlova er endra for å sikre meir effektivt uttak av villsvin.

3 Mål for landbruks- og matsektoren

Figur 3.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

I del III er det gjort nærare greie for resultatane knytte til dei landbruks- og matpolitiske måla.

4 Oversiktstabellar

Utgifter fordelt på programkategoriar

(i 1 000 kr)

Kat.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Budsjettets stilling pr. 1. halvår	Forslag 2022
15.00	Administrasjon m.m.	210 246	183 844	184 344	186 931
15.10	Matpolitikk	1 495 743	1 496 267	1 507 767	1 526 320
15.20	Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling	865 754	836 105	839 102	829 385
15.30	Næringsutvikling, ressurs- forvaltning og miljøtiltak	18 037 180	18 612 304	18 920 682	20 092 873
	Sum programområde 15	20 608 923	21 128 520	21 451 895	22 635 509

Inntekter fordelt på programkategoriar

(i 1 000 kr)

Kat.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Budsjettets stilling pr. 1. halvår	Forslag 2022
15.00	Administrasjon m.m.	61 092	1 128	1 128	1 154
15.10	Matpolitikk	190 499	205 297	205 297	208 642
15.20	Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling	18 533	19 052	19 052	19 446
15.30	Næringsutvikling, ressurs- forvaltning og miljøtiltak	334 976	301 795	309 795	310 210
15.40	Forretningsdrift	64 000	9 000	70 700	16 750
	Sum programområde 15	669 101	536 272	605 972	556 202

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	1 883 632	1 869 314	1 909 574	2,2
30–49	Nybygg, anlegg o.a.	47 191	14 771	14 771	0,0
50–89	Overføringer til andre	18 678 100	19 244 435	20 711 164	7,6
	Sum under departementet	20 608 923	21 128 520	22 635 509	7,1

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
01–29	Sal av varer og tenester	269 311	254 561	258 933	1,7
30–49	Inntekter i samband med nybygg, anlegg o.a.	79 539	20 051	20 469	2,1
50–89	Overføringer frå andre	320 251	261 660	276 800	5,8
	Sum under departementet	669 101	536 272	556 202	3,7

Utgifter fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
Administrasjon m.m.					
1100	Landbruks- og matdepartementet	210 246	183 844	186 931	1,7
	<i>Sum kategori 15.00</i>	<i>210 246</i>	<i>183 844</i>	<i>186 931</i>	<i>1,7</i>
Matpolitikk					
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet	119 654	103 049	104 866	1,8
1115	Mattilsynet	1 376 089	1 393 218	1 421 454	2,0
	<i>Sum kategori 15.10</i>	<i>1 495 743</i>	<i>1 496 267</i>	<i>1 526 320</i>	<i>2,0</i>
Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling					
1136	Kunnskapsutvikling m.m.	231 327	239 472	239 797	0,1
1137	Forskning og innovasjon	634 427	596 633	589 588	-1,2
	<i>Sum kategori 15.20</i>	<i>865 754</i>	<i>836 105</i>	<i>829 385</i>	<i>-0,8</i>
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak					
1138	Støtte til organisasjonar m.m.	59 499	48 527	50 527	4,1
1139	Genressursar, miljø- og ressursregistreringar	29 198	30 205	30 081	-0,4
1140	Haukbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	73 426	72 050	77 290	7,3
1141	Haukbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	10 311	10 514	11 714	11,4
1142	Landbruksdirektoratet	760 818	1 056 706	1 991 285	88,4
1148	Naturskade – erstatningar	48 948	159 000	133 400	-16,1
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	149 242	120 832	111 969	-7,3
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	16 720 830	16 940 902	17 498 159	3,3
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	160 697	149 500	164 500	10,0
1161	Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	24 213	24 068	23 948	-0,5
	<i>Sum kategori 15.30</i>	<i>18 037 180</i>	<i>18 612 304</i>	<i>20 092 873</i>	<i>8,0</i>
	<i>Sum programområde 15</i>	<i>20 608 923</i>	<i>21 128 520</i>	<i>22 635 509</i>	<i>7,1</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>20 608 923</i>	<i>21 128 520</i>	<i>22 635 509</i>	<i>7,1</i>

Inntekter fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
Administrasjon m.m.					
4100	Landbruks- og matdepartementet	61 092	1 128	1 154	2,3
	<i>Sum kategori 15.00</i>	<i>61 092</i>	<i>1 128</i>	<i>1 154</i>	<i>2,3</i>
Matpolitikk					
4115	Mattilsynet	190 499	205 297	208 642	1,6
	<i>Sum kategori 15.10</i>	<i>190 499</i>	<i>205 297</i>	<i>208 642</i>	<i>1,6</i>
Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling					
4136	Kunnskapsutvikling m.m.	18 533	19 052	19 446	2,1
	<i>Sum kategori 15.20</i>	<i>18 533</i>	<i>19 052</i>	<i>19 446</i>	<i>2,1</i>
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak					
4141	Haustrbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	3 424	3 625	3 701	2,1
4142	Landbruksdirektoratet	75 301	45 510	46 459	2,1
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	1 406	50	50	0,0
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	254 845	252 610	260 000	2,9
	<i>Sum kategori 15.30</i>	<i>334 976</i>	<i>301 795</i>	<i>310 210</i>	<i>2,8</i>
Forretningsdrift					
5652	Statskog SF – renter og utbytte	64 000	9 000	16 750	86,1
	<i>Sum kategori 15.40</i>	<i>64 000</i>	<i>9 000</i>	<i>16 750</i>	<i>86,1</i>
	<i>Sum programområde 15</i>	<i>669 101</i>	<i>536 272</i>	<i>556 202</i>	<i>3,7</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>669 101</i>	<i>536 272</i>	<i>556 202</i>	<i>3,7</i>

Bruk av stikkordet «kan overførast»

Under Landbruks- og matdepartementet blir stikkordet «kan overførast» føreslått knytta til desse postane utanom postgruppe 30–49.

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Nemning	Overført til 2021	Forslag 2022
1100	21	Spesielle driftsutgifter	4 053	15 610
1137	70	Innovasjonsaktivitet m.m.	3 000	3 000
1138	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar	263	1 298
1139	71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak	19 392	30 081
1140	71	Tilskott til viltformål	287	35 278
1141	23	Jegerprøve m.m.	16	3 701
1142	71	Tiltak for berekraftig reindrift	941	4 500
1142	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald	25 096	1 470 000
1142	78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald	45 349	15 520
1142	80	Radioaktivitetstiltak		500
1149	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket	12 153	61 174
1149	73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak	5 944	45 852
1150	21	Spesielle driftsutgifter	2 109	19 000
1150	70	Marknadstiltak		278 440
1150	74	Direkte tilskott	3 473	9 891 300
1150	77	Utviklingstiltak	23 807	288 321
1150	78	Velferdsordningar	2 440	1 534 845
1151	75	Kostnadssenkande og direkte tilskott	5 655	97 700
1151	79	Velferdsordningar	738	4 000

5 Oppfølging av oppmodings- og utgreiingsvedtak

Tabell 5.1 nedanfor viser ei oversikt over oppfølginga av oppmodings- og utgreiingsvedtak under Landbruks- og matdepartementet. Oversikta inkluderer alle vedtak frå stortingssesjonen 2020–2021 og alle vedtaka frå tidlegare stortingssesjonar som ikkje er kvitterte ut, jf. Innst. 580 (2020–2021) frå kontroll- og konstitusjonskomiteen.

I kolonne 4 i tabell 5.1 går det fram om departementet legg opp til at rapporteringa knytt til oppmodingsvedtaket no blir avslutta, eller om departementet òg vil rapportere konkret på vedtaket i budsjettproposisjonen for neste år.

Tabell 5.1 Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering blir avslutta (Ja/Nei)
2020–2021	1	Opptak av CO ₂ på norske skogareal	Ja
2020–2021	232	Tapsgrenser hos Norsk Rikstoto	Nei
2020–2021	844	Planting av trær våren 2021	Ja
2020–2021	1127	Pelsdyrkompensasjonsordning – berekna bruksverdi	Nei
2020–2021	1128	Pelsdyrkompensasjonsordning – kapasiteten i pelsdyrverksemda	Nei
2020–2021	1129	Pelsdyrkompensasjonsordning – opprydding og sanering	Nei
2020–2021	1130	Pelsdyrkompensasjonsordning – spesialiserte maskiner og utstyr	Nei
2020–2021	1131	Pelsdyrkompensasjonsordning – faktiske kostnader	Nei
2020–2021	1134	Viltlova – utgreiing av omgrepet «kunstig lys»	Nei
2019–2020	354	Endre kompensasjonsordninga for dei som aler opp pelsdyr slik at det blir gitt kompensasjon som om det er eit ekspropriasjonsarta inngrep	Ja
2019–2020	355	Erstatte gjeldande pelsdyrkompensasjon til ein kompensasjon basert på verdivurdering av kvart enkelt pelsdyranlegg	Ja
2019–2020	356	Utforme opplegg for taksering av pelsdyranlegg basert på faglege verdivurderingar som tek utgangspunkt i ekspropriasjonsrettslege reglar	Ja
2019–2020	357	Vidareføring av ordningar knytte til avvikling av pelsdyrnæringa som fastsett i gjeldande forskrift	Ja
2019–2020	597	Opptak av karbon på norske skogareal	Ja
2018–2019	155	Landbruket si eiga nedbygging av dyrka og dyrkbar mark	Ja
2017–2018	141	Framlegging av endringar i verkemidla for marknadsbalansering	Ja
2017–2018	445	Om etablering av nasjonale beredskapslagre av korn	Ja
2016–2017	878	Konsekvensar av liberalisering av konsesjonsplikta	Nei
2016–2017	885	Hundelova	Nei

**Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-
sesjonen 2020–2021**

Opptak av CO₂ på norske skogareal

Vedtak nr. 1, 6. oktober 2020:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å øke opptaket av CO₂ på norske skogarealer.»

Vedtaket blei fatta i samband med trontaledebatten 6. oktober 2020.

Regjeringa la 8. januar 2021 fram Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* for Stortinget. Skog har ei viktig rolle i klimasamanheng. Regjeringa har som mål å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Regjeringa vil difor vurdere å styrkje eksisterande klimatiltak i skog, innføre krav om minstealder for hogst i lov og forskrift og leggje til rette for skogplanting på nye areal med klare miljøkriterium. Planen inkluderer dessutan ein omtale av nye klimatiltak i forvalta skog som har høgt potensial for auka CO₂-opptak og er enkle å implementere. Dette gjeld spesifikt styrkt ungsogopleie, stubbebehandling mot rot-røte og å velje rett treslag etter hogst.

Planen blei handsama av Stortinget 13. april 2021, jf. Innst. 325 S (2020–2021). Energi- og miljøkomiteen uttalte i innstillinga mellom anna at vi må ta vare på og forvalte skog og grønne område på ein berekraftig måte, og at skogen og andre grønne areal spelar ei viktig rolle når vi skal løyse klimaproblemet. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1, 6. oktober 2018 med dette er følgt opp.

Tapsgrenser hos Norsk Rikstoto

Vedtak nr. 232, 11. desember 2020:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av om det innenfor rammene av sosialt ansvarlige spill er mulig å innføre en ytterligere individuell tilpasning av tapsgrensene etter en vurdering av den enkelte spiller etter nærmere kriterier, og på egnet måte orientere Stortinget om resultatene av gjennomgangen.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:126 S (2019–2020), jf. Innst. 86 S (2020–2021).

Arbeidet med oppfølging av oppmodingsvedtaket er i gang. Norsk Rikstoto leverte 29. juni i år eit forslag til individuell tilpassing av tapsgrensene til Lotteritilsynet. Lotteritilsynet ga si vurdering av forslaget i brev 7. september. Lotteritilsynet viste til at dei spelarane som var omfatta

av forslaget frå Norsk Rikstoto om høgare individuelle tapsgrenser, i dag er middels- eller høg-risikospelarar. Lotteritilsynet viste vidare til at det ikkje er lagt fram dokumentasjon som viser at Norsk Rikstoto sine tiltak har hatt risikoreduserande verknad for nokon av spelarane. Lotteritilsynet konkluderte med at dei ikkje kan tilrå at spelarar som viser teikn til å ha problem med pengespel skal få utvida rammer, slik at dei kan tape meir enn andre. Departementet legg til grunn at Norsk Rikstoto bør gis rom til å vurdere om dei kan finne andre løysingar for individuell tilpassing som tek i vare omsynet til sosialt ansvarleg spel, før det blir trekt ein konklusjon i saka.

Departementet vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Planting av trær våren 2021

Vedtak nr. 844, 22. april 2021:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert budsjett 2021 legge frem en ordning med tilskudd til planting av trær. Ordningen skal omfatte hele plantesesongen 2021 og utformes etter modell av ordningen i 2020 med et tilskudd på kr 1,50 per plante.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:145 S (2020–2021), jf. Innst. 340 S (2020–2021).

Regjeringa foreslo i Prop. 195 S (2020–2021) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2021* å etablere ei mellombels tilkottsordning for å sørge for skogplanting våren 2021. Regjeringa sitt forslag var basert på omdisponering av midlar avsette til infrastruktur og klimatiltak i skogbruket i statsbudsjettet for 2021. Stortinget vedtok ved handsaming av proposisjonen, jf. Innst. 600 S (2020–2021), å løyve 45,8 mill. kroner til ordninga. Landbruks- og matdepartementet har fastsett ei mellombels forskrift for ordninga. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 844, 22. april 2021 med dette er følgt opp.

Pelsdyrkompensasjonsordning – berekna bruksverdi

Vedtak nr. 1127, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med pelsdyrnæringen for å sikre en omforent forståelse av det videre grunnlaget som er presentert gjennom NIBIOs forslag til beregning av kompensasjon basert på bruksverdi. Anleggenes levetid, beregning av arbeidstid for de ulike skinnproduksjo-

nene, priser på skinn og fôr og størrelse på kapitaliseringsrente er blant de elementene som er særlig viktige å få en omforent forståelse av.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021).

Departementet har innleia ein dialog med pelsdyrnæringa ved Norges Pelsdyrslag om NIBIOs forslag til utrekning av kompensasjon basert på bruksverdi. Departementet vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Pelsdyrkompensasjonsordning – kapasiteten i pelsdyrverksemda

Vedtak nr. 1128, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn kapasiteten i pelsdyrvirksomheten, etter forskrift om hold av pelsdyrs krav gjeldende fra 1. januar 2015 (FOR-2011-03-17-296), ved beregning av bruksverdi og økonomisk tap.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021).

Departementet har innleia ein prenotifikasjonsdialog med EFTAs overvåkingsorgan, ESA om dei samla erstatnings- og kompensasjonsordningane etter avvikling av pelsdyrhald slik det følger av Stortingets lovvedtak og dei oppmodingsvedtaka som blei fatta ved handsaming av lovproposisjonen. Vidare oppfølging vil ikkje skje før ESA si vurdering ligg føre.

Pelsdyrkompensasjonsordning – opprydding og sanering

Vedtak nr. 1129, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere en ordning der det gis tilskudd til opprydding og sanering av pelsier og førkjøkken, slik at restverdien av disse anleggene kan økes og anleggene gjenbrukes.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021).

Departementet har starta arbeidet med å greie ut ei slik ordning, og vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Pelsdyrkompensasjonsordning – spesialiserte maskiner og utstyr

Vedtak nr. 1130, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere en erstatningsordning for maskiner og utstyr som er spesialisert knyttet til driften av førkjøkken og pelsier, og som er uten restverdi som følge av forbudet mot pelsdyrhold.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021).

Departementet har starta arbeidet med å greie ut ei slik ordning, og vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Pelsdyrkompensasjonsordning – faktiske kostnader

Vedtak nr. 1131, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen endre forskrift om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv., slik at det i § 7 første punktum bestemmes at for riving og opprydding av pelsdyrvirksomhet som var i drift i godkjent anlegg etter forskrift om hold av pelsdyr per 1. januar 2015, gis kompensasjon som dekker de faktiske kostnadene, og uten gjeldende krav om at videresalg og gjenvinning skal hensyntas.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021).

Departementet har starta arbeidet med å førebu forskriftsendringar. Departementet har innleia ein prenotifikasjonsdialog med ESA om dei samla erstatnings- og kompensasjonsordningane etter avvikling av pelsdyrhald slik dei følgjer av Stortingetslovvedtak og dei oppmodingsvedtaka som blei fatta ved handsaming av lovproposisjonen. Vidare oppfølging vil ikkje skje før ESA si vurdering ligg føre.

Viltlova – utgreiing av omgrepet «kunstig lys»

Vedtak nr. 1134, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en utredning med sikte på å avklare definisjonen av begrepet 'kunstig lys' i viltloven, og hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en ny bestemmelse om dette i viltloven, i forbindelse med det pågående arbeidet med modernisering av viltloven.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 149 L (2020–2021), jf. Innst. 604 L. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet arbeider med å gjennomgå og modernisere viltlova. Arbeidet inneber ein revisjon av heile lova, noko som òg gjeld reglane om bruk av kunstig lys i samband med utøving av jakt og fangst. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med eit lovforslag.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2019–2020

Endre kompensasjonsordninga for dei som aler opp pelsdyr slik at det blir gitt kompensasjon som om det er eit ekspropriasjonsarta inngrep

Vedtak nr. 354, 11. mars 2020:

«Stortinget ber regjeringen om å endre kompensasjonsordninga for pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr 15. januar 2018 og som rammes av vedtaket i Stortinget 13. juni 2019 om forbud mot hold av pelsdyr, slik at det gis kompensasjon som om det dreier seg om et ekspropriasjonsartet inngrep.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:1 S (2019–2020), jf. Innst. 141 S (2019–2020).

Vedtaket blei følgt opp gjennom forslag til endringar i lov om forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 122 L (2020–2021) frå Landbruks- og matdepartementet. Stortinget gjorde vedtak i saka 7. juni 2021.

Erstatte gjeldande pelsdyrkompensasjon til ein kompensasjon basert på verdivurdering av kvart enkelt pelsdyranlegg

Vedtak nr. 355, 11. mars 2020:

«Stortinget ber regjeringen om å erstatte gjeldende kompensasjon basert på bokført verdi og/eller antall avlstisper, med en økonomisk kompensasjon til pelsdyroppdretterne basert på verdivurdering av hvert enkelt pelsdyranlegg.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:1 S (2019–2020), jf. Innst. 141 S (2019–2020).

Vedtaket blei følgt opp gjennom forslag til endringar i lov om forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 122 L (2020–2021) frå Landbruks- og matdepartementet. Stortinget gjorde vedtak i saka 7. juni 2021.

Utforme opplegg for taksering av pelsdyranlegg basert på faglege verdivurderingar som tek utgangspunkt i ekspropriasjonsrettslege reglar

Vedtak nr. 356, 11. mars 2020:

«Stortinget ber regjeringen om å utforme et opplegg for taksering av pelsdyranlegg basert på faglige verdivurderinger som tar utgangspunkt i ekspropriasjonsrettslige regler.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:1 S (2019–2020), jf. Innst. 141 S (2019–2020).

Vedtaket blei følgt opp gjennom forslag til endringar i lov om forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 122 L (2020–2021) frå Landbruks- og matdepartementet. Stortinget gjorde vedtak i saka 7. juni 2021.

Vidareføring av ordningar knytte til avvikling av pelsdyrnæringa som fastsett i gjeldande forskrift

Vedtak nr. 357, 11. mars 2020:

«Stortinget ber regjeringen om å videreføre øvrige ordninger tilknyttet avvikling av pelsdyrnæringen som fastsatt i gjeldende forskrift.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:1 S (2019–2020), jf. Innst. 141 S (2019–2020).

Dei ordningane som kjem i tillegg til kompensasjon for verdiane i pelsdyrverksemdene, er vidareførte utan endringar i forskrift 27. november 2019 nr. 1587. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 357, 11. mars 2020 med dette er følgt opp.

Opptak av karbon på norske skogareal

Vedtak nr. 597, 19. mai 2020:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for økning av det langsiktige opptaket av karbon på norske skogarealer. Planen må, i tillegg til å omfatte en nærmere plan for skogplanting, inneholde kunnskapsbaserte verdiskapingstiltak og konkrete klimatiltak som vil føre til at skogbruket kan bidra til å nå utslippsmålene.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:62 S (2019–2020), jf. Innst. 280 S (2019–2020). Oppfølging av vedtaket blei omtalt i Prop. 1 S (2020–2021) for Landbruks- og matdepartementet og i Meld. St. 15 (2020–2021) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings-sesjonen 2019–2020.*

Det blei her vist til at regjeringa på bakgrunn av Klimakur 2030 ville komme tilbake til Stortinget med ein plan som synleggjer korleis Noreg kan nå utsleppsforpliktingar, under dette korleis tiltak i skog kan bidra.

Regjeringa la 8. januar 2021 fram Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* for Stortinget. Skog og andre areal har ei viktig rolle i klimasamanheng. Regjeringa har som mål å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Regjeringa vil difor vurdere å styrkje eksisterande klimatiltak i skog, innføre krav om minstealder for hogst i lov og forskrift og leggje til rette for skogplanting på nye areal med klare miljøkriterium. Planen inkluderer dessutan ein omtale av nye klimatiltak i forvalta skog som har høgt potensial for auka opptak og er enkle å implementere. Dette gjeld spesifikt styrkt ungdomspleie, stubbebehandling mot rot-røte og å velje rett treslag etter hogst.

Planen blei handsama av Stortinget 13. april 2021, jf. Innst. 325 S (2020–2021). Energi- og miljøkomiteen i Stortinget uttalte i innstillinga mellom anna at vi må ta vare på og forvalte skog og grøne område på ein berekraftig måte, og at skogen og andre grøne areal spelar ei viktig rolle når vi skal løyse klimaproblemet. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 597, 19. mai 2020 med dette er følgt opp.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2018–2019

Landbruket si eiga nedbygging av dyrka og dyrkbar mark

Vedtak nr. 155, 11. desember 2018:

«Stortinget ber regjeringen utrede en generell søknads- og meldeplikt i jordloven for å regulere landbrukets egen nedbygging av dyrket og dyrkbar mark.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 1 S (2018–2019), jf. Innst. 8 S (2018–2019).

Landbruks- og matdepartementet viser til omtale i Prop. 200 S (2020–2021) Vedlegg 4 om oppdatert jordvernstrategi. Landbruksdirektoratet har gjort ei utgreiing om ein skal endre jordlova slik at eigarar som ønskjer å byggje våningshus og driftsbygning eller driftsveg skal bli pålagde ei søknads- eller meldeplikt (Ldir-rapport nr 35/2019). Departementet vil ikkje tilrå å innføre ei slik plikt, men har gjort endringar i rundskrivet om omdisponering slik at innhaldet i regelen kjem tydelegare fram. Endringa legg til rette

for at kommunane kan følgje betre opp om forbodet mot omdisponering enn tidlegare.

Departementet legg til grunn at vedtak nr. 155, 11. desember 2018 med dette er følgt opp.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2017–2018

Framlegging av endringar i verkemidla for marknadsbalansering

Vedtak nr. 141, 11. desember 2017:

«Stortinget ber om at endringer i virkemidlene for markedsbalansering som ikke er i tråd med Omsetningsrådets anbefalinger, legges frem for Stortinget.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 1 S (2017–2018), jf. Innst. 8 S (2017–2018).

Etter rapporten frå Marknadsbalanseringsutvalet og handsaminga av Meld. St. 11 (2016–2017) *Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon* i Stortinget, gjekk Omsetningsrådet gjennom sitt regelverk for marknadsbalansering. For å følge opp arbeidet oppretta Omsetningsrådet i april 2018 ei rekkje arbeidsgrupper som såg på ulike tema og sektorar. Arbeidsgruppene leverte sine rapportar våren 2019, og den 2. desember 2019 blei forslag om endringar i forskrift 22. oktober 2008 nr. 1136 om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (marknadsreguleringsforskrifta) med tilhøyrande retningsliner sendt på høyring. Høyringsfristen var 1. mars 2020, og endringane i forskrifta og retningslinene blei sette i verk 1. juli 2020.

Regelverket som Omsetningsrådet sende på høyring verkar inn mot dei same områda som regelverket Landbruks- og matdepartementet har ansvar for, som regelverk under jordbruksavtalen og forskrift 1. juli 2003 nr. 919 om *Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer* (rammeforskrifta). Som eit ledd i den heilskaplege gjennomgangen av verkemidla for marknadsbalansering, sende departementet den 14. november 2019 eit forslag om enkelte endringar i rammeforskrifta på høyring. Hovudmålsetjinga med forslaget frå departementetvar å bidra til transparente ordningar som hindrar konkurranseriding, og gjennom det sikre at desse ordningane har legitimitet hos aktørane. Ein måte å sikre dette på er å sørge for at rammeforskrifta i størst mogleg grad er oppdatert når det gjeld å regulere sentrale konkurransemessige vilkår. Landbruks- og matdepartementet fastsette 25.

november 2020 endringar i forskrift av 1. juli 2003 nr. 919 om *Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer* (rammeforskrifta). Departementet legg til grunn at vedtak nr. 141, 11. desember 2017 med dette er følgt opp.

Om etablering av nasjonale beredskapslagre av korn
Vedtak nr. 445, 6. desember 2018:

«Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak for Stortinget i løpet av 2019 om etablering av nasjonale beredskapslagre av korn.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:33 S (2017–2018) og Dokument 8:41 S (2017–2028), jf. Innst. 112 S (2017–2018).

Landbruks- og matdepartementet viser til omtalen av vedtaket i Meld. St. 15 (2020–2021). Regjeringa foreslo å oppheve vedtaket, og næringskomiteen støtta dette, jf. Innst. 8 (2020–2021). Departementet gjer difor framlegg om følgjande, jf. forslag til vedtak VII:

Vedtak nr. 445, 6. desember 2018 oppheves.

Konsekvensar av liberalisering av konsesjonsplikta
Vedtak nr. 878, 13. juni 2017:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensen av en videre liberalisering av konsesjons plikten utover de lovmessige endringer som nå vedtas for rene skogeiendommer.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 92 L (2016–2017), jf. Innst. 427 L (2016–2017).

I departementet si omtale av vedtaket i Meld. St. 15 (2020–2021) kjem det fram at:

«Stortinget vedtok ei rekkje liberaliseringar i eigedomslovgivinga i 2017. Formålet med endringane var å leggje til rette for auka omsetnad av landbrukseigedom og endring av eigedoms- og bruksstrukturen, særleg innan skogbruket. Endringar i eigedoms- og bruksstrukturen skjer over lang tid. Det er for tidleg å fastslå kva for følgjer lovendingane frå 2017 har hatt på eigedoms- og bruksstrukturen. Regjeringa vil difor ikkje føreslå ytterlegare liberalisering i jord-

og konsesjonslovgivinga no, men vil komme tilbake til Stortinget på ein tenleg måte når det er mogleg å sjå nærare på konsekvensane av lovendingane.»

I Innst. 8 S (2020–2021) uttalte næringskomiteen at den støttar regjeringa si tilnærming til dette spørsmålet framover i tillegg til at rapporteringa blir ført vidare. Det har no gått ei tid, og det kan vere mogleg å sjå kva for følgjer endringane har ført til. Departementet vil setje i gang eit arbeid med sikte på å få fram statistikk som kan synleggjere konsekvensane av arealendinga i konsesjonslova frå 2017. Departementet vil òg sjå nærare på kor mange konsesjons- og delingssaker som kan relaterast til endringane i konsesjonslova frå 2017, då det blei innført unntak for priskontroll ved deling av rene skogeiendomar. Departementet vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2016–2017

Hundelova

Vedtak nr. 885, 13. juni 2017:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en helhetlig gjennomgang av hundeloven av 2003 for å sikre at reglene om hundehold bygger på et godt og velfundert grunnlag.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:71 S (2016–2017), jf. Innst. 340 S (2016–2017).

Stortinget ba ved oppmodingsvedtak den 13. juni 2017 om ein heilskapleg gjennomgang av hundelova for å sikre at reglane om hundehald byggjer på eit godt og velfundert grunnlag.

Landbruks- og matdepartementet fekk ved kgl.res. den 15. februar 2019 overført ansvaret for hundelova frå Justis- og beredskapsdepartementet. Landbruks- og matdepartementet har gjort ein gjennomgang av lova. Forslag til endring av hundelova er sendt på høyring, og det er planlagt å leggje fram endringsproposisjon for Stortinget våren 2022.

Del II
Budsjettframlegg

6 Nærare omtale av løvingsforslaga

Programområde 15 Landbruk og mat Programkategori 15.00 Administrasjon m.m.

Utgifter under programkategori 15.00 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
1100	Landbruks- og matdepartementet	210 246	183 844	186 931	1,7
	Sum kategori 15.00	210 246	183 844	186 931	1,7

Inntekter under programkategori 15.00 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
4100	Landbruks- og matdepartementet	61 092	1 128	1 154	2,3
	Sum kategori 15.00	61 092	1 128	1 154	2,3

Mål og strategiar

Departementet sitt ansvarsområde dekkjer heile verdikjeda frå primærprodusent til forbrukar, medrekna juridiske og økonomiske verkemiddel for mat, jordbruk, skogbruk, reindrift, klima- og miljøtiltak i sektoren, nye landbruksbaserte næringar og haustbare viltressursar. Landbruks- og matdepartementet har som tverrgåande mål at forvaltninga skal vere effektiv. Det inneber at forvaltninga skal tilby enkle og brukarvenlege løysingar og vere kjenneteikna av god kvalitet, i tillegg til å ha gode system for samfunns-tryggleik og beredskap. Sjå òg omtale av målet om ei effektiv landbruks- og matforvaltning i del III.

Prioriteringar

Regjeringa innførte frå og med 2015 ei avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform (ABE-

reforma). Kravet om mindre byråkrati og ein meir kostnadseffektiv bruk av statlege midlar vil gjelde det meste av statleg forvaltning, også for landbruks- og matforvaltninga. Ei meir effektiv statleg drift skaper handlingsrom i statsbudsjettet, noko som kjem samfunnet til gode. Arbeidet med forenkling av byråkratiske prosessar og oppgåver har som mål å gi ringverknader og reduserte samla kostnader for samfunnet. Dette arbeidet vil difor ha høg prioritet òg i 2021. I tillegg er det viktig for departementet å vidareutvikle styringa av underliggjande verksemder og arbeidet med samfunnsstryggleik og beredskap. Sjå òg omtale av prioriteringane på dei ulike fagområda under dei respektive budsjettkapitla i proposisjonen.

Ny premiemodell for pensjon

Det vil frå 2022 bli innført ein verksemdsspesifikk og hendingsbasert premiemodell for betaling av pensjonspremie for alle statlege verksemder. Ny

premiemodell skal bidra til å gjere verksemdene meir ansvarleg for eigne pensjonskostnader. Innføringa av ny modell skal vere om lag budsjett-nøytral, ved at verksemdene på tidspunktet for omlegging får ein auke, eller ein reduksjon i løyvingane i tråd med endra pensjonspremie. Dette fører til endringar i løyvinga til Landbruks- og matdepartementet og underliggjande verksemdar for 2022, og som er omtalt under dei respektive budsjettpostane. Endringa er òg nærare omtalt i Arbeids- og sosialdepartementets Prop. 1 S (2021–2022).

Budsjettgevinstar frå endra jobbreisevanar

Pandemien har kravd meir bruk av digitale møte og gitt statlege verksemdar høve til å redusere reiseomfanget både på kort og lang sikt. Sjølv om reiseaktiviteten vil auke igjen etter kvart som samfunnet opnar ytterlegare opp, vil nivået på reiseaktiviteten truleg vere varig redusert. Dette vil redusere reiseutgifter i verksemdene og spare reisetid for dei tilsette. Regjeringa gjer framlegg om eit varig gevinstuttak frå og med 2022 på 5 pst. av reiseutgiftene slik desse var før pandemien. Sjå Prop. 1 S (2021–2022) *Statsbudsjettet* (Gul bok), for ei nærare framstilling av gevinstuttaket.

Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	163 467	163 978	168 315
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	15 460	16 859	15 610
45	Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, <i>kan overførast, kan nyttast under post 50</i>	28 431	2 720	2 720
49	Kjøp av fast eiendom	2 600		
50	Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	288	287	286
Sum kap. 1100		210 246	183 844	186 931

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å utvikle og setje i verk den overordna politikken innan områda mat, jordbruk, skogbruk, reindrift, klima- og miljøtiltak i sektoren, nye landbruksbaserte næringar og haustbare viltressursar. Posten skal dekkje løns- og driftsutgifter i departementet.

Rapportering 2020

Løyvinga dekkjer drift av departementet. Om lag 76 pst. av utgiftene var lønsrelaterte utgifter, mens om lag 16 pst. av driftsutgiftene var husleige. Resten av løyvinga blei nytta til andre driftsutgifter, til dømes inventar, drift og utvikling av

IKT, reiser, og naudsynte investeringar for å leggje til rette for ein digital arbeidskvardag. I 2020 hadde departementet 128 utførte årsverk.

Departementet følgjer opp satsinga på læringar i staten. Departementet har òg halde fram samarbeidet med Fontenehuset. Denne ordninga gir personar som har falle utanfor arbeidslivet arbeidserfaring i departementet i opp til seks månader. I tillegg har departementet inngått avtale med NAV om å formidle aktuelle kandidatar med høl i CVen eller nedsett funksjonsevne til relevante ledige stillingar i departementet.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 168,3 mill. kroner for 2022. Løyvinga er auka med 492 000 kroner som følgje av ny premiemodell for pensjon.

Post 21 Spesielle driftsutgifter**Formål med løyvinga**

Midlane på posten blir nytta til særskilde prosjektrelaterte kostnader, godtgjering til utgreiingsutval m.m.

Rapportering 2020

I 2020 blei posten i hovudsak nytta til å føre vidare kampen mot skrantesjuka og til prosjektet *Gylne måltidsøyeblikk*.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei samla løyving på 15,6 mill. kroner for 2022. Løyvinga vil bli nytta til særskilde prosjekt og utgreiingar, mellom anna til å halde fram kampen mot skrantesjuka.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan**Formål med løyvinga**

Løyvinga kan nyttast til å finansiere store innkjøp i departementet og utgifter til vedlikehald av eigedommane til departementet. Løyvinga kan vidare nyttast til delvis dekking av innkjøp i underliggjande verksemdar. Løyvinga kan òg nyttast til utgifter i samband med sal og taksering av eigedommar og arbeid relatert til dette.

Rapportering 2020

I 2020 blei posten i hovudsak nytta til å dekkje kostnader relatert til større investeringar og eigedom, mellom anna reparasjonar og vedlikehald ved departementet sine eigedommar.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 2,7 mill. kroner for 2022, som vil bli nytta til naudsynt vedlikehald og utbetringar på departementet sine eigedommar.

Post 49 Kjøp av fast eigedom**Formål med løyvinga**

Løyvinga kan nyttast til kjøp av fast eigedom.

Rapportering 2020

I 2020 blei posten nytta til kjøp av tomtegrunn frå Opplysningsvesenets fond i Ullensvang og Øystre Slidre kommune.

Post 50 Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter**Formål med løyvinga**

Løyvinga kan nyttast til delfinansiering av innkjøp og vedlikehald i dei nettobudsjetterte institutta under departementet. Posten må sjåast i samband med post 45.

Rapportering 2020

I 2020 blei det nytta 288 000 kroner i samband med avviklinga av NIBIOs drift på Løken gard i Øystre Slidre.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 286 000 kroner for 2022.

Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Refusjonar m.m.	87	129	131
30	Husleige	972	999	1 023
40	Sal av eigedom	60 034		
	Sum kap. 4100	61 092	1 128	1 154

Post 40 Sal av eigedom**Rapportering 2020**

I 2020 blei inntektene frå salet av Staur gård ført på posten.

Programkategori 15.10 Matpolitikk

Utgifter under programkategori 15.10 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet	119 654	103 049	104 866	1,8
1115	Mattilsynet	1 376 089	1 393 218	1 421 454	2,0
	Sum kategori 15.10	1 495 743	1 496 267	1 526 320	2,0

Inntekter under programkategori 15.10 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
4115	Mattilsynet	190 499	205 297	208 642	1,6
	Sum kategori 15.10	190 499	205 297	208 642	1,6

Mål og strategiar

Budsjettframlegget omfattar Mattilsynet og løyving til oppgåver innanfor kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap ved Veterinærinstituttet. Sjå òg nærare omtale av Veterinærinstituttet i Prop. 1 S (2021–2022) frå Nærings- og fiskeridepartementet. Budsjettframlegget er viktig for arbeidet med å nå matpolitiske mål og skal særleg bidra til å nå måla i matlova, dyrevelferdslova, dyrehelsepersonellova, husdyravlslova og planteforedlarlova. Ein del av dette arbeidet har ikkje direkte samanheng med matproduksjon. Framlegget omfattar i tillegg Mattilsynets arbeid for å nå måla i kosmetikklova.

Det faglege ansvaret på matområdet er delt mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Matpolitikken til regjeringa dekkjer heile matproduksjonskjeda frå jord og fjord til bord. Målstrukturen på dette politikkområdet skil seg difor noko frå måla for landbruks-

og matpolitikken slik dei er omtalte i andre kapittel i denne budsjettproposisjonen.

Hovudmåla på det matpolitiske området er

- å sikre trygg mat og trygt drikkevatt
- å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
- å fremje god plantehelse og god helse og velferd hos landdyr og fisk

Andre viktige omsyn er

- tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt
- sunt kosthald og gode matopplevingar
- nyskaping, mangfald, matkultur og verdiskaping
- langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon

Regjeringa legg vekt på at maten skal vere trygg og tilfredsstillende ønskje og behov hos forbrukarane. Ein mangfaldig matmarknad og lovfesta matinformasjon som er rett, relevant og lett tilgjengeleg, er viktige føresetnader for at forbrukarane

skal kunne ta informerte val, setje saman eit sunt kosthald og utøve makt i matmarknaden.

Regjeringa legg vekt på at rammevilkåra for næringsaktørane, mellom anna regelverk og tilsyn, blir fastsette og følgde opp på ein slik måte at det ikkje oppstår unødige konkurransevridingar, samstundes som verksemdene må kunne nytte fleksibiliteten som ligg i regelverket.

Omfattande handel med innsatsvarer, planter, dyr og mat over landegrensene krev eit sterkt internasjonalt samarbeid. Handelen må skje i samsvar med internasjonale avtalar og vere basert på internasjonale standardar. Det er viktig for å sikre at varene vi importerer er trygge og oppfyller krava frå forbrukarane. Det er òg viktig for å fremje god plante- og dyrehelse. For at norsk eksport ikkje skal bli hindra av urettvise krav frå importlanda, må Noreg vere leiande innan overvaking, risikovurderingar og forskning, særleg for sjømat og fiskehelse. Aktiv norsk deltaking i internasjonale forum er naudsynt, både for å påverke innhaldet i standardar og regelverk og for å utveksle og utvikle kunnskap og erfaring.

Noreg tek aktivt del i internasjonalt samarbeid på matområdet, mellom anna i Codex Alimentarius Commission som er FN's organisasjon for matvarestandardar under FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO) og Verdshelegeorganisasjonen (WHO), Verdsdyrehelseorganisasjonen (OIE) og den internasjonale plantevernkonvensjonen (IPPC). Organisasjonane utviklar standardar som blir lagt til grunn i avtaleverket om mattryggleik og matkvalitet, helse og miljø under Verds handelsorganisasjonen (WTO) (SPS-avtalen og TBT-avtalen). Desse avtalane legg òg premissar for regelverket i EU/EØS.

Hovuddelen av regelverket på matområdet er harmonisert innanfor EØS. EØS-avtalen er basert på at regelverket i EU og Noreg så raskt som mogleg skal vere det same. Effektive og gode EØS-rutinar er difor svært viktige. Regjeringa legg vekt på ein open og aktiv Europa-politikk med tidleg involvering av interessentane, tydelege posisjonar og målretta innsats i regelverksutviklinga under Europakommisjonen, der EØS-avtalen gir Noreg best tilgang. Ved større eller viktige rammerettsakter som blir handsama i Europaparlamentet eller Rådet for den europeiske union, arbeider regjeringa inn mot desse organa for å fremje norske synspunkt.

Mattilsynet er ein sentral offentleg aktør i gjennomføringa av matpolitikken. Oppgåvene omfattar regelverksutvikling, tilsyn og kontroll, rettleiing, kartlegging og overvaking i heile mat-

produksjonskjeda, frå innsatsvarer og primærproduksjon til omsetnad til forbrukarane.

God kunnskap og vitskapleg dokumentasjon er avgjerande for å nå måla i matpolitikken. Som ledd i regelverksutviklinga på matområdet utfører Vitskapskomiteen for mat og miljø (VKM) uavhengige faglege risikovurderingar for Mattilsynet. Arbeidet krev god samhandling med Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjonar og god kontakt med den europeiske myndigheita for næringsmiddeltryggleik (European Food Safety Authority – EFSA). Sjå òg Prop. 1 S (2021–2022) frå Helse- og omsorgsdepartementet kap. 745.

God fagleg beredskap, kunnskapsutvikling og formidling er viktig for å nå matpolitiske mål og for å sikre kunnskapsbasert forvaltning. Her har Veterinærinstituttet, Havforskningsinstituttet, NIBIO og Folkehelseinstituttet ei viktig rolle.

Som oppfølging av Stortingets vedtak nr. 630 (2018–2019) tinga Landbruks- og matdepartementet ei ekstern og uavhengig gransking av Mattilsynets tilsynsverksemd i blå og grøn sektor, dvs. husdyrhald, planteproduksjon, fiskeri og fiskeoppdrett. KPMG's granskingsrapport blei lagt fram 10. desember 2019. Rapporten er tydeleg på at Mattilsynet ikkje har gode nok system og rutinar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av tilsyn.

I tillegg til KPMG's gransking har Mattilsynet gjennomført fleire interne undersøkingar av forvaltningskvaliteten i verksemda. Funna er i tråd med funna frå KPMG's gransking.

Mattilsynet arbeider kontinuerleg med å gjennomføre tiltak for å betre forvaltningskvaliteten i heile verksemda. Det er gjennomført ei organisasjonsendring ved Mattilsynets hovudkontor våren 2021. Meir målretta og effektivt tilsyn og kontroll skal bli nådd ved meir brukarorientering i tilbodet av betre og fleire digitale tenester og betre dialog med næringsaktørane.

Prioriteringar

Målet om å sikre trygg mat og trygt drikkevann

Situasjonen i Noreg er god samanlikna med andre land for førekomst av matboren sjukdom. Det er naudsynt med kontinuerleg innsats for å halde oppe god mattryggleik. Arbeidet for trygg mat må òg ta omsyn til at nye ressursar kan nyttast til mat og fôr.

Innsatsvarene og matvarene skal vere trygge. Regelverket og tilsynet skal leggjast opp slik at ein gjennom innsats i alle ledd i matproduksjonskjeda bidrar til at sluttprodukta er trygge. I arbeidet for å sikre trygg mat er det viktig å redusere risikoen

for sjukdom eller helseskade som kan oppstå på grunn av smittestoff eller framandstoff i innsatsvarer, mat og drikkevatn.

Det er verksemdene som har ansvaret for å etterleve regelverket slik at maten er trygg, og for å sikre god hygiene i heile matproduksjonskjeda. Det er særleg viktig med effektive hygienetiltak og gode arbeidsrutinar i verksemdar som framstiller lettskjemd mat eller handterer mat som ikkje er innpakka.

Kvaliteten på drikkevatnet i Noreg er generelt god, men mange vassforsyningssystem er sårbare på grunn av gamle leidningsnett som er utsette for lekkasjar. Enkelte stader er det dessutan ikkje gode nok reservevassløyningar dersom hovudvassforsyninga sviktar. I mange tilfelle trengst det auka innsats frå vassverka for å sikre trygg vassforsyning i framtida, ikkje minst ved å auke utskiftingstakten av gamle vassrør.

Fleire tilfelle dei siste åra viser den nære samanhengen mellom sjukdom hos dyr og sjukdom hos menneske. Tal frå WHO viser at om lag 75 pst. av nye eller kjende infeksjonar som har auka hos menneske dei siste 30 åra, kjem av smittestoff frå dyr. Å ta vare på den gode norske dyrehelsa, som er eit resultat av systematisk arbeid gjennom mange år, er viktig både for mattryggleiken og for god helsetilstand hos menneske og dyr.

Overvaking av inntaket av næringsstoff og framandstoff er viktig i folkehelsearbeidet og som grunnlag for faglege risikovurderingar. Mattilsynet samarbeider med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet for å oppdatere inntaksdata om kor mykje folk bruker av ulike matvarer, og data om innhaldet av næringsstoff og framandstoff i matvarene. I dette samarbeidet blir Matvaretabellen med opplysningar om innhald av næringsstoff i matvarer utvida og forbetra kontinuerleg. Det er òg viktig med kunnskap om innhaldet av framandstoff i innsatsvarer og råvarer, og om miljøforureiningar eller andre uønskte stoff i vatn eller jordsmonn som kan påverke innhaldet av framandstoff i fisk, landdyr og planter. Dette er nærare omtalt under kap. 1115 og i del III.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn Ernæringsarbeidet er omtalt i Prop. 1 S (2021–2022) frå Helse- og omsorgsdepartementet og ligg i hovudsak under Helsedirektoratet. Arbeidet følgjer opp måla i *Nasjonale handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021)* som er forlenga til 2023. Ansvaret for kostråda ligg hos helsestyresmaktene, men arbeidet med å leggje til rette for eit kosthold som er i samsvar med kostråda blir følgd

opp av mange aktørar. Mattilsynet har òg ei viktig rolle i dette arbeidet, særleg for regelverk og tilsyn knytt til merking av mat, til dømes om ingrediensar og allergen, næringsinnhald, ernærings- og helsepåstandar og frivillig sunnheitsmerking. Den nordiske ordninga med frivillig sunnheitsmerking av mat, *Nøkkelhølet*, gir forbrukarane eit rikare tilbod av, og betre informasjon om, matvarer som kan bidra til eit sunnare kosthold.

Rett merking er viktig for at forbrukarane skal kunne gjere informerte val og handtere maten rett. Mellom anna sikrar det at forbrukarane får kjennskap til kva matvarene inneheld, korleis dei skal brukast og oppbevarast, kvar dei kjem frå, og kor mykje næring dei gir.

Merking av mat er i hovudsak regulert i matinformasjonsforskrifta, men det er òg enkelte særskilte nasjonale reglar, til dømes for sjømat. Regjeringa vil arbeide vidare opp mot EU med sikte på at reglane i matinformasjonsforordninga om plikt til merking av ingrediensar og næringsinnhald òg skal gjelde for alkoholhaldige drikkevarer.

Målet om å fremje god plante- og dyrehelse og velferd hos landdyr og fisk

Det er viktig med god overvaking og høg beredskap mot mange plante- og dyresjukdommar, planteskadegjerarar og sjukdommar som smittar mellom dyr og menneske (zoonosar).

Regjeringa vil leggje vekt på å hindre at hjorteviltssjukdommen skrantesjuka, *chronic wasting disease (CWD)*, får fotfeste i Noreg. Den omfattande kartlegginga vil bli ført vidare for å få best mogleg oversikt over situasjonen. Viktige oppgåver er å kartleggje utbreiinga og leggje til rette for å etablere ein ny villrein flokk i Nordfjella, følgje opp vedteke handsaming av klassisk skrantesjuka på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuka.

Feil og for mykje bruk av antibiotika til folk og dyr har globalt ført til ein vesentleg auke av motstandsdyktige bakteriar som utgjer eit alvorleg helsetrugs mål. Regjeringa er svært merksam på dette, og den tverrsektorielle strategien mot antibiotikaresistens for 2015–2020 skal oppdaterast for ein ny periode. Ei regjeringsoppnemnd ekspertgruppe har levert rapporten *Antibiotikaresistens: Kunnskapshull, utfordringar og aktuelle tiltak – Status 2020*. Denne skal danne grunnlaget for regjeringa sitt vidare strategiarbeid, og sektorvise handlingsplanar. Aktiv deltaking i internasjonale forum er viktig for å bidra til ansvarleg bruk av antibiotika og utvikling av nye antibiotika, vaksinar og betre diagnostiske hjelpemiddel.

Salet av antibiotika til matproduserande landdyr er i perioden 2013–2020 redusert med 23 pst. målt i kg aktivt stoff, mens salet av antibiotika til hund og katt er redusert med 32 pst. Perioden 2015–2020 viser ein gradvis reduksjon på 21 pst. i føreskrivinga av antibakterielle humanpreparat til hund og katt. Salet av antibiotika til oppdrettsfisk har vore på et svært lågt nivå sidan 1990-talet. Mengda antibakterielle midlar som har blitt seld dei siste åra svarer til at anslagsvis 0,5-1 pst. av fisken blei behandla med ein antibiotikakur.

Evna til å løyse utfordringane med sjukdommar i havbruket er viktig for å kunne ta ut det langsiktige vekstpotensialet. Kontroll med sjukdom, inkludert lakselus, er òg viktig for å sikre god velferd, minke smittepresset i miljøet og redusere bruk og utslepp av medikament. Svinnet frå produksjon i oppdrettsnæringa er framleis høgt, og det er viktig å arbeide for å redusere dette tapet.

Det er innført eit trafikklssystem for å auke kapasiteten i havbruksnæringa. Systemet byggjer på ein indikator for påverknad av lakselus på villfisk og inndeling av kysten i spesifikke produksjonsområde. Oppfølging og utvikling av dette systemet vil bli prioritert.

Regjeringa styrkjer arbeidet for god dyrevelferd. Ei viktig satsing i dette arbeidet har vore å etablere prøveprosjekt med ei eiga dyrekrimgruppe i politiet (dyrepoliti), som i 2021 er utvida til å gjelde alle dei tolv politidistrikta i landet. Dyrepolitiprojekta legg til rette for betre samhandling mellom Mattilsynet og politiet og betre system og klare rutinar for handsaming av alvorlege saker som gjeld mishandling og vanrøkt av dyr.

Arbeidet med å fremje god dyrevelferd og gode haldningar til dyr er viktig. Det trengst auka merksemd både på hald av produksjonsdyr og kjæledyr. Utvikling av kunnskap om korleis avlstilltak og ulike driftsformer påverkar dyrevelferda, er òg viktig.

For produksjonsdyrehald med mange dyr eller der risikoen for dårleg dyrevelferd kan vere høg, blir det gjennomført tilsyn som i størst mogleg grad ikkje er varsla på førehand. Besetningar der risikoen for brott på regelverket er størst, blir prioriterte. Ved negative funn i slike dyrehald blir det òg prioritert å gjennomføre oppfølgjande tilsyn. Godt samarbeid mellom Mattilsynet og næringa, mellom anna landbrukets HMS-teneste og slakteria, og innføring av dyrevelferdsprogram for svineproduksjonen, bidreg òg til at dyrehald med høg risiko for dårleg dyrevelferd, kan bli oppdaga tidleg.

Regjeringa vil starte arbeidet med ei ny dyrevelferdsmelding. Førre dyrevelferdsmelding blei lagt fram av Bondevik II-regjeringa for snart 20 år sidan. Det har vore fleire endringar i regelverket sidan førre melding, og tida er moden for ein ny grundig gjennomgang av alt dyrehald og dyrevelferd i Noreg.

Andre omsyn

Tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt
Kontakt med aktuelle styresmakter i andre land er avgjerande for å betre marknadstilgangen.

Norsk sjømat skal vere trygg og av god kvalitet slik at han blir føretrekt på den globale marknaden. Dei seinare åra har det vore ein auke i krava til dokumentasjon på tryggleiken til produkta som blir eksporterte. For Noreg som stor eksportør av sjømat er det avgjerande å kunne dokumentere mattryggleik og kvalitet gjennom heile produksjonsskjeda og å skape føreseielege rammevilkår for eksport. Tilsynsarbeidet til Mattilsynet og kommunikasjon med styresmaktene i importlanda er avgjerande for tilliten.

Den gode norske dyrehelsa blir nytta i eksportsamheng, mellom anna ved den aukande eksporten av avlsprodukt frå husdyr. Også for ein del andre landbruksprodukt er det viktig med marknadstilgang i utlandet.

Sunt kosthald og gode matopplevingar

Det er viktig at fagleg og vitskapleg basert informasjon om samanhengen mellom kosthald og helse, både for kvar enkelt og for folkehelsa, når fram til forbrukarane på ein tenleg måte.

Folkehelsepolitikken legg mellom anna vekt på tiltak for å gjere det enklare å velje sunt, leggje til rette for gode måltid i barnehagar og skular og hos eldre, og å styrkje kunnskapen om mat, matlaging, kosthald og ernæring. Regjeringa la våren 2017 fram *Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021)* som er forlenga til 2023. Sjå nærare omtale i Prop. 1 S (2021–2022) frå Helse- og omsorgsdepartementet.

Arbeidet med å leggje til rette for eit sunnare kosthald må vere basert på kunnskap om kva som er viktig for folk sitt val av mat. Merksemd på matglede og god matkvalitet er viktig. Mange er òg opptekne av kvar maten kjem frå og korleis han blir produsert. Kunnskap om samanhengen mellom mat og helse er òg grunnleggjande for å velje sunnare kost. *Matportalen.no* presenterer forbrukarretta informasjon frå offentlege styresmakter om sunn og trygg mat, trening og fysisk aktivitet.

I Meld. St. 15 (2017–2018) presenterte regjeringa kvalitetsreforma *Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre*. Dette er òg ei reform for større matglede for eldre, anten dei bur heime eller er på sjukeheim eller sjukehus.

Ut fra gode erfaringar frå pilotregionane Innlandet og Trøndelag er det no i alt seks matgledekorps rundt om i landet. Dei inspirerer tilsette i kommunar, frivillige organisasjonar og eldre sjølv til meir mat- og måltidsglede. Det er mellom anna utarbeidd ei eiga heimeside, e-læringskurs og podstar mv.

Tiltaka er eit samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet og statsforvaltarane. I løpet av 2021 vil det bli utvikla ein felles mal for korleis resultatane av matgledekorpsa sitt arbeid kan samlast og systematiserast.

Nyskaping, mangfald, matkultur og verdiskaping

Innovasjon og næringsutvikling i produksjon av mat med lokal identitet er viktig for å kunne ha sterke og innovative små og store verksemder. Regjeringa vil bidra til å auke tilgangen til lokale matprodukt for forbrukarane. Sjå nærare omtale under kat. 15.30.

Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å informere betre om regelverket og gjere det meir tilgjengeleg. Å kommunisere og dele kunnskap med verksemder, bransjeorganisasjonar og kompetansenettverk er viktig for utviklinga på lokalmatområdet.

Langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon

Det er aukande merksemd nasjonalt og internasjonalt om utvikling av berekraftige matsystem. Mellom anna har EU i 2020 lagt fram sin *Farm to Fork*-strategi for eit berekraftig, sunt og rettferdig matsystem som ein del av *Europas grønne giv*. FN held hausten 2021 ein verdskonferanse om matsystem som eit ledd i arbeidet med skape framgang for dei 17 berekraftsmåla fram mot 2030, som alle til ein viss grad er knytte til sunnare, meir berekraftige og rettferdige matsystem. Begge desse initiativa vil òg ha verknad på matpolitikken i Noreg. Regjeringa vil følgje initiativa og utvikle relevante norske tiltak også innanfor matområdet.

Matsvinn er identifisert som ei av utfordringane på nasjonalt nivå for å oppfylle FN's berekraftsmål om å halvere matsvinnet per innbyggjar på verdsbasis innan 2030. Bransjeavtalen om redusert matsvinn frå 2017 dannar grunnlag for

samarbeid mellom styresmakter og alle ledd i matverdikjeda om å fremje betre utnytting av ressursar og råstoff gjennom førebygging og reduksjon av matsvinn i heile matkjeda. Landbruksdirektoratet fekk i 2019 ansvaret for å utarbeide statistikk for matsvinn i jordbrukssektoren. Statistikken vil bli publisert for første gong i 2021, og vil bli publisert årleg heretter.

Det vil bli arbeidd med å redusere bruk og risiko for negative helse- og miljøeffektar ved bruk av plantevernmidde, i tråd med gjeldande *Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler*. I dette arbeidet er det viktig med integrert plantevern, der ein i størst mogleg grad nyttar alternativ til kjemiske plantevernmidde. Godt samarbeid mellom næringa, rådgivingstenesta, kunnskapsinstitusjonar og styresmakter er sentralt for å kunne nå måla i handlingsplanen.

Regjeringa sin havbruksstrategi *Et hav av muligheter* tek utgangspunkt i at berekraftig havbruk vil bidra til at mat frå havet blir ein viktig kjelde til matsikkerheit og ernæring og slik kan bidra til å oppfylle FN's bærekraftsmål. Skal Noreg lukkast som havbruksnasjon framover, må vi mellom anna sikre god marknadstilgang og finne løysingar på berekraftsutfordringar. Her spelar god fiskehelse og -velferd ei nøkkelrolle.

Ytterlegare omtale av arbeidet for å sikre langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon finst under kat. 15.30.

I Prop. 1 S (2021–2022) frå Nærings- og fiskeridepartementet er sjømat omtalt.

Kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhald

Forbodet mot hald av pelsdyr trer i kraft 1. februar 2025 for oppdretterar som hadde pelsdyr 15. januar 2018. Avviklingstakta i næringa har vore høg etter at forbodslova blei vedteken av Stortinget sommaren 2019. Om lag 95 pst. av pelsdyroppdretterane har avvikla drifta etter at dei dåverande regjeringspartia i januar 2018 varsla at dei ville foreslå forbod mot pelsdyrhald.

I juni 2021 vedtok Stortinget endringar i dei lovfesta reglane om økonomisk kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhald. Departementet er i dialog med ESA om erstatnings- og kompensasjonsordningane til pelsdyroppdretterane, slik desse følgjer av Stortingets lovvedtak og oppmodingar ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), er i tråd med EØS-reglane om statsstøtte. Departementet tek sikte på at lovendringane kan ta til å gjelde når tilbakemelding frå ESA ligg føre.

Kap. 1112 Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Veterinærinstituttet	119 654	103 049	104 866
	Sum kap. 1112	119 654	103 049	104 866

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Veterinærinstituttet

Formål med løyvinga

Veterinærinstituttet (VI) er eit biomedisinsk forvaltnings- og forskingsinstitutt innan dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og mattryggleik. Instituttet er organisert som eit statleg forvaltningsorgan med særskild fullmakt. Verksemda arbeider med forskning, forvaltningsstøtte og oppdrag i marknaden. Instituttet har hovudkontor på Ås, og fem regionale kontor frå Sandnes i sør til Tromsø i nord.

VI skal innan områda dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og matvaretryggleik, vere den leiande kunnskapsleverandøren til forvaltninga.

VI har følgjande mål:

Hovudmål: God helse hos dyr, fisk og menneske

Delmål: Kunnskapsbasert forvaltning

Delmål: God beredskap

Delmål: Konkurranseskraftige bionæringer

Instituttet får løyvingar til oppgåvene sine innan dyrehelse, fôrtryggleik, dyrevelferd og mattryggleik over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. Oppgåvene innan fiskehelse og enkelte område innan sjømattryggleik blir finansierte over budsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet. Forsking er ein sentral del av verksemda til VI og er omtalt under kap. 1137.

Løyvinga på denne posten skal hovudsakeleg nyttast til:

- Arbeid med kunnskapsutvikling, rådgiving, diagnostisk arbeid og laboratoriestøtte når det gjeld førebygging, oppklaring og handtering av alvorlege smittsame sjukdommar hos landdyr og sjukdom som smittar mellom dyr og menneske (zoonosar).
- Bidrag i førebygging og handtering av kriser som kjem av smittestoff og andre helseskadelege stoff i fôr og mat.

- Kunnskapsformidling til næringa, fagpersonell og dyreeigarar.
- Samarbeid med styresmaktene og næringslivet om å utvikle berekraftig bioøkonomi i Noreg.

Rapportering 2020

I internasjonal samanheng vurderer VI status for norsk landdyrhelse og mattryggleik som svært god.

VI's viktigaste kunnskapsgrunnlag for å uttale seg om situasjonen for norsk landdyrhelse er prøvene som blir undersøkte på grunn av sjukdom eller mistanke om sjukdom. Desse stammar hovudsakeleg frå overvåkingsprogram som instituttet gjennomfører for Mattilsynet, Miljødirektoratet og i kontrolloppdrag for næringane. I 2020 undersøkte instituttet om lag 190 000 slike prøver. Talet på prøver som blei undersøkte på grunn av mistanke om meldepliktig sjukdom hos landdyr eller listeført sjukdom hos fisk, auka med om lag 30 pst. samanlikna med året før. Prøver analysert i overvåkingsprogramma blei redusert med om lag 15 pst.

Fleire sjukdomsutbrott og hendingar kravde store ressursar ved instituttet i 2020.

Den klassiske, smittsame varianten av hjortedyrsjukdommen skrantesjuka blei i 2020 påvist på ein villrein på Hardangervidda. Dette var den første påvisinga av klassisk skrantesjuka utanfor Nordfjella sone 1. Til saman undersøkte VI om lag 22 500 prøver frå hjortedyr for denne sjukdommen i 2020. Instituttet har gitt råd til Mattilsynet om moglege tiltak og gjort nye berekningar av potensiell førekomst av smitta reinsdyr på Hardangervidda.

I 2020 byrja ein endra variant av høgpatogent fugleinfluenzavirus å sirkulere i Europa, og smitten blei påvist i ei gås på Jæren i november 2020. Dette var første gongen at høgpatogen fugleinfluenza er påvist i Noreg. Til saman blei smitte påvist i ti ville fuglar og fire fuglar i eit parkfuglehald i eit geografisk område frå Agder til Bergen.

VI har gjort faglege vurderingar for Mattilsynet om korleis ein kan førebyggje introduksjon av smittestoffet til kommersielt fjørfehold og handtere situasjonen hos villfugl.

VI etablerte i 2020 ein metode for påvising av SARS-CoV-2 etter at det blei påvist smitte med viruset hos mink i Nederland og Danmark. Veterinærinstituttet overvaka situasjonen hos dyr internasjonalt og har gitt råd til Mattilsynet om tiltak i Noreg. Det blei òg gjennomført ei mindre helsekartlegging i norske pelsdyrfarmer utan at smitte blei påvist.

Etter at sauesjukdommen mædi i 2019 blei påvist for første gong sidan 2005, har instituttet i 2020 støtta Mattilsynet med undersøking av fleire tusen prøver og gitt råd og vurderingar knytt til den vidare handteringa.

Beredskapsrolla til VI og deira evne til samhandling med Mattilsynet og til dels også Miljødirektoratet, har blitt testa gjennom dei sjukdomsutbrotta ein har sett i 2020. I tillegg er kommunikasjonsprosedyrar og bruk av handteringsverktøyet *VETCIM* i beredskapshendingar gjennomgått saman med Folkehelseinstituttet.

Etter at Koronapandemien nådde Noreg, har VI kontinuerleg vurdert beredskapsevna for på best mogleg måte å bidra til å sikre norsk matforsyning. Det blei lagt vekt på å vurdere fare for sjukdomsutbrott hos dyr, sårbarheit med tanke på å halde ved lag kritisk bemanning i tillegg til helsesituasjonen til medarbeidarane. Etter ei risikovurdering i april auka instituttet beredskapsnivået for å kunne ha nok tilsette innan det som blei vurdert som kritisk viktig diagnostikk.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 104,9 mill. kroner.

Helsa til menneske og dyr og tilstanden til økosystema dei lever i, er knytt saman, og om dette nyttar ein omgrepet *Ei helse*. VIs arbeid skal i tråd med hovudmålet verne om den gode dyrehelsa og mattryggleiken i Noreg. Det blir stadig viktigare å overvake og ha god kunnskap om sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske (zoonosar).

Globalisering og klimaendringar kan utfordre den gode husdyrhelsa i Noreg. Instituttet vil difor leggje vekt på forsking og kunnskapsutvikling som sikrar og vidareutviklar den nasjonale beredskapen mot kjende og nye helsetrugs mål, med særleg vekt på konkrete førebyggjande tiltak i næring og forvaltning.

VI legg FN's berekraftsmål til grunn for aktiviteten og vil kontinuerleg vidareutvikle kompetanse og metodar for framleis å vere i front innan sine fagområde. Det vil bli lagt auka vekt på førebyggjande beredskap og prosjektbasert og risikobasert diagnostikk, og å modernisere arbeidet ved bruk av ny teknologi og nye metodar.

Instituttet vil leggje stor vekt på å bidra til ei kunnskapsbasert forvaltning ved å møte dei behova Mattilsynet har for kunnskap, råd og laboratoriestøtte på kjerneområda til instituttet.

Kunnskapsutvikling, overvaking og rådgiving om antibiotikaresistens og skrantesjuka vil framleis vere viktig.

I arbeidet med å førebyggje sjukdom og å tryggje god dyrehelse er det viktig at VI òg gir råd til veterinærar, næring og forvaltning innan smittevern og biotryggleik. For å møte behova i matforvaltninga og næringa, vil instituttet leggje vekt på arbeidet ved det etablerte kompetansesenteret for produksjonsdyr. Dei fleste hovudaktivitetane ved senteret har base i Sandnes, men det er òg tilsette som arbeider med produksjonsdyrhelse i Tromsø, Trondheim og Ås, noko som fører til at senteret får ei god nasjonal dekning og tilgang på god kompetanse. Aktivitetane ved senteret skal komme til nytte for produksjonsdyrnæringa og forvaltninga i heile landet.

VIs arbeid for god beredskap vil i hovudsak bli retta mot meldepliktige/listeførte sjukdommar definert i forskrift, og andre alvorlege kjente eller ukjente tilstander. Beredskapsarbeidet vil vere innretta mot å

- Gjennom overvaking og analyse føreseie den nasjonale og internasjonale helsesituasjonen
- førebyggje ved å etablere beredskapsplanar, forstå sjukdomsmekanismar og risikofaktorar
- oppdage og ha kunnskap om eventuelle smitte- og sjukdomssituasjonar
- nedkjempe sjukdommar ved å yte bistand til Mattilsynet med råd, analysar og diagnostikk

VI vil leggje vekt på å støtte styresmakter og næringane i vidareutvikling av konkuranskraftige bionæringar. Instituttet sitt viktigaste bidrag her er forskingsbasert kunnskapsstøtte for betre å ta hand om helse og velferd i samband med berekraftig produksjon og uttak av biomasse på land og i havet.

Veterinærinstituttet flytta i 2021 inn i nytt veterinærbygg på Campus Ås. Instituttet skal forvalte, drifte og stå som eigar av sin del av bygget på vegne av staten.

Kap. 1115 Mattilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	1 372 346	1 375 767	1 404 069
22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	274	13 251	13 185
71	Tilskott til erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	3 469	4 200	4 200
Sum kap. 1115		1 376 089	1 393 218	1 421 454

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Mattilsynet har hovudansvaret for å føre tilsyn og kontroll med at regelverket om mattryggleik, plantehelse, dyrehelse, dyrevelferd, kvalitet og forbrukaromsyn blir etterlevd i heile matproduksjonskjeda.

Mattilsynet fører òg tilsyn og kontroll med at regelverket blir etterlevd på andre område. Dette gjeld mellom anna regelverk om dyrehelsepersonell, planter og dyr som ikkje inngår i matproduksjon, husdyravl, kosmetikk og kroppspoleprodukt, og omsetnad av reseptfrie legemiddel utanom apotek.

Mattilsynet har òg oppgåver knytte til regelverksutvikling og internasjonalt arbeid. Området er sterkt påverka av internasjonale rammevilkår.

Den enkelte verksemda har ansvar for å kjenne til og etterleve regelverket. Aktiv rettleiing frå Mattilsynet om regelverket er viktig. Mattilsynet vil bruke dei verkemidla lovverket stiller til rådvelde når det er naudsynt for å sikre etterleving av regelverket.

Mattilsynet vil arbeide etter desse måla:

- sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevatt
- fremje god helse hos planter, landdyr og fisk
- fremje god dyrevelferd og respekt for dyr
- fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
- vareta miljøvenleg produksjon

Innanfor rammene av dei måla som er sette i lovgivinga, vil Mattilsynet samstundes arbeide på ein slik måte at det tek omsyn til aktørane langs heile matproduksjonskjeda. Det omfattar òg marknads-tilgang i utlandet.

Hovudverkemidla i arbeidet er å

- utvikle regelverk

- rettleie om regelverk
- handheve regelverk
- overvake status og utvikling på området
- ha god beredskap for handtering av hendingar og kriser

Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet yter kunnskapsstøtte til Mattilsynet og har ein fagleg beredskap med grunnlag i løyvingar frå dei ansvarlege departementa.

Mattilsynet innhentar uavhengige risikovurderingar frå Vitskapskomiteen for mat og miljø når det trengst i regelverksarbeidet og den utøvande forvaltninga.

Rapportering 2020

Målet om helsemessig trygg mat og trygt drikkevatt

Trygg mat

Mattryggleiken i Noreg er god med lite smittestoff i maten og få utbrott av matborne infeksjonar jamført med land det er naturleg å samanlikne seg med. Det er òg få overskridingar av grenseverdiane i overvakingsprogramma for framandstoff.

Kvart år blir det til saman registrert 5 000–7 000 tilfelle av mat- og vassborne infeksjonar i Noreg. I 2020 var det *campylobacteriose* som førte til flest registrerte tilfelle av sjukdom, mens salmonella-bakteriar og E. coli-bakteriar var årsak til ein mindre del av dei registrerte tilfella. Det blei òg registrert tre nasjonale utbrott av *yersinose*, mellom anna knytt til ferdigvaska salatprodukt. Det reelle talet på infeksjonar er høgare enn dei registrerte tilfella.

Mattilsynet kartlegg og overvaker førekomst av framandstoff i mat for å vurdere tilstand og for å rapportere data til mellom anna EU. Det sikrar

eit godt kunnskapsgrunnlag for å vurdere og handtere risiko og for å fastsetje relevante grenseverdier for å verne befolkninga mot helseskadar. Mattilsynet bidreg med mykje data for fisk og sjømat til EU. For å bidra med data til regelverksarbeidet i EU, har Mattilsynet òg analysert barne- og te for ulike plantegifter.

Havforskningsinstituttet har på oppdrag frå Mattilsynet oppdatert kunnskapsgrunnlaget sitt om mattryggleik for tang og tare. Dette er eit viktig grunnlag for utvikling av regelverk og tilsyn og for å gi råd til forbrukarane og næringa. Analyse- data om innhald av metall og jod i tang og tare er sendt til EFSA som eit bidrag til utviklinga av regelverk om tang og tare i EU.

Smilefestilsynet starta opp i 2016, og har vist seg å vere ein effektiv metode for å heve nivået på hygien i serveringsnæringa. I 2020 utførte Mattilsynet om lag halvparten så mange smilefestilsyn som året før. Dette må sjåast i samanheng med færre fysiske tilsyn på grunn av koronapandemien, men òg at mange av serveringsstadene har halde stengt i denne perioden.

Mattilsynet har oppmoda næringane til å utarbeide nasjonale bransjeretningslinjer for god hygiene slik at næringane sitt eige arbeid for betre mattryggleik blir styrkt.

Trygt drikkevatt

Det er om lag 1400 vassforsyningssystem i Noreg som kvar forsyner meir enn 50 fastbuande personar, og nesten 90 pst. av befolkninga får drikkevatt frå desse forsyningssystema.

Kvaliteten på drikkevattnet er generelt god, og få blir sjuke av vatnet frå krana. Likevel oppstår det i nokre tilfelle hendingar der drikkevattnet kan vere ei smittekjelde. Dei største truslane mot trygt drikkevatt er gamle eller dårleg vedlikehaldne vassleidningar og drikkevassbasseng. I tillegg er manglande leveringstryggleik ein trussel ved mange vassforsyningssystem.

Mattilsynet har prioritert å følgje opp eigarane av større drikkevassanlegg utan god nok leveringstryggleik. Tilsyn, rettleiing og anna oppfølging viser at planar for tiltak som betrar leveringstryggleiken kjem på plass fleire stader.

Kosmetikk og kroppspleieprodukt

Førekomsten av ulike ulovlege stoff i kosmetikk eller stoff tilsett i mengder som kan gi helseskade, er ei utfordring. Både førekomst av, og mangel på kunnskap om, stoff i kosmetikk kan gi helse-

skadelege effektar. Biverknader og villeiande informasjon er òg ei stor utfordring.

Arbeidet med oppdatering og forbetring av informasjon til næringsaktørane og forbrukarane på nettsidene til Mattilsynet blei starta opp i 2020.

Målet om å fremje god helse hos planter, landdyr og fisk

Plantehelse

Plantehelsa i Noreg er god samanlikna med andre europeiske land, men auka import aukar faren for å få inn nye alvorlege planteskadegjerarar som kan føre til store konsekvensar for miljøet og samfunnet. Også i 2020 erfarte Mattilsynet at skadegjerarar blei introdusert gjennom import.

Pærebrann blei påvist i tre fruktplantingar i Rogaland i 2020. Alle fruktplantingane var nyetablerte felt med importerte epletre. I ei av plantingane var det felt med omfattande skadar på trea. Dette er første gongen pærebrann er funne i kommersiell fruktproduksjon i Noreg.

Landdyrhelse

Noreg har friske dyr og få tilfelle av smittsame dyresjukdommar. Dette har stor verdi både nasjonalt og for moglegheitene for eksport av levande dyr og produkt av desse. Ei restriktiv haldning i næringa til innførsel av levande dyr er viktig for å kunne halde ved lag den gode statusen på landdyrhelsa.

Handteringa av skrantesjuka er eit langsiktig arbeid som har vore ei av hovudprioriteringane til Mattilsynet òg i 2020. I september blei det påvist klassisk skrantesjuka i ein villrein frå Hardangervidda. Mattilsynet og Miljødirektoratet bad etter påvisinga Vitskapskomiteen for mat og miljø gjere ei risikovurdering for å ha eit godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag for å vurdere og tilrå tiltak.

Nedkjempinga av sauesjukdommen mædi er òg eit langsiktig arbeid. I tillegg til oppfølging av smitta besetningar og kontaktbesetningar, er alle kjente sauebesetningar i Trøndelag testa for mædi. Fire besetningar med mædi blei funne. Desse hadde ikkje kjent kontakt til det utbrottet i Trøndelag sommaren 2019, og hadde ikkje blitt avdekt utan kartlegginga.

Høypatogen fugleinfluensa blei i 2020 påvist hos villfugl for første gongen i Noreg. Tilstanden blei nøye overvaka, då det vil ha store konsekvensar om sjukdommen blir overført til kommersielle fjørfehold.

Mattilsynet gjennomfører dei tiltaka som etaten har ansvar for ifølgje handlingsplanen mot villsvin.

Fiskehelse

Berekraftig vekst av oppdrettsnæringa avheng av god fiskehelse og fiskevelferd. I dag er helse- og velferdssituasjonen for fisken i norsk oppdrettsnæring ikkje tilfredsstillande. Det er framleis utfordringar med virussjukdommar og produksjonssjukdommar. Det er òg ein aukande førekomst av bakterien *Pasteurella*.

Mattilsynet har forbetra sine planar for handtering av laksesjukdommen ILA og ILA-frie segment for å sikre betre samsvar med gjeldande EØS-regelverk og følgje opp funn i ESAs rapport frå 2019. Forbetra rutinar gjer at ein no langt raskare kan etablere kontrollområde ved nye ILA-utbrott. Samstundes er det no etablert ein samanheng mellom ikkje-sjukdomsframkallande virus i settefiskanlegg og utbrott av sjukdom i sjø. Dette, saman med kategorisering av ILA som C-sjukdom i nytt EØS-regelverk (Animal Health Law), gjer at handsaminga av ILA må endrast.

Spreiinga av sjukdommen *pancreas disease* (PD) nordover frå PD-sona (som strekkjer seg frå Jærens rev ved Søre Revtangen til Skjemta, Flatanger) er stoppa utan krav til utslakting av fisken. Det er oppløftande at denne sjukdommen under enkelte forhold kan avgrensast utan dei mest inn- og gripande tiltaka.

Mattilsynet har sendt ESA ein søknad om å få godkjent eit oppdatert program for nedkjemping av *Gyrodactylus salaris*.

Målet om å fremje god dyrevelferd og respekt for dyr

Landdyrvelferd

Dyrevelferda for landdyr er i hovudsak god, sjølv om det òg er utfordringar. Kronisk dårlege dyrehald er ei utfordring som krev tett oppfølging og mykje ressursar. Dei siste par åra har det vore ein del merksemd om manglar ved dyrevelferda hos svin. I 2020 planla Mattilsynet difor ein landsdekkjande tilsynskampanje på svin for å få meir kunnskap om status.

Mattilsynet fekk 12 406 bekymringsmeldingar om dyrevelferd. Det er ikkje naudsynt eller mogleg å følgje opp alle meldingane med fysisk tilsyn. Ei ny retningsline for handtering av bekymringsmeldingane skal mellom anna sikre ein effektiv og målretta bruk av ressursane i dei mest alvorlege sakene.

Mattilsynet held fram det gode samarbeidet med aktuelle aktørar, både andre styresmakter og dyreeigarar, for å redusere tap på utmarksbeite og i situasjonar med tap av beitedyr til rovvilt.

Ved utgangen av året var det etablert dyrekrimgrupper i seks politidistrikt, fordelt på alle dei fem regionane i Mattilsynet. Arbeidet lokalt har stort sett utvikla seg positivt, trass i nokre utfordringar med ressursmangel og omprioriteringar i politiet.

Fiskevelferd

Norsk oppdrettsnæring har framleis utfordringar med at for mange fisk døyr. Det høge talet på fisk som døyr er ein klar indikasjon på dårleg velferd. Lakselus er framleis eit stort problem og behandling mot lus utfordrar fiskevelferda. Dødstala varierer mellom ulike anlegg og i ulike delar av landet, og det tydar på at det er mogleg å redusere dødstala. Dette gjeld både laksefisk og reinsefisk.

I 2020 gjennomførte Mattilsynet 270 tilsyn knytt til velferd for reinsefisk basert på dei funna som blei gjorde under reinsefisk-kampanjen i 2018–2019. Formålet med tilsyna var å sikre at reinsefisken får ei rett handsaming ut frå omsynet til fiskevelferda.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn

Mange verksemdar er framleis ikkje gode nok til å følgje krava til merking.

Ulovlege medisinske påstandar blir nytta på ein del kosttilskott. I eit nasjonalt tilsynsprosjekt om ulovlege påstandar om kosttilskott, avdekte Mattilsynet brott på regelverket for alle produkta som blei kontrollerte.

Førekosten av genmodifisert mat og fôr på den norske marknaden er generelt låg.

Målet om å vareta miljøvenleg produksjon

Økologiregelverket skal mellom anna vareta omsynet til forbrukartillit til økologiske produkt. Kontrollsystemet for økologisk produksjon fungerer i hovudsak tilfredsstillande, men det er behov for forbetringar på nokre område, mellom anna må nokre verksemdar få betre rutinar for mot-takskontroll og merking av produkt.

Frå 2016 har bruken av lækjemiddel mot lakselus hatt ein årleg reduksjon. Forbruket er framleis lågare enn i 2011 målt i kilo, på tross av ein viss auke i bruk av enkelte lækjemiddel i 2020 samanlikna med året før.

Kontrollverksemd viser manglande etterleving av regelverket blant ein del av dei som brukar plantevernmiddel.

Matproduksjon avheng av gjødselvarer av høg kvalitet. Noreg og EU arbeider med endringar i gjødselregelverket for å leggje til rette for den sirkulære økonomien, samstundes som helse- og miljøomsyn blir varetatt.

Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling

Mattilsynet bidreg gjennom EØS-avtalen inn i EUs regelverksarbeid og varetek norske omsyn.

Mattilsynet deltok i 2020 i omlag 180 møte i EU i samband med utvikling av regelverk. I første tertial var møteverksemda i EU sterkt prega av koronapandemien. Sidan slutten av april 2020 har alle møta på matområdet i EU blitt haldne digitalt. Mattilsynet deltok òg i dei tre standardsettande organa (Codex Alimentarius, OIE, IPPC), EPPO og Nordisk ministerråd

Marknadstilgang

Noreg eksporterte 2,71 mill. tonn sjømat for 105,7 mrd. kroner i 2020. Det var òg auka etterspørsel etter norske avlsprodukt frå storfe og svin. Mattilsynet har ei viktig rolle for norsk tilgang til marknader utanfor EØS-området. Innsatsen i internasjonale standardsettande organ er viktig for å bidra til føreseielege rammer for handel, og for å vareta norske interesser.

Tilsyn, rettleiing og områdeovervaking

Koronapandemien har ført til endringar i korleis Mattilsynet jobbar, mellom anna gjennom auka bruk av data og digitale verktøy i kontrollverksemda. Kommunikasjon og rettleiing er viktige verkemiddel for å hjelpe verksemdene i å følgje regelverket, og i å ta informerte val.

Mattilsynet prioriterer og tilpassar overvakings- og kartleggingsprogramma slik at dei skal fange opp det aktuelle risikobiletet av tilstanden i Noreg. Mattilsynet har teke i bruk første del av eit nytt system for kjøttkontroll (MAKKS). Dette inneber at informasjon om dyr til slakt, blir henta inn frå ulike kjelder og send digitalt frå slakteria til Mattilsynet i god tid før slakting. Systemet har stor nytteverdi for slakteria og inneber meir risikobasert og effektiv kjøttkontroll.

Talet på klagesaker gjekk noko ned i 2020. Mattilsynet tok i mot 309 klagesaker og handsama 281. Vedtak i første instans blei stadfesta i 78 pst.

av sakene og omgjort i 19 pst. Klaga blei trekt eller avvist i 4 pst. av sakene. Gjennomsnittleg handsamingstid auka i 2020.

Innanfor Mattilsynets forvaltningsområde blei til saman 35 straffesaker handsama av domstolane i 2020 mot 26 straffesaker i 2019. Talet på saker melde til politiet ligg på same nivå over tid. Brott på reglane om dyrevelferd dominerer, både i sivile og strafferettslege saker.

Kommunikasjon og rettleiing

Mattilsynet kommuniserer og rettleier i mange kanalar; på tilsyn, i telefon, på e-post, på Facebook, på eigne og andre sine nettsider og i møter med aktørar i ulike næringar. Nasjonalt gjennomfører Mattilsynet regelmessige møte med eksterne målgrupper på dei fleste områda. Regionalt og lokalt deltek Mattilsynet i mange forum med samarbeidande etatar og representantar for verksemdene dei fører tilsyn med.

Koronapandemien har skapt særskilde informasjonsbehov hos verksemdar og enkeltpersonar. Mattilsynet har rettleia meir og hatt dialog med aktørar i næringsmiddelindustrien, landbruket, sjømatnæringa og produsentar av drikkevatt.

Organisatoriske forhold

Mattilsynet har teke del i den nasjonale innsatsen i koronapandemien og handtert dei kritiske samfunnsfunksjonane etaten har ansvar for, og samstundes teke vare på eigne medarbeidarar. Handteringa har kravd ressursar som har gjort at enkelte oppgåver er utsette. Pandemien har òg vore ein viktig drivar for raskare endring av samhandlingsmønster, arbeidsmetodar og auka bruk av digitale plattformer.

Som ledd i oppfølginga av KPMG-rapporten, har Mattilsynet i 2020 prioritert å gjennomføre eit forbetningsarbeid knytt til mellom anna forvaltningskvalitet.

IKT-tryggleiken i Mattilsynet er god, sjølv om trusselsituasjonen stadig utviklar seg. Ein sentral del av evna til å oppdage truslar, er deltakinga i *Landbruks- og Mat-CERT*. Mattilsynet deltok òg i øvinga *Digital 2020*.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 404,1 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje driftsutgiftene til Mattilsynet.

Framlegget inneber ein auke i Mattilsynets budsjett knytt til digital dialog og deling av data med 10 mill. kroner.

Aktørane i matkjeda treng digitale tenester for rapportering og tilgang til data som bidreg til auka verdiskaping i næringa og i samfunnet. Ein betre digital dialog med aktørane i matkjeda vil føre til at desse får betre tenester ved deling av data. Mattilsynet kan med dette òg målrette og effektivisere den offentlege kontrollen, mellom anna knytt til dyrevelferd.

Målet med satsinga er å bidra til auka verdiskaping i matkjeda gjennom å dele data som kan forbetre og effektivisere næringa sin produksjon. Mattilsynet vil ta del i digitale økosystem gjennom bruk av felles datakjelder, fellesløysingar og betre standardiseringar for brukarane.

Løyvinga er vidare er redusert med 13,7 mill. kroner som følgje av ny premiemodell for pensjon.

Regelverksutvikling og internasjonalt arbeid

Regelverket på matområdet er i stor grad harmonisert over landegrensene. Codex Alimentarius Commission, OIE og IPPC legg viktige premisser for regelverksutviklinga internasjonalt. Som følgje av EØS-avtalen blir grunnlaget for det norske regelverket hovudsakleg utvikla i EU. Nærare 90 pst. av alle nye forskrifter og forskrifts- endringar på Mattilsynet sitt ansvarsområde er knytte til oppfølging av EØS-avtalen. Mattilsynet vil følgje aktivt med i dei sentrale delane av arbeidet i desse organisasjonane.

Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet legg vekt på samordna og godt førebudd deltaking i internasjonale forum. I det internasjonale regelverksarbeidet er det viktig med tidleg og god dialog med relevante interessentar. Mattilsynet vil ta aktivt del i arbeidet i EU med å utvikle nytt regelverk i samsvar med norske synspunkt og vil prioritere regelverksområde der Noreg kan ha særlege interesser. Oppfølging av EUs «Farm to Fork»-strategi for eit sunt, berekraftig og rettferdig matsystem, som er ein del av *Europas grønne giv*, vil stå sentralt i EUs arbeid på matområdet framover.

Mattilsynet skal òg bidra til å følgje opp dei internasjonale pliktene til rett tid, og slik at gjennomføringa i norsk rett skjer på ein mest mogleg formålstunleg og brukarvenleg måte.

Regjeringa legg vekt på forenkling for næringane og brukarane.

Rettleiing, tilsyn og områdeovervaking

God kjennskap til regelverket er viktig for å kunne etterleve det. Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å styrkje dialogen med næringane og forbrukarane med meir og betre rettleiing. Mattilsynet vil leggje auka vekt på å gi brukarane betre rettleiing om kva for reglar som gjeld, korleis regelverket blir tolka, og kva dei vil ha særskild merksemd på ved tilsyn.

Betre kvalitet i tilsynsarbeidet og betre kommunikasjon med brukarane er òg ein stor del av oppfølginga av den eksterne granskinga av Mattilsynet hausten 2019, jf. omtale under kategori 15.10.

Nærleik til verksemdene og god kunnskap om lokale forhold og aktuell risiko skal sikre eit effektivt, målretta og godt synleg tilsyn. Mattilsynet vil vere løysingsorientert i møte med verksemdene, samstundes som ein praktiserer mest mogleg lik handsaming av verksemdene ved rettleiing, tilsyn og kontroll. Det er verksemdene sjølve som har ansvaret for å kjenne til regelverket og finne løysingar som gjer at dei etterlever det. Mattilsynet fører tilsyn med at regelverket blir etterlevd.

Mattilsynet legg vekt på å ha effektive og målretta inspeksjonar med færre kontrollpunkt. Slike tilsyn kan vere ein del av den faste tilsynsrutinen eller danne grunnlag for utvikling av store og små tilsynskampanjar. Smilefjestilsynet i serveringsverksemdar er eit døme på dette.

Regelverket for offentlig kontroll krev at det skal vere eit effektivt, einskapleg og heilskapleg tilsyn. Tilsynet skal vere risikobasert og skje på det leddet i matproduksjonskjeda der verknaden er størst. Dette krev god kunnskap om tilstanden på dei ulike områda. Nasjonale kontrollplanar skal ligge til grunn for prioritering og rapportering.

Mattilsynet forvaltar òg regelverk som ikkje er direkte knytte til risiko for helsa til folk, dyr eller planter, til dømes at merking av mat ikkje villeier forbrukarane. Også på desse områda er det viktig med målretta og effektivt tilsyn.

Mattilsynet vil innrette arbeidet med kartlegging og overvaking slik at arbeidet blir målretta og kostnadseffektivt. Overvakings- og kontrollprogram som følgjer av internasjonale avtalar eller norske tilleggsgarantiar, vil ha prioritet. Så langt råd vil programma bli tilpassa slik at dei skal fange opp det aktuelle risikobiletet i Noreg.

Mattilsynet vil arbeide vidare for å motverke matsvindlar nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet er prioritert i EU.

Målet om å sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Arbeidet med å etterleve regelverket og halde oppe gode hygieniske forhold i alle verksemdar i matproduksjonskjeda krev at verksemdene har kontinuerleg merksemd i tillegg til aktivt og målretta arbeid frå Mattilsynet.

Regelverket om hygiene og kontroll legg vekt på at verksemdene sjølve har ansvaret for å etterleve krava og ha naudsynte system, rutinar og tiltak som sikrar mattryggleiken i heile matproduksjonskjeda frå og med primærproduksjon til og med omsetnad til forbrukarane. Dette gjeld òg ved import.

Mattilsynet skal ha særskild merksemd på at dei særlege garantiane som Noreg har i EØS-avtalen når det gjeld salmonella i sendingar til Noreg av ulike slag kjøtt og egg, blir følgde opp på rett vis av dei verksemdene som driv internasjonal handel med slike matvarer.

Mattilsynet vil halde fram med å utvikle nytt regelverk og nye tilsynsmetodar som kan bidra til tryggare forhold ved import og omsetnad av kosttilskott og liknande næringsmiddel.

Tilsyn med at vassforsyningsverksemdene og kommunane følgjer opp krava i drikkevassforskrifta, er viktig for å sikre trygg vassforsyning til innbyggjarane. Dette er i samsvar med gjennomføringsplanen for nasjonale mål for vatn og helse, som blei fastsett av regjeringa i 2014, og FN's berekraftsmål 6. Mattilsynet skal delta i dette arbeidet i samsvar med Meld. St. 19 (2018–2019) *Folkehelsemeldinga*. Mattilsynet skal dessutan delta i arbeidet med rullering av vassforvaltningsplanane med sikte på at nasjonale føringar på drikkevassområdet blir følgde opp.

Målet om å fremje god helse hos planter, landdyr og fisk

God plante-, landdyr- og fiskehelse er viktige føresetnader for produksjon av trygg mat og for verdiskaping i næringane. Det er viktig å ha gode tiltak og rutinar hos næringsaktørane for å førebyggje introduksjon og spreieing av sjukdom og skadegjerarar.

Mattilsynet vil arbeide for at helsetilstanden hos planter, landdyr og fisk skal vere god. Førebyggjande tiltak og god beredskap mot dei mest frykta planteskadegjerarane og smittsame sjukdommane hos landdyr og fisk er viktig. Dette er òg viktig for å hindre utbrott av dyresjukdommar som òg kan gi sjukdom hos menneske (zoonosar).

Det er viktig å overvake og halde fram med tiltak som held antibiotikaresistensen i norsk husdyrhald og havbruk på eit lågt nivå. Mattilsynet vil ha ei rolle i arbeidet med revidert handlingsplan mot antibiotikaresistens. Mattilsynet vil vidare følgje opp arbeidet knytt til antibiotikaresistens i internasjonale forum.

Mattilsynet vil prioritere arbeidet mot skrantesjuka. Viktige oppgåver er å kartleggje utbreiinga, leggje til rette for å etablere ein ny villrein flokk i Nordfjella, følgje opp vedteke handsaming av klassisk skrantesjuka på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuka. Tiltaka har stor verdi for å hindre spreieing av smitte til ville hjortedyr og tamrein, og er viktige for å kunne ta vare på næringsgrunnlaget til dei som utøver reindrift. God dokumentasjon av tilstanden i Noreg er viktig.

Mattilsynet vil framleis prioritere å følgje opp handlingsplanen mot villsvin i Noreg.

Mattilsynet vil framleis prioritere arbeidet med fiskehelse, mellom anna gjennom arbeidet for å redusere førekomsten av lakselus og kampen mot sjukdommane PD og ILA. Mattilsynet vil følgje opp den vidare tilsynsinnsatsen knytt til dei strengare miljøkrava ved større produksjon i havbruksnæringa.

Målet om å fremje god dyrevelferd og respekt for dyr

Mattilsynet vil leggje vekt på tilsyn med dyrevelferd. Mattilsynet vil utnytte verkemidla i dyrevelferdslova for å fremje god dyrevelferd.

Mattilsynet samarbeider med politiet om ordninga med dyrepolti i alle dei tolv politidistrikta i landet. Målet er best mogleg handsaming av saker som gjeld alvorleg vanrøkt og overgrep mot dyr, slik at alvorleg kriminalitet mot dyr fører til ei eventuell straffesak og domfelling.

Mattilsynet vil framleis ha merksemd på risikobasert tilsyn med dyrevelferd hos gris i heile landet. Svinehald i næring er omfatta av obligatorisk dyrevelferdsprogram for svin. Programmet inneber eit tettare samarbeid mellom produsentar og veterinærar for å sikre god dyrevelferd, og gode rutinar og dokumentasjon av dyrehaldet.

Mattilsynet vil føre vidare den gode samhandlinga med miljøstyresmaktene ved tap på grunn av rovvilt, jf. rovviltforliket i Stortinget i 2011 og Meld. St. 21 (2015–2016) *Ulv i norsk natur*.

Mattilsynet vil prioritere arbeidet med fiskevelferd, spesielt i samband med tap i oppdrettsnæringa. Mattilsynet vil òg ha merksemd på å halde oppe god fiskevelferd når oppdrettarar tek i bruk nye behandlingmetodar og produksjonsformer.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn

Mattilsynet vil arbeide for at mat, drikkevatt og innsatsvarer har rett kvalitet og rett innhald, og at regelverket om merking og heiderleg omsetnad blir følgt. Regelverket om merking av mat skal sikre at forbrukarane har tilgang til rett informasjon om eigenskapane til maten.

Mattilsynet har òg viktige oppgåver i ernæringsarbeidet, særleg for tilsyn med merking, ernærings- og helsepåstandar, frivillig sunnheitsmerking (*Nøkkelhølet*) og arbeid med Matvaretabellen. *Nasjonale handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021)* som er forlenga til 2023, har tiltak på ansvarsområda til sju departement. Helsedirektoratet koordinerer arbeidet med oppfølginga av planen. Mattilsynet har ansvar for å følge opp enkelte tiltak i handlingsplanen, mellom anna for trygg mat og merking av matvarer og oversikt over næringsinnhaldet i matvarer.

Mattilsynet vil føre vidare overvakinga av genmodifisert materiale i både fôr og næringsmiddel. Sporforureining av genmodifisert materiale synest å vere størst i fôrvarer.

Mattilsynet vil medverke i oppfølginga av den nasjonale strategien for økologisk landbruk på relevante område.

Målet om å vareta miljøvenleg produksjon

Mattilsynet vil bidra til at formålet i matlova om å vareta miljøvenleg produksjon blir oppfylt. Kvaliteten på og bruken av innsatsvarer som såvarer, gjødsel, plantevernmidler og fôrvarer er avgjerande for ein miljøvenleg produksjon og verkar òg inn på mattryggleiken og kvaliteten på maten.

Arbeidet for å redusere bruken av og risikoen ved bruk av plantevernmidler vil bli ført vidare med utgangspunkt i gjeldande *Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler*. Mattilsynet vil følgje opp aktuelle tiltak relatert til planen og følgje utviklinga av regelverket i EU tett.

Marknadstilgang

Mattilsynet vil bidra i arbeidet med å leggje til rette for marknadstilgang for norske produkt. Godt samarbeid med matstyresmakter i andre land er avgjerande for å betre marknadstilgangen.

Dei seinare åra har det vore ein auke i krava til dokumentasjon på at norsk sjømat er trygg og har rett kvalitet. For Noreg, som stor eksportør av sjømat, er det avgjerande å kunne dokumentere mattryggleik, dyrehelse og kvalitet gjennom heile produksjonskjeda.

Mattilsynet utferdar årleg kring 65 000 helsesertifikat og talet kan ventast å auke med 10–15 000 etter at Storbritannia innfører krav om helsesertifikat frå 1. oktober 2021. Majoriteten av sertifikata som Mattilsynet utferdar, gjeld eksport av sjømat. Mateksporthorskrifta som trådde i kraft i 2020, samla krav og retningsliner for eksport av mat på ein plass, og medverka til eit meir føreseieleg og effektivt system for eksportsertifikat. Mattilsynet vil arbeide vidare med andre moglege tiltak for å effektivisere sertifikatarbeidet slik at utferdinga på norsk side i så liten grad som mogleg skaper hinder for eksporten. Dette gjeld mellom anna utviding av opningstid og auka fleksibilitet for sertifikatutferding, og arbeid for å få på plass digitale løysingar for utferding og utveksling av helsesertifikat. I arbeidet med digitale helsesertifikat er det avgjerande å samarbeide med andre lands styresmakter, medrekna EU, slik at dei norske systema blir compatible med mottakarlanda sine system.

Andre område

Dyrehelsepersonell

Mattilsynet forvaltar lovgivinga som skal sikre forsvareleg yrkesutøving hos dyrehelsepersonell, og vil leggje vekt på at dyrehelsepersonell driv forsvareleg verksemd, særleg i samband med utlevering og bruk av antibiotika. Registeret over bruken av legemiddel til dyr (VetReg) er eit viktig verkemiddel i overvakinga av bruken av antibiotika til dyr og korleis dyrehelsepersonell føreskriv medisiner. Mattilsynet arbeider med forslag til endringar i dyrehelsepersonellova med sikte på å gjere lova klarare og meir framtidsretta.

Kosmetikk

Mattilsynet vil føre tilsyn og følgje opp arbeidet med å utvikle regelverket som skal sikre at kosmetikk og kroppspleieprodukt er helsemessig sikre for menneske og dyr. Mattilsynet vil samarbeide med Folkehelseinstituttet om å overvake helseskadelege biverknader ved bruk av kosmetikk og kroppspleieprodukt.

Post 22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser

Departementet gjer framlegg om ei løyving på posten på 13,2 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje utgiftene for Mattilsynet til reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser.

Post 71 Tilskott til erstatningar

Departementet gjer framlegg om ei løyving på posten på 4,2 mill. kroner. På posten vil det bli ført utbetalingar til personar som har gitt naudhjelp til dyr etter dyrevelferdslova § 4 om hjelpeplikt, og til veterinærar som har ytt naudhjelp til dyr etter

dyrehelsepersonellova § 14 om naudhjelp. På posten vil det òg bli ført utbetalingar for tiltak som er sette i verk av Mattilsynet i medhald av matlova, dyrehelsepersonellova og dyrevelferdslova i dei tilfella der kostnaden ikkje kan drivast inn frå ein eigar.

Kap. 4115 Mattilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Gebyr m.m.	182 031	199 223	202 465
02	Driftsinntekter og refusjonar m.m.	8 468	6 074	6 177
	Sum kap. 4115	190 499	205 297	208 642

Post 01 Gebyr m.m.

På posten blir det ført inntekter frå gebyr for særskilde ytingar som Mattilsynet gjer for konkrete brukarar, og gebyr for visse tilsyns- og kontrolloppgåver der desse eintydig rettar seg mot konkrete brukarar.

Ved budsjetteringa er det lagt til grunn ordinær prisjustering av gebyrsatsane.

Post 02 Driftsinntekter og refusjonar m.m.

På posten blir det mellom anna ført diverse driftsinntekter frå oppgåver som Mattilsynet gjer for anna forvaltning, til dømes for tilsyn med omsetnad av reseptfrie legemiddel utanom apotek, og oppgåver knytte til miljøretta helsevern for kommunane. Her vil det òg bli ført inntekter frå gebyr for særskilde ytingar som Mattilsynet av omsyn til næringsutøvarane yter utanom ordinær arbeidstid.

Programkategori 15.20 Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling

Utgifter under programkategori 15.20 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
1136	Kunnskapsutvikling m.m.	231 327	239 472	239 797	0,1
1137	Forsking og innovasjon	634 427	596 633	589 588	-1,2
	Sum kategori 15.20	865 754	836 105	829 385	-0,8

Inntekter under programkategori 15.20 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
4136	Kunnskapsutvikling m.m.	18 533	19 052	19 446	2,1
	Sum kategori 15.20	18 533	19 052	19 446	2,1

Mål og strategiar

Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå dei landbruks- og matpolitiske hovudmåla; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. For å nå måla og leggje til rette for ei forskingsbasert forvaltning, er departementet oppteken av målretta bruk av midlar til forsking og innovasjon, at kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning, og ein effektiv og sterk instituttsektor i samspel med andre. I tillegg er ein tett kopling mellom forsking og næringsliv sentralt for å utnytte potensialet i meir effektiv og berekraftig produksjon og utnytting av fornybare biologiske ressursar.

Målretta bruk av midlar til forsking og innovasjon

I Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forsking og høgere utdanning 2019–2028* er det stadfesta at regjeringa legg vekt på forsking som kan bidra til grøn omstilling, konkurransekraft og

innovasjonsevne, i tillegg til kunnskap som kan bidra til å møte dei store samfunnsutfordringane. Landbruks- og matforskinga gir viktige bidrag til å nå måla i langtidsplanen gjennom å leggje til rette for ein berekraftig og kunnskapsbasert landbruks- og matsektor, auka verdiskaping og nye grønne arbeidsplassar.

Forsking og innovasjon skal bidra til nye og forbetra produksjonsmetodar og auka verdiskaping og berekraft i dei landbaserte bionæringane, samstundes som det blir teke naudsyn til klima og miljø. Dette sett krav til kunnskap og teknologiutvikling som bidreg til auka produktivitet og best mogleg utnytting av tilgjengelege ressursar, inkludert kunnskap om korleis matproduksjonen blir påverka av og best kan tilpassast til eit endra klima.

Den komplekse samanhengen mellom landbruk, miljø og klima – og korleis desse gjensidig påverkar kvarandre – sett krav til ei heilskapleg tilnærming. Ny kunnskap skal bidra til å nå måla om reduserte klimagassutslepp frå landbruket i tråd klimaavtalen mellom staten og jordbruket og regjeringa sin *Klimaplan for 2021–2030* (Meld.

St. 13 2020–2021). I tillegg er det behov for kunnskap om berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling. I regjeringa sin oppdaterte jordvernstrategi (2021) er det sett konkrete mål for å redusere nedbygging av matjord. Vern av dyrka jord må kombinerast med kunnskap som fremjar best mogleg utnytting av tilgjengeleg areal. I Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* blir det vidare vist til behov for kunnskap for å styrkje arbeidet med jordkvalitet, jordhelse og berekraftig bruk av jordbruksareal.

Kunnskap er òg berebjelken i bioøkonomien, der dei mange fornybare biologiske ressursane frå jord, skog og hav blir produserte og utnytta meir berekraftig og effektivt. I tråd med bioøkonomistrategien til regjeringa skal forskingsinnsatsen innan bioøkonomi bidra til auka verdiskaping i biobaserte næringar gjennom ei marknadsorientert og berekraftig utnytting av bioressursane på tvers av sektorar og næringar. Bioøkonomien er òg sentral i overgang til ein meir sirkulær økonomi. I *Nasjonal strategi for ein grøn, sirkulær økonomi* (2021) blir det vist til at dei fornybare bioressursane kan utnyttast betre i sirkulære krinsløp, og at dei kan bidra til å redusere bruken av, eller erstatte, ressursar med større klima- og miljøbelastning.

Auka og meir effektiv bruk av dei fornybare ressursane kan gi oss både auka verdiskaping, nye arbeidsplassar og reduserte klimagassutslipp. Samstundes er det ein viktig føresetnad for ein sirkulær bioøkonomi at auka bruk av ulike restråstoff og avfallsprodukt ikkje skader miljø og helse, til dømes ved spreining av miljøgifter, smittestoff og andre farlege stoff. Noreg er i ei særstilling med generelt god plante- og dyrehelse og lite bruk av medisinar og kjemikaliar. Ny og oppdatert kunnskap, mellom anna som følgje av klimaendringane, er likevel avgjerande for å halde ved lag den gode plante- og dyrehelsa i Noreg.

Koronapandemien har synleggjort konsekvensane av sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske. I handlingsplanen for å nå bærekraftsmåla blir det vist til betydninga av kunnskap om samanhengen mellom plantehelse, dyrehelse, folkehelse og miljø (Ei Helse), og eit behov for tverrsektoriell innsats for å oppnå god folkehelse og rettferdige, sunne og berekraftige matsystem. I tillegg er antibiotikaresistens ei helseutfordring som òg står høgt på den internasjonale agendaen. Regjeringa legg vekt på å halde oppe innsatsen mot antibiotikaresistens, eit behov som mellom anna er stadfesta i regjeringa sin nasjo-

nale strategi mot antibiotikaresistens (2015–2020). Den tverrsektorielle strategien vil bli ført vidare i ein ny strategi, og det vil også bli utarbeidd ein ny *Handlingsplan mot antibiotikaresistens* innanfor Landbruks- og matdepartementets sektoransvar.

Utfordringane og kunnskapsbehova landbruks- og matsektoren står overfor, er i stor grad dei same som i andre land, både i Europa og elles. Handlingsplanen for berekraftige matsystem i norsk utanriks- og utviklingspolitikk 2019–2023, *Mat, mennesker og miljø* viser til at Noreg har gode føresetnader for å bidra til ein global kunnskapsdugnad på område som berekraftig matproduksjon, klimarobuste produksjonsmetodar, mattryggleik og dyrehelse.

Som det går fram av *Strategi for norsk deltakelse i Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet* (2021), legg regjeringa stor vekt på internasjonalt forskingssamarbeid og har høge ambisjonar når det gjeld norsk deltaking i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Norsk deltaking i internasjonal forskning på landbruks- og matområdet er naudsynt for å bidra til høg kvalitet på forskinga, fornye norsk forskning og for betre tilgang til nettverk og infrastruktur. Ambisjonar om suksess krev omfattande mobilisering av ulike forskingsmiljø og bedrifter, og eit godt samspel mellom nasjonale og europeiske forskingsmidlar. Vidare legg *Regjeringens strategi for forsknings- og høgere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA* (2021–2027) eit viktig grunnlag for meir målretta og langsiktig forskingssamarbeid på landbruks- og matområdet.

I tillegg til nemnte strategiar og meldingar, legg òg sektorspesifikke strategiar eit viktig grunnlag for målretta bruk av midlar til forskning og innovasjon på landbruks- og matområdet. Strategien *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling* (2019) tydeleggjer skogen si rolle i det grønne skiftet. Strategien viser til ulike innsatsområde, mellom anna forskings- og innovasjonsaktivitet for at skog- og trenæringa skal kunne gi auka bidrag til samla verdiskaping og grøn omstilling gjennom produktutvikling og større omsetnad i marknadene. *Nasjonal pollinatorstrategi* (2018) viser til behov for kunnskap knytt til utviklinga av pollinatorbestandar og leveområde, og kva for tiltak som er mest effektive. *Tiltaksplan for pollinerande insekt* (2021) beskriv konkrete tiltak i landbruket. Både i *Nasjonal strategi for urbant landbruk* (2021) og *Nasjonal strategi for økologisk jordbruk* (2018–2030) er auka kunnskap peika ut som innsatsområde og sentrale kunn-

skapsbehov omtalt. I tillegg blir behov for kompetanse og forskning på genetiske ressursar understreka i strategien *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk – nasjonal strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk* (2019).

Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning

Ny kunnskap, teknologi og innovative løysingar har liten nytte om det ikkje blir gjort tilgjengeleg og blir teke i bruk av næring og forvaltning. Dette sett krav til godt samarbeid, gode rådgjevingstenester og eit utdanningstilbod som sikrar høg kompetanse i alle ledd. For at kunnskapen skal nå ut til næringsaktørar, rådgivarar og andre som kan ha nytte av den, må resultatane frå landbruks- og matforskinga raskt og effektivt formidlast.

Landbruks- og matsektoren har lange tradisjonar for samarbeid mellom styresmakter, næringsaktørar og kunnskapsmiljø om kunnskapsutvikling og forskings- og utviklingsarbeid. Det gjer at sektoren har eit godt utgangspunkt for at relevant og ny kunnskap kjem til nytte.

I tillegg til forskning og kunnskap som bidreg til auka berekraft og verdiskaping i næringa, må forskingsbasert kunnskap liggje til grunn for politikktutvikling og forvaltning. Ei målretta politikktutforming for landbruks- og matsektoren krev kontinuerleg tilgang på oppdatert kunnskap. Samfunnsvitskapleg forskning på landbruks- og matområdet gir viktige bidrag om rolla til landbruket, lokal og regional utvikling og kunnskap om korleis ulike drivkrefter påverkar utviklinga i landbruket. Det same gjeld forholdet mellom landbruket og samfunnet elles. Samfunnsvitskapleg forskning er òg viktig for auka kunnskap om samspillet mellom politikk, forvaltning og næring.

Primærlandbruket og industrien som foredlar mat og fiber er høgteknologisk og kunnskapskrevjande. Difor er det viktig med høg kompetanse hos næringsutøvarar, rådgivarar og utdanningsinstitusjonar. God rekruttering til landbruks- og matfagleg utdanning på alle nivå frå vidaregåande skule til master- og doktorgrads-utdanning, er viktig for å få kompetent arbeidskraft til eit framtidretta landbruk. I tillegg til tilbod gjennom det ordinære utdanningssystemet bør det òg leggjast til rette for livslang læring, mellom anna gjennom fleksible etter- og vidareutdanningstilbod. Det gjeld både for dei som er i næringa, og dei som ønskjer å gå inn i næringa.

Rekruttering av rett og god kompetanse er viktig i heile verdikjeda for mat. Den omfattar mel-

lom anna matindustrien, institusjonar, restaurantar, lokalmat og reiseliv. Dei siste åra har det vore ein nedgang i rekrutteringa til matfaga i vidaregåande skule. Samstundes står matindustrien overfor eit generasjonsskifte. Rapporten frå regjeringa sitt rådgivande utval for rekruttering til mat- og måltidsbransjen, som blei lagt fram i februar 2021, vil vere eit viktig kunnskapsgrunnlag for regjeringa sitt arbeid framover.

Ein effektiv instituttsektor i samspel med andre

Instituttsektoren skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og bidra til berekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høg kvalitet og relevans. Dei statlege forskingsinstitutta i landbruks- og matsektoren må vere kostnadseffektive og bruke ressursane til dei kunnskapsbehova som er strategisk viktige for norsk landbruk framover. I den samanheng er det viktig å ha god dialog med både næring og forvaltning om prioriteringar. Institutta må arbeide for å oppnå forskning av høg kvalitet og relevans, eit godt omdømme og høg internasjonal konkurransekraft. Nasjonale og internasjonale konkurransearenaer, strategiske løyvingar og systematisk oppbygging av kompetanse skal leggje til rette for høg kvalitet i forskingsinstitutta i landbruks- og matsektoren.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) skal kartleggje og ha kunnskap om biologiske ressursar og arbeide for at kunnskapen bidreg til berekraft og næringsutvikling i sektoren. Instituttet si lokalisering på 15 stader fordelt på alle landsdelar gir eit viktig fortrinn i dette arbeidet. Veterinærinstituttet (VI) har biomedisinsk kompetanse som må nyttast mest mogleg effektivt for å fremje høg beredskap, god dyrehelse og gode råd til forvaltninga. VI skal òg bidra til næringsutvikling og konkurransevne, både i blå og grøn sektor.

Flyttinga av veterinærmiljøa frå Oslo til Ås dannar grunnlag for eit kunnskapsbasert kraftsentrum innanfor undervisning, forskning og innovasjon. Med dette er Campus Ås samla sett viktigare enn nokon gong for utvikling av både eksisterande og nye næringar. Departementet legg òg til grunn at sams lokaliseringa av NIBIO, Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU) og VI på Ås skal bidra til eit endå betre samarbeid mellom desse miljøa og Nofima AS. Nofima AS har kompetanse som er sentral for å vidareutvikle og auke konkurransevna i norsk næringsmiddelindustri. I tillegg er den tverrfaglege tilnærminga til Nofima AS viktig for å ta ut det potensialet som ligg i samarbeid mellom blå og grøn sektor på matområdet.

Departementet har eit grunnfinansieringsansvar for Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis). Instituttet har hovudsete i Trondheim og utviklar tverrfagleg kunnskap til mellom anna landbruks- og matsektoren.

Departementet er oppteke av at instituttsektoren har ei god kopling mellom samfunnsvitskapleg og naturvitskapleg forskning.

Departementet vil òg føre vidare arbeidet med å utvikle fagleg sterke og økonomisk effektive forskingsinstitutt, og bidra til eit godt samarbeid mellom miljøa innanfor landbruks- og matforskninga og andre relevante samarbeidspartnarar.

Kap. 1136 Kunnskapsutvikling m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi	231 327	239 472	239 797
	Sum kap. 1136	231 327	239 472	239 797

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi

Formål med løyvinga

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er Noregs største tverrfaglege forskingsinstitutt innanfor landbruk og miljø. Det er organisert som eit statleg forvaltningsorgan med særskild fullmakt. Instituttet arbeider med forskning, forvaltningsstøtte og oppdrag i marknaden. NIBIO skal vere nasjonalt leiande i arbeidet med å utvikle kunnskap om bioøkonomi. Instituttet har hovudkontor på Ås og har einingar på 15 stader i alle landsdelar.

NIBIO har følgjande mål:

Hovedmål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudemåla i landbruks- og matpolitikken

Delmål: Målretta bruk av midlar til forskning og innovasjon

Delmål: Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning

Delmål: Ein effektiv instituttsektor i samspel med andre

Løyvinga skal i første rekkje bidra til målet om at *Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning*. Løyvinga skal nyttast innanfor følgjande faglege innsatsområde: 1) mat- og planteproduksjon, 2) beredskap, plantehelse og mattryggleik, 3) skog og utmark, 4) areal- og gressursar, 5) kart og geodata og 6) føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Rapportering 2020

NIBIO har prøvd ut ei lang rekkje jord- og hagebrukssortar med sikte på tilpassing til norske klima- og produksjonsforhold. Dette inkluderer både korn, frukt og bær. I 2020 blei særleg kunnskapsutvikling for nord-norsk grøntproduksjon prioritert. Vidare har NIBIO arbeidd mykje med å utvikle løysingar for betre gjødsling som tek omsyn til miljø, avlingskvalitet og økonomi. Gode resultat er oppnådde innan presisjonsjordbruk, berekraftig bruk av plantevernmidde og økologisk landbruk. Instituttet har òg bidrege til gjennomføring av tiltak i nasjonal strategi for pollinatorar. Verksemda har auka kunnskapen om landbruket sitt potensial for å redusere utsleppa av klimagassar. Instituttet har hatt eit omfattande arbeid med bidrag til å utforme og berekne klimaregnskapet for skog etter EUs regelverk.

NIBIO har ei laupande oppgåve å arbeide for friskt plantemateriale til landbruket. Det har vore eit godt samarbeid med produsentar av frukt, grønt og bær for å kartleggje planteskadegjerarar og for å gjennomføre førebyggjande tiltak. Instituttet formidlar kunnskap til produsentane på ulike digitale plattformer for å fremje eit godt plantevern. I samarbeid med Mattilsynet har NIBIO bidrege til å hindre at nye skadegjerarar etablerer seg i Noreg. På oppdrag frå Mattilsynet har instituttet òg analysert prøver av importert og norskprodusert mat for restar av plantevernmidde. Målsetjinga er å ha ein effektiv matvarekontroll og trygg mat som hindrar at grenseverdiane for restar av plantevernmidde blir overskridne.

Instituttet har ei viktig oppgåve innanfor beredskap knytt til skogskadar og skogskadeovervaking. Dei siste åra har instituttet registrert auka omfang av skogskadar knytte til tørke og skadegjerarar, og tiltak for klimatilpassing av skogproduksjonen har difor vore prioritert. Miljøregistreringar i skog og Landsskogtakseringa har blitt ført vidare. Instituttet har hatt ei omfattande formidling av fagstoff og forskingsbasert kunnskap knytt til bruk av tre. Andre viktige innsatsområde har vore auka bruk av bioenergi og kunnskapsutvikling og rådgiving når det gjeld produksjon av juletre. NIBIO har òg engasjert seg aktivt i internasjonalt skogsamarbeid og delteke i ei rekke internasjonale forum.

I 2020 har verksemda kartlagt og informert om arealressursane i landbruket. Dette bidreg til betre arealforvaltning og ressursutnytting. Det nasjonale arealressurskartet AR5 er halde ved like. Dette skildrar tilstanden for arealressursane knytte til jord- og skogbruk, og blir nytta av mange offentlege og private aktørar i samfunnet, mellom anna til ei effektiv forvaltning av og kontroll av arealtilskott i landbruket. Instituttet tilbyr gode digitale brukartenester som *Gårdskart*, *Kilden*, *Arealressursstatistikk* og *Arealbarometer*. Instituttet har òg kartlagt beiteressursar og beitebruk i utmark, ført arealrekneskap for utmark og utført landskaps- og kulturminneovervaking.

Gjennom Norsk genressurscenter har NIBIO bidrege til god forvaltning av genetiske ressursar innan husdyr, nytteplanter og skogtre. Instituttet har vidare eit planteregister under utvikling. Dette vil gi oversikt over nasjonale samlingar av bevart plantemateriale. NIBIO har òg rapportert data til internasjonale, europeiske og nordiske samarbeidsorgan som Noreg er medlem av.

NIBIO har vore sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket og har saman med nemnda utarbeidd grunnlagsmaterialet for jordbruksforhandlingane. I 2020 har instituttet òg oppdatert informasjon om den økonomiske utviklinga i landbruket generelt og for gardsbruk der ein vesentleg del av inntekta kjem frå jord- og skogbruk. Vidare har NIBIO utarbeidd ein rapport om moglegheiter og utfordringar med individmerking i reindrifta.

På alle fagområde har instituttet gjort ein betydeleg innsats for å formidle ny kunnskap til næring og forvaltning. Samla har instituttet vore omtalt i om lag 4200 medieoppslag gjennom året.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 239,8 mill. kroner. Løyvinga er redusert med

3,7 mill. kroner som følge av ny premiemodell for pensjon. Løyvinga skal nyttast til kunnskapsutvikling, formidling og beredskap i NIBIO, og desse områda har særleg prioritet:

Mat og planteproduksjon

Løyvinga skal bidra til utvikling av kunnskap om auka produktivitet, betre kvalitet og lønsam planteproduksjon under ulike dyrkings- og klimaforhold. I dette ligg òg utvikling av kunnskap for å fremje økologisk produksjon. Vidare er det behov for kunnskap som gir redusert risiko ved bruk, og redusert bruk av, kjemiske plantevernmidde og meir bruk av alternative metodar til erstatning for plantevernmidde. Det er behov for kunnskap som styrkjer grunnlaget for godkjenning av plantevernmidde i Noreg. NIBIO skal utvikle kunnskap som skal bidra til auka bruk av norske fôrressursar. Løyvinga skal òg bidra til å få fram effektive verkemidde frå forvaltninga si side slik at dei politiske måla for norsk jord- og skogbruk, inkludert klimapolitiske måla, kan bli nådde.

Beredskap, plantehelse og mattryggleik

NIBIO skal prioritere kunnskap om planteskadegjerarar og ha beredskap for å kunne handtere sjukdommar og skadeorganismar som trugar den gode plantehelsa i Noreg. Vidare skal løyvinga bidra til beredskap og kompetanse om verke måtar og verknader av ulike plantevernmidde og andre innhaldsstoff i planter som er potensielt skadelege. NIBIO skal ha kapasitet til å utføre analysar som nasjonalt referanselaboratorium for restar av plantevernmidde og for planteskadegjerarar.

Skog og utmark

Landsskogtakseringa, som gir oversikt over skogressursane i Noreg, skal framleis ha høg prioritet. Det same gjeld FoU-arbeid knytt til miljøregistreringar i skog, utvikling av skogbruksplanlegginga og kunnskap om pollinerande insekt i skog.

Arbeidet med å utvikle kartløyvinga *Skogportalen* vil bli ført vidare. Kartløyvinga gir ressurs- og miljøinformasjon for næring og forvaltning, og står sentralt i den kunnskapsbaserte skogforvaltninga. NIBIO har òg i oppgåve å halde dokumentet *Bærekraftig skogbruk i Norge* oppdatert.

Langsiktige feltforsøk på viktige norske treslag skal framleis prioriterast. Feltforsøka er vik-

tige for historisk dokumentasjon av skogutviklinga og bidreg til eit berekraftig skogbruk og kunnskap om rolla skogen har i klimapolitikken. Det er framleis naudsynt å etablere nye langsiktige forsøksfelt for skogproduksjonsforskning. NIBIO skal òg delta i internasjonalt samarbeid om skog og ha ansvaret for internasjonal rapportering på området.

Vidare skal NIBIO halde fram med å utvikle kunnskap om klimaendringar og klimatilpassingar innanfor skogbruk, jordbruk og arealbruk. Kunnskapen skal gi grunnlag for å utvikle effektive tiltak og verkemiddel for å redusere klimagassutslepp, og vise økonomiske konsekvensar av tiltaka. NIBIO skal bidra til klimarapportering og utrekningar knytt til klimarammeverket for skog- og arealsektoren i avtalen med EU.

Høg beredskap er viktig for å oppdage skadar på skog i ein tidleg fase. Både for å hindre at nye skadegjerande soppar og insekt etablerer seg i Noreg, og for å finne tiltak mot spreiding av dei som allereie har etablert seg. NIBIO skal òg bidra med relevant kunnskap til beredskapsarbeidet i skogbruket.

Arbeidet knytt til berekraftig forvaltning og bruk av utmarksressursar og næringsutvikling skal førast vidare. Tiltak som byggjer opp under departementet sitt arbeid med haustbare viltressursar, turisme og lokalmatsatsing er ein viktig del av dette.

Areal- og genressursar

Løyvinga skal nyttast til vedlikehald av det nasjonale arealressurskartet AR5, Landsskogtakseringa, Arealrekneskapen for utmark og reindrifta sine arealbrukskart. I dette arbeidet inngår mellom anna kartlegging av jordsmonn, eit internasjonalt forankra overvakingsopplegg for skogskadar og vegetasjonskartlegging for å betre utnyttinga av beiteressursane. Vidare inngår systematisk overvaking av miljøverdiar i kulturlandskapet, under dette biologisk mangfald og kulturminne. NIBIO vil òg få i oppgåve å føre vidare arbeidet med statistikk om utmarks- og landbrukseigedommar, til dømes ved å knyte data frå organisert beitebruk, vegetasjonskart og arealregnskap for utmark til eigedommane.

For norsk landbruk er det viktig at produsentane i framtida har eit tilstrekkeleg genetisk mangfald å hauste av når mat og andre landbruksprodukt skal produserast. I den samanhengen skal NIBIO bidra med kunnskap for ei effektiv forvaltning av dei genetiske ressursane i landbruket og følgje opp den nye nasjonale strategien for

genressursar. NIBIO vil overvake statusen til nasjonale genressursar og rapportere i saker som gjeld desse, nasjonalt, nordisk og internasjonalt. Prioriterte oppgåver i 2022 vil vere ferdigstilling av planteregisteret og iverksetjing av ein heilskapleg nasjonal plan for bevaring av genressursar for mat og landbruk.

Kart og geodata

NIBIO skal utvikle nettbaserte kart- og geodatenester ut frå behova til ei rekkje aktørar i samfunnet, både i og utanfor sektoren. Ny statistikk og nye temakart vil bli utvikla i tråd med behova. Instituttet skal mellom anna støtte Mattilsynet i arbeidet med å utvikle kartløyisingar for registrering av skadegjerarar og bruk av avløpsslam. NIBIO forvaltar òg kart for Landbruksdirektoratet som viser reindrifta sin arealbruk.

NIBIO har ansvar for landbruket sitt bidrag til Geovekstsamarbeidet. Vedlikehald av arealressurskarta, løyisinga for Noreg i bilete og regelmessig nasjonal omløpsfotografering skal samla sett bidra til god dekning av detaljerte kart og flybilete over jord- og skogareala. NIBIO vil gi kommunane kunnskapsstøtte til oppdatering og vedlikehald av karta.

Statens kartverk leier arbeidet med å etablere ein digital høgde- og terrengmodell for Noreg, og NIBIO skal bidra i dette arbeidet. Det internasjonale samarbeidet på kartområdet, som instituttet deltek i, blir ført vidare.

Arbeidet med å delta i *Copernicus*, som er EUs program for jordobservasjon, blir ført vidare. NIBIO og Statens kartverk vil bidra i utviklinga av landtenesta i *Copernicus*. Noreg er òg med på utviklinga av *Galileo*, eit europeisk system for satellittnavigasjon. Instituttet skal i denne samanhengen yte kompetansestøtte innanfor landbruksrelaterte tema.

Føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi

NIBIO har eit særskild ansvar for økonomisk statistikk, utgreiing og forskning som famnar både eit samfunnsøkonomisk og eit føretaksøkonomisk perspektiv på landbruket. Instituttet skal levere eit godt kunnskapsgrunnlag for økonomiske og politiske avgjerder i sektoren. NIBIO skal òg utarbeide materiale som grunnlag for arbeidet til Budsjettnemnda for jordbruket, og ha rolla som sekretariat for nemnda etter avtale med departementet. Instituttet har i tillegg ein del særskilde utgreiingsprosjekt der departementet er oppdragsgivar.

Naturfaglege og landbruksfaglege tema skal setjast inn i eit samfunnsmessig perspektiv for å styrkje relevansen av instituttet sin kunnskapsproduksjon og formidling. Vidare er utviklinga i internasjonale råvaremarknader, endringar i handelspolitiske rammevilkår og konsekvensane dette har for norsk landbrukspolitik og mat-

produksjon, viktige tema for kunnskapsutvikling i åra framover.

Departementet legg vekt på at data frå driftsgranskningane blir brukt til forskning og utgreiing. Arbeidet med å oppgradere og fornye IKT-systema knytte til Budsjettnemnda vil bli ferdig i løpet av 2022.

Kap. 4136 Kunnskapsutvikling m.m.

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
30	Husleige, Norsk institutt for bioøkonomi	18 533	19 052	19 446
	Sum kap. 4136	18 533	19 052	19 446

Posten gjeld husleige for eigedommar NIBIO leiger av Landbruks- og matdepartementet.

Kap. 1137 Forsking og innovasjon

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
50	Forskingsaktivitet, Noregs forskingsråd	241 761	231 235	216 290
51	Grunnløyvingar m.m., Noregs forskingsråd	202 815	193 568	195 298
54	Næringsretta matforsking m.m.	180 345	169 830	175 000
70	Innovasjonsaktivitet m.m., <i>kan overførast</i>	4 500	2 000	3 000
71	Bioøkonomiordninga, <i>kan overførast</i>	5 006		
	Sum kap. 1137	634 427	596 633	589 588

Noregs Forskingsråd har over tid hatt høge avsetjingar. For å redusere desse gjer regjeringa framlegg om å omprioritere 20 mill. kroner frå avsetjingane i Forskingsrådet til forskning for økt verdiskaping og berekraft i landbaserte bionæringar. Sjå òg ytterlegare omtale under kap. 295 i Kunnskapsdepartementets Prop. 1 S (2021–2022).

Post 50 Forskingsaktivitet, Noregs forskingsråd

Formål med løyvinga

Løyvinga skal bidra til å nå hovudmåla på landbruks- og matområdet, inkludert dei forskingspolitiske delmåla. Løyvinga omfattar først og

fremst forskingsaktivitet i regi av Noregs forskingsråd.

Rapportering 2020

Regjeringa har fastsett fem mål for Noregs forskingsråd. Rapportering på desse måla, og det samla resultatet av verksemda til Noregs forskingsråd i 2020, er omtalt i Prop. 1 S (2021–2022) frå Kunnskapsdepartementet.

Rapporteringa nedanfor gir ei oversikt over aktivitet og bruk av Landbruks- og matdepartementets forskingsmidlar via Noregs forskingsråd i 2020. Ei meir utfyllande rapportering på resultat og verknader av forskingsløyvingane finst i del III.

Løyvingane frå Landbruks- og matdepartementet følgjer i hovudsak opp dei langsiktige prioriteringane i *Langtidsplanen for forskning og høgere utdanning* (2019–2028). Dette gjeld «Klima, miljø og miljøvennlig energi», «Muliggjørende teknologier», og «Samfunnssikkerhet og samhörighet i en globalisert verden».

Løyvingar til forskning over Landbruks- og matdepartementets budsjett har i hovudsak blitt disponerte gjennom porteføljen *Landbasert mat, miljø og bioressursar* i Forskingsrådet. Porteføljen dekkjer forskning og innovasjon innanfor områda mat, bioressursar, naturmangfald og miljø. Midlane blir lyst ut gjennom programma *Berekraftig verdiskaping i mat- og biobaserte næringar* (BIONÆR) og *Miljøforskning for ei grøn samfunnsomstilling* (MILJØFORSK).

BIONÆR skal bidra til å finansiere forskingsprosjekt innanfor jordbruk, skogbruk, reindrift og andre landbaserte bionæringer. Prosjekta kan vere tverrgående og dekkje fleire tema. Til dømes har fleire av prosjekta som blir finansierte av BIONÆR ulike element av klima- og miljøforskning i seg. Resultata frå prosjekta gir viktige bidrag både til forvaltning og næringsutvikling, og legg grunnlaget for nye løysingar innan eksisterande og nye næringar.

Hovudformålet med MILJØFORSK er å styrkje kunnskapsgrunnlaget for ei berekraftig utvikling og ei grøn omstilling av samfunnet. MILJØFORSK dekkjer forskingsinnsatsen på område som naturmangfald og økosystemtenester, berekraftige løysningar i samfunn og næringsliv, og landskaps- og arealutvikling i rurale og urbane område.

Departementet har òg bidrege med forskingsløyvingar til mellom anna *Stort program energi* (ENERGIX) og *Bioteknologi for verdiskaping* (BIOTEK 2021), som følgjer opp ulike prioriterte område innan fornybar energi og bioteknologi. Samla utgjer løyvingane til BIONÆR, ENERGIX, BIOTEK 2021 og MILJØFORSK oppfølginga av departementet sitt sektoransvar innan landbruks- og matforskning.

I 2020 tildelte departementet om lag 200 mill. kroner til BIONÆR. Programmet finansierte til saman 136 pågåande prosjekt. 27 prosjekt blei avslutta og 14 nye nasjonale prosjekt blei starta opp i 2020.

Forskingsrådet har i 2020 følgd opp departementet sine føringar og retta innsatsen inn mot forskning og teknologiutvikling som kan gjere oss i stand til å tilpasse matproduksjonen til eit klima i endring, og med det meir lønsam produksjon av nok og trygg mat. I tillegg har forskingsinnsatsen

på område som er viktig for å halde bruken av antibiotika i husdyrproduksjonen vidareført. Det same gjelde forskning knytt til skogen sin rolle i klimasamanheng.

Forskning for å redusere utslepp av CO₂ blir òg dekt gjennom vidare innsats på områda biodrivstoff, biogass og biovarme, som er område under ENERGIX-programmet. Produksjon av fornybar energi er eit næringstungt område, og innovasjonsprosjekt dominerer prosjektporteføljen.

Løyvinga til Forskingsrådet går òg til forskning for å auke innovasjonsgraden og konkurransevna innanfor næringane i landbrukssektoren. Tematisk innretta program som BIONÆR og ENERGIX har vore viktige verkemiddel for å mobilisere næringslivet til å investere meir i FoU. Den brukarstyrte forskinga løyser ut vesentlege private midlar til forskning.

Vidare er løyvinga nytta til programmet *Forskingsbasert innovasjon i regionane* (FORREGION), som har som mål at fleire bedrifter skal bruke forskning i innovasjonsarbeidet sitt, og at fleire fagmiljø i FoU-institusjonane blir relevante samarbeidspartnarar for næringslivet. FORREGION har fleire aktivitetar for å fremje utvikling av bioøkonomien innanfor jordbruk og skogbruk.

Auka internasjonalisering står sentralt i tildelingar over departementet sitt forskingsbudsjett. Norske miljø deltek innanfor område som mat- og husdyrproduksjon, økologisk produksjon og forbruk, dyrehelse og skogbruk.

Forskingsrådet skal bidra til å auke kvaliteten på og relevansen av forskingsprosjekta. Kvaliteten på norsk forskning og innovasjon innan landbruk, mat og bioressursar er god. Noko som mellom anna spegla seg i høg norsk deltaking og utteljing i Horisont 2020 på disse områda.

For å sørgje for ei heilskapleg forvaltning av dei samla forskingsmidlane i landbrukssektoren samarbeider Forskingsrådet med styret for *Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter* (FFL) og styret for *Forskningsmidler over jordbruksavtalen* (JA), mellom anna om sams utlysingar og langsiktig planlegging. FFL/JA sine midlar blir omtalte under kap. 1137, post 54 og kap. 1150, post 50.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 216,3 mill. kroner for 2022. Løyvinga skal bidra til å nå dei fire landbruks- og matpolitiske hovudmåla; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar, og

dei forskingspolitiske delmåla, som er omtalte i kat. 15.20.

Departementet legg vekt på kunnskap som kan bidra til eit meir berekraftig matsystem med produksjon av nok, sunn og trygg mat, samstundes som vi reduserer klimagassutsleppa og tek vare på naturmangfaldet. Kunnskap og teknologiutvikling skal leggje grunnlag for sirkulær bioøkonomi, verdiskaping og nye grønne arbeidsplassar gjennom auka og meir effektiv utnytting av landbruket sine fornybare ressursar. Vidare vil kunnskapsbehov knytt til berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling, vere sentralt. For å leggje til rette for eit berekraftig matsystem, vil forskning som bidreg til høg mattryggleik, god plante- og dyrehelse under eit endra klima, lågt forbruk av antibiotika og dyrevelferd vere viktig.

Departementet vil òg leggje vekt på kunnskap som kan bidra til å styrkje skogen si rolle i klimasamanheng, både som karbonlager og som erstatning for produkt baserte på fossilt karbon.

Internasjonalisering av landbruks- og matforskinga er viktig. Noregs forskingsråd skal leggje til rette for at dei nasjonale forskingsprogramma utviklar vidare det strategiske, tematiske og finansielle samspelet med EU-forskinga, som til dømes Horisont Europa. Departementet gjer framlegg om å rammeoverføre 4,381 mill. kroner frå kap. 1137, post 50 til kap. 288, post 73, på Kunnskapsdepartementets budsjett i 2022 for deltaking i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa. For nærare omtale sjå Prop. 1 S (2021–2022) frå Kunnskapsdepartementet.

Forskning er viktig for å støtte opp under behovet for kunnskap i forvaltninga. Det gjeld på alle ansvarsområda til departementet. Offentlege og private aktørar står i stor grad overfor dei same kunnskapsbehova innanfor område som nok og trygg mat, betre ressursutnytting og auka verdiskaping og sysselsetjing i landbruks- og matnæringane. I denne samanhengen er det behov for både brukarstyrt forskning og forskning for forvaltninga.

Det er viktig å sjå løyvinga i samanheng med tildelingar frå Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt og Forskingsmidlar over jordbruksavtalen, jf. kap. 1137, post 54 og kap. 1150, post 50.

Post 51 Grunnløyvingar m.m., Noregs forskingsråd

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for grunnfinansiering av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), Veterinærinstituttet (VI) og Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis). I tillegg får Nofima AS tildelt midlar til fleirårige strategiske program frå Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, jf. kap. 1137, post 54. Forskingsrådet har ansvaret for fordelinga av grunnløyvingane til primærnæringsinstitutta.

Formål med løyvinga

Formålet med grunnløyvingar er å oppnå ein sterk instituttsektor i landbruks- og matsektoren som kan tilby brukarretta forskning av høg internasjonal kvalitet til næringslivet og forvaltninga. Løyvingane på posten skal nyttast til langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging og stimulere til høg vitenskapleg kvalitet, internasjonalisering og samarbeid innan heile breidda av instituttet sine faglege aktivitetar. Løyvingane skal nyttast i tråd med retningslinene for statlege grunnløyvingar til forskingsinstitutt.

Rapportering 2020

Samla blei det tildelt 294,2 mill. kroner i grunnløyvingar til primærnæringsinstitutta i 2020. Av dette blei 180,6 mill. kroner gitt over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. I tillegg fekk NIBIO 2,0 mill. kroner til strategiske satsingar frå Klima- og miljødepartementet og Nofima AS fekk ei løyving på 74 mill. kroner til strategiske program frå Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, jf. kap. 1137, post 54.

Tabell 6.1 Økonomiske nøkkeltal for landbruks- og matforskningsinstitutta for 2020

	Drifts- innteker	Drifts- resultat	Grunn- løyving i 2020 ¹	Løyving disponert til strategiske instituttsatsningar	Grunnløyving per forskar- årsverk	Grunnløyving i pst. av drifts- inntektene
	mill. kr	mill. kr	mill. kr	mill. kr	mill. kr	pst.
NIBIO	736,7	3,6	156,1	25,7	0,51	21
Veterinærinstituttet	380,2	12,3	19	8,1	0,13	5
Ruralis	40,9	-0,8	9,1	2,8	0,40	22
SUM	1157,8	15,1	184,2	36,6		

¹ Inkludert grunnløyving, eventuell ekstraordinær grunnløyving (2020) og eventuell STIM-EU midlar.
Kjelde: Tal frå Årsrapport 2020 Primærnæringsinstitutta, Noregs forskingsråd.

Tabell 6.2 Oversikt over personale og publisering ved landbruks- og matforskningsinstitutta for 2020

	Samla årsverk	Forskarårsverk som del av samla årsverk	Tilsette med dr. grad. per forskarårsverk	Publikasjonspoeng per forskarårsverk
		pst.	forh. tal	forh. tal
NIBIO	644	48	0,81	0,89
Veterinærinstituttet	278	52	0,92	0,93
Ruralis	28	83	0,91	1,57
SUM	950			

Kjelde: Tal frå Årsrapport 2020 Primærnæringsinstitutta, Noregs forskingsråd.

Norsk institutt for bioøkonomi

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) fekk i 2020 134,6 mill. kroner i grunnløyving. I tillegg fekk dei 10 mill. kroner i ekstraordinær grunnløyving for å kompensere for inntektssvikt under koronapandemien. I 2020 hadde NIBIO 644 årsverk, mot 629 i 2019.

Den samla grunnløyvinga har blitt brukt til strategiske tiltak som nettverksbygging og kompetanseutvikling, finansiering av forprosjekt og vidareføring av Senter for presisjonsjordbruk og Senter for presisjonsskogbruk. NIBIO har òg brukt midlane til strategiske instituttsatsingar innfor tema som plantehelse, berekraftig landbruk og reindrift. Dette er fleirårige prosjekt som har som formål å byggje kompetanse på fagområde som vil bli viktige for instituttet framover.

Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet (VI) fekk i 2020 37,5 mill. kroner i grunnløyving. I tillegg fekk dei 5 mill. kroner i ekstraordinær grunnløyving på grunn av

koronapandemien. I 2020 hadde VI 278 årsverk, mot 290 i 2019.

I 2020 har litt under ein tredel av samla grunnløyving blitt brukt til to pågåande strategiske instituttsatsingar. Dette er på viktige område som gensekvensering av sjukdomsframkallande bakteriar og dyrehelse. Grunnløyvinga har vidare blitt brukt som eigendel i forskingsprosjekt og nettverksbygging og kompetanseutvikling.

Institutt for rural- og regionalforskning

Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis) fekk i 2020 8,6 mill. kroner i grunnløyving. I 2020 hadde Ruralis 28 årsverk, mot 29 i 2019.

Delar av grunnløyvinga har i 2020 blitt brukt til tre pågåande strategiske instituttsatsingar. Desse er knytte til tema som berekraftig matsystem for å redusere fattigdom og svolt i låginntektsland, bruk og utnytting av utmarksressursar og tverrfagleg ruralstudiar og bygdesosiologi. Vidare har løyvinga blitt brukt til finansiering av forprosjekt, nettverksbygging og kompetanseutvikling.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei samla grunnløyving på 195,3 mill. kroner til dei landbruks- og matfaglege forskingsinstitutta. Kunnskapsdepartementet har justert det statlege grunnfinansieringssystemet for institutt som mottok grunnfinansiering frå Forskringsrådet. Delar av grunnløyvinga skal framleis vere resultatbasert og tildelest ut ifrå institutta sin skår på indikatorar for kvalitet og relevans, men indikatorane og utrekningmåten er noko endra.

Post 54 Næringsretta matforskning m.m.

Formål med løyvinga

Midlane skal bidra til å nå dei landbrukspolitiske måla som gjeld produksjon av nærings- og nyttingsmiddel. Viktige fagområde er mat- og planteproduksjon, klima, miljø og berekraft, auka konkurransekraft og meir effektiv resursbruk i sektoren. Løyvinga skal tildelast næringsrelevante forskingsprosjekt etter open utlysing og konkurranse. Formålet er å ha eit økonomisk grunnlag for forskning på landbruksprodukt som blir nytta til å framstille nærings- og nyttingsmiddel og fôrkorn til husdyr. Løyvinga blir forvalta av eit styre som er oppnemnt av departementet.

Delar av løyvinga skal gå til matforsking sinstituttet Nofima AS, som er eit næringsretta institutt innanfor utvikling av mat- og næringsmiddelproduksjon i grøn og blå sektor. Løyvinga kjem frå inntekter frå forskingsavgifta på landbruksprodukt, jf. kap. 5576, post 70 Forskringsavgift på landbruksprodukt.

Rapportering 2020

Det har vore stor aktivitet knytt til ordninga gjennom 2020, trass i koronapandemien. I løpet av året blei 24 forskingsprosjekt avslutta og 26 nye innvilga. Ved slutten av 2020 hadde ordninga 124 pågåande forskingsprogram og -prosjekt i sin portefølje.

Styret er oppteke av å oppnå god samordning av ordninga sine midlar med forskingsmidlar over jordbruksavtalane og programma i Noregs forskingsråd. I 2020 vedtok styret å revidere samarbeidsavtalen med Forskringsrådet frå 2013. Styret og Forskringsrådet er samde om å styrkje det strategiske samarbeidet.

Matforsking sinstituttet Nofima AS er tildelt midlar til fleirårige strategiske program for perio-

den 2017 til 2020. For 2020 fekk instituttet 74 mill. kroner til desse programma. Dei tek for seg viktige område som sunnare mat, ein berekraftig matindustri, auka innovasjon i industrien og trygg og haldbar mat. Ordninga har òg tildelt 2 mill. kroner til MILJØFORSK-programmet i Noregs forskingsråd.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei samla løyving på 175,0 mill. kroner til Næringsretta matforskning m.m. Departementet gjer òg framlegg om ei meirinntektsfullmakt mellom kap. 1137, post 54 og kap. 5576, post 70, jf. vedtak II.

Post 70 Innovasjonsaktivitet m.m.

Formål med løyvinga

Løyvinga over posten skal nyttast til innovasjonsaktivitet i landbruks- og matsektoren.

Rapportering 2020

Mære landbruksskole – Landbruket sitt klima- og energisenter

I 2020 var tilskottet til Landbruket sitt klima- og energisenter ved Mære landbruksskole på 2,0 mill. kroner. Tilskottet er nytta til å vidareutvikle Mære som ein FoU-arena for klimatiltak i landbruket. Løyvinga byggjer opp under tre hovudaktivitetar: byggje og vise fram demonstrasjons- og FoU-anlegg, vere ein arena for forskning og utvikling, og kompetanseformidling. Som følge av koronapandemien, har mykje av kompetanseformidlinga blitt gjennomført digitalt. Senteret opplever økt interesse og engasjement for deira arbeid gjennom digitale plattformer.

Graminor AS – frukt- og bærsepter på Njøs

I 2020 fekk Graminor AS eit tilskott på 3 mill. kroner til utbygging av infrastruktur på deira frukt- og bærsepter på Njøs. Tilskottet er nytta til oppgradering av veksthusanlegg til bruk for krysning av frukt og bær. Dei nye veksthusa er insektstette og vil få ein viktig funksjon med oppbevaring av genetisk materiale i eit skjerma miljø som hindrar å få inn smitte. Løyvinga har òg blitt brukt til vidareutvikling av eit kvalitetssystem for plantemateriale. Til dømes har dei forbetra prosessen frå poding av virusmitta plantemateriale til ferdig testa virusfritt materiale.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,0 mill. kroner. Løyvinga vil bli nytta som tilskott til Landbruket sitt klima- og energisenter ved Mære landbruksskole.

Post 71 Bioøkonomiordninga**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal fremje auka innovasjonsaktivitet og støtte opp under eit sterkare og meir framtidretta landbruk. Midlane skal leggje grunnlag for auka verdiskaping i biobaserte næringar gjennom ei marknadsorientert og berekraftig utnytting av bioressursane.

Rapportering 2020

Bioøkonomiordninga fungerer som ein «paraply» over åtte ulike verkemiddel fordelte på oppdrag frå Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Midlane frå Landbruks- og matdepartementet blei i 2020 nytta til tre utviklingsprosjekt innan agriteknologi; sensorikk, immunisering og vertikal dyrking av grøntvekstar.

Løyvinga til bioøkonomiordninga frå Landbruks- og matdepartementet blei avvikla i statsbudsjettet for 2021.

Programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak

Utgifter under programkategori 15.30 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
1138	Støtte til organisasjonar m.m.	59 499	48 527	50 527	4,1
1139	Genressursar, miljø- og ressurs- registreringar	29 198	30 205	30 081	-0,4
1140	Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	73 426	72 050	77 290	7,3
1141	Haustbare viltressursar – jeger- prøve, tilskott til organisasjonar m.m.	10 311	10 514	11 714	11,4
1142	Landbruksdirektoratet	760 818	1 056 706	1 991 285	88,4
1148	Naturskade – erstatningar	48 948	159 000	133 400	-16,1
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	149 242	120 832	111 969	-7,3
1150	Til gjennomføring av jordbruks- avtalen m.m.	16 720 830	16 940 902	17 498 159	3,3
1151	Til gjennomføring av reindrifts- avtalen	160 697	149 500	164 500	10,0
1161	Myndigheitsoppgåver og sektor- politiske oppgåver på statsgrunn	24 213	24 068	23 948	-0,5
Sum kategori 15.30		18 037 180	18 612 304	20 092 873	8,0

Inntekter under programkategori 15.30 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
4141	Haustrbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	3 424	3 625	3 701	2,1
4142	Landbruksdirektoratet	75 301	45 510	46 459	2,1
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	1 406	50	50	0,0
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	254 845	252 610	260 000	2,9
Sum kategori 15.30		334 976	301 795	310 210	2,8

Mål og strategiar

Budsjettframlegget under kategori 15.30 omfattar næringsavtalar, verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket, miljøtiltak, Landbruksdirektoratet, erstatning for naturskade, forvaltning av statsgrunn i skog og utmark, forvaltning av haustrbare viltressursar og støtte til organisasjonar. For nærare informasjon om næringsavtalane, sjå Prop. 200 S (2020–2021) *Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2021 m.m.)* og Prop. 189 S (2020–2021) *Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2021/2022)*, og handsaminga av desse i Stortinget.

Framlegget under kategorien rettar seg særleg mot desse hovudmåla; landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar.

Landbruksdirektoratet står sentralt i gjennomføringa av landbruks- og matpolitikken og er støtte- og utgreiingsorgan for departementet, jf. kap. 1142. Det blir lagt vekt på ei brukarretta og effektiv forvaltning av tilskottsordningar og formålstenlege juridiske verkemiddel i tillegg til kontroll og dokumentasjon.

God kunnskap og vitenskapleg dokumentasjon er viktig i arbeidet med å nå dei landbrukspolitiske måla. Forvaltning av dyrka mark, skog og utmark krev god oversikt over areal- og genressursane, noko som er føresetnader for lønsam drift og god kunnskap om berekraftig forvaltning med gode miljøomsyn. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er ein viktig leverandør av kunnskap til forvaltning og næringsutøvarar, jf. kap. 1136 og 1137.

Prioriteringar

Prioriteringar i jordbruksavtalen

Kravet frå jordbruket blei lagt fram 27. april. Statens tilbod blei lagt fram 4. mai. Den 6. mai blei det i plenumsmøte mellom staten og organisasjonane i jordbruket klart at det blei brott i jordbruksforhandlingane 2021. Regjeringa gjekk difor til Stortinget med eit forslag til jordbruksoppgjer basert på statens tilbod, jf. Prop. 200 S (2020–2021). Stortinget handsama proposisjonen 16. juni 2021.

Jordbruksoppgjeret hadde ei ramme på 962 mill. kroner, og la til rette for ein gjennomsnittleg netto inntektsvekst frå 2021 før oppgjer, til 2022, på om lag 4,5 pst. (18 700 kroner). Ramma var finansiert med 400 mill. kroner i auka målprisar, 490 mill. kroner i auka løyvingar over kap. 1150, 32 mill. kroner i overførte midlar og 40 mill. kroner i auka verdi av jordbruksfrådraget. Over heile perioden til regjeringa Solberg er inntekts-gapet mellom jordbruk og andre grupper redusert. Frå 2014 til før jordbruksoppgjeret i 2021, har jordbruket hatt ein inntektsvekst på i underkant av 38 pst., mens lønsveksten for «andre grupper» truleg blir om lag 20,4 pst.

Ramma er høgare enn det som skal til for å leggje til rette for ein inntektsvekst på 4,5 pst., men sidan delar av midlane på ramma skal bidra til finansiering av klima- og miljøtiltak og ei forsvarleg forvaltning av Landbrukets utviklingsfond, blei det ikkje rekna inntektseffekt av heile rammebeløpet. Innvilgingsramma til Landbrukets utviklingsfond blei redusert med 17 mill. kroner og sett til 1 691 mill. kroner samstundes som løyvinga til fondet blei auka med 83 mill. kroner.

Jordbruksoppgjøret følgjer opp regjeringa Solberg si prioritering av distrikt og små- og mellomstore bruk, og la vekt på å stimulere til større del norsk fôr, både grovfôr, korn og proteinvekstar. Sektorar med marknadspotensial, som korn, frukt, grønt og potet, er prioriterte. Som følgje av diskusjonane rundt grunnlagsmaterialet før årets jordbruksoppgjøret, er det sett ned eit utval som skal drøfte og klargjere prinsipp og metodar, og moglegheiter og avgrensingar, for måling av inntekt for jordbruket som sektor og for bønder som private næringsdrivande. Utvalet skal òg vurdere grunnlag og føresetnader for samanlikning av næringsinntekter frå jordbruket med løn for arbeidstakarar. Utvalet skal levere si innstilling innan 1. juli 2022.

Jordbruksoppgjøret innebar eit betydeleg bidrag for å oppfylle klimaavtalen mellom staten og jordbruket. Avsetjinga som har klima- og miljøverknad blei auka med 238 mill. kroner frå 2021 til 2022. Oppgjøret innebar ei særskild prioritering av investeringar i klimatiltak som skal bidra til reduserte utslipp.

Prioriteringar i reindriftspolitikken

Regjeringa arbeider vidare med å følgje opp Meld. St. 32 (2016–2017) *Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter* og handsaminga av denne i Stortinget. Det er lagt til grunn at økologisk berekraftig drift og auka produksjon dannar grunnlaget for dei unike moglegheitene reindrifta gir. Meldinga presenterte òg strategiar og tiltak for at næringa betre skal kunne utnytte potensialet sitt i ei rasjonell og marknadsorientert retning. Inntektene frå reindrifta skal i størst mogleg grad skapast ved å selje etterspurde produkt og tenester på marknaden. Det vil gi grunnlag for den unike næringa og kulturberaren som reindrifta er.

I dag er det meste av beitekapasiteten utnytta. Reindriftsnæringa må auke produksjonen og lønsemda gjennom andre driftstilpassingar enn gjennom å auke talet på dyr. Skal reindrifta framleis ha eit økonomisk grunnlag for heiltidsutøvarar og samstundes halde fram med den familiebaserte reindrifta, er det sentralt å sjå på alternative verksemder knytte til reindrifta, til dømes innanfor reiseliv, lærings- og omsorgsbaserte tenester, vidareforedling og lokalmat. Desse verksemdene er prioriterte i Reindriftsavtalen 2021/2022. Sjå nærare omtale av reindriftsavtalen under kapittel 1151.

Avtalen styrkjer òg arbeidet med beredskap i reindriftsnæringa og reindriftsforvaltninga. Beitekrise i reindrifta i 2020 gjorde det naudsynt å gå

gjennom beredskapen i reindrifta, og på bakgrunn av dette er det gjort enkelte endringar for å styrkje beredskapen både i næringa og forvaltninga. I tillegg opnar avtalen for fleire verkemiddel for å vareta reineigarar som ikkje kan bruke sine beiteområde i Sverige.

NIBIO har fått i oppdrag å gjennomføre eit pilotprosjekt for individmerking av rein, der individmerking blir testa i praksis. Saman med rapporten NIBIO utarbeidde i 2020, skal pilotprosjektet ligge til grunn som kunnskapsgrunnlag for utarbeiding av forskrifta. Departementet legg vekt på å involvere reindriftsnæringa i det vidare arbeidet.

Departementet vil arbeide vidare med å følgje opp rapporten *Kriterier for bærekraftsmålene i reindriftspolitikken*, på bakgrunn av høyringa som er gjennomført i 2021.

Eit reintal som er tilpassa beitegrunnlaget er avgjerande for å nå målet om berekraftig reindrift. Reintalet i Vest-Finnmark reinbeiteområde låg i 2020 noko over det fastsette reintalet. Dette viser at det er naudsynt å følgje med på utviklinga for å unngå at reintalet aukar på nytt.

Tap av rein til rovvilt er ei stor utfordring. I enkelte reinbeitedistrikt har det over tid blitt erstatta opp mot halvparten av kalveproduksjonen som tap til rovvilt. Sjølv om tapet blir erstatta, vil det gi negative konsekvensar for den enkelte siidaandel og reindriftsfamilie. Dette fordi endra aldersstruktur i simleflokken kan gi lågare kalvetilgang det etterfølgjande året, med tapte produksjonsinntekter som resultat.

Rovviltpolitikken har innverknad på samisk reindrift. Det er difor viktig at tiltak som blir sette i verk når det gjeld rovvilt òg blir vurderte opp mot dei forpliktingane staten har overfor samane som urfolk. Dette gjeld både materielle forpliktingar til å sikre mellom anna naturgrunnlaget for den samiske reindrifta, og dessutan prosessuelle forpliktingar som gjeld konsultasjonar og deltaking i avgjerder som kan påverke samiske interesser direkte.

Prioriteringar i skogpolitikken og i forvaltninga av haustbart vilt

Skogpolitikken blir følgd opp i tråd med Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring*, som blei handsama av Stortinget i januar 2017. Her går det mellom anna fram at auka vidareforedling av norsk tømmer i lønnsame foredlingsbedrifter i Noreg vil vere viktig for auka verdiskaping og for positive nærings-, miljø- og klimabidrag frå sektoren. Strategidokumentet

Skog- og trenæringa – ein drivvar for grøn omstilling, som blei lagt fram i 2019, blir følgt opp mellom anna gjennom eit dialogforum der representantar frå skog- og trenæringa, forskning og forvaltning deltek.

Dei viktigaste verkemidla i skogpolitikken er skogfond, tilskott til nærings- og miljøtiltak, tilskott til skogbruksplanlegging med miljøregistreringar, tilskott til skogplantevedlikehald og tilskott til produksjon av bioenergi.

Verkemiddelbruken knytt til forbetring av skogsvegnettet og tømmerkaier i skogbruket har høg prioritet. Ein god infrastruktur i form av vegar, jernbane og tømmerkaier er viktig for å auke verdiskapinga og styrkje konkurransekrafta til fastlandsindustrien. Regjeringa vil halde fram med å forbetre rutinane for kontroll og handheving av plikta til å forynge skogen etter hogst.

Departementet har eit hovudansvar for viltlova. Viltlova har til formål at viltet og viltet sine leveområde skal forvaltast i samsvar med naturmangfaldlova, og slik at produktiviteten og artsrikdommen i naturen blir tekne vare på. Innanfor denne ramma kan viltproduksjonen haustast til gode for landbruksnæringa og friluftslivet. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet samarbeider om ei modernisering av viltlova. Det er naudsynt med betre samordning mellom viltlova og anna relevant regelverk, og klargjering som følgje av nye utfordringar på området. Som eit ledd i arbeidet la Landbruks- og matdepartementet fram Prop. 149 L (2020–2021) *Endringer i viltloven (bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin)* våren 2021. Regjeringa har eit mål om færrest mogleg villsvin spreidd over eit minst mogleg område. Endringane som går fram av lovproposisjonen byggjer opp under dette målet, og har til formål å leggje til rette for meir effektiv jakt på villsvin. Dei nye reglane tok til å gjelde 1. juli 2021. Departementet arbeider òg vidare med å leggje til rette for oppbygging av kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av dei haustbare viltressursane, og auka verdiskaping frå desse ressursane mellom anna gjennom jakt, jaktturisme og foredling av viltkjøtt.

Prioriteringar i landbruket sin klima- og miljøpolitikk
Klima- og miljøpolitikken til regjeringa byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøsinn til grunn for sine aktivitetar og for å medverke til at dei nasjonale klima- og miljømåla kan bli nådde. Resultat-

rapportering for målet berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar er omtalt i del III av proposisjonen. For ei samla omtale av klima- og miljørelevante saker, sjå Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon.

Jordbrukspolitikken skal leggast om i ei meir miljø- og klimavenleg retning. I jordbruksoppgjeret 2021 blei klimainnsatsen ytterlegare styrkt, spesielt ved å prioritere investeringar i klimatiltak som skal bidra til utsleppsreduksjonar som kan reknast inn i den offisielle klimagassrekneskapen. Klimaavtalen som blei inngått mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket i 2019, vil liggje til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover, jf. òg Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*.

Miljøprogramsatsinga over jordbruksavtalen omfattar viktige verkemiddel for å stimulere til meir miljøvenleg drift. Det er difor viktig å vidareføre denne satsinga.

For mykje nærings salt er ein av dei tre faktorene som har størst innverknad på våre vassdrag og kystområde. Dei viktigaste kjeldene til dette er separate avløpsanlegg som ikkje tilfredsstillar reinsekra, restutslepp frå kommunale avløpsanlegg og arealavrenning frå jordbruk. Ytterlegare reduksjon av forureining av vatn (avrenning av jord, næringsstoff og plantevernmidlar) er difor viktig. Samla gjennomføring av ulike tiltak for jordarbeiding, grasdekte areal m.m. i kornområda, har redusert erosjonsrisikoen på dei dyrka areala.

Strukturendringar og endring i driftsformer gir utfordringar for naturmangfaldet i jordbrukslandskapet og for økosystemtenester levert frå jordbrukslandskapet. Eit variert jordbrukslandskap gir viktige leveområde for mange artar. Ei rekkje ordningar på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå skal sørgje for tiltak og rett skjøtsel av verdifulle landskap, verdifulle artar og naturtypar, i tillegg til å bidra til at status for kulturminne og kulturmiljø i jordbruket blir betra. Tiltak for å betre forholda for pollinerande insekt blir følgde opp i tråd med *Nasjonal pollinatorstrategi og Tiltaksplan for ville pollinerande insekt 2021–2028*.

Regjeringa har som mål å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* går det fram at regjeringa difor vil vurdere å styrkje eksisterande klimatiltak i skog, innføre krav i lov og forskrift om minstealder for hogst og leggje til rette for skogplanting på nye areal med klare miljøkriterium.

Prioriteringar i areal- og ressurspolitikken

Matjorda er den viktigaste ressursen for ein levande norsk matproduksjon, både i dag og for framtidige generasjonar. Regjeringa la våren 2021 fram ein oppdatert jordvernstrategi med nye tiltak og eit forsterka jordvernmål. Årleg omdisponering av dyrka jord skal innan 2025 ikkje overstige 3 000 dekar. Tiltaka i strategien blir følgde opp i 2022. Regjeringa vil halde fram med å formidle tydeleg mål og tiltak for arealpolitikk og jordvern. Regjeringa vil mellom anna vurdere eit sterkare vern av dei viktigaste jordbruksareala. Vidare vil departementet etablere ei ny tilskottsordning for utarbeiding av kommunale jordvernstrategiar.

Landbruksdirektoratet vil i 2022 halde fram med å styrkje og utvikle det faglege arbeidet med arealbruken i landbruket knytt til oppgåver innanfor klima og miljø, og den todelte målsetjinga i rovdyrpolitikken.

Tilgang til naudsynte areal er ein føresetnad for produksjon og lønsemd i reindriftsnæringa. Reindriftsavtalen 2021/2022 styrkjer arbeidet med å vareta arealressursane til reindrifta, mellom anna gjennom å etablere ei rådgivingsteneste for arealsaker for reindriftsnæringa, som Norske reindriftsamers landsforbund skal ha ansvaret for. I tillegg skal det utarbeidast rettleiingsmaterieil for arbeidet med arealsaker i distrikta, og ein mal for distriktsplanar.

Regjeringa vil ikkje gjennomføre ytterlegare liberalisering i lovgivinga, og vil vidareføre bu- og driveplikta for å sikre at matjorda blir brukt til matproduksjon. Departementet har utforma nye rundskriv om praktiseringa av jord- og konsepsjonslovgivinga. Rundskriva er oppdaterte ut frå gjeldande praksis, og skal gjere det enklare for kommunane og statsforvaltarane å praktisere lovene. Departementet vil òg følgje opp Stortingets vedtak om endringar i arvelova, som mellom anna regulerer kor lenge landbrukseigedommar kan ligge i dødsbu. Iverksetjing av dei nye reglane skal leggje til rette for auka utbod av landbrukseigedommar, og aktiv drift av landbruksareal.

Landbruk er ein føresetnad for å ta vare på kulturlandskapet, og dette landskapet gir ei

ramme for satsing på kultur, lokal mat, friluftsliv, busetjing og turisme. Jordbruket sitt kulturlandskap er dessutan særleg viktig leveområde for mange artar av planter og dyr. Dei kommunale miljøverkemidla og dei regionale miljøprogramma over jordbruksavtalen skal òg framover bidra til å halde det biologiske mangfaldet og kulturminna i kulturlandskapet ved like. Ordningane over jordbruksavtalen med 46 utvalde kulturlandskap i jordbruket over heile landet og ivaretaking av kulturlandskapsverdiane i verdsarvområda, blir ført vidare i 2022. Regjeringa vil òg utvide talet på utvalde kulturlandskap i jordbruket og vurdere om Cirkumferensen ved Røros Bergstad kan innlemmast i ordninga for verdsarvområda over jordbruksavtalen.

Det genetiske mangfaldet av planter, husdyr og skogtre er ein viktig ressurs for landbruket. Dette mangfaldet utgjer ein vesentleg del av det biologiske grunnlaget for auka matproduksjon og tilpassing til nye behov og utfordringar for landbruket, ikkje minst i møte med klimaendringar. I eit internasjonalt perspektiv vil trugsmåla mot genetisk variasjon hindre utvikling av eit berekraftig landbruk. Endra klima er ei utfordring som vil krevje tilpassa plante- og dyremateriale i landbruket og tilpassa skogtre i skogbruket. Ordninga med tilskott til genressurstiltak bidreg til å oppfylle pliktene Noreg har i Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressursar, og i dei vedtekte sektorvise handlingsplanane for husdyr, planter og skogtre under FAOs kommisjon for genetiske ressursar for mat og landbruk. Departementet vil i 2022 følgje opp strategien for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk.

Departementet har ansvaret for drifta av Svalbard globale frøhvelv. Frølageret har ei viktig rolle i arbeidet med å auke forståinga for genetiske ressursar og det internasjonale samarbeidet om dette.

Departementet vil leggje vekt på å sikre eit effektivt nordisk samarbeid om å ta vare på genetiske ressursar i Nordisk genressurssenter (Nord-Gen) og den nordiske partnerskapen for frøforedling. Målet er å styrkje planteforedlinga og nytte dei nordiske genressursane betre.

Kap. 1138 Støtte til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Støtte til organisasjonar	39 302	39 302	41 302
71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, <i>kan overførast</i>	1 070	1 298	1 298
72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	7 927	7 927	7 927
73	Ekstraordinært tilskott til Dyrsku'n	11 200		
	Sum kap. 1138	59 499	48 527	50 527

Post 70 Støtte til organisasjonar**Formål med løyvinga**

Formålet med løyvinga er å støtte organisasjonar på nasjonalt nivå som arbeider innanfor Landbruks- og matdepartementets målområde.

Dette omfattar organisasjonar som

- formidlar kunnskap og fremjar forståing for verdien av landbruk, matproduksjon og matkultur
- synleggjer yrkesmoglegheiter knytte til garden sine ressursar
- fremjar berekraftig landbruk, verdiskaping og landbruksbasert næringsutvikling

Tilskottet skal medverke til å halde oppe aktiviteten i organisasjonane, og bidra til eit levande og aktivt organisasjonsliv lokalt, regionalt og nasjonalt.

Departementet gjer framlegg om løyvingar til organisasjonar direkte i budsjettproposisjonen. Det blir sett krav om rapportering i form av årsmelding/årsberetning og revisorgodkjend rekneskap. Dette er grunnlag for oppfølging og kontroll, og skal sendast departementet innan 1. juni påfølgjande år. For organisasjonar som mottok tilskottsbeløp mindre enn 200 000 kroner, er det sett krav om at rekneskapen skal vere attestert.

Årsmelding/årsberetning og rekneskap for løyvinga i 2022 skal sendast departementet innan 1. juni 2023.

Rapportering 2020

I 2020 blei det løyvd 39,3 mill. kroner i støtte til 29 organisasjonar, jf. tabell 6.3.

Tabell 6.3 Støtte til organisasjonar i 2020 (i kroner)

Organisasjon	Løyving 2020
4 H Norge	7 100 000
Det Kongelige Selskap for Norges Vel	1 900 000
Det Norske Hageselskap	1 090 000
Det Norske Skogselskap	1 190 000
Dyrebeskyttelsen Norge	400 000
Dyrevernalliansen	740 000
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1 600 000
HANEN – Næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske	2 150 000
Hest og Helse	230 000
Kvinner i skogbruket	170 000
Matsentralen Norge	7 800 000
Matvett AS	410 000
GMO-Nettverket	1 490 000
NOAH – for dyrs rettigheter	730 000
Norges Birøkerlag	250 000
Norges Bygdekvinnelag	400 000
Norges Bygdeungdomslag	130 000
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	250 000
Norsk Gardsost	370 000
Norsk seterkultur	180 000
Norske Lakseelver	540 000
Spire	100 000
Stiftelsen Bondens marked Norge	500 000
Stiftelsen Geitmyra matkultursenter for barn	2 380 000
Stiftelsen Norsk Kulturarv	350 000
TreSenteret i Trondheim	300 000
Ungt Entreprenørskap Norge	350 000
Vitenparken Campus Ås	3 200 000
Økologisk Norge	3 002 000
Sum	39 302 000

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 41,3 mill. kroner i støtte til organisasjonar. Dette er ein auke på 2 mill. kroner samanlikna med sal-

dert budsjett for 2021. Med denne auken er det lagt til rette for etablering av Geitmyra matkultursenter for barn i Tønsberg.

Løyvinga er fordelt på 30 organisasjonar, jf. tabell 6.4.

Tabell 6.4 Støtte til organisasjonar i 2021 og budsjettframlegg for 2022 (i kroner)

Organisasjon	Løyving 2021	Forslag 2022
4 H Norge	7 100 000	7 100 000
Det Kongelige Selskap for Norges Vel	1 900 000	1 900 000
Det Norske Hageselskap	1 090 000	1 090 000
Det Norske Skogselskap	1 190 000	1 190 000
Dyrebeskyttelsen Norge	400 000	400 000
Dyrevernalliansen	740 000	740 000
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1 600 000	1 600 000
HANEN – Næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske	2 150 000	2 150 000
Hest og Helse	230 000	230 000
Jordvern Norge	200 000	200 000
Kvinner i skogbruket	170 000	170 000
Matsentralen Norge	7 800 000	7 800 000
Matvett AS	410 000	410 000
GMO-Nettverket	1 490 000	1 490 000
NOAH – for dyrs rettigheter	730 000	730 000
Norges Birøkerlag	250 000	250 000
Norges Bygdekvinnelag	400 000	400 000
Norges Bygdeungdomslag	130 000	130 000
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	250 000	250 000
Norsk Gardsost	370 000	370 000
Norsk seterkultur	180 000	180 000
Norske Lakseelver	540 000	540 000
Spire	100 000	100 000
Stiftelsen Bondens marked Norge	500 000	500 000
Stiftelsen Geitmyra matkultursenter for barn	2 380 000	4 380 000
Stiftelsen Norsk Kulturarv	350 000	350 000
TreSenteret i Trondheim	300 000	300 000
Ungt Entreprenørskap Norge	350 000	350 000
Vitenparken Campus Ås	3 000 000	3 000 000
Økologisk Norge	3 002 000	3 002 000
Sum	39 302 000	41 302 000

Post 71 Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar

Formål med løyvinga

Posten omfattar midlar for medverknad i internasjonale skogpolitiske prosessar og anna internasjonalt skogsamarbeid. Noreg arbeider for eit forpliktande internasjonalt samarbeid for å løyse grenseoverskridande skogpolitiske utfordringar og for å sikre ei berekraftig forvaltning av skog internasjonalt. FN's skogforum (UNFF) er ein viktig arena for dette globalt, mens *FOREST EUROPE* er den sentrale arenaen for samarbeid om skogpolitikk på regionalt nivå i Europa. *FOREST EUROPE* samlar dei europeiske landa og ei rekkje internasjonale og frivillige organisasjonar om strategiar for å møte utfordringar og moglegheiter som skogsektoren i Europa står overfor. Det europeiske instituttet for skogforskning (EFI) er ein internasjonal organisasjon der Noreg er medlemsstat og deltek i møte i styrande organ. EFI driv forskning og utgreiing av europeiske skogspørsmål, og er ein sentral aktør i å skaffe fram kunnskapsgrunnlag for utvikling av skogpolitikk både nasjonalt og internasjonalt. Det regionale skogsamarbeidet i FN-regi skjer gjennom United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) og FAOs europeiske skogkommisjon. Noreg deltek her. Noreg er òg medlem i andre regionale skogsamarbeid, skognettverket *Barents Forest Sector Network* innanfor Barents-samarbeidet med Finland, Russland og Sverige, og eit sirkumborealt samarbeid der òg Canada og USA deltek. Noreg tok over formannskapet i *Barents Forest Sector Network* i oktober 2019 og vil ha dette til oktober 2021. Vidare er skog og skogbruk ein del av samarbeidet i Nordisk ministerråd.

Løyvinga skal òg nyttast til norsk medverknad i andre forum for internasjonalt samarbeid om skogspørsmål, til dømes FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO). Løyvinga må sjåast i samanheng med løyvinga til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) på kapittel 1136, post 50, som skal dekkje bidrag frå instituttet til internasjonalt skogpolitisk samarbeid.

Rapportering 2020

Noreg har i 2020 bidrege med 1 mill. kroner til eit fond som finansierer verksemda i Policy Support Facility under EFI. Dette programmet skal kople forskning og politikktutvikling, og er eit godt bidrag til kunnskapsutvikling knytt til nasjonal skog-

politikk og europeisk skogpolitisk samarbeid. I 2020 har fondet finansiert to rapportar i serien *From Science to Policy*, om skogforvaltninga i Europa og om status og utsikter for bioøkonomien i Europa og Kina. Det har òg vore gitt ut kortare nyheitsskriv om aktuelle saker. *Think Forest* har arrangert fire seminar om EUs *Green Deal* og skog, europeisk skogpolitikk etter 2020, oppfatningar om skog og bioøkonomi og bioøkonomi i Kina og Europa. Grunna koronapandemien blei seminara arrangert digitalt.

NIBIO er ein viktig aktør i oppfølginga av det internasjonale skogsamarbeidet, mellom anna i *FOREST EUROPE*, FAO og UNECE. Ein viktig del av dette er å sikre rapportering og delta i utviklingsarbeidet til desse organisasjonane og prosessane. NIBIO har i 2020 hatt sekretariatfunksjonen for det norske formannskapet i *Barents Forest Sector Network*, og bidrege i det løpande arbeidet og i å leggje grunnlaget for eit avsluttande arrangement i 2021.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,3 mill. kroner til internasjonalt skogsamarbeid.

Løyvinga skal nyttast til vidare oppfølging av internasjonale prosessar. Hovuddelen vil bli nytta til å føre vidare bidraget til arbeidet i EFI.

Post 72 Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK)

Formål med løyvinga

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) er ei privat, sjølvstendig stifting som arbeider med forskning, rådgiving og formidling av kunnskap innan fagområda økologisk landbruk og matproduksjon, miljø, berekraft og fornybar energi.

Løyvinga skal gå til utvikling og formidling av kunnskap om produksjon og forbruk av økologisk mat. Ein mindre del av løyvinga kan gå til forskingsretta arbeid.

Rapportering 2020

Det blei løyvd 7,9 mill. kroner til formålet. Stiftinga har drive både munnleg og skriftleg formidling til bønder, landbruksrådgivarar, studentar, offentleg forvaltning, forbrukarar og storhushaldning. Formidlinga har skjedd gjennom ulike nettstader, artiklar i fagtidsskrift, foredrag og ulike arrangement. Grunna koronapandemien i 2020 blei mykje av den fysiske verksemda flytta over til

digitale plattformer. Desse arrangementa har hatt stor deltaking. Ikkje all formidlingsaktivitet har det vore mogleg å gjennomføre digitalt, mellom anna besøk på NORSØK sin eigedom. Slik type aktivitet er difor redusert samanlikna med tidlegare år.

Stiftinga deltek på ei rekkje samarbeidsarenaer, og har aktiv samhandling med andre kompetanse-, fag- og forskingsmiljø. Stiftinga legg vekt på dialog og samarbeid med fleire organisasjonar nasjonalt og internasjonalt. NORSØK har eit omfattande samarbeid med Norsk Landbruksrådgiving og NIBIO. Innanfor løyvinga har NORSØK òg arbeidd med å samle og utvikle kunnskap innanfor ei rekkje tema som jordkvalitet, agromi, klima og planter, fornybar energi, dyrevelferd og driftsopplegg, plantevern, og økologisk forbruk.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,9 mill. kroner til stiftinga NORSØK. Aktuelle tiltak som skal finansierast av løyvinga, vil bli avklart i dialog mellom stiftinga og departementet.

Post 73 Ekstraordinært tilskot til Dyrsku'n

Formål med løyvinga

Landbruksmessa Dyrsku'n blei avlyst i 2020 som følgje av koronapandemien og tiltaka for å hindre smittespreiing. Dyrsku'n samlar normalt om lag 90 000 besøkande over tre dagar. Før ordninga med støtte til store arrangement for publikum blei etablert, fall Dyrsku'n utanfor dei ordningane som var etablert for å hjelpe verksemdar gjennom pandemien.

Avlysinga sette Dyrsku'n i ein svært vanskeleg økonomisk situasjon. Dyrsku'n står i ei særstilling

på grunn av si lange historie og posisjonen som ein nasjonal arena og samlingsplass for landbruket. Arrangementet skaper dessutan positive ringverknader for økonomien i Seljord og i regionen. For å leggje til rette for vidare drift og gjennomføring av framtidige arrangement, blei det løyvd 11,2 mill. kroner til selskapet Dyrsku'n Arrangement AS. Løyvinga skulle leggje til rette for vidare drift og gjennomføring av arrangement dei kommande åra. Den skulle dekkje 70 pst. av det berekna inntektstapet i 2020. Det ekstraordinære tilskottet blei notifisert til EFTAs overvakingsorgan (ESA) og godkjend 19. oktober 2020.

Rapportering 2020

Det blei løyvd 11,2 mill. kroner for å sikre vidare drift og gjennomføring av framtidige landbruksmesser på Dyrskuplassen i Seljord.

Den ekstraordinære støtta blei nytta på fleire område. Selskapet fekk moglegheit til å hente permitterte tilsette tilbake, og i staden fokusere på planlegging og arbeid mot framtidige arrangement. I arbeidet mot arrangementet i 2021 blei det mellom anna jobba svært mykje med smittevernarbeid. Tilskottet blei nytta til å dekkje faste kostnader som leige, straum, kommunale avgifter, lisensar, telefon, forsikring og andre naudsynte kostnader. Selskapet har arbeidd kontinuerleg med kostnadskutt der det har vore mogleg. Den endelege rekneskapen for Dyrsku'n Arrangement AS for 2020 viser eit underskot på 1,5 mill. kroner før skatt. Det ekstraordinære tilskottet har i stor grad medverka til at Dyrsku'n Arrangement AS har hatt moglegheit til å arbeide for vidare drift og planlegging av framtidige arrangement for å halde ved lag posisjonen Dyrsku'n har som ein nasjonal arena og samlingsplass for landbruket.

Kap. 1139 Genressursar, miljø- og ressursregistreringar

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	29 198	30 205	30 081
	Sum kap. 1139	29 198	30 205	30 081

Post 71 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak**Formål med løyvinga**

Over post 71 blir det gitt støtte til tiltak innanfor delmålet berekraftig bruk og eit sterkt vern av areal og ressursgrunnlag i landbruket, som ligg under hovudmålet om berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. Løyvingar over posten omfattar tiltak for å styrkje nasjonalt og internasjonalt arbeid med å ta vare på og sikre berekraftig bruk av genressursar i jord- og skogbruket. Midlar til prosjektet *Miljøregistreringer i Skog* (MiS) ved Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) inngår òg i denne posten.

Rapportering 2020

Koordineringa av det nasjonale arbeidet med genressursforvaltning er lagd til Norsk genressurscenter under NIBIO.

Tilskott til bevaring og berekraftig utvikling og bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetiske ressursar som har eller kan få tyding for mat og landbruk i Noreg, blir forvalta av Landbruksdirektoratet. Over post 71 blei det i 2020 innvilga tilskott på 6,8 mill. kroner, fordelt på i alt 63 prosjekt. Tilskottet blei gitt til tiltak som bidreg til å nå nasjonale mål og til å oppfylle Noregs internasjonale forpliktingar. Prioriteringar og satsingsområde i gjeldande handlingsplanar for bevaringsverdige husdyrressursar og plante- og skogtregenetiske ressursar, er difor lagde til grunn for løyvingane. Som tidlegare år gjekk dei fleste tilskotta i 2020 til aktivitetar for å sikre genressursane på lang sikt. Døme på dette er tilskott til avslag, bevaringsbesetningar og klonarkiv som tek hand om truga husdyrressursar og plantegenetiske ressursar i samarbeid med Norsk genressurscenter. Det er òg gitt støtte til drifta av genbanken for verpehøns på Hvam, der dei tidlegare kommersielle verpehønslinene er bevarte i ein levande gen-

bank. I 2020 blei det òg gitt tilskott til fleire prosjekt, mellom anna til prosjekt for å sjå på immunkomponentar i mjølk frå bevaringsverdige storferasar, risikovurdering av soppen *Diplodia sapinea* ved produksjon av furu og uttesting og bruk av historiske norske kornsortar.

Det blei utbetalt vel 1 mill. kroner til den internasjonale plantetraktaten sitt fond for nyttefordeling (Benefit Sharing Fund) over posten. Det svarar til 0,1 pst. av verdien av omsett såvare i Noreg i 2019.

Svalbard globale frøhvelv er etablert for å sikre at den globale matforsyninga i framtida kan dra nytte av det store genetiske mangfaldet innan matplantene våre. Særskilde vekstar av stor verdi for den globale matforsyninga, er sikra i kvelvet. Dette spesialbygde fryselageret, som er lagt inn i permafrosten i fjellet, husar sikkerheitskopiar av frø frå heile verda. 42 institusjonar la til saman inn 82 501 nye frøprøver i 2020. Ved utgangen av 2020 har 87 institusjonar verda over lagra 1 074 533 sikkerheitskopiar i kvelvet på Svalbard. Frølageret er eit viktig bidrag frå Noreg til det internasjonale samarbeidet for bevaring av genetiske ressursar for mat og landbruk. Midlane i 2020 gjekk til drift av frølageret, som mellom anna inkluderer husleige, kapitalkostnader, driftsutgifter til NordGen for arbeid med deponering av frø, arbeid med informasjon og styrkt driftssikkerheit.

Departementet gir støtte til prosjektet *Miljøregistreringer i Skog* (MiS), som gir eit fagleg fundament for eit standardisert og godt dokumentert opplegg for registrering av areal som er spesielt viktige for biologisk mangfald i skog. Det blei løyvd 4,6 mill. kroner til dette arbeidet for 2020. Miljøregistreringane gir grunnlag for miljøomsyn i skogbruket, for miljøsertifiseringa i skogbruket, og blir nytta av skogeigarane for å finne område som kan vere aktuelle for frivillig vern. Stortinget har vedteke at det er klassifiseringssystemet *Natur i Norge* (NiN), som Artsdatabanken har ansvaret for, som skal brukast ved offentleg kart-

legging av natur. NiN er teke i bruk og innarbeidd i MiS-kartlegginga.

Norsk Fjordhestsenter og Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest fekk til saman tildelt 4,9 mill. kroner i 2020. Sentera har ansvar for å fremje dei to nasjonale rasane fjordhest og nordlandshest/lyngshest. Det blir fødd urovekkjande få føl av dei nasjonale rasane, og denne tendensen har vart i ein del år. Fjordhest og nordlandshest/lyngshest har hatt stabile eller svakt aukande bedekningstal dei seinare åra, og dei har auka talet på hingstar som blir nytta. Fjordhest og nordlandshest/lyngshest har ei stabil innavlsutvikling over ganske lang tid og ser ut til å halde denne trenden ved lag. Fagutvalet for avl og bevaring av nasjonale hesterasar leverer årleg ei tilråding til departementet om oppfølging av handlingsplan for bevaring, til støtte for dei prioriterte av midlar som departementet gjer.

Over posten blei det òg løyvd 0,4 mill. kroner til stiftinga Det norske arboret til arbeidet med samlingar av tre og buskar som eignar seg for norske forhold, og til formidlingsverksemd.

Stiftinga Norsk Hjortesenter fekk i 2020 tildelt 1,1 mill. kroner for å halde fram som kompetansesenter for hjort – både viltlevande og i oppdrett. Hjortesenteret bidreg til kunnskapsutvikling og auka kompetanse om hjort som ressurs, hos private, hos rettshavarar og i forvaltninga.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 30,1 mill. kroner til tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak. Fordeling av løyvinga på tiltak framgår av tabell 6.5. Det er frå og med 2022 gjort ei teknisk flytting av støtta til Stiftinga Norsk Hjortesenter til kap. 1141, post 75.

Tabell 6.5 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak (i 1000 kroner)

Tiltak	2021	Budsjett 2022
Genressurstiltak	7 040	7 040
Svalbard globale frøhvelv	10 249	10 249
Nordisk genressurssenter (NordGen)	1 850	1 850
Prosjektet Miljøregistreringer i skog (MiS-prosjektet)	4 550	4 550
Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest og Norsk Fjordhestsenter	4 947	4 947
Stiftinga Det norske arboret og Norsk Hjortesenter	1 569	445
Kommunale jordvernstrategiar	-	1 000
Sum genressursforvaltning og miljøtiltak	30 205	30 081

Arbeidet som blir finansiert over denne posten, bidreg til å oppfylle Noregs bidrag til FN's mål for berekraftig utvikling og følgjer opp Nasjonal strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk: *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk*.

Det er ei sentral målsetjing for bruken av desse midlane å sikre langsiktig bevaring av genetiske ressursar ved å stimulere til forpliktande eigeninnsats frå private, lokale og offentlege samarbeidspartnarar. I 2022 vil det òg bli lagt vekt på bevaring av skogtre og ville slektingar til kulturplanter i naturlege populasjonar i verneområde. Midla skal òg bidra til å stimulere til auka bruk og næringsutvikling basert på dei genetiske ressursane, og i møte med nye utfordringar, til dømes klimaendringar.

Departementet vil aktivt følgje opp samarbeidet under Nordisk ministerråd og i NordGen, mellom anna det nordiske samarbeidet om frøforedling, som er eit viktig langsiktig tiltak for å utvikle klimatilpassa plantemateriale. Innanfor NordGen er den faglege verksemda knytt til husdyr og skogtre lokalisert i Noreg. Det er eit mål å utnytte synergieffektar som ligg i samlokalisering med Norsk genressurssenter, og departementet gjer framlegg om støtte til denne verksemda i NordGen med 1,85 mill. kroner. Det er òg sett av midlar på posten til Plantetraktaten sitt fond for nyttefordeling til oppfølging av lovnaden Noreg gav ved opninga av Svalbard globale frøhvelv, om å gi ei årleg støtte som svarer til 0,1 pst. av verdien av årleg omsett såvare. Midlane går til bønder i utviklingsland og deira berekraftige

bruk av plantemangfald for å sikre lokal mat-sikkerheit.

Over posten vil det bli gitt tilskott til drift av Svalbard globale frøhvelv som inkluderer husleige for investeringa i anlegget, driftsutgifter, koordinering av frømottak og informasjon til depositørar og til omverda. Det globale tryggingslageret for frø på Svalbard har god oppslutning frå genbankane i verda. Landbruks- og matdepartementet har inngått avtale både med internasjonale jordbruksforskningssentre, nasjonale frøbevaringsinstitusjonar og private frøsamlingar om langsiktig sikringslagring av deira frø på Svalbard. Det er framleis stor interesse for det globale frølageret i internasjonale medium og hos allmenta. Internasjonale aktørar, det internasjonale panelet for frøkvelvet og parts-møte i Den internasjonale plantetraktaten er viktige støttespelarar i drifta av frøkvelvet.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,6 mill. kroner til NIBIO i 2022 for å føre vidare kunnskapsoppbygginga omkring biologisk mangfald og miljøregistreringar i skogbruksplanlegginga gjennom MiS-prosjektet. Landbruksdirektoratet har ansvar for opplegget for registreringane og gjennomføringa av MiS-kartlegginga.

Prosjektet skal saman med Landbruksdirektoratet følgje opp resultat og erfaringar for å vidareutvikle opplegget for registreringane.

I karttenesta Skogportalen hos NIBIO skal framleis MiS-data og annan relevant miljøinformasjon frå ulike kjelder, samlast og tilpassast behova til næringa og offentleg forvaltning.

Landbruksdirektoratet skal sørge for at Natur i Norge (NiN) blir ført vidare i skogbruksplanlegginga. Registreringane vil framleis òg bli nytta i arbeidet med å finne område som kan vere aktuelle for frivillig vern. Departementet la våren 2021 fram ein rapport som peikar på ulike tiltak for auka ivaretaking av nøkkelbiotopar. Departementet vil lage ein oppfølgingsplan saman med Landbruksdirektoratet og NIBIO.

Departementet gjer òg framlegg om ei løyving på 4,9 mill. kroner til Norsk Fjordhestsenter og Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest, mellom anna til oppgåver dei utfører i samarbeid med raselaga for å fremje og bevare dei to nasjonale rasane fjordhest og nordlandshest/lyngshest.

Departementet vil føre vidare støtta til stiftinga Det norske arboret.

Kap. 1140 Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	16 320	14 904	14 829
21	Spesielle driftsutgifter	24 066	21 868	27 183
71	Tilskott til viltformål, <i>kan overførast</i>	33 040	35 278	35 278
	Sum kap. 1140	73 426	72 050	77 290

Om løyvingane under kap. 1140

Kapitlet omfattar utgifter til tiltak innanfor viltforvaltninga. Midlane under kap. 1140 er primært retta mot målet om auka verdiskaping under Landbruks- og matdepartementet, og resultatområda Naturmangfald og friluftsliv under Klima- og miljødepartementet.

Kvart år betaler jegerane inn jeger- og fellingsavgifter til Viltfondet. Desse midlane blir inntektsførte på kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet, post 72 Jeger- og fellingsavgifter, og blir nytta til tiltak som fremjar viltforvaltninga, jf. viltlova § 43.

Inntektsløyvingane over kap. 5576 finansierer utgifter over kap. 1140, post 01, 21 og 71 og utgifter til forvaltning av ordninga under kap. 1420, post 01, jf. Prop 1 S frå Klima- og miljødepartementet. For nærare omtale av avgiftene og forholda mellom kap. 1140, 1420, 5576 og inntektene til Viltfondet, sjå kap. 5576.

Løn og godtgjersler til fast tilsette innanfor det statlege verksemdsområdet blir ikkje dekte over kap. 1140, men over kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, kap. 1420 Miljødirektoratet og kap. 525 Statsforvaltarane.

Bruken av midlane i Viltfondet blir drøfta med representantar for brukarinteressene. Dette må

sjåast i samanheng med at arbeidet med konkrete tiltak i mange tilfelle krev innsats frå dei frivillige organisasjonane, og at dei sentrale ledda i desse organisasjonane skal kunne ha synspunkt på disponeringa.

Løyvingane skal nyttast til oppgåver under Landbruks- og matdepartementet når tiltaka er retta mot dei haustbare viltartane, men òg til oppgåver under Klima- og miljødepartementet når tiltaka er retta mot artar som ikkje er rekna som haustbare. Landbruks- og matdepartementet stiller årleg midlar til ikkje-haustbare artar til disposisjon for Klima- og miljødepartementet. Budsjettmidlane blir fordelte mellom haustbare og ikkje-haustbare artar basert på erfaringstal.

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Midlane under posten er i hovudsak retta mot dei haustbare viltressursane.

Posten dekkjer utgifter til løn og godtgjersler for dei statlege villreinnemndene og andre driftsutgifter knytte til viltforvaltninga, som det nasjonale Jegerregisteret i Brønnøysund, utarbeiding av jaktstatistikk, utvikling og drift av betalings-tenesta for jegeravgifta og informasjonstiltak.

Rapportering 2020

Arbeidet i villreinnemndene er ført vidare. For enkelte av nemndene krev skrantesjuka auka innsats. Arbeidet i Jegerregisteret held fram og blir utvikla vidare.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,8 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Formål med løyvinga

Midlane under posten er retta mot større nasjonale tiltak, mellom anna kjøp av tenester.

Posten dekkjer utgifter til faglege prosjekt og oppdrag som blir sikra gjennomførte av Miljødirektoratet. Der regionale eller sentrale styresmakter set i verk oppdrag hos andre, eller kjøper tenester der det er krav om ulike leveransar, skal utgiftene dekkjast over post 21. Det gjeld mellom anna nasjonale overvåkingsprogram, digitaliseringsprosjekt, forskning og utgreiing.

Rapportering 2020

Utgifter til drift og utvikling av hjorteviltregisteret blir dekte over denne posten. Hjorteviltregisteret er bygd opp for å sikre opplysningar om jegerobservasjonar og felte dyr under jakt. Kommunen er pålagt å nytte dette i si forvaltning og rapportering av data til statistiske formål, mellom anna til SSB. Registeret er òg sentralt i formidling av data om skrantesjukeanalysar. Data frå bestandsovervåkingsprogrammet for hjortevilt blir lagra i registeret. Her blir òg informasjon om alle fallvilttilfelle lagra, mellom anna viltpåkøyrslar på veg og bane. Utgifter til ulike forskingsprosjekt på haustbare artar i regi av forskingsinstitusjonar er ført på post 21, i tillegg til drift av program for bestandsovervaking av hjortevilt og helseovervaking av vilt. Arbeidet med å digitalisere jegerdokumentasjonen held fram i dialog med brukarinteressene.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 27,2 mill. kroner, som er ein auke på om lag 5,3 mill. kroner. Ein del av auken har sin bakgrunn i at midlar frå Viltfondet ikkje lenger blir øyremerkte til viltforskning i grunnfinansieringa av miljøinstitutta, jf. omtale under kap. 5576, post 72 og under kap. 1410, post 50 i Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon. Desse midlane blir frå 2022 nytta til ymse vilttiltak under denne posten. Auken er elles knytt til auka uttak av kapital i Viltfondet, som mellom anna vil bli nytta til vidareføring av digitaliseringsprosjekt innanfor jegerdokumentasjon og hjorteviltforvaltning. Løyvinga i 2022 skal prioriterast til nasjonale overvåkingsprogram innanfor vilthelse og -bestandar, drift og utvikling av Hjorteviltregisteret, og naudsynt forskning og utvikling. Hjorteviltregisteret er sentralt for varetaking og bruk av data om hjortevilt, både for kommunar og andre. Løyvinga må òg sjåast i samanheng med midlane som blir tildelte som tilskott under post 71.

Post 71 Tilskott til viltformål

Formål med løyvinga

Midlane under posten er retta mot auka verdiskaping og oppbygging av kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av viltressursane. Målet for tilskottsordninga er å medverke til at det blir eit haustingsverdig overskott av vilt, og til å ta vare på produktiviteten og mangfaldet i naturen regio-

nalt og nasjonalt. Tiltaka som blir sette i verk skal gi betre kunnskap om artar og bestandar og korleis dei kan haustast på beste måten.

Det kan bli gitt tilskott innanfor område som jakt og jaktmoglegheiter, viltkartlegging, innarbeiding av leveområde for vilt og viltinteresser i kommunale planar etter plan- og bygningslova, samarbeid om viltforvaltninga lokalt og oppretting og drift av lokale samarbeidsråd, forskings- og studentoppgåver og andre særleg prioriterte viltformål. Søknader om tilskott til tiltak som inngår som ein del av eit planbasert arbeid, blir prioriterte.

Innanfor desse rammene skal posten dekkje tiltak i samband med forvaltning av hjortevilt, under dette tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskott til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar og andre.

Vidare skal posten dekkje tiltak i villreinforvaltninga som drift av villreinområda, teljing av bestandar, overvaking, styrking av oppsyn og registrering i villreinområda, og utvikling av driftsplanar. Innbetalte fellingsavgifter skal først tilbake til det enkelte villreinområdet, og midlane skal disponerast av villreinnemnda.

Midlar under posten kan òg gå til tilskott til vilttiltak og prosjekt i regi av regionale og landsomfattande organisasjonar, og lokale vilttiltak og utviklingstiltak som er naudsynte for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak i distrikta. I tillegg er tilskottsmidlane som fylkeskommunane nyttar til haustbart vilt førte under denne posten. Den enkelte fylkeskommune gir etter søknad midlar til praktiske tiltak knytte til desse artane. Det vil òg kunne tildelast tilskott til sentrale organisasjonar som utfører oppgåver for viltforvaltninga. Fleire av dei store landsdekkjande organisasjonane utfører eit omfattande frivillig arbeid innanfor viltforvaltninga.

I tillegg skal posten dekkje utgifter til overvaking for å sikre kontinuerleg oversikt over bestandsstatus og utvikling av artar og grupper av viltartar. Overvakingssjokta skal gi eit årleg oppdatert datagrunnlag for å setje i verk sentrale, regionale og lokale tiltak for forvaltning og justering av verkemiddel og avdekkje kunnskapsbehov.

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at mottakarane av tilskott leverer sluttrapportar, rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Den faktiske verknaden av tilskotta kan ikkje vur-

derast frå år til år, men må vurderast i eit langsiktig perspektiv og i samheng med andre verkemiddel og årsaksforhold.

Rapportering 2020

Løyvingane blei i 2020 nytta om lag som tidlegare år. For 2020 blei det levert 634 søknader i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Av desse var 155 stila til Miljødirektoratet, mens resten blei handsama regionalt. Nokre søknader er sende fleire mottakarar. Det blei gitt tilskott til dei fleste aktørar og grupperingar som arbeider med viltforvaltning. Ordninga med elektronisk innlevering av søknader fungerer godt, og ordninga fører til støtte til ulike tiltak i regi av enkeltpersonar, organisasjonar og lag. Løyvingane over posten har òg gjort det mogleg at søkjarar kan medverke i prosjekt der andre har ansvar for hovudfinansieringa, til dømes prosjekt under Noregs forskingsråd. Ordninga er vidare nytta til støtte til studentprosjekt, der slik støtte inneber at det blir gjennomført prosjekt med fagleg relevans for viltforvaltninga.

Det er eit mål at resultatane frå bruken av tilskottsmidlane skal bli tilgjengelege for alle interesserte, og slik auke kunnskapen om og spreinga av vellykka former for tiltak. Rapportar frå prosjekt og oppnådde resultat er tilgjengelege under søknadsarkiv i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Løyvingane til tilskott og handsaminga av den enkelte søknaden skal samla sett underbyggje dei nasjonale måla. Ettersom det er fleire ulike styresmakter og mange tiltakshavarar, vil det vere ei stor breidd i type tiltak, og i kva som kan oppnåast på eitt enkelt år. Det er for ein stor del dei same som betaler avgift, som nyttar høvet til å søkje om tilskott, og som nyttar resultatane. Dette fører til ein god samheng mellom tiltakstypar og årlege behov for resultat. Det er vidare slik at ressurstilgangen samla sett er vurdert å vere god nok i forhold til dei prioriterte tiltaka. Dei som nyttar tilskottsordningane eller resultatane, har eigeninteresse i å oppnå dei nasjonale måla, ettersom måloppnåinga er naudsynt for å kunne halde oppe haustinga og ha eit godt nok kunnskapsunderlag for forvaltninga.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 35,3 mill. kroner.

Kap. 1141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
23	Jegerprøve m.m., <i>kan overførast</i>	3 422	3 625	3 701
75	Organisasjonar – haustbare viltressursar	6 889	6 889	8 013
	Sum kap. 1141	10 311	10 514	11 714

Post 23 Jegerprøve m.m.**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal gå til å drifte ordninga med den obligatoriske jegerprøva.

Rapportering 2020

Gebyrinntektene frå kap. 4141, post 01 dekkjer utgiftene under kap. 1141, post 23 til å drifte jegerprøveordninga. Inntektene dekkjer vedlikehald av undervisningsmateriell, utdanning av jegerprøveinstruktørar, drift av e-læring, eksamensordninga og elektronisk betalingsløyving for eksamensgebyret og vidareutvikling av jegerprøva.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,7 mill. kroner til å drifte den obligatoriske jegerprøva. Løyvinga på posten kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4141, post 01, jf. framlegg til vedtak II.

Post 75 Organisasjonar – haustbare viltressursar**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal leggje til rette for tiltak som fremjar jaktbasert friluftsliv, og andre tiltak som kan gi grunnlag for auka næringsutvikling og verdiskaping basert på haustbare viltressursar og viltkjøtt.

Rapportering 2020

I 2020 blei det sett av 2,0 mill. kroner til tilskott til tiltak som kan gi barn og unge auka forståing for bruk av utmarksressursane. Det kom til saman 41 søknader om tilskott i 2020, mot fem søknader i 2019. Samla blei det søkt om 5,3 mill. kroner. Det var ein vesentleg auke i talet på søknader samanlikna med 2019. 21 søknader blei heilt eller delvis innvilga, og heile tilskottsramma blei brukt. Fleire av søkjarane har meldt frå at dei hadde problem med å gjennomføre tiltaka fullt ut i 2020 på grunn av restriksjonar knytte til koronapandemien. Desse har fått forlenga gjennomføringsfrist til hausten 2021.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 8,0 mill. kroner. Tilskott til Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) sine aktivitetar knytte til jakt og fangst på haustbare viltressursar og tiltak for å stimulere barn og unge til forståing og bruk av utmarksressursane blir ført vidare. Det er gjort ei teknisk flytting av driftstilskottet til Stiftinga Norsk Hjortesenter, frå kap. 1139, post 71 til denne posten. Stiftinga Norsk Hjortesenter skal, som kompetansesenter, arbeide vidare for at både viltlevande hjort og hjort i oppdrett kan gi grunnlag for auka næringsutvikling og verdiskaping generelt og i landbruket spesielt.

Fordeling av løyvinga på tiltak framgår av tabell 6.6.

Tabell 6.6 Fordeling av midlar på kap. 1141, post 75 for 2022 (i 1 000 kroner)

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Norges Jeger- og Fiskerforbund	4 861	4 861
Tiltak for barn og unge – bruk av utmarksressursar	2 028	2 028
Stiftinga Norsk Hjortesenter	-	1 124
Sum kap. 1141, post 75	6 889	8 013

Kap. 4141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Jegerprøve, gebyr m.m.	3 424	3 625	3 701
	Sum kap. 4141	3 424	3 625	3 701

Post 01 Jegerprøve, gebyr m.m.

Formål med løyvinga

Inntektene på posten skal dekkje utgiftene til den obligatoriske jegerprøva, jf. forskrift 2. april 2002 nr. 313 om utøving av jakt, felling og fangst.

Rapportering 2020

I 2020 var det til saman 10 449 eksamensgjennomføringar, noko som var ein nedgang på 1 357 frå året før. Nedgangen kjem i hovudsak på grunn av avlyste kurs som følgje av koronapandemien. Sjå kap. 1141, post 23.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,7 mill. kroner. Kvar kursdeltakar som gjennomfører jegerprøveeksamen må betale eit eksamensgebyr per eksamensforsøk. Jegerprøvegebyret blei sist endra i 2021. Departementet gjer ikkje framlegg om å justere gebyret i 2022. Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarande utgiftene under kap. 1141, post 23, til å drifte ordninga med jegerprøva. Kap. 1141, post 23, kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under denne posten, jf. framlegg til vedtak II.

Kap. 1142 Landbruksdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	269 985	240 662	243 682
45	Større utstyrskjøp og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	16 160	12 051	12 051
50	Arealressurskart	7 676	7 630	7 592
60	Tilskott til veterinærdekning	169 795	174 945	179 494
70	Tilskott til fjellstuer	816	816	816
71	Tiltak for berekraftig reindrift, <i>kan overføres</i>	4 248	4 500	4 500
72	Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, <i>overslagsløyving</i>	475	492	520
73	Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, <i>overslagsløyving</i>	60 124	55 610	55 610
74	Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagde beitenekt		1 000	1 000
76	Tilskott til oppkjøp av mjølkekvoter		188 500	
77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overføres</i>	226 888	350 000	1 470 000
78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overføres</i>	4 651	20 000	15 520
80	Radioaktivitetstiltak, <i>kan overføres</i>		500	500
	Sum kap. 1142	760 818	1 056 706	1 991 285

Post 01 Driftsutgifter**Formål med løyvinga**

Hovudformålet med løyvinga er drift av Landbruksdirektoratet.

Landbruksdirektoratet er eit utøvande forvaltningsorgan for dei sentrale landbrukspolitiske verkemidla og eit støtte- og utgreiingsorgan for Landbruks- og matdepartementet. Landbruksdirektoratet er òg sekretariat for bl.a. Omsetningsrådet, styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, styret for forskingsmidlar over jordbruksavtalen, styret for Utviklingsfondet for skogbruket, Klagenemnda for naturskadesaker, Reindrifststyret og styret for Reindriftens utviklingsfond.

Hovudoppgåva til Landbruksdirektoratet er samordna, heilskapleg og effektiv forvaltning av økonomiske og juridiske verkemiddel retta mot primærlandbruket, landbruksbasert nærings-

middelindustri og handel. Verkemidla på området, som Landbruksdirektoratet skal forvalte i samsvar med lov, forskrift og/eller regelverk for ordningane, skal bidra til god måloppnåing innanfor hovudmåla for landbruks- og matpolitikken. Landbruksdirektoratet skal gjennom kontroll og oppfølging av avvik bidra til å sikre at verkemidla blir forvalta trygt og effektivt i samsvar med regelverket. Direktoratet har vidare oppgåver innanfor samfunnstryggleik og beredskap som omfattar handtering av hendingar og kriser på områda matforsyning, reindrift, skog, natur- og avlingsskade.

Landbruksdirektoratet skal, i tillegg til å administrere dei ulike ordningane, vere eit støtte- og utgreiingsorgan for Landbruks- og matdepartementet. Landbruksdirektoratet skal ha oversikt over utviklingstrekk i ressursgrunnlaget og heile verdikjeda, bidra til erfaringsutveksling med næringa og samarbeid med anna forvaltning, ha god kunnskap om resultatoppnåing opp mot gjeldande politiske mål og gi innspel til departementet

om utvikling av verkemiddel, under dette forenkling. Landbruksdirektoratet skal drive formidling av fag- og forvaltningskompetanse og av landbruks- og matpolitikk til regional og lokal forvaltning.

Landbruksdirektoratet skal samarbeide med statsforvaltaren for å bidra til god lov- og tilskottsforvaltning på regionalt og lokalt nivå, mellom anna kontroll.

Landbruksdirektoratet har desse forvaltningsområda:

- areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk
- reindrift
- inntekts- og velferdspolitiske tiltak
- marknadstiltak, handel og industri
- digitalisering og organisasjon

Rapportering 2020

Landbruksdirektoratet er lokalisert i Oslo, Steinkjer og Alta. Regjeringsvedtaket hausten 2017 om å flytte 30 årsverk frå Oslo til Steinkjer blei slutført i 2020. Eininga i Steinkjer blei offisielt opna 1. oktober 2020.

Sjølv om arbeidskvardagen i 2020 var prega av koronapandemien, har direktoratet halde oppe det same nivået på tenesteleveransane. Oppgåvene innan samfunnstryggleik og beredskap kravde auka kapasitet og meir merksemd i 2020. Då pandemien var eit faktum, rapporterte direktoratet jamleg om marknads- og forsyningssituasjonen til Landbruks- og matdepartementet. Dei tiltaka som blei sette i verk, har bidrege til å halde oppe ei stabil og sikker matforsyning.

Direktoratet la i 2020 vekt på å utvikle vidare verksemda og tenestene direktoratet forvaltar. I 2020 leverte Landbruksdirektoratet eit omfattande utgreiingsmateriale til jordbruksoppgjeret og forhandlingane om reindriftsavtalen. Direktoratet har òg vore ein sentral bidragsytar i ulike utval og arbeidsgrupper.

I 2020 har Landbruksdirektoratet arbeidd med å ta vare på den landbruksfaglege sida (husdyr og reindrift) av den todelte målsetjinga i rovviltpolitikken. Direktoratet har delteke i dei ulike kontaktforuma på nasjonalt nivå, og gav fråsegn til forvaltningsplan for rovviltregion 3 (Oppland).

Hausten 2020 starta samarbeidet med Miljødirektoratet om erstatningsordninga for tamrein. Dei to direktorata samarbeider òg om å sjå på moglegheitene for fleire tiltak som har til formål å redusere konflikta i område der sauehaldet blir spesielt utfordra av jerv.

Forskrift for kompensasjon etter avvikling av hald av pelsdyr blei fastsett i november 2019 og Landbruksdirektoratet fekk det overordna ansvaret for forvaltninga av ordninga. I 2020 blei det varsla nytt regelverk for ordninga, og arbeidet med dette vil halde fram òg i 2021. I juli tok forskrift om tilskott til arbeidsretta kompetanseheving for pelsdyroppdrettarar til å gjelde og Landbruksdirektoratet er førsteinstans for saksbehandlingsfor denne ordninga.

Arbeidet med å sikre at reintalet er tilpassa beitegrunnlaget, blei ført vidare i 2020. Reintalet i Finnmark krev enno tett og aktiv oppfølging. Reindriftsstyret har fastsett nytt øvre reintal i fire reinbeitedistrikt i Finnmark. Statsforvaltaren i Troms og Finnmark har teke i bruk reindriftsloven § 60 femte ledd, og låst reintalet for siidaandelane i to reinbeitedistrikt. 2020 var prega av beitekrisa som råka dei fleste reinbeitedistrikta i landet.

Landbruksdirektoratet har fleire verkemiddel som bidreg til å sikre matforsyninga og stabile prisar. Gjennom importvern og tollnedsetjing har Landbruksdirektoratet lagt til rette for avsetnad av norsk produksjon, samstundes som det er lagt til rette for supplerande import og oppfylling av internasjonale forpliktingar.

Ei omfattande utgreiing med brei deltaking frå næring og organisasjonar om vekstmoglegheitene i grøntsektoren blei levert i mars 2020. Landbruksdirektoratet var sekretariat for utvalet.

Landbruksdirektoratet har i 2020 arbeidd med statistikk for matsvinn i jordbrukssektoren. Planen er å publisere den første statistikken hausten 2021. Dette gjeld matsvinn som oppstår i primærleddet frå plantar blir hausta og dyr blir slakta. Målet er å halvere matsvinn per innbyggjar innan 2030.

Landbruksdirektoratet koordinerer arbeidet med ordninga med utvalde kulturlandskap i jordbruket, i nært samarbeid med Miljødirektoratet og Riksantikvaren. I 2020 blei ordninga utvida med to nye område, Gran og Ullensvang. Ny forskrift om Utvalde kulturlandskap i jordbruket og Verdsarvområda blei vedteke 27. desember 2019, og vedtaksmyndigheita blei flytta frå statsforvaltaren til kommunen med verknad frå 2020.

Landbruksdirektoratet gjennomførte også i 2020 ei betydeleg satsing på tømmerkaier og skogsvegar. Det har òg vore satsa målretta på auka forynging av skog, og miljø og klimatiltak. På grunn av pandemien og mangel på utanlandsk arbeidskraft blei det innført eit ekstraordinært plantetilskott våren 2020.

Landbruksdirektoratet samarbeider med miljøforvaltninga på eit breitt område i areal- og miljøsaker. I starten av 2020 leverte Landbruksdirektoratet, saman med fem andre direktorat, den omfattande rapporten Klimakur 2030. Innan skog- og arealbrukssektoren blei klimaeffekten av tiltak knytte til mellom anna forynging, skogpleie og hogst presentert.

I 2020 har Landbruksdirektoratet levert fleire utgreiingar på jordbruksområdet som gjeld utslepp til luft, mellom anna *Klimakur 2030*, tiltak for å redusere ammoniakkutslepp frå jordbruket, nasjonalt program for jordhelse og tiltak for at meir husdyrgjødsel skal utnyttast til produksjon av biogass. Direktoratet tok òg del i sekretariatet for arbeidsgruppa som skal følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og jordbruksnæringa.

Landbruksdirektoratet har i 2020 fått utarbeidd nye erosjonsrisikokart som skal auke målrettinga av vassmiljøtiltak i jordbruket, og delteke i fleire samarbeid for å følgje opp vassforskrifta, Nasjonal strategi for vassdragsrestaurering, Heilskapleg plan for Oslofjorden og oppdatering av vassforvaltningsplanane for 2022–2027.

Digitalisering er eit strategisk satsingsområde, og direktoratet arbeider målretta for å sikre at digitaliseringa skal gi nytte for forvaltninga og landbruksnæringa.

I 2020 blei forbetring og utvikling av dei ulike IKT-systema prioritert. Det blei lagt vekt på utvikling av ny systemløyving for importvern og forredla jordbruksråvarer (RÅK), gjort eit digitaliseringsløft for fagsystemet for skogordningane (ØKS) og gjennomført betringar i fagsystemet og dei digitale tenestene for produksjons- og avløysartilskott (eStil PT). Det blei òg sett i produksjon ein ny digital søknads- og sakshandsamingsløyving for veterinære reiser og første del av utviklinga av nytt fagsystem for kvoteordninga for mjølk blei ferdigstilt. Fagsystemet Agros, som er ei sams løyving for over 25 ulike ordningar inkludert kompensasjonsordninga for pelsdyr, har òg blitt utvikla vidare. I 2020 gjennomførte direktoratet ei utgreiing om digitalisering av eigenfråsegnsskjema etter konsesjonslova.

Direktoratet etablerte i 2019 eit responsmiljø for handtering av kritiske IKT-hendingar *Landbruks- og matCERT* for landbruks- og matsektoren. I 2020 kom leiing, organisering og drift av responsmiljøet på plass.

Landbruksdirektoratet har i 2020 halde fram arbeidet med målretta og effektiv kontroll med tilskottsforvaltninga. Direktoratet har prioritert å arbeide med oppfølging av Riksrevisjonens rapport etter revisjon av produksjonstilskott i 2019

knytt til den regionale forvaltninga. Funna i rapporten er brukte til å justere metodikk og til å klargjere kontrollrolla. Landbruksdirektoratet har følgd opp at statsforvaltarane tek ansvar for den regionale forvaltninga og kontrollen på landbruksområdet på ein formålstenleg måte. Statsforvaltarane har ansvar for å følgje opp at kommunane gjer sine oppgåver knytte til forvaltning og kontroll på landbruksområdet.

Nærare omtale av aktiviteten i Landbruksdirektoratet i 2020 finst i årsrapporten til direktoratet. Det er i 2020 utarbeidd separate årsrapportar for Landbrukets utviklingsfond og Reindriftens utviklingsfond.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 243,7 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje driftsutgiftene til Landbruksdirektoratet. Løyvinga er justert ned med 2,1 mill. kroner som følgje av ny premiemodell for pensjon.

Nedanfor følgjer ein nærare omtale av viktige oppgåver på dei enkelte forvaltningsområda i 2022.

Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk

Landbruksdirektoratet vil i 2022 føre vidare arbeidet med å bidra til eit berekraftig skogbruk og ein effektiv infrastruktur i skogen. På området klima- og miljøomsyn i skogbruket vil Landbruksdirektoratet styrkje kompetansen når det gjeld analysar og utgreiing av tiltak som skal fremje ein god utnytting av skogressursen, varetaking av biologisk mangfald og som styrkjer bidraget til skogen i klimaarbeidet.

På området klima- og miljøomsyn i jordbruket, vil Landbruksdirektoratet styrkje kompetansen når det gjeld analysar og utgreiing av tiltak som skal fremje god ressursutnytting og som reduserer utsleppa til luft og vatn. Ei prioritert oppgåve vil vere å leggje til rette for ei målretta gjennomføring av tiltak for å redusere klimagassutsleppa, slik som gjødslingstiltak, biogass og dyrkings- og driftspraksis med mål om å auke karbonbindinga i jorda. Landbruksdirektoratet vil arbeide med implementering av Jordhelseprogrammet og styrkje arbeidet med statistikk og analyse av miljøverkemidla.

Landbruksdirektoratet vil vidareføre samarbeidet med Miljødirektoratet på klima- og miljøområdet. Dette gjeld særleg utgreiing av tiltak og verkemiddel med mål om reduserte utslepp av

klimagassar og redusert avrenning til vatn, binding av karbon i jord og skog og fornybar energi. Direktoratet vil bidra til at interessene til landbruket blir tekne vare på i saker knytte til naturmangfaldlova.

Det er behov for merksemd på jordvern på alle nivå for å ta vare på god matjord. Landbruksdirektoratet vil arbeide for at målsetjingar i den reviderte jordvernstrategien blir nådde, og vidareutvikle samarbeidet med Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) i denne samanhengen. Arbeid med kulturlandskap vil òg vere ei viktig oppgåve for Landbruksdirektoratet i 2022. Direktoratet vil òg følgje opp den nasjonale strategien for økologisk jordbruk og tiltaka i Økologiprogrammet.

Landbruksdirektoratet vil i 2022 halde fram med å styrkje og utvikle det faglege arbeidet med arealbruken i landbruket knytt til oppgåver innanfor klima og miljø, vareta den landbruksfaglege sida av den todelte målsetjinga i rovviltpolitikken og leggje til rette informasjon om ressursgrunnlaget og utviklinga i beitenæringane (husdyr og rein).

I 2022 vil Landbruksdirektoratet arbeide for å sikre ei god og effektiv forvaltning av statens naturskadeordning.

Reindrift

Landbruksdirektoratet vil i 2022 arbeide for å halde oppe grunnlaget for ei økologisk berekraftig reindrift ved å sikre eit stabilt reintal. Saman med statsforvaltaren vil direktoratet følgje opp dei siidaandelane som har auka reintalet utover det som er fastsett, ved å nytte føresegnene i reindriftslova. Landbruksdirektoratet vil vurdere behovet for offentleg kontrollerte teljingar i heile reinbeiteområdet i samråd med statsforvaltaren.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med å stimulere til best mogleg produksjon i reindriften, og arbeide for å vareta reindriften sine areal. For å ha kontroll med utviklinga i reindriften, vil Landbruksdirektoratet hente inn og gjere tilgjengeleg naudsynte grunnlagsdata frå totalrekneskapen og melding om reindrift. I 2022 vil den digitale løysinga for ajourhald av reindriften sitt arealbrukskart vere tilgjengeleg for alle reinbeitedistrikta. Arealbrukskartet er eit viktig verktøy for å synleggjere reindriften sitt behov for areal.

I 2021 gjennomfører direktoratet ei utgreiing for nye digitale løysingar for reindriftssystema, samstundes med at direktoratet skal utvikle nytt merkeregister for reinmerke. Direktoratet vil halde fram med planlegging og vidareutvikling av reindriftssystema i 2022.

Vidareutvikling av sjølvstyret i reindriften står sentralt i arbeidet for å nå dei reindriftpolitiske måla. Direktoratet vil i nær dialog med departementet arbeide aktivt med ulike tiltak for å styrkje sjølvstyret og internkontrollen i reindriften.

Landbruks- og matdepartementet ber om fullmakt til å overskride løyvinga under posten med opp til 0,5 mill. kroner ved forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein, jf. framlegg til vedtak III.

Inntekts- og velferdspolitiske tiltak

Innspel til målretting, forvaltning, forenkling og kontroll av dei økonomiske verkemidla over jordbruksavtalen er viktige òg i 2022.

Landbruksdirektoratet vil i 2022 arbeide vidare med å styrkje grunnlaget for ei god forvaltning av produksjonstilskotta i jordbruket og tilskott til avløyning ved ferie og fritid. Arbeidet med å styrkje grunnlaget for ei god forvaltning av husdyrkonsesjonsregelverket vil òg bli prioritert.

Landbruksdirektoratet vil arbeide for å betre forvaltninga av pristilskotta, der meieria, slakteria og andre mottaksanlegg er tilskottsformidlarar. Direktoratet vil òg utvikle vidare forvaltninga av verkemiddel til næringsutvikling og kompetanseutvikling.

Det er utvikla nytt IKT-system for kvoteordninga for mjølk som har som mål å forenkle forvaltningsprosessane i ordninga. Det nye systemet blei teke i bruk i 2021.

Landbruksdirektoratet er sekretariat for to forskingsstyrer: styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukter og styret for forskingsmiddel over jordbruksavtalen. Direktoratet vil i 2022 føre vidare arbeidet med å leggje til rette for eit effektivt og velfungerande styrearbeid gjennom god saksførebuing og oppfølging av vedtak, for å sikre forskning av høg kvalitet til størst mogleg nytte for næringa.

Marknadstiltak, handel og industri

Landbruksdirektoratet vil i 2022 arbeide for å sikre ei god forvaltning av dei ulike marknadsoverordningane for jordbruksråvarer, der like konkurransevilkår for aktørane står sentralt.

Landbruksdirektoratet vil forvalte importvernet for landbruksvarer i tråd med unilaterale, bilaterale og multilaterale forpliktingar, der avsetnad for norske landbruksvarer er eit viktig mål.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med faglege analysar og grunnlagsmateriale til bruk i internasjonale forhandlingar (WTO, EU, EFTA), og rapportering i samsvar med internasjonale

nale forpliktingar. Direktoratet vil òg bidra i arbeidet med iverksetjing av frihandelsavtalen med Storbritannia.

Direktoratet vil halde fram med å følgje med på konkurransesituasjonen til den mest konkurranseutsette industrien som foredlar jordbruksråvarer (RÅK-industrien).

Landbruksdirektoratet vil følgje med på dei nasjonale og internasjonale marknadene for landbruksvarer, sørge for å ha relevant og oppdatert informasjon om forsyningssituasjonen, analysere og rapportere om utviklinga.

Digitalisering og organisasjon

Landbruksdirektoratet vil utvikle vidare styringsystema i verksemda og halde fram arbeidet med å effektivisere verksemda og tenestene.

Digitaliseringsplanen i Landbruksdirektoratet skal bidra til prioriteringar av tiltak som gir nytte for brukarane, samarbeidspartnarane og direktoratet. I 2022 vil arbeidet med å digitalisere tenestene halde fram.

Direktoratet har fått finansiering til fleire utviklingsprosjekt i 2022. Dette gjeld nytt digitalt register for reinmerke, utvikling av eit nytt søknads- og sakshandsamingssystem for erstatningsordningane i landbruket, kartløyving i Agros for drenering og utvalde kulturlandskap, og vidare utvikling av eStil PT, blant anna for å betre søknadsprosessen for brukarane.

Arbeidet med tryggleik og beredskap vil vere eit viktig område òg i 2022.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald

Formål med løyvinga

Løyvinga gjeld større utstyrskjøp og vedlikehald knytt til reindriftsforvaltninga. Løyvinga skal mellom anna dekkje utgiftene til oppfølging av Noregs ansvar ved gjennomføringa av internasjonale avtalar, og til vedlikehald av grensegjerda mot Sverige. Posten skal vidare dekkje utgiftene til oppfølging av reinbeiteavtalar i Røros-regionen og til vedlikehald av gjerde i Hemsedal og Lærdal.

I tillegg skal posten dekkje eventuelle erstatningskrav frå finske og russiske styresmakter i samsvar med gjeldande reingjerdekonvensjon og avtalar.

Rapportering 2020

Arbeidet med å byggje gjerde mot Finland i samsvar med reingjerdekonvensjonen er delt inn i fire

strekningar. Det er i 2020 gjennomført skogrydding av del to, tre og fire, og det er oppført gjerde på del ein, to og halve del tre. Norsk-finsk reingjerdekommissjon har halde to møte i 2020.

Det er utbetalt eit erstatningskrav frå finske styresmakter, for skade som skuldast norsk rein i Finland. Det er vidare utbetalt beiteleige til grunn eigarar i Aursunden for perioden 2018–2027 og til grunneigarar i Korssjøfjellet for perioden 2019–2028.

Det er òg utført kritisk vedlikehald av konvensjonsgjerda i Røros-området og i Hemsdal og Lærdal.

Budsjettframlegg 2022

Landbruks- og matdepartementet gjer framlegg om ei løyving på 12,1 mill. kroner for 2022.

Løyvinga i 2022 skal nyttast til å ferdigstille arbeidet med nye gjerde i samsvar med reingjerdekonvensjon mellom Norge og Finland. Vidare skal løyvinga nyttast til vedlikehald av gjerde mot Sverige, Finland og Russland. Det er eit stort behov for vedlikehald av gjerde, særleg mot Russland.

Posten skal òg dekkje andre kostnader ved vedlikehald av gjerde, under dette gjerde i Røros-regionen.

Post 50 Arealressurskart

Formål med løyvinga

Over posten blir det gitt støtte til vedlikehald av eit arealressurskart (AR5) som gir næringsdrivande og forvaltninga tilgang til arealinformasjon av høg kvalitet.

Rapportering 2020

Løyvinga er brukt til arbeidet med oppdatering og vedlikehald av arealressurskarta (AR5) hos Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Karta blir viste mellom anna i løysinga *Gårdskart* på internett og er viktige i samband med kontroll av tilskottsordningar.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,6 mill. kroner.

Post 60 Tilskott til veterinærdekning

Formål med løyvinga

Tilskottet skal bidra til tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell.

Tilskott til veterinærdekning har sidan 2008 blitt gitt som eit øyremerkt tilskott. Hovuddelen av posten har gått til klinisk veterinær vakt utanom ordinær arbeidstid.

Posten blir òg nytta til stimuleringsiltak for å bidra til tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell i næringssvake distrikt. I tillegg blir eit mindre beløp nytta til veterinærtenester på Svalbard.

Rapportering 2020

Midlane er fordelte til kommunane. Eit mindre beløp har vore nytta til veterinærtenester på Svalbard. Tilskott til stimuleringsiltak har i hovudsak gått til driftsstøtte til veterinærar, og til etableringsstøtte og etablering og drift av kommunale stillingar for veterinærar.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 179,5 mill. kroner.

Hovuddelen av den føreslegne løyvinga på posten er tilskott til klinisk veterinær vakt utanom ordinær arbeidstid. I framlegget er det òg sett av midlar til kostnader med å administrere vakt for kommunane. Tilskotta blir fordelte til kommunane ut frå ei fastsett vaktinndeling. Landbruksdirektoratet fordeler midlane til kommunane.

Løyvinga omfattar òg stimuleringsiltak som kommunane kan bruke til å sikre tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell i næringssvake distrikt. Midlane vil bli prioriterte til kommunar som har problem med å få stabil tilgang på veterinærtenester, og som legg planar for gode lokale løysingar. Departementet legg til grunn at om lag ein firedel av kommunane vil oppfylle kriterier for å kunne søkje om midlar frå denne delen av løyvinga. Eit mindre beløp kan tilsvarende brukast på Svalbard.

Post 70 Tilskott til fjellstuer

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å halde oppe tryggleiken i veglaust terreng for mellom andre reingjetarar. Departementet har i dag tre statseigde fjellstuer –

Joatka, Mollisjok og Ravnastua. Fjellstuene blir drivne på kontrakt med Landbruksdirektoratet. Fjellstuene har plikt til å halde ope heile året.

Rapportering 2020

I 2020 er det gitt tilskott til alle fjellstuene. I tillegg til det ordinære tilskottet til drift blei det i 2020 òg gitt eit variabelt tilskott til innkjøp av naudsynt utstyr til fjellstuene.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 0,8 mill. kroner.

Post 71 Tiltak for berekraftig reindrift

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å finansiere ulike tilpassingar og tiltak for å leggje til rette for ei berekraftig reindrift. Reinteljing og oppfølging av godkjende bruksreglar er sentrale tiltak, i tillegg til kontrolltiltak retta mot grenseoverskridande reinbeite mellom Noreg og Sverige.

Auka kunnskap om produksjon og tap vil vere viktig, både for å dempe konflikter og for ei berekraftig forvaltning av reindriftnæringa. Kostnader knytte til slik kunnskapsutvikling blir dekte over denne posten. Utover dette er formålet med løyvinga å dekkje ei rekkje tiltak for å følgje opp både reindriftslova og grensereinbeitelova, overvakingsprogrammet for Finnmarksvidda, enkelte utviklings- og utgreiingskostnader og digitalisering av arealbrukskart for reindriften.

Rapportering 2020

Det er gjennomført teljing av rein i reinbeitedistrikt i Finnmark i driftsåret 2019/2020, og i reinbeitedistrikt i Trøndelag i driftsåret 2020/2021. Dei planlagde teljingane i 2020 i Troms og Finnmark, og i Nordland blei avlyste på grunn av koronasituasjonen. Det var berre teljinga i Trøndelag som blei gjennomført som planlagt. Teljinga avdekte fleire avvik frå det reintalet som er oppgjeve i melding om reindrift. Det er gjennomført kontrolltiltak av grenseoverskridande beite mellom Noreg og Sverige.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,5 mill. kroner.

Løyvinga skal nyttast til kontroll og oppfølging av fastsett reintal og godkjende bruksreglar. Løyvinga skal òg nyttast til kontroll av grenseoverskridande beite og handheving av beitetider og bruk av beiteområde.

Det krev ekstra innsats å følgje opp distrikt der talet på rein ikkje er i samsvar med beiteressursane, og der talet på utøvarar er for høgt til at målet om økonomisk berekraft blir nådd. Oppfølginga inneber mellom anna at det skal leggjast til rette for fellestiltak for betre infrastruktur, og at det framleis skal stimulerast aktivt til auka slakting og omsetnad av reinkjøtt. Kva for tiltak som blir sette i verk og finansierte over posten, vil vere avhengig av mellom anna situasjonen i det enkelte distriktet og den gjeldande marknadssituasjonen.

Oppfølging av fastsett reintal og godkjende bruksreglar er, saman med kontrolltiltak retta mot grenseoverskridande reinbeite mellom Noreg og Sverige, prioriterte oppgåver i 2022.

Post 72 Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje erstatningar ved ekspropriasjon av rett til reinbeite i Trollheimen, jf. føresetnadene i overskjønnet heimla av Frostating lagmannsrett 2. september 1999, og beiteleige ut frå inngåtte reinbeiteavtalar med grunneigarane i Trollheimen.

Rapportering 2020

Det blei i 2020 utbetalt erstatning til 45 grunneigarar i Trollheimen. Kostnader til beiteleige til Trollheimen/Igelfjellet reinbeiteforening for driftsåret 2019/2020 er òg dekte over denne posten.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei overslagsløyving på 0,5 mill. kroner.

Post 73 Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon

Formål med løyvinga

Formålet med ordninga er å gi produsentar erstatning for tap og dekning av visse utgifter i samband med pålagde tiltak mot sjukdommar, smittestoff og skadegjerarar hos dyr og planter, jf. § 22 i

Ot.prp. nr. 100 (2002–2003) *Om lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matlova)*. Tilskottet skal òg dekkje tap i samband med tiltak som blir sett i verk som følgje av antibiotikaresistente bakteriar (MRSA) i svinehaldet, tiltak for å redusere innhaldet av radioaktivitet i storfe og småfe og enkelte andre kompensasjonar for å lette etterleving av krava i matlova og plikter i primærproduksjonen, jf. matlova § 31. Landbruksdirektoratet kan, etter søknad og i spesielt krevjande saker, over denne posten dekkje heile eller delar av statsforvaltaren sine kostnader ved kjøp av spesialistvurderingar som trengst for å handsame erstatningssakene.

Rapportering 2020

Skadegjerarar i planteproduksjon

Erstatning i planteproduksjon var i 2020 på om lag 3,1 mill. kroner for sanering av tospovirus i produksjon av salsplanter og morplanter, og destruksjon av *Phytophthora ramorum* påvist i Rhododendron.

Pålagd slakting

Store delar av den utbetalte erstatninga i 2020 er som i dei to føregåande åra knytte opp mot kostnader ved sanering for multiresistente stafylokokkar i svinebesetningar (LA-MRSA). All erstatning for kostnader ved sanering for LA-MRSA blei gjort etter påvising av smitte tidlegare år og i all hovudsak knytte opp mot påvist smitte i 2019 i Nordland. Andre husdyrsjukdommar medførte i 2020 10,5 mill. kroner i erstatning.

MRSA-kompensasjon

I 2020 blei det ikkje utbetalt kompensasjon for produksjonstap etter pålegg om nedslakting av svinebesetningar grunna påvising av antibiotikaresistente bakteriar (MRSA). Årsaka til det er at det ikkje blei funne smitte i nye besetningar eller resmitte.

Radioaktivitet

Forureininga etter atomulykka i Tsjernobyl skaper framleis problem for beitebruken enkelte stader på Indre Austlandet og i Midt-Noreg. For å redusere opptaket beitedyra har av radioaktivt cesium frå utmarksbeitet blir det brukt giesesalt som førtilsetning eller saltslikkestein tilsett giesesalt på slutten av beitesesongen. For høge verdiar av radioaktive stoff kan føre til at slaktet

ikkje kan brukast til mat. Erstatning for radioaktivitet går i stor grad til å erstatte kostnader for transport til måleplass og til ekstra førkostnader ved pålagt nedføring. Omfanget av erstatningsutbetalingar er i stor grad knytte til omfanget av sopp på utmarksbeite seint i beitesesongen og til omfanget av kontrollmålingar. Det var i 2020 låge utbetalingar over ordninga på grunn av at det blei gjennomført færre besetningsmålingar som følgje av restriksjonar i samband med koronapandemien.

Det har ikkje vore aktuelt for Landbruksdirektoratet å gjere nytt innkjøp av saltslikkestein tilsett giesesalt til lageret i 2020. Det er estimert eit behov for innkjøp av ny lagerbeholdning kvart tredje år.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei overslagsløyving på 55,6 mill. kroner.

Post 74 Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagde beitenekt

Formål med løyvinga

Løyvinga på posten blir brukt til å gi dyreeigarar økonomisk kompensasjon når Mattilsynet som følgje av fare for rovviltangrep har gjort vedtak om beiterestriksjonar for storfe og småfe med heimel i dyrevelferdslova.

Rapportering 2020

Mattilsynet gjorde ingen vedtak om restriksjonar i bruk av utmarksbeite i 2020 som førte til utbetalingar av kompensasjon same år.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,0 mill. kroner.

Post 76 Tilskott til oppkjøp av mjølkekvoter

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga var å finansiere ein del av oppkjøpet av 40 mill. liter mjølkekvote for å tilpasse den nasjonale mjølkeproduksjonen etter at moglegheita for eksportsubsidiar blei teken bort frå 1. juli 2020.

Gjennom oppkjøpsordninga kjøpte staten i 2021 35 mill. liter mjølkekvotar for totalt

174,9 mill. kroner. Løyvinga i 2021 var ei ein-gongsløyving.

Post 77 Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å gi kompensasjon for avvikling av pelsdyrhald. Stortinget vedtok 13. juni 2019 lov om forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 99 L (2018–2019). Med dette har Stortinget vedteke eit forbod mot hald av pelsdyr etter 1. februar 2025 og at departementet kan gi forskrifter om økonomisk kompensasjon og om tilskott til omstilling til oppdrettarar som heldt pelsdyr 15. januar 2018. Forskrift om kompensasjon etter avvikling av hald av pelsdyr blei fastsett 27. november 2019.

Avviklingstakta i næringa har vore høg etter at forbodslova blei vedteke, og om lag 95 pst. av pelsdyroppdrettarane har alt avvikla drifta. I juni 2021 vedtok Stortinget endringar i dei lovfesta reglane om økonomisk kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhald. Departementet er i dialog med ESA om erstatnings- og kompensasjonsordningane til pelsdyroppdrettarane, slik desse følgjer av Stortingets lovvedtak og oppmodingar ved hand-saming av Prop. 122 L (2020–2021), er i tråd med EØS-reglane om statsstøtte. Departementet tek sikte på at lovendringane kan ta til å gjelde når tilbakemelding frå ESA ligg føre. Fram til endringane blir sette i verk, kan pelsdyroppdrettarar som har avvikla drifta, søkje kompensasjon etter gjeldande ordning. Dei vil få høve til å søkje på nytt og få utbetalt eventuell tilleggskompensasjon når den nye ordninga har tredd i kraft.

Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordninga.

Kompensasjonen er ei regelstyrt ordning, og løyvinga vil bli tilpassa naudsynte utbetalingar. Den enkelte vil få utmålt og utbetalt kompensasjon etter fastsett regelverk.

Rapportering 2020

Det blei motteke 130 søknader på kompensasjon etter avvikling av hald av pelsdyr i 2020 og utbetalt i overkant av 221 mill. kroner fordelt på 93 saker. Store delar av utbetalingane over ordninga var kompensasjon for avlstsiper.

For kompensasjon til kostnader for riving og opprydding ble det motteke 20 søknader i 2020. Det blei gitt tilsegn på til saman i underkant av

15,6 mill. kroner og utbetalt om lag 3,0 mill. kroner fordelt på 10 saker.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 470,0 mill. kroner. Det er knytt uvisse til kva som er rett nivå på løyvinga på posten, mellom anna fordi nytt regelverk enno ikkje er fastsett.

Post 78 Tilskott til omstilling for pelsdyroppdrettarar

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å lette omstillinga for pelsdyroppdrettarar i samband med forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 99 L (2018–2019). Dette omfattar i hovudsak ei ordning med tilskott til omstilling som blir forvalta av Innovasjon Norge. Løyvinga vil òg bli nytta til tilskott til arbeidsretta kompetanseheving for pelsdyroppdrettarar, forvalta av Landbruksdirektoratet.

Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordningane.

Rapportering 2020

Avviklingstakta i pelsdyrnæringa har vore høg. Løyvinga på posten blei difor auka frå 20 til 50 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett, jf. Prop 117 S (2019–2020) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2020*.

Tilskott til omstilling

Innovasjon Norge gav i 2020 tilsegn om støtte på om lag 44 mill. kroner fordelt på 32 ulike prosjekt. 17 av prosjekta var knytte til husdyrhald og jord- og hagebruk. Dei andre er spreidde på ulike næringer i tilknytning landbruk eller utanfor landbruket.

Tilskott kompetanseheving

Det blei ikkje gjort nokon utbetalningar knytte til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald i 2020.

Årsaka til dette er at ordninga var ny (forskrifta tok til å gjelde 3. juli 2020), og det var naudsynt å leggje til rette for ordninga teknisk. Etter at fristen for å søkje gjekk ut 15. oktober 2020, var det eit stort behov for å skaffe ytterlegare opplysningar og dokumentasjon frå dei som søkte, då mange av søknadane var mangelfulle. Dette gjorde at ein ikkje fatta nokre vedtak i 2020. Tilskottet blir utbetalt først når søkjar dokumenterer at kompetansehevingstiltaket er fullført og bestått.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 15,5 mill. kroner.

Post 80 Radioaktivitetstiltak

Formål med løyvinga

Statens ansvar for å dekkje kostnader som følgje av radioaktiv nedfall etter Tsjernobyl-ulykka har som prinsipielt utgangspunkt det vedtaket som regjeringa gjorde om økonomisk skadesløyse 31. juli 1986. Regelverket for radioaktivitetstiltak i reindrifta blir fastsett etter dialog mellom avtalepartane, på same måte som forskriftene etter reindrifftsavtalen.

Mattilsynet overvaker nivået for radioaktivitet, og fastset grenseverdiar for radioaktivitet i mellom anna reinkjøtt. Dersom nivået for radioaktivitet i reinkjøttet i eit område ligg over grenseverdien, kan det givast tilskott som kompensasjon for ekstrakostnader knytte til dette.

Rapportering 2020

I 2020 var nivået for radioaktivitet så lågt at det ikkje var behov for tiltak.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 0,5 mill. kroner.

Kap. 4142 Landbruksdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsinntekter, refusjonar m.m.	75 301	45 510	46 459
	Sum kap. 4142	75 301	45 510	46 459

Post 01 Driftsinntekter, refusjonar m.m.

Posten gjeld driftsinntekter som Landbruksdirektoratet har i samband med mellom anna sekretariatet for Omsetningsrådet, styret for Fondet for

forskningsavgift på landbruksprodukt, og styret for Utviklingsfondet for skogbruket, administrasjon av ulike fond, prisutjammingsordninga og kvoteordninga for mjølk. Inntekter frå gebyr blir òg førte på posten.

Kap. 1148 Naturskade – erstatningar

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
71	Naturskade – erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	48 948	159 000	133 400
	Sum kap. 1148	48 948	159 000	133 400

Post 71 Naturskade, erstatningar

Formål med løyvinga

Statens naturskadeordning gir erstatning for dei naturskadane det ikkje er mogleg å forsikre seg mot gjennom ei alminneleg forsikringsordning, og løyvinga skal brukast til å dekkje desse utgiftene. Søknader om erstatning for naturskadar etter naturskadeerstatningslova blir handsama etter ein rein forvaltningsmodell. Landbruksdirektoratet avgjer sakene i førsteinstans, mens klagene blir avgjorde av Klagenemnda for naturskadesaker som klageinstans.

Rapportering 2020

I 2020 blei det handsama 405 saker. Det blei gitt tilsegner om erstatning for om lag 51 mill. kroner. Utbetalingane i 2020 var på om lag 47 mill. kroner og gjeld erstatningssaker for 2020 og tidlegare år. Tilsegner om erstatning blir gitt med ein utbetningsfrist på tre år.

Ansaret som utgjer gitte, men ikkje innfridde tilsegner om erstatning, var 31. desember 2020 på om lag 65,4 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 133,4 mill. kroner og ei tilsegnfullmakt på 74,3 mill. kroner for 2022, jf. tabell 6.7 og framlegg til vedtak IV.

Tabell 6.7 Tilsegnfullmakt naturskadeerstatningar i 2022 (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2021	65,4
+ Venta tilsegner i 2021	136,0
= Sum	201,4
- Venta erstatningsutbetalingar i 2021	127,4
= Venta ansvar 31.12.2021	74,0
+ Takseringskostnader, IKT-vedlikehald o.a.	3,5
+ Venta nye tilsegner i 2022	130,2
= Sum	207,7
Forslag til løyving i 2022	133,4
Forslag til tilsegnfullmakt i 2022	74,3

Klimaframskrivingar viser at vi i Noreg må rekne med meir ekstremvær. Med ei slik utvikling kan det bli fleire og meir omfattande naturskadar i åra framover.

Dei som blir råka av naturskade, har på visse vilkår rett til erstatning over statens naturskadeordning etter naturskadeerstatningslova. Det knyter seg uvisse til budsjetteringa for ordninga. Dette kjem av at omfanget av naturulukker varierer frå år til år, og at erstatninga blir utbetalt etter at skaden er utbetra. Vidare er fristen for utbetaling tre år, noko som òg verkar inn på den årlege utbetalinga. Ved budsjetteringa av løyvinga blir difor normalt eit gjennomsnittleg år for naturskadar lagt til grunn, og det er i tillegg knytt ei tilsegnsmakt til posten.

Direktoratet skal sørge for at krav om erstatning for naturskadar blir handsama raskt og for-

svarleg. Direktoratet skal dessutan raskt kunne setje inn målretta og utvida innsats når det skjer store naturulukker.

Landbruks- og matdepartementet følgjer opp ordninga på bakgrunn av mellom anna styringsdialog, rapportar og informasjon om økonomi.

Løyvinga skal dekkje innfriing av både tilsegner som blir gitt i 2022, og uteståande tilsegner frå tidlegare år. Vidare skal løyvinga dekkje kostnader ved taksering av skadar, informasjonstiltak og andre tiltak som bidreg til å redusere skadeverknadene av framtidige naturulukker eller aukar verknaden av ressursane som blir nytta på naturskadeområdet. Løyvinga skal òg dekkje utgifter som trengst til ekstrahjelp, og vedlikehald og vidareutvikling av IKT-systemet for ordninga. I tillegg skal utgifter til Klagenemnda for naturskadesaker dekkjast av posten.

Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
51	Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket	3 488	4 968	4 943
71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	66 645	71 174	61 174
73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overførast</i>	39 938	44 690	45 852
76	Ekstraordinære tiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	39 171		
	Sum kap. 1149	149 242	120 832	111 969

Post 51 Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket

Formål med løyvinga

Vedtektene for Utviklingsfondet for skogbruket blei fastsette ved kgl.res. datert 25. februar 1977, med endringar sist av 4. desember 2014. Fondet har til oppgåve å støtte opp om forskning, utvikling, informasjon og opplæring innanfor skogbruket. I styret for fondet er offentleg forvaltning og private organisasjonar innanfor skogsektoren representerte. Landbruksdirektoratet er sekretariat for fondet.

Rapportering 2020

I 2020 blei det løyvd 3,5 mill. kroner til fondet. I alt fekk 8 nye prosjekt tilskott.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei samla løyving på 4,9 mill. kroner til Utviklingsfondet for skogbruket. Midlane frå fondet vil i første rekkje gå til brukarretta FoU-verksemd med klare problemstillingar og mål. Fondet skal bidra til prosjekt som utviklar og styrkjer skogbruket som ei rasjonell, økonomisk og berekraftig næring.

Post 71 Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket

Formål med løyvinga

Skogen og eit aktivt skogbruk gir viktige bidrag til sysselsetjing og verdiskaping i heile landet, i tillegg til viktige klimagevinstar. For å styrkje desse bidraga vil regjeringa leggje til rette for at ein større del av det produktive skogarealet som kan drivast lønsamt, blir teke i bruk, mellom anna ved auka hogst, hausting av virke til biobrensel og oppbygging av ny skog. Ein formålstenleg infrastruktur, med betre samanhengande standard frå skog til industri og vidare til marknadene, er eit satsingsområde for regjeringa. Som det går fram av Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring*, og strategidokumentet *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling* (2019), er ein god infrastruktur avgjerande for konkurransekrafta til skogsektoren og for det positive bidraget til verdiskaping for distrikta og landet som skogsektoren gir. Løyvinga skal bidra til vidareutvikling av ein betre transportinfrastruktur for skog- og trenæringa i tillegg til andre verdiskapingstiltak i skogbruket.

Rapportering 2020

Det blei utbetalt om lag 66,6 mill. kroner til infrastrukturtiltak i skogbruket over posten i 2020. Av dette blei 24,6 mill. kroner utbetalt til tømmerkaier og 42,0 mill. kroner til skogsvegar. Det blei gitt tilsegn på til saman 44,5 mill. kroner til fem tømmerkaiprojekt i 2020: Håjem i Møre og Romsdal, Tømmervik og Børnes i Vestland og Elkem ASA og Gårdsøy i Nordland. I følgje SSB, blei det bygd om lag 86 km nye skogsbilvegar og ombygd om lag 333 km eldre skogsbilvegar i 2020. Dette er ein nedgang frå 2019. Det blei òg bygd rundt 150 km nye traktorvegar og om lag 57 km blei ombygd. Aktiviteten må sjåast i samanheng med løyvingane til det same formålet over kap. 1150, post 50.

Ansvarer på posten 31. desember 2020 var på 116,8 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 61,2 mill. kroner til verdiskapingstiltak i skogbruket i 2022.

Tilskott frå posten vil bli gitt til verdiskapingstiltak med vekt på tiltak som bidreg til å redusere transportkostnadene i skogbruket. Behovet for investeringar i infrastruktur er stort over heile landet, men kyst- og innlandsfylka har ulike utfordringar. I mange av kystfylka står mykje av den skogen som i dag er hogstmoden, eller som snart blir det, langt frå veg eller i vanskeleg tilgjengeleg terreng. Dette gjer det kostnadskrevjande å utnytte skogressursane. I innlandsfylka er ein stor del av skogsvegnettet gammalt og treng opprusting for å oppfylle transportbehova og dei krava som moderne transportutstyr stiller.

Tilskott til investeringar i betre skogsvegar er målretta og prioriterte tiltak for auka hogst og meir kostnadseffektiv tømmertransport. Desse investeringane vil òg bidra til betre klimatilpassing av vegnettet i skogbruket, mellom anna gjennom tiltak som minskar faren for erosjon og lausmasseskred ved kraftig nedbør. Kommunale hovudplanar for skogsvegar er eit godt verktøy for å utvikle skogsvegnettet vidare.

Tilgang til kai og sjøtransport opnar for kostnadseffektive leveransar av tømmer, flis og andre treprodukt til foredlingsindustrien i Noreg og til marknader nasjonalt og internasjonalt. Tømmerkaier er blitt stadig viktigare som følgje av endringar i marknadene for tømmer og treprodukt dei siste åra, òg i etablerte skogområde på Sør- og Austlandet. Midlar over denne posten skal bidra til bygging og ombygging av kaier og kaiterminalar for rasjonell transport og logistikk knytt til tømmer. Gode planprosessar og overføring av kunnskap og erfaring frå prosjekt til prosjekt er viktig i dette arbeidet. Landbruksdirektoratet forvaltar ordninga med tilskott til kaiprojekt for departementet.

Infrastrukturtiltaka har positive sysselsetjings- og verdiskapingseffektar og styrkjer konkurransekrafta i skognæringa. Som for 2021 vil departementet bruke ein kombinasjon av løyving og tilsegnfullmakt som verkemiddel for ei effektiv planlegging og gjennomføring av større infrastrukturtiltak i skogbruket der investeringane skjer over fleire år.

Sidan tilskotta ikkje alltid kjem til utbetaling same året som det blir gitt tilsegn, gjer departementet framlegg om ei tilsegnfullmakt for 2022 på 115,2 mill. kroner for å kunne dekkje ansvar frå tidlegare år, jf. tabell 6.8 og framlegg til vedtak IV. Beløpet er basert på ein prognose frå Landbruksdirektoratet.

Tabell 6.8 Tilsegningsfullmakt infrastrukturtiltak i 2022 (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2021	116,8
+ Venta tilsegner i 2021	92,9
= Sum	209,7
- Venta utbetalningar i 2021	83,3
= Venta ansvar 31.12.2021	126,4
+ Venta nye tilsegner i 2022	50,0
= Sum	176,4
Forslag til løyving i 2022	61,2
Forslag til tilsegningsfullmakt i 2022	115,2

Post 73 Tilskott til skog-, klima- og energitiltak

Formål med løyvinga

Skogen spelar ei viktig rolle for klimaet. Regjeringa vil halde fram med å leggje til rette for tiltak som kan ta vare på eller styrkje karbonlageret i skogen. Dette vil i sin tur auke ressursgrunnlaget slik at fornybart skogråstoff i større grad kan erstatte fossile utslepp i andre sektorar.

Posten omfattar òg bidrag til stiftinga Det norske Skogfrøverk, som har som oppgåve å sikre forsyninga av skogfrø i Noreg. Bidraget frå departementet er basert på ein avtale med Det norske Skogfrøverk om forvaltningsoppgåver frå 1995.

Rapportering 2020

Det blei løyvd 39,9 mill. kroner til tilskott til skog-, klima- og energitiltak i 2020.

Av dette blei det sett av 23,5 mill. kroner til klimatiltaka tettare planting etter hogst og til gjødsling av skog. Rekneskapa viser at det blei gitt om lag 17,9 mill. kroner i tilskott til tettare planting og suppleringsplanting på 271 755 dekar. Det blei vidare gitt tilskott på om lag 6,6 mill. kroner til gjødsling av om lag 43 650 dekar. Til det tredje klimatiltaket skogplanteforedling under denne posten, blei det løyvd 6 mill. kroner. Det blei òg løyvd 8,8 mill. kroner til Det norske Skogfrøverk til forvaltningsoppgåver. Oppgåvene omfattar kontroll etter forskrift om skogfrø og skogplanter, produksjons- og utviklingsoppgåver og informasjons- og opplæringsstiltak knytte til anlegg for frøproduksjon.

Det blei dessutan løyvd 650 000 kroner til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) for det

norske bidraget til det nordisk-baltiske prosjektet *Future Forest*. Prosjektet har som formål å definere bruksområde for gran- og furuprovenienser i Norden. Det norske bidraget er ei oppfølging av utgreiinga om moglegheitene for meir nordisk samarbeid i skogfrø- og skogplanteforsyninga, og det er venta at resultatane vil gi grunnlag for bruk av plantemateriale som er betre tilpassa klimaet i Norden.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei samla løyving på 45,9 mill. kroner til klimatiltak i skog, mellom anna som oppfølging av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030*.

Landbruksdirektoratet forvaltar ordningane med tilskott til tettare planting og gjødsling. Klimatiltaka blir rekna som kostnadseffektive og er blant dei billigaste klimatiltaka som kan gjennomførast nasjonalt. Saman med effekten av styrkt skogplanteforedling, har tiltaka eit langsiktig potensial til å auke opptaket av CO₂ i skog med 3,4 mill. tonn CO₂ årleg i følge *Klimakur 2030*. Tilskottsordningane er baserte på skog- og miljøfaglege kriterium utarbeidd av Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet.

Skogplanteforedling av treslaget gran er ein viktig del av forvaltningsoppgåvene til Skogfrøverket. Skogfrøverket fornyar no frøplantasjar med det beste materialet frå plantasjar av gran som blei etablerte i 1960- og 1970-åra. Fornyng av skogfrøplantasjar er avgjerande både for ei satsing på skogplanteforedling som klimatiltak, og for å halde oppe produksjonen av foredla frø som i dag. Det er òg ønskjeleg at større delar av landet får tilgang til foredla frø gjennom etablering av nye frøplantasjar. Utvikling av nye metodar i plante-foredlinga og vidareføring av foredlingsprogrammet for furu er òg viktige delar av arbeidet med plante-foredling som klimatiltak. Departementet gjer framlegg om ei løyving til Skogfrøverket på 9 mill. kroner til forvaltningsoppgåver og 6 mill. kroner til arbeidet med langsiktig skogplanteforedling og utvikling.

Departementet vil òg gi ei løyving til prosjektet *PlanteValg* ved NIBIO på 650 000 kroner. Dette prosjektet tek i bruk resultatane frå prosjektet *Future Forest*. Arbeidet er no i ein ny fase der det blir lagt til rette for at modellar for tilpassing og bruksområde for gran og furu blir tekne inn i ei digital nettløysing. Prosjektet *PlanteValg* skal gi skogeigaren og rettleiingsapparatet eit betre grunnlag for å velje best mogleg plantemateriale for forynging av skog.

Klimatiltaka i skog vil auke opptaket av karbon i skogen. Tiltaka vil samstundes styrkje ressursgrunnlaget, og dermed grunnlaget for verdiskaping i skog- og trenæringa i eit langsiktig perspektiv.

Post 76 Ekstraordinære tiltak i skogbruket

Formål med løyvinga

Det blei i 2020 løyvd 50 mill. kroner til ekstraordinære tiltak i skogbruket, jf. Prop. 117 S (2019–2020). Formålet med den mellombelse tilskottsordninga er å bidra til at skogeigarar i auka grad sysselset skogsentreprenørar med heil-

mekanisk driftsutstyr eller taubane til å utføre skogsdrifter under koronapandemien. Landbruksdirektoratet forvalta midla i samsvar med *Midlertidig forskrift om tilskudd for å opprettholde hogstaktivitet i skogbruket 2020*, fastsett 9. juni 2020.

Rapportering 2020

Det blei utbetalt 39,2 mill. kroner til formålet i 2020. På grunn av endringar i marknaden og auka etterspørsel etter sagtømmer utover sommaren, kunne større delar av hogstaktiviteten gå som normalt. Etterspørselen etter tilskott blei difor mindre enn venta.

Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	18 292	18 400	19 000
50	Tilskott til Landbrukets utviklingsfond	1 260 099	1 295 553	1 378 553
70	Marknadstiltak, <i>kan overførast</i>	306 977	273 145	278 440
71	Tilskott ved avlingssvikt, <i>overslagsløyving</i>	74 475	46 500	83 000
73	Pristilskott, <i>overslagsløyving</i>	3 911 700	3 896 050	4 024 700
74	Direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	9 347 927	9 566 800	9 891 300
77	Utviklingstiltak, <i>kan overførast</i>	270 871	291 309	288 321
78	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	1 530 488	1 553 145	1 534 845
	Sum kap. 1150	16 720 830	16 940 900	17 498 159

Tilpassing til økonomiregelverket i staten

Verkemidla under jordbruksavtalen skal samla sett gi rammevilkår som fører til ei god måloppnåing både for næringa og for samfunnet. Ei vurdering av hovudmåla post for post på budsjettkapittelet gir ikkje fullgod informasjon. Difor er det heller ikkje tenleg å ha ei eiga resultatrapportering på kvar enkelt ordning. I omtalen under dette kapittelet gjer departementet årleg greie for hovudtrekka i tilpassingane for ulike ordningar og for bruken av ulike aktørar i forvaltninga av ordningane.

Marknadsregulering og pristilskott/frakttilskott

Tilskott til produsert volum, til marknadstiltak og til frakt blir dekte over fleire ordningar under kap. 1150, post 70 og 73, og i nokon grad under post 77. Satsane er baserte på fastsette kriterium, som produktgruppe, levert volum, distrikt m.m. Grunnlaget for tilskotta som blir utbetalte til produsentane via eit omsetnadsledd, vil normalt vere det same som grunnlaget for oppgjeret mellom omsetnadsledd og produsent. Ordningane utgjer ein del av avtalesystemet med fleire mål og verkemiddel som verkar saman mot dei same måla. Resultatrapporteringa skjer difor samla basert på rapportering frå Budsjettneimnda for jordbruket i samband med den årlege proposisjonen om jordbruksoppgjeret. Rapporteringa

blir i tillegg supplert av vurderingsrapportar og statusnotat frå heile forvaltninga som grunnlag for å vurdere korleis dei enkelte ordningane verkar.

Tilskott som blir utbetalt via eit omsetnadsledd, skil seg òg frå normalprosedyren ved at tilskottsmottakarane normalt ikkje søker om tilskottet. Storleiken på tilskotta er ei direkte følge av levert vare til omsetnadsleddet. Omsetnadsledda gjer ikkje eigne vurderingar ved forvaltninga av tilskotta. Dei blir difor ikkje rekna som tilskottsforvaltarar, men som medhjelparar. Vidare blir det ikkje sendt eigne tilskottsbrev til, eller kravd rapport frå tilskottsmottakarane (produsentane). Tilskottsbeløpet går normalt fram av avrekninga for kvar leveranse. Naudsynt kontroll blir sikra gjennom kontroll hos omsetnadsledda som leverer grunnlaget for utbetalingane, og som formidlar tilskottet til den enkelte produsenten. Vanlegvis blir det ikkje utført kontroll hos produsentane, men Landbruksdirektoratet har moglegheit til å kontrollere at rett sone er lagt til grunn for berekninga av tilskottet. Samla sett bidreg dette til ei kostnadseffektiv forvaltning av ordningane.

Direkte tilskott og tilskott til velferdsordningar m.m.

Desse ordningane ligg under jordbruksavtalen kap. 1150, post 74 og 78. Også under post 77 har ein slike ordningar. Dei direkte tilskotta er baserte på objektive kriterium slik som talet på dyr, areal, produksjonstype, mengd og distrikt. Satsane står i forhold til løyvd beløp og prioriteringar mellom ulike produksjonstypar, produksjonsomfang og lokalisering av driftseiningane. Velferdsordningane er i hovudsak tiltak for å refundere kostnader til avløyning for sjukdom og moglegheit for ferie/fritid i verksemdar som krev arbeid alle dagar i året. Ein står her overfor den same problemstillinga når det gjeld målformulering og kriterium for måloppnåing som for tilskott til marknadsregulering, pris og frakt. For ordningane med direkte tilskott og velferdsordningar vil resultatrapporteringa òg i hovudsak skje samla basert på rapportering frå Budsjettnemnda for jordbruket i samband med proposisjonen om jordbruksoppgjeret. Det er heller ikkje for denne gruppa av ordningar aktuelt å hente inn rapport frå tilskottsmottakarane. Det gjeld òg for ordningane med tilskott til veterinære reiser, der tilskott blir utbetalt etter søknad om refusjon av utgifter som allereie er oppsamla. Her kan det ikkje stillast vilkår om kva midlane skal nyttast til, eller krevjast rapportering om bruken av midlane.

Kollektive overføringar

På enkelte område er det administrativt meir effektivt å overføre tilskott samla frå departementet og/eller Landbruksdirektoratet direkte til ein sams mottakar, framfor først å utbetale tilskott til kvar produsent, som så betaler inn til same sluttmottakar. Godtgjersla i sjukepengeordninga for bønder er finansiert gjennom ei kollektiv overføring frå jordbruksavtalen til Folketrygdfondet. Ei anna kollektiv overføring er innbetaling av omsetnadsavgift for frukt og grønt på post 70. Oppfølginga av desse ordningane vil vere å føre over løyvd beløp til rett mottakar. I tillegg må ein regelmessig vurdere om ordningane verkar som føreset, og om overføringane gir eit rett uttrykk for reelle utgifter.

Tilskott til skogkultur og miljøtiltak

Tilskott til skogkultur og miljøtiltak, som blir løyvd med heimel i forskrift om nærings- og miljøtiltak i skogbruket, blir utbetalt som ein refusjon av dokumenterte utgifter. Søknad blir sendt kommunen etter at tiltaket er gjennomført. Det blir ikkje søkt om tilsegn på førehand, og tilskottsbrevet frå kommunen inneheld ikkje spesifikke vilkår om kva tilskottet skal brukast til, eller kva rapporteringskrav som gjeld.

Kommunane utarbeider retningslinjer for prioritering av tilskotta i samråd med statsforvaltaren og skognæringa. Årlege kunngjeringar gir informasjon om kva tiltak som gir rett til tilskott, og om den maksimale delen av tiltaket som tilskottet dekkjer. Kontroll av tilskottet skjer ved søknadshandsaminga. Dersom løyvingsramma er avgrensa, kan tilskottsdelen bli redusert. Den delen av tiltakskostnaden som ikkje blir dekt av tilskott, kan dekkjast av skogfondsmidla til skog eigaren. Det dreier seg årleg om mange tusen tiltak, og tilskottsbeløpa er ofte relativt små. Rapporteringskravet blir dekt ved at spesifisering av tiltaket er registrert i Landbruksdirektoratets fagsystem for skogtiltak.

Forvaltning

Hovuddelen av tilskottsforvaltninga er delegert til Landbruksdirektoratet. Størsteparten av dei administrative kostnadene til forvaltning av tilskottsordningane blir direkte dekte innanfor løyvingane over kap. 1142, over kap. 525 til statsforvaltaren i budsjettet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, over kap. 571 rammetilskottet til kommunane og kap. 572 ramme-

tilskottet til fylkeskommunane frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Løyvinga over kap. 1150, post 21 skal dekkje kostnader i samband med utgreiingar i arbeidsgrupper, evalueringar og utvikling av nye IKT- og fagsystem i Landbruksdirektoratet for forvaltning av tilskott over kap. 1150. For å kunne ha fleksibilitet kan det òg i nokre høve vere aktuelt å dekkje utviklings- og utgreiingskostnader over tilskottsordningane.

På enkelte område skjer forvaltninga av tilskott gjennom organ som ikkje er ein del av statsforvaltninga. Dette gjeld særleg Innovasjon Norge. Kommunane er førstelinestyresmakt for dei fleste økonomiske verkemidla på landbruks- og matområdet, og omsetnadsledda har som omtalt ei medhjelparrolle i utbetalinga av tilskott til produsentane. I tilfelle der ikkje-statlege aktørar er tilskottsforvaltarar har departementet klargjort ansvar og oppgåver for desse aktørane. På nokre område er det fastsett at eit styre, utval eller råd skal tildele tilskottsmidlar, mens Landbruksdirektoratet er sekretariat og har ansvar for alle dei andre forvaltningsoppgåvene.

Departementet og tilskottsforvaltninga arbeider kontinuerleg med å få eit så godt kontrollsystem som mogleg. Det er etablert prosessar for å styrkje den kontrollfunksjonen statsforvaltaren har på landbruksområdet. Det blir mellom anna stilt krav til statsforvaltaren om at embetet kvart år skal utarbeide ein risikobasert kontrollplan og gjennomføre føretakskontroll og forvaltningskontroll av kommunar. Når det gjeld kompetanse i landbruksforvaltninga, har statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet ei kontinuerleg oppfølging gjennom rettleiing og rådgiving, kommunebesøk, og særskilde samlingar og kompetanse tiltak retta mot kommunane.

Samla sett har det målretta arbeidet med kontroll og oppfølginga av kontroll dei siste åra gitt resultat. Likevel er det framleis utfordringar med kontroll og vidareutvikling av kontrollsystema i landbruket. Det gjeld særleg å sikre at kommunane har tilstrekkeleg kompetanse og ressursar, og at statsforvaltaren og kommunane får ei meir systematisk oppfølging av avvik. Departementet legg til grunn at det er eit kontinuerleg behov for forbetring av kontrollsystema.

Riksrevisjonen har i fleire samanhengar peika på at systemet for kontroll med utbetalingar av tilskott over jordbruksavtalen og den rolla kommunane har i tilskottsforvaltninga må bli betre. Landbruks- og matdepartementet vil følgje opp dette området vidare framover.

Rapportering 2020

Måla for landbrukspolitikken er omtalte i del I og III av proposisjonen. Hovudmålet er å sikre forbrukarane trygg mat, og å produsere den maten som forbrukarane etterspør. Ved sida av å produsere varer og tenester i marknaden, er norsk matsektor òg leverandør av ei rekkje fellesgode som ikkje kan omsetjast i marknaden, som mellom anna kulturlandskap og landbruksproduksjon i heile landet. Verkemidla bidreg til at måla for landbrukspolitikken blir nådde gjennom produksjon av varer og tenester for ein marknad, i kombinasjon med produksjon av slike fellesgode. Mange av tilskottsordningane verkar inn på fleire av måla samstundes. Det gjeld mellom anna tilskott som skal sikre det økonomiske grunnlaget for produksjon og velferd for næringsutøvarane. Verkemiddel som er meir målspefikke vil òg kunne påverke andre mål.

Produksjon av trygg mat er også ein grunnleggjande føresetnad for næringspolitikken i jordbruket, men dei spefikke verkemidla er i stor grad av ikkje-økonomisk karakter, og dei matpolitiske verkemidla ligg utanfor avtalen. Det finst òg fleire juridiske verkemiddel som kan verke mot same mål som dei økonomiske. Dessutan er dette tiltak og rammer for sjølvstendige næringsutøvarar. Alt i alt gjer dette at måloppnåinga ikkje kan målast på enkelte tiltak, men på indikatorar som viser utviklingstrekk i næringa samla sett.

Grunna koronapandemien blei ikkje jordbruksoppgjeret i 2020 eit ordinært oppgjer. For å bidra til mest mogleg føreseielege rammer og stabilitet i matforsyningane, blei det gjennomført forenkla forhandlingar våren 2020. Omsynet var hovudsakeleg tryggleik for matprodusentane og for matforsyninga, men avtalen prioriterte òg det viktige klimaarbeidet, distriktsomsyn og auka produksjon i grønt- og kornsektoren. Avtalen innebar at målprisane blei auka med 1 ¾ pst., noko som med eit usikkert kvantumsgrunnlag blei estimert til å ha ein verknad på om lag 300–310 mill. kroner. Løyvingane til jordbruksavtalen over statsbudsjettet blei auka med 350 mill. kroner. Midlane blei særleg disponert til pris- og direktetilskott, og blei fordelte for å styrkje det økonomiske grunnlaget for matproduksjon, særskild korn, potet og grønt, og for å vareta klima og distriktsomsyn.

Jordbruket og matforsyninga samla var ein av sektorane som klarte seg bra gjennom pandemien. Stor reduksjon i grensehandelen, stopp i utanlandsreiser i tillegg til auka bruk av heimemarknad. Ei historisk låg rente og låge energiprisar bidrog til auka lønsemd i produksjonen.

Kapittel 2 i Prop. 200 S (2020–2021) om jordbruksoppgjøret 2020 gir ei oversikt over sentrale utviklingstrekk for dei måla som er relevante for dei verkemidla som omfattast av jordbruksavtalen. Sjå òg resultatrapporteringa i del III av denne proposisjonen.

Jordbruksoppgjøret 2021

Jordbruket la fram sitt krav i jordbruksoppgjøret den 27. april, og staten la fram sitt tilbod 4. mai. Den 5. mai var det eit statusmøte mellom statens forhandlingsleiar og leiarane for jordbruket sine organisasjonar. Den 6. mai blei det i plenumsmøte konstatert at det på bakgrunn av jordbruket si tilbakemelding, var brott i jordbruksforhandlingane. Regjeringa gjekk difor til Stortinget med eit forslag til jordbruksoppgjøret basert på statens tilbod, jf. Prop. 200 S (2020–2021). Proposisjonen blei handsama i Stortinget den 16. juni 2021 på grunnlag av Innst. 657 S (2020–2021) frå næringskomiteen.

I tråd med Hovudavtalen for jordbruket § 4-1, fastset staten føresegnar og tiltak i ein teknisk jordbruksavtale, i samsvar med Stortingets hand-saming. Jordbruksavtalen omfattar målprisane for perioden frå 1.7.2021 til 30.6.2022 og tilskott som blir utbetalt i 2022. Det blei òg gjort justeringar av løyvingane i 2021 innanfor ei uendra økonomisk ramme. Den samla økonomiske ramma for jordbruksoppgjøret 2021 var 962 mill. kroner. Av dette var 32 mill. kroner overført frå 2020. Målprisane blei auka frå 2021 tilsvarende 400 mill. kroner, og tilskotta blei auka med 490 mill. kroner. Verdien av jordbruksfrådraget auka tilsvarende 40 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2022

I jordbruksoppgjøret blei den samla løyvinga på kap. 1150 auka med 490,2 mill. kroner. Postane 71 og 73 er overslagsløyvingar der satsar og volum styrer løyvingsbehovet.

På grunn av den spesielle situasjonen kring tiltaka mot koronapandemien er det framleis stor uvisse omkring volumanslaga for overslagsløyvingane i 2022. Prognosane viser ei auka løyving på post 73 med 30,5 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett 2021. For ordninga med tilskott ved avlingssvikt har meir ekstremvær ført til at normalt forbruk over ordninga blir høgare enn før. Med eit normalt år legg ein no til grunn eit forbruk på post 71 tilsvarende 83 mill. kroner, som er 40 mill. kroner meir enn det ein har lagt til grunn fram til no. Samla løyving i 2022 blir etter dette

17 498,2 mill. kroner, mot 16 940,9 mill. kroner i saldert budsjett for 2021. I jordbruksoppgjøret 2021 blei det prioritert å styrkje investeringar i klimatiltak som skal bidra til utsleppsreduksjonar. Denne satsinga skal mellom anna bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket. Totalt blir avsetjinga til ordningar med klima- og miljøverknad auka med 238 mill. kroner frå 2021 til 2022.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å bidra til auka mål-opnåing og meir effektiv tilskottsforvaltning gjennom å dekkje kostnader til utvikling av IKT-/fagsystem i forvaltninga av tilskott, evalueringar av ordningane og til arbeidsgrupper som er sette ned av avtalepartane eller vedtekne av Stortinget. I nokre tilfelle der kostnadene er direkte relaterte til konkrete tilskottsordningar, kan dei òg bli finansierte over ordninga.

Rapportering 2020

Følgjande prosjekt blei finansierte over ordninga i 2020:

- Risikoreduserande tiltak ELF
- Integrasjon regionalforvaltning, Agros
- Ny løysing tilskott for veterinærreiser
- Konseptvurdering og oppstart av ny løysing erstatningsordningane
- Vidareutvikling eStil-PT (effektivisere utbetaling og forbetre søknadsprosessen)
- Utvikling av ny digital løysing erstatningsordningane
- Digital løysing for søknader om nydyrking i Agros
- Kartløysing i Agros for SMIL
- Kjøp av eksterne tenester til statistikk for mat-svinn
- Digitaliseringsprosjekt skog
- Arbeidsgruppe tilskott biogass
- Arbeidsgrupper og utgreiingar m.m.

Budsjettframlegg 2022

For 2022 er det planlagt at følgjande prosjekt skal finansierast over ordninga:

- Arbeidsgrupper og utgreiingar
- Utvikle og forbetre fagsystem for produksjons-tilskott
- Kart i AGROS for fleire ordningar
- Ny løysing for erstatningsordningane

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 19,0 mill. kroner i 2022.

Post 50 Tilskott til Landbrukets utviklingsfond (LUF)

Formål med løyvinga

Midlane over posten blir løyvde til Landbrukets utviklingsfond (LUF). I tråd med vedtektene til LUF kan fondsmidlane nyttast til tiltak som styrker og byggjer ut næringsgrunnlaget på dei enkelte landbruksføretaka. Ordningane under LUF omfattar verkemiddel knytte til næringsutviklings- og miljøtiltak, medrekna mellom anna tilskottsordningar, utviklingsprogram og prosjekt. Auka verdiskaping er eitt av hovudmåla for landbruks- og matpolitikken, og fleire av verke- midla under LUF skal bidra til lønsam utnytting av dei samla ressursane på garden. For ordningane som blir forvalta av Innovasjon Norge, står mål- setjingane om fleire gode gründerar, fleire vekst- kraftige bedrifter og fleire innovative nærings- miljø sentralt.

Rapportering 2020

Departementet viser til Prop. 200 S (2020–2021) for ei detaljert omtale av dei enkelte ordningane som er finansierte over LUF. Ordningane det er gitt støtte til, kan delast inn i åtte område:

- bedriftsretta midlar
- tilskott til Stiftinga norsk mat
- nasjonale og regionale tilretteleggingsmidlar for næringsutvikling
- rekruttering og kompetanse
- forskning og utvikling
- skogbruk, fornybar energi og teknologiutvikling
- konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift
- verkemiddel retta mot miljø- og klimatiltak og økologisk landbruk

Budsjettframlegg 2022

Med bakgrunn i Prop. 200 S (2020–2021) og Stortingets handsaming, jf. Innst. 657 S (2020–2021),

gjer departementet framlegg om ei løyving til LUF for budsjettåret 2022 på 1 378,6 mill. kroner. Tabell 6.9 viser kapitalsituasjonen for LUF 2020–2022.

Tilskottsramma frå fondet har i fleire år vore vesentleg høgare enn løyvinga til fondet, noko som har ført til eit relativt stort negativt årsresultat for fondet i fleire år. Sidan fondet har hatt ein relativt stor eigenkapital med årleg tilførsel av innbetalningar i form av tilbakebetaling av investeringslån, har det vore mogleg å budsjettere med eit visst negativt årsresultat frå jordbruksavtalepartane si side. Årsresultatet for 2020 på minus 577,5 mill. kroner blei vesentleg svakare enn det venta resultatet som blei oppgitt i Prop. 118 S (2019–2020) – *Jordbruksoppgjøret 2020 m.m.* Avviket kjem av mellom anna mangelfull prognosesetting i rapporteringa frå Landbruksdirektoratet i samband med jordbruksoppgjøret 2020. Dette førte til at utbetalingane blei vesentleg større enn prognosert og at eigenkapitalen blei redusert raskare enn venta. Prognosesetjing og rutinar for dette er gjennomgått i samband med rapportering til årets jordbruksoppgjør slik at liknande feil ikkje skal skje framover.

Kapitalsituasjonen og likviditetsutviklinga for LUF må haldast under oppsyn. Det må gjerast ein gjennomgang av ordningar med store unytta rammer, og det må etablerast eit felles system for budsjettering og handtering av underforbruk på tilskottsordningane under fondet. Som ei oppfølging av jordbruksoppgjøret har departementet vedteke å trekkje inn i overkant av 100 mill. kroner av midlar som ved årsskiftet 2020/2021 var unytta på fleire ordningar. Det blir lagt til grunn at eigenkapitalen til fondet som eit minimum bør vere på 100 mill. kroner for å ha tilstrekkeleg tryggleik for å kunne dekkje utbetalingar frå fondet. For å styrkje fondet er løyvinga til fondet auka med 83 mill. kroner i 2022 og tilskottsramma frå fondet redusert med 17 mill. kroner. Den krevjande økonomiske situasjonen til fondet vil halde fram inn i 2023, og det vil vere behov for å følgje opp med ytterlegare tiltak for å styrkje fondet framover i tid.

Tabell 6.9 Framføring av kapitalsituasjonen for LUF for 2020–2022 (i mill. kroner)

	Rekneskap 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
Løyving	1 250,6	1 295,6	1 378,6
Eingongsoverføring	9,5	0,0	0,0
Renteinntekter	7,8	0,0	0,0
Andre inntekter inkl. løyving frå kap. 1149.71	67,3	69,3	69,3
Sum tilførsel	1 335,2	1 364,9	1 447,9
Utbetalingar jf. årsrapport for LUF 2020	1 912,6	1 815,3	1 773,6
Endring i tilskottsramme			-17,0
Sum utbetalingar	1 912,6	1 815,3	1 756,6
Årsresultat	-577,5	-450,4	-308,8
<i>Utvikling i eigenkapital</i>			
Innestående i Noregs Bank, inkl. a konto IN	744,6	317,9	130,8
Utestående investeringslån	47,7	23,9	9,2
Inndraging av ubrukne midlar		107,0	
Sum eigedelar	792,2	448,8	140,0
Tapsfond BU risikolån	44,3	39,3	39,3
Disponibel eigenkapital	747,9	409,5	100,7
<i>Utvikling i likviditet</i>			
Tilført årsløyving og andre inntekter	1 335,2	1 364,9	1 447,9
Netto tilførsel av kapital ifm. Investeringslån (avdrag)	35,5	23,8	14,7
Disponibel likviditet	1 370,7	1 388,6	1 462,5
Utbetalingar	1 912,6	1 815,3	1 756,6
Endring i likviditet	-541,9	-426,7	-294,1

Nærare om tilskottsramma over LUF

Ein vesentleg del av tilskottsramma for LUF for 2022 er avsett til ordningar som skal stimulere til investering og bedriftsutvikling, næringsutvikling og gründerskap i landbruket. Skogbruk og ordningar knytte til klima- og miljøtiltak, utgjer ein annan sentral del av tilskottsramma til fondet. Det er naudsynt å følgje opp klimameldinga *Klimaplan 2021–2030* og klimaavtalen med jordbruket, og ordningar som bidreg til klima- og miljøinvesteringar er difor prioriterte. Utover dette har den krevjande situasjonen for fondet gjort det naudsynt å gjere strenge prioriteringar mellom ordningane i fondet.

Fleire av ordningane over LUF er forvalta regionalt og inngår i regionale plandokument. Det er ønskjeleg å leggje til rette for ein god og målretta regional planstruktur på landbruksområdet. I årets jordbruksoppgjær blei det gjort framlegg om å avvikle Regionalt bygdeutviklingsprogram (RBU) som ei overbygning for dei tre regionale strategidokumenta på landbruk. Det er lagt til grunn at statsforvaltaren framleis skal utarbeide regionalt miljøprogram og regionalt skog- og klimaprogram i samarbeid med det regionale partnerskapet. For regionalt næringsprogram er det opp til fylkeskommunen å vurdere om dette skal vere eit eige program, eller integrerast i andre regionale næringsstrategiar. Endringane skal ikkje rokke ved den regio-

nale partnerskapen på landbruk si involvering i planarbeidet på landbruksområdet. Det blir òg understreka at faglaga i landbruket framleis må vere involverte i strategiarbeidet.

Tabell 6.10 viser tilskottsramme for LUF i 2022 i tillegg til endring i tilskottsramme frå 2021 til

2022. Tilskottsramma for fondet for 2022 er redusert med 17 mill. kroner til 1 691 mill. kroner. I tillegg kjem utbetalingsansvar for rentestøtteordninga på 10 mill. kroner.

Tabell 6.10 Tilskottsramme for LUF (i mill. kroner)

	2021	2022	Endring 2021–2022
Bedriftsretta midlar til investering og utvikling	664,5	679,5	15,0
Nasjonale tilretteleggingsmidlar	8,0	6,0	-2,0
Inn på tunet-løftet del 2	3,0	3,0	0,0
Regionale tilretteleggingsmidlar	48,0	43,0	-5,0
Områderetta innsats			
<i>Arktisk landbruk</i>	4,0	4,0	0,0
<i>Fjellandbruket</i>	4,0	4,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket			
<i>Regionale kompetansenettverk for lokalmat¹</i>	14,7	12,7	-2,0
<i>Regionale tilskott til rekruttering og komp.heving</i>	14,0	12,0	-2,0
<i>Nasjonal modell for vaksenagronom</i>	17,0	17,0	0,0
<i>Mentorordning</i>	4,0	3,0	-1,0
Forsking og utvikling	82,0	77,0	-5,0
PRESIS – Presisjonsjordbruk i praksis	4,0	4,0	0,0
Stiftinga Norsk Mat (tidl. Matmerk)	63,0	57,0	-6,0
Utviklingsprogrammet ²	91,3	85,3	-6,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	97,0	112,0	15,0
Skogbruk	257,0	221,0	-36,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,0	2,0	0,0
Midlar til konfliktføreb. tiltak jordbruk/reindrift	1,5	1,5	0,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	132,0	147,0	15,0
Drenering	68,0	68,0	0,0
Tilskott til tiltak i beiteområde	23,0	26,0	3,0
Handlingsplan for plantevernmidlar	12,0	12,0	0,0
Klima- og miljøprogram	28,0	28,0	0,0
Biogass	9,0	12,0	3,0
Støtte verdensarvområda og utvalde kulturlandskap	23,0	23,0	0,0
Utviklingstiltak innan økologisk landbruk	34,0	31,0	-3,0
SUM tilskottsramme	1 708,0	1 691,0	-17,0

¹ Ramma inkluderer administrasjonskostnader for ordninga på 0,7 mill. kroner, som i 2020 blei overført frå Utviklingsprogrammet i Innovasjon Norge.

² Ramma for 2021 er 0,7 mill. kroner lågare enn oppgitt i Prop. 118 S (2019–2020). Dette skuldast at uttrekket på administrasjonskostnader for dei regionale kompetansenettverka som blei overførte til fylkeskommunane i 2020 ikkje blei synleggjort i tabellen.

Nedanfor følger ein kort gjennomgang av dei vesentlegaste endringane frå 2021 til 2022 på dei enkelte ordningane under LUF. For fullstendige føringar sjå Prop. 200 S (2020–2021) *Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2021 m.m.)*.

Midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlar)

Investerings- og bedriftsutviklingsordninga i landbruket (IBU-ordninga) er auka med 15 mill. kroner til 679,5 mill. kroner. Auken må mellom anna sjåast i samanheng med prioritering av investeringar i gjødsellager og -separatorar. Tilskottssatsen til slike investeringar er auka frå 20 til 25 pst. og øvre grense for tilskott er frå 2022 auka til 200 000 kroner per prosjekt. Det kan også bli gitt tilskott til anlegg med gjødselseparator.

Støtte til frukt-, grønt- og veksthusnæringa er framleis eit prioritert område, men det vil ikkje lengre vere ei særskild øymerkt ramme til formålet.

IN får ansvar for å evaluere den særskilde ordninga med ekstra tilskott til bygging i tre. Evalueringa skal sendast avtalepartane innan 1. februar 2022.

Nasjonale tilretteleggingsmidlar

For 2022 er avsetjinga til nasjonale tilretteleggingsmidlar redusert med 2 mill. kroner til 6 mill. kroner.

Inn på tunet-løftet 2

Det er avsett 3 mill. kroner per år i 3 år (2020–2022) til Inn på tunet-løftet 2 over jordbruksavtalen. 2022 er det siste året satsinga blir finansiert over avtalen.

Regionale tilretteleggingsmidlar i landbruket

Avsetjinga til regionale tilretteleggingsmidlar i landbruket blir redusert med 5 mill. kroner til 43 mill. kroner i 2022. Det blir elles lagt til grunn at den strategiske innretninga på bruken av tilretteleggingsmidlane er godt samordna med den strategiske innretninga for dei bedriftsretta verke-midla regionalt, og at arbeidet er godt forankra i dei regionale partnerskapa.

Områderetta innsats

Avsetjinga til områderetta innsats blir vidareført med 4 mill. kroner til arktisk landbruk og 4 mill.

kroner til fjellandbruket for 2022. Av den samla løyvinga skal 0,5 mill. kroner nyttast til å gjennomføre ei ekstern evaluering.

Rekruttering og kompetanseheving i landbruket

I 2020 kom ein rapport om kompetansebehov i landbruket si verdikjede (NIBIO-rapport, vol. 6 nr. 171, 2020). Rapporten peikar på utfordringar i rekrutteringa til utdanning på alle nivå, særleg i høgare utdanning og forskning. Den viser til eit aukande kompetansebehov i ulike delar av næringa og at kompetansebehov, etterspørsel etter utdanning og utdanningstilbod ikkje er heilt samanfallande. Som ei oppfølging skal det etablerast eit nettverk av representantar frå næringa, utdanningsinstitusjonar og andre relevante aktørar. Nettverket skal konkretisere utfordringane, sjå på moglege tiltak, rolledeling og samarbeidsformer.

Fylkesvise midlar til rekruttering og kompetanseheving

Avsetjinga til fylkesvise midlar til rekruttering og kompetanseheving forvalta av fylkeskommunen blir redusert med 2 mill. kroner til 12 mill. kroner for 2022.

Nasjonal modell for vaksenagronomen

Det blir sett av 17 mill. kroner til den nasjonale modellen for vaksenagronomopplæring i 2022. Av dette skal 0,3 mill. kroner gå til drift av felles pedagogiske og digitale løysingar for heile landet, basert på prosjektet som starta i samband med etableringa av vaksenagronomordninga.

Mentorordning i landbruket

Avsetjinga til mentorordninga i landbruket forvalta av Norsk Landbruksrådgiving blir redusert med 1 mill. kroner til 3 mill. kroner i 2022.

Forskning og utvikling

For 2022 blir avsetjinga til forskning redusert med 5 mill. kroner til 77 mill. kroner.

Avsetjinga skal òg disponerast til utgreingar, men omfanget skal justerast noko ned samanlikna med tidlegare år for å reflektere kuttet i avsetjinga.

Prioriterte forskningstema er klima, med hovudvekt på utsleppsreduksjonar, både frå planteproduksjon og husdyrproduksjon. Utsleppsreduksjonar heng nøye saman med klimatil-

passing. Temaet inkluderer utfordringar som metodeutvikling, talfesting av effektar av tiltak, auka datakvalitet osv., og vil bidra til oppfølging av jordbruket si klimaavtale.

Jordhelse og agronomi skal òg prioriterast. God jordhelse betyr at kjemiske, fysiske og biologiske komponentar i jorda fungerer godt saman, og har verdi for å sikre god produksjon. Ved å sjå jordhelse og agronomi i samanheng vil det kunne leggje grunnlag for auka produksjon på ein berekraftig måte. Temaet har òg klimaaspekt ved seg, til dømes knytt til karbonlagring.

Forskningsprosjekt finansierte over ordninga skal resultere i anvendte løysingar med stor nytte for næringa.

Støtta til det norsk-svenske samarbeidet innan hesteforskning skal vidareførast på om lag same nivå som tidlegare.

Ordninga med forskings- og utviklingsmidlar over jordbruksavtalen skal evaluerast. Arbeidet vil òg inkludere Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt. Mandatet er mellom anna å vurdere om drifta er effektiv, om forvaltninga av ordningane er formålstenleg organisert og om ordningane bidreg til å nå formålet. Arbeidet skal starte hausten 2021, og skal bli ferdigstilt i løpet av 2022.

PRESIS

Løyvinga til NIBIOs prosjekt *PRESIS* (presisjonsjordbruk i praksis) blir ført vidare for 2022 med 4 mill. kroner. 2022 er det tredje året i prosjektet sitt femårige løp. Prosjektet må sikre god dialog med andre aktørar med digitaliseringsprosjekt som grensar opp mot dette, til dømes Klimasmart landbruk. Prosjektet skal levere årlege rapportar til Landbruksdirektoratet.

Stiftinga Norsk Mat

Avsetjinga til Stiftinga Norsk Mat blir redusert med 6 mill. kroner til 57 mill. kroner for 2022. Inn-

anfor denne ramma bør vidare arbeid med KSL-systemet prioriterast. Ytterlegare prioriteringar for 2022 blir gjort i dialog med stiftinga.

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Avsetjinga til Utviklingsprogrammet blir redusert med 6 mill. kroner til 85,3 mill. kroner for 2022. Det blir opp til styringsgruppa til programmet å gjere dei budsjettmessige prioriteringane mellom aktivitetar innanfor programmet si portefølje. I tråd med Innovasjon Norge si vurdering, er det mogleg å forlenge koronatilpassingane av programmet inn i 2022 dersom det er behov for det. I 2020 og 2021 blei det gitt støtte til Bondens marked og Norsk Gardsost over programmet på høvesvis 2 og 1 mill. kroner. Eventuell vidareføring av denne støtta til desse organisasjonane må sjåast i samanheng med anna støtte desse organisasjonane får over programmet. Slik støtte må vere prosjektbasert og bidra til utvikling av organisasjonane og tilbodet dei gir til bedriftene dei arbeider for. Det blir ikkje gitt driftsstøtte over budsjettet til Utviklingsprogrammet. Utvikling av næring knytt til haustbare viltressursar skal prioriterast i utviklingsprogrammet på same måte som i 2020 og 2021. Utviklingsprogrammet blir òg finansiert over reindriftsavtalen, jf. kapittel 1151.

Kompetansenettverksordninga

Avsetjinga til drift av dei fem kompetansenettverka for lokalmat blir redusert med 2 mill. kroner til 12 mill. kroner for 2022. I tillegg kjem 0,7 mill. kroner til administrasjons- og gjennomføringskostnader. Fordeling av tilskott mellom nettverka er synleggjort i tabell 6.11.

Tabell 6.11 Tilskott til regionale kompetansenettverk (i mill. kroner)

Ansvarleg fylkeskommune	Kompetansenettverk for lokalmat	Dekkjer følgjande fylker	Framlegg 2022
Rogaland fylkeskommune	Kompetansenettverket i Sør-Norge	Agder og Rogaland	2,05
Viken fylkeskommune	Kompetansenettverket i Øst-Norge	Vestfold og Telemark, Oslo, Viken og Innlandet	3,04
Vestland fylkeskommune	Kompetansenettverket i Vest-Norge	Vestland	2,05
Trøndelag fylkeskommune	Kompetansenettverket i Trøndelag	Trøndelag og Møre og Romsdal	2,50
Troms og Finnmark fylkeskommune	Kompetansenettverket i Nord-Norge	Nordland og Troms og Finnmark	2,36

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket

Avsetjinga til verdiskapingsprogrammet blir auka med 15 mill. kroner til 112 mill. kroner for 2022. Det blir gjort framlegg om, i tråd med råd frå Innovasjon Norge, at verdiskapingsprogrammet for fornybar energi bør vidareutviklast til å ta eit meir heilskapleg ansvar for utvikling av klima, miljø og energi i landbruket. Programmet kan gjennom dette gi eit aktivt bidrag til realisering av målsetjingane i klimaavtalen. Eitt område der ein kan vente auka investeringsbehov framover er i biorestlager og gardsanlegg, under føresetnad av at det blir lagt opp til auka utnytting av husdyrgjødsel til produksjon av biogass. Verdiskapingsprogrammet si innretning gir med dette gode moglegheiter for å bidra til å introdusere ny teknologi og bruk av fornybar energi i landbruket, i tillegg til bruk av landbruket sine ressursar til produksjon av energi i andre sektorar og samfunnsområde. For å få til ein betre samanheng mellom innsatsen som blir gjort gjennom verdiskapingsprogrammet og anna innsats knytt til fornybar energi, vil det bli teke initiativ til ein dialog med Innovasjon Norge og Enova.

Skogbruk

Avsetjinga blir redusert med 36 mill. kroner, til 221 mill. kroner for 2022. Fordelinga mellom dei ulike verkemidla vil bli gjort etter drøftingar mellom avtalepartane. Næringsorganisasjonane i skogbruket blir inviterte til å delta. Landbruksdirektoratet får i oppgåve å gjere ei utgreiing om innretninga på miljøtiltak i skogbruket under LUF,

og setje ned ei partssamansett referansegruppe for arbeidet der skogbruket sine næringsorganisasjonar blir invitert til å delta.

Tiltak mot villsvin og oppfølging av Handlingsplan mot villsvin

Avsetjinga til tiltak mot villsvin og oppfølging av *Handlingsplan mot villsvin 2020–2024* blir ført vidare gjennom Villsvinprosjektet med 2 mill. kroner i 2022.

Midlar til konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift

Avsetjinga til konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift forvalta av statsforvaltaren i Trøndelag er ført vidare med 1,5 mill. kroner for 2022. Total avsetjing er på nivå med tilsvarande avsetjing over reindriftsavtalen. Det er behov for å gjere ordninga meir kjent i alle reindriftsområda.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Avsetjinga til SMIL-ordninga er auka med 15 mill. kroner, slik at den samla avsetjinga blir 147 mill. kroner i 2022. Hydrotekniske tiltak skal prioriterast der behova er store.

Tilskott til drenering av jordbruksjord

Avsetjinga til tilskott til drenering av jordbruksjord blir ført vidare med 68 mill. kroner i 2022. Av omsyn til mellom anna vassmiljøutfordringar, skal areal med korn, grønsaker og potet framleis prioriterast ved deling av midlar.

Tilskott til tiltak i beiteområde (organisert beitebruk)

Avsetjinga til ordninga tilskott til tiltak i beiteområde aukar med 3 mill. kroner til 26 mill. kroner i 2022. Av desse skal 6,5 mill. kroner øyremerkast til skrantesjuka-tiltak i Nordfjella og på Hardangervidda. Som følgje av at skrantesjuka blei påvist på Hardangervidda i september 2020 blir områda som er omfatta av føresegnar om beitebruk utvida i forskrift om endring av CWD-soneforskrift som er send på høyring.

Klima- og miljøprogrammet – berekraftig jordbruk gjennom god agronomi

Avsetjinga til Klima- og miljøprogrammet blir ført vidare med 28 mill. kroner i 2022. Innanfor ramma, skal 2,5 mill. kroner avsetjast til arbeid i rekneskapsgruppa som skal følgje opp klimaavtalen med jordbruket. Av dette er 2 mill. kroner til utgreiingsarbeid og 0,5 mill. kroner til arbeid i sekretariatet som ikkje kan dekkjast på annan måte.

Følgjande utgreiingsarbeid over Klima- og miljøprogrammet skal gjerast fram til jordbruksoppgjæret 2022:

- Greie ut barrierar og moglegheiter for auka gjennomføring av vassmiljøtiltak i jordbruket for å nå dei nasjonale måla i vassforskrifta.
- Greie ut moglegheiter for eit praktisk utprøvningsprosjekt for å få betre kunnskap om bruk av biokol i husdyrrom, gjødsellager og i planteproduksjon.

Utvalde kulturlandskap i jordbruket og Verdensarvsatsinga Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyen

Avsetjinga til *Utvalde kulturlandskap i jordbruket* og verdensarvsatsinga *Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyen* blir ført vidare med 23 mill. kroner. Landbruksdirektoratet, skal i samråd med Miljødirektoratet og Riksantikvaren, vurdere å inkludere Cirkumferensen ved Røros Bergstad i ordninga om tilskott til skjøtsel i verdensarvområda. Arbeidet skal avsluttast innan jordbruksoppgjæret 2022.

Biogass

Avsetjinga til tilskott for levering av husdyrgjødsel i biogassanlegg blir auka med 3 mill. kroner til 12 mill. kroner for 2022.

Tilskott til utviklingstiltak innan økologisk landbruk

Det blir gjort framlegg om å redusere løyvinga til utviklingstiltak innan økologisk landbruk med 3 mill. kroner til 31 mill. kroner for 2022. Landbruks- og matdepartementet arbeider med å forskriftsfeste ordninga med sikte på at forskrifta skal ta til å gjelde frå 2023. I samband med dette arbeidet vil ordninga bli gjennomgått. Grensegangen mot andre ordningar blir vurdert, mellom anna grensegangen mot andre søknadsbaserte ordningar Landbruksdirektoratet forvaltar.

Post 70 Marknadstiltak, kan overførast

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70.11	Tilskott til marknadstiltak grøntsektoren	31 400	31 400	31 400
70.12	Tilskott til råvareprisutjamningsordninga	237 577	200 745	206 040
70.13	Tilskott til avrensordninga poteter	38 000	41 000	41 000
	Sum post 70	306 977	273 145	278 440

Departementet gjer framlegg om ei løyving på post 70 på 278,4 mill. kroner.

Underpost 70.11 Tilskott til marknadstiltak i grøntsektoren

Formålet med marknadstiltaka er å bidra til å nå målprisane for dei ulike jordbruksprodukta,

jamne ut produsentpris og pris til forbrukarar over heile landet, skape avsetnad for produsert vare og bidra til å sikre forsyningar i alle forbruksområde. I grøntsektoren blir kostnadene ved marknadsregulering, opplysningsverksemd og faglege tiltak dekte av løyvinga til marknadstiltak, mens desse tiltaka blir dekte gjennom omsetnadsavgift for andre produk-

sjonar. Dette gir ei løyving på underposten på 31,4 mill. kroner i 2022.

Underpost 70.12 Tilskott til råvarepris- utjammingsordninga

Formålet med RÅK-ordninga er å jamne ut skilnader i råvarekostnader mellom norske og utanlandske ferdigvarer som blir omsette i Noreg. Frå 2021 er ordninga med eksportrestitusjon avvikla. Dette har redusert løyvinga med om lag 36 mill. kroner.

Løyvingane over denne ordninga må vere avpassa engrosprisane på norskproduserte jordbruksvarer. Prisane på verdsmarknaden kan variere mykje. I dei seinaste åra har det òg vore store svingingar i valutamarknaden. Dette påverkar løyvingens behovet til RÅK-ordninga. Endringane i målprisar i jordbruksoppgeret påverkar òg løyvingens behovet. Det er for tida stor uvisse i prisutviklinga på mat framover. Målprisauken i jordbruksoppgeret gir ein mindre auke i løyvinga. Samla gir dette ei løyving på underposten på 206,0 mill. kroner i 2022.

Underpost 70.13 Tilskott til avrensordninga poteter

Formålet med ordninga er å sikre avsetjing av norskproduserte avrenspoteter. Avrenspoteter er fråsorterte poteter som ikkje kan nyttast til mat eller industriproduksjon. Det blir gitt prisnedskrivningstilskott til produksjon av rektifisert potetsprit eller potetstivelse ved avtale om mottak av avrenspoteter frå godkjente omsetnadsledd i marknadsordninga for poteter. Dette gir redusert matsvinn og lågare klimagassutslepp.

Med uendra satsar gir dette ei løyving på underposten på 41,0 mill. kroner i 2022.

Post 71 Tilskott ved avlingssvikt, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å redusere økonomiske tap i plante- og honningproduksjon som kjem av

klimatiske forhold det ikkje er mogleg å sikre seg mot.

Rapportering 2020

I 2020 var det store vêrskader på fruktavlingane særleg på Vestlandet. I Trøndelag var det sein og vanskeleg innhausting som særleg gav avlingssvikt i kornproduksjonen. I Nord-Noreg var det svikt i engavlinga mange stader. Året gav samla sett difor større avlingssvikt enn det som er rekna som eit normalt år.

Det blei motteke 1223 søknader om erstatning for produksjonssvikt for avlingsåret 2020. For den midlertidige ordninga med erstatning ved tap forårsaka av mangel på arbeidskraft, blei det motteke 12 søknader. Mange dispensasjonssaker og krevjande forvaltning har ført til at relativt fleire saker enn normalt først blei handsama og betalt ut i 2021 (997). Det blei betalt ut 74,5 mill. kroner i tilskott for svikt i plante- og honningproduksjon 2020.

Budsjettframlegg 2022

I budsjettet for 2022 er det lagt til grunn at arbeidskraftsituasjonen igjen vil vere om lag som normalt, og at grønprodusentane vil kunne få den sesongarbeidskrafta dei treng. Den mellombelse ordninga som skal kompensere for redusert hausting som følgje av mangel på arbeidskraft, blir difor ikkje ført vidare i 2022.

For avlingsåra 2021 og 2022 blir det lagt til grunn eit normalt skadeomfang. I mange år har ein rekna at det vil gi utbetalingar tilsvarende 43 mill. kroner over ordninga dersom regelverket ikkje blir endra. Oppdatert statistikk viser at vi får stadig meir ekstremvêr som øydelegg avlingar i jordbruket, og forbruket over ordninga har difor auka.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på post 71 på 83,0 mill. kroner i 2022.

Post 73 Pristilskott, overslagsløyving

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
73.11	Pristilskott ull	109 673	115 000	110 000
73.13	Pristilskott mjølk	691 746	670 000	703 100
73.15	Pristilskott kjøtt	1 444 588	1 449 000	1 447 500
73.16	Distriktstilskott egg	3 538	3 400	3 300
73.17	Pristilskott grøntsektoren	177 518	171 600	162 100
73.18	Fraktilskott	369 832	405 350	400 100
73.19	Pristilskott korn	1 016 400	1 081 700	1 198 600
73.20	Tilskott matkorn	98 405		
	Sum post 73	3 911 700	3 896 050	4 024 700

I jordbruksoppgjæret blei det gjort satsendringar som aukar løyvinga på posten med 98,1 mill. kroner. I tillegg er det prognosert kvantumsendringar som aukar løyvinga med 30,6 mill. kroner. Den samla løyvinga på posten aukar då med 128,7 mill. kroner.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på post 73 på 4 024,7 mill. kroner i 2022.

Underpost 73.11 Pristilskott ull

Formålet med tilskottet er å bidra til å nå måla for inntekts- og produksjonsutvikling i sauehaldet som ikkje i tilstrekkeleg grad kan sikrast gjennom marknadspris og andre tilskott. Tilskottet skal òg bidra til å betre kvaliteten på norsk ull og sikre avsetnad i marknaden for norsk ull av god kvalitet.

I jordbruksoppgjæret blei ordninga ført vidare med uendra satsar, men prognosane viser ein nedgang i volumet som gir grunnlag for ein reduksjon i løyvinga på 5 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 110,0 mill. kroner.

Underpost 73.13 Pristilskott mjølk

Løyvinga omfattar ordningane med grunntilskott til geitemjølke og distriktstilskott for mjølke og mjølkeprodukt.

Formålet med pristilskott til mjølke er å bidra til ei inntekts- og produksjonsutvikling i mjølkeproduksjonen som er med på å halde oppe buse- tjing og sysselsetjing i heile landet gjennom å jamne ut skilnader i lønsemda i produksjonen.

Ut over område med null-sats, blir det gitt distriktstilskott med ni ulike satsar for mjølke produsert i område med høge produksjonskostnader i Sør-Noreg, og for all mjølke i Nord-Noreg. Satsane for distriktstilskottet varierer frå null og opp til 189 øre per liter.

I jordbruksoppgjæret blei grunntilskott for geitmjølke auka med 10 øre per liter, tilsvarende 2,1 mill. kroner. Prognosen for 2022 er usikker, men gir ein auke i løyvinga tilsvarende 31 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 703,1 mill. kroner. Løyvinga på underposten er fordelt med 71,5 mill. kroner til grunntilskott for geitemjølke og 641,6 mill. kroner i distriktstilskott for all mjølke.

Underpost 73.15 Pristilskott kjøtt

Ordninga omfattar grunntilskott og distriktstilskott for kjøtt, kvalitetstilskott for storfe kjøtt og kvalitetstilskott for slakt av lam og kje.

Formålet med tilskotta er å bidra til ei inntekts- og produksjonsutvikling som er med på å halde oppe busetjing og sysselsetjing i heile landet gjennom å jamne ut skilnader i lønsemda i produksjonen. Grunntilskottet skal òg bidra til rimelegare kjøtt og foredla kjøttprodukt til forbrukaren, mens kvalitetstilskotta skal stimulere til ein auke i produksjonen av kjøtt med høg kvalitet.

Distriktstilskott går i hovudsak til kjøtt frå grovførbaserte produksjonar differensiert på fem soner. Det blir òg gitt distriktstilskott til produksjon av svin kjøtt i Nord-Noreg, Agder og Vestlandet med unntak av Rogaland.

Grunntilskottet for kjøtt blir berre gitt til slakt av sau/lam og geit/kje.

I jordbruksoppgjæret blei satsen for distrikts-tilkott for gris i Troms auka tilsvarende 0,5 mill. kroner.

Volumprognosen gir ein reduksjon tilsvarende 2,0 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 1 447,5 mill. kroner. Av dette utgjer grunntilskottet til sau/lam og geit/kje 92,0 mill. kroner, kvalitetstilskottet til storfekjøtt 260,0 mill. kroner, distriktstilskottet 645,5 mill. kroner og tilskott til lammeslakt og kjeslakt 450,0 mill. kroner.

Underpost 73.16 Distriktstilskott egg

Formålet med ordninga er å bidra til eggproduksjon i heile landet gjennom å jamne ut geografiske skilnader i lønsemda i produksjonen. Tilskottet omfattar Nord-Noreg og Vestlandet utanom Rogaland. Det blei ikkje gjort satsendringar i jordbruksoppgjæret. Det er prognosert ei løyving på underposten tilsvarende 3,4 mill. kroner.

Underpost 73.17 Pristilskott grøntsektoren

Formålet med ordningane er å betre inntekta for produsentane innan grøntsektoren og bidra til ein geografisk spreidd produksjon.

Ordninga omfattar distriktsdifferensierte tilskott til konsumproduksjon av eple, pære, plomme, kirsebær, morellar og bær. Ordninga omfattar òg leveransar av pressfrukt til industri og til produksjon av matpotet i Nord-Noreg. Det blir òg gitt distriktsdifferensierte tilskott til produksjon av salat og veksthusproduksjon av tomat og slangeagurk.

Distriktsdifferensieringa følgjer dei same sonene som tilskott for areal- og kulturlandskap.

I jordbruksoppgjæret blei satsane i ordninga auka tilsvarende 3,1 mill. kroner. Satsane i distriktstilskott for frukt og bær blei auka i sonene 2–7 tilsvarende 2,6 mill. kroner, mens tilskottet til potetproduksjon i Nord-Noreg blei auka tilsvarende 0,5 mill. kroner.

Volumprognosen gir ei innsparing på ordninga tilsvarende 12,6 mill. kroner. Samla forbruk over ordninga er etter dette berekna til 162,1 mill. kroner. Av dette er det rekna 153,6 mill. kroner til grønt og 8,5 mill. kroner til potetproduksjon i Nord-Noreg.

Underpost 73.18 Frakttilskott

Ordninga omfattar tilskott til frakt av slaktedyr, egg, korn, kraftfôrråvarer og kraftfôr. Frakt-

tilskotta skal bidra til å jamne ut prisane til produsent og forbrukar. Tilskott til frakt av slaktedyr skal òg bidra til å vareta rammevilkåra for små slakteri. Frakttilskotta er baserte på at råvarekjøparane og produsentane må dekkje ein eigen del av kostnadene.

I jordbruksoppgjæret blei det ikkje gjort satsendringar i frakttilskotta. Volumjusteringa gir ei redusert løyving tilsvarende 5,2 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 400,1 mill. kroner. Av dette er 150,0 mill. kroner til frakt av kjøtt, 7,1 mill. kroner til frakt av egg, 82,0 mill. kroner til frakt av korn og 161,0 mill. kroner til frakt av kraftfôr.

Underpost 73.19 Pristilskott korn

Formålet med ordningane er å sikre avsetnad av norskprodusert korn, erter og oljefrø, og å regulere kostnadene og konkurransekrafta til norsk husdyrproduksjon, i tillegg til å styrkje konkurransekrafta til norsk cerealindustri.

Ordninga omfattar tilskott til prisnedskrivning ved kjøp av norskprodusert korn for vidare sal eller tilverking av kraftfôr eller mat, og tilskott til føretak som nyttar norskprodusert korn i tilverking av mjøl eller andre cerealprodukt som blir nytta til mat (matkornstilskott). Gjennom desse ordningane kan ein då regulere prisen på råvarer til kraftfôr og matmjøl. For å fremje avsetnaden av økologisk korn og erter blir det gitt høgare satsar for økologisk produsert vare.

I jordbruksoppgjæret blei målprisane for korn auka med om lag 13 øre per kg for matkorn og 10 øre per kg for fôrkorn som i gjennomsnitt blir 11 øre per kg.

Prisnedskrivningstilskottet til norskprodusert korn blei auka med vel 6 øre per kg. For å stimulere til meir norsk produksjon av proteinfôrvekstar er prisnedskrivninga for belgvekstar og oljefrø auka med 30 øre per kg. Ut frå dette er effekten på råvarekostandene til kraftfôr rekna å utgjere ein prisauke på 2,6 øre per kg.

Matkornstilskottet kjem i tillegg til prisnedskrivninga, og er auka med 6 øre per kg. som gjer at heller ikkje råvarekostnaden på det norske kornet til mat blei endra i jordbruksoppgjæret. Dette gir ein marginal auke i råvarekostnaden for bakeindustrien der importkonkurransen er aukande.

Satsendringane i jordbruksoppgjæret krev ei auka løyving på 92,4 mill. kroner, men det er rekna at auka kornproduksjon vil krevje ytterlegare 24,5 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 1 198,6 mill. kroner. Av dette er 1 078,3 mill.

kroner til prisnedskrivning og 120,3 mill. kroner til matkorntilskott.

Underpost 73.20 Tilskott matkorn

Tilskott til bruk av norsk matkorn er frå 2021 lagt inn som ein av to delordningar på underpost 73.19.

Post 74 Direkte tilskott, kan overførast

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
74.11	Driftstilskott mjølk og kjøtt	1 663 336	1 678 900	1 762 000
74.14	Tilskott husdyr	2 526 534	2 611 900	2 671 400
74.16	Beitetilskott	978 386	1 035 100	1 078 000
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskott	3 537 732	3 569 300	3 648 600
74.19	Tilskott til regionale miljøprogram	523 692	551 100	601 100
74.20	Tilskott til økologisk jordbruk	118 247	120 500	130 200
	Sum post 74	9 347 927	9 566 800	9 891 300

Departementet gjer framlegg om ei løyving på post 74 på 9 891,3 mill. kroner i 2022. Alle satsar under denne posten er førebelse, og kan bli justert for å tilpasse forbruket til budsjettet.

Underpost 74.11 Driftstilskott mjølk og kjøtt

Formålet med driftstilskottet er å styrkje økonomien i mjølkeproduksjonen og i produksjon av storfekjøtt. Tilskottet skal òg jamne ut skilnader i lønsemd mellom føretak av ulik storleik, og har òg ei geografisk differensiering.

Ordninga består av tilskott til føretak med mjølkeproduksjon og tilskott til føretak med kjøttproduksjon på ammekyr.

Driftstilskottet til mjølkeproduksjon er like stort per føretak for alle som har fem kyr eller meir. I jordbruksoppgjæret blei satsen for bruk med mjølkeku auka med 10 000 kroner per føretak i sone 1, 2, 3 og 4, og med 14 000 kroner i sone 5, 6 og 7.

For driftstilskottet til ammekuproduksjon blei satsen auka med 10 000 kroner per føretak i sone 1–4 og med 14 000 kroner i sone 5–7. For føretak med mindre enn 40 kyr utgjer det høvesvis 250 kroner og 350 kroner per ku.

Auken i satsane, rekna saman med ei innsparing som følgje av redusert tal på dyr/føretak, krev ei auka løyving på 83,1 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 1 762,0 mill. kroner. Av dette er 410,8 mill. kroner

til kjøttproduksjon og 1 351,2 mill. kroner til mjølkeproduksjon.

Underpost 74.14 Tilskott husdyr

Formålet med tilskottet er å styrkje og jamne ut inntektene til føretak med ulike husdyrproduksjonar og etter storleiken på husdyrhaldet. Ordninga skal òg styrkje økonomien i honningproduksjon og bidra til bevaring av gen for gamle husdyrrasar.

Tilskottet blir gitt per dyr/slakt/bikube. Satsane per dyreslag blir trappa ned med aukande dyretal per føretak. I jordbruksoppgjæret blei satsen for dei første 150 vinterfôra sau per føretak auka med 87 kroner per dyr. Det krev ein auke i løyvinga på 74,2 mill. kroner.

Verknaden av endra satsar i jordbruksoppgjæret og tilpassing av løyvingsbehovet til dyretalet krev ein auke i løyvinga på 59,5 mill. kroner. Dette gir ei total løyving på underposten på 2 671,4 mill. kroner. Av dette er 23,5 mill. kroner sett av som ekstra tilskott til genbevaring av husdyrrasar.

Underpost 74.16 Beitetilskott

Formålet med ordningane er å stimulere til pleie av kulturlandskap og å oppnå god utnytting av utmarksbeiteressursane.

Ordninga består av eit tilskott for dyr som beitar i utmark, og eit tilskott for dyr som beitar i kulturlandskapet (innmark og/eller utmark). Det

er krav til minimum beitetid for å få rett til tilskotta. Dei som mottok tilskott for dyr som beitar i utmark, kan òg få det generelle beitetilskottet for dei same dyra.

I jordbruksoppgjæret blei satsane for utmarksbeitetilskottet auka med 5 kroner per dyr for alle dyr, mens satsen i beitetilskottet blei auka med 25 kroner per dyr for storfe m.m. Satsendringane gir ei auka løyving tilsvarende 27 mill. kroner, mens prognosen for talet på beitedyr gir ei auka løyving på 15,9 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 1 078,0 mill. kroner fordelt med 674,0 mill. kroner for dyr på utmarksbeite og 404,0 mill. kroner i generelt beitetilskott.

Underpost 74.17 Areal- og kulturlandskaps-tilskott

Formålet med tilskottet er å bidra til å skjøtte, vedlikehalde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å halde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldande landbrukspolitiske mål. Tilskottet er ein del av det nasjonale miljøprogrammet.

Ordninga omfattar eit tilskott til kulturlandskap med den same satsen per dekar til alt jordbruksareal som oppfyller vilkåra for arealtilskott. Som eit tiltak for å nå målet om aktivt jordbruk over heile landet blir det i tillegg gitt eit arealtilskott der satsane per dekar er differensierte ut frå type produksjon og kvar i landet produksjonen skjer. Dette skal bidra til å styrkje og jamne ut inntektene mellom ulike produksjonar og mellom distrikt med varierende driftskostnader og avlingsnivå.

I jordbruksoppgjæret blei satsen for kulturlandskapstilskottet for alt dyrka areal ikkje endra. For å styrkje distriktsprofilen blei det gitt tillegg i satsane for arealtilskott grovfôr i sone 3–7, og for korn i sone 2–7. For grovfôr gir det ei auka løyving på 60,5 mill. kroner og for korn med 13,1 mill. kroner. Det blei ikkje gjort endringar i dei andre vestgruppene.

Dette gir ei samla løyving til arealtilskott i 2022 på 3 648,6 mill. kroner som er fordelt med 1 431,0 mill. kroner i kulturlandskapstilskott og 2 117,6 mill. kroner i arealtilskott.

Underpost 74.19 Tilskott til regionale miljøprogram

Nasjonalt miljøprogram er inndelt i åtte miljøfaglege tema der jordbruket har eit sektoransvar, og legg rammene for utforminga av dei regionale

miljøprogramma. Formålet med ordninga er å sikre miljøkvalitetar og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsstoff til vatn gjennom eit regionalt tilpassa regelverk for økonomisk støtte. Dei regionale miljøprogramma har tiltak med tilhøyrande tilskott retta mot føretak innanfor følgjande område: redusert forureining til vatn og luft, varetaking av kulturlandskap og kulturminne, tilrettelegging for friluftsliv og tilgjenge, varetaking av biologisk mangfald, utslepp til luft, plantevern og miljøavtale. Miljøutfordringane varierer frå fylke til fylke. Dei regionale miljøprogramma gir ei målretting av miljøinnsatsen i jordbruket ut over det som er mogleg gjennom generelle nasjonale ordningar. Rapporteringa tyder på stor aktivitet i fylka, og at det gir auka målretting og differensiering av miljøarbeidet.

Noverande programperiode gjeld frå 2019 til 2022. Jord og jordhelse blir inkludert som eige miljøtema i samband med rulleringa av dei regionale miljøprogramma. Landbruksdirektoratet har utarbeidd ein nasjonal instruks som dannar grunnlag for dei fylkesvise forskriftene.

I jordbruksoppgjæret blei det vedteke å auke ramma for ordninga med 50 mill. kroner i 2022. Tiltak som miljøvenleg spreieing av husdyrgjødsel, andre vassmiljøtiltak og pollinatoriltak skal prioriterast. Tilskott til klimarådgiving blir no innført i alle fylke. Det skal vidare setjast ned ei partsamansett arbeidsgruppe som skal arbeide vidare med ny fordelingsnøkkel for regionale miljøprogram. Målet er å leggje fram eit nytt forslag til jordbruksoppgjæret 2022. Dette gir ei løyving på underposten på 601,1 mill. kroner.

Underpost 74.20 Tilskott til økologisk jordbruk

Formålet med ordninga er å stimulere til at ein større del av jordbruksproduksjonen er økologisk. Ordninga omfattar ekstra arealtilskott og husdyrtilskott til økologisk produksjon.

I jordbruksoppgjæret blei satsane for det ekstra arealtilskottet til økologisk kornproduksjon auka med 18 kroner per dekar. Satsane for dei ekstra tilskotta til økologisk husdyrproduksjon blei auka for kyr, geit og sau med 3–12 pst. Til saman aukar løyvinga med 9,7 mill. kroner eller 8 pst. Endringa i satsane til økologisk produksjon aukar løyvinga med 4,2 mill. kroner, mens auka volum gir eit meirforbruk på 5,5 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 130,2 mill. kroner, som er fordelt med 76,9 mill. kroner i husdyrtilskott og 53,3 mill. kroner i arealtilskott.

Post 77 Utviklingstiltak, kan overført

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
77.11	Tilskott til dyreavl m.m.	90 897	98 133	96 145
77.12	Tilskott til frøavl m.m.	16 526	27 020	25 020
77.13	Tilskott til rådgiving	98 000	98 000	98 000
77.15	Tilskott til kvalitetstiltak	50 448	52 156	52 156
77.17	Tilskott til fellesanlegg for frukt	15 000	16 000	17 000
	Sum post 77	270 871	291 309	288 321

Departementet gjer framlegg om ei løyving på post 77 på 288,3 mill. kroner i 2022.

Underpost 77.11 Tilskott til dyreavl m.m.

Tilskott til dyreavl m.m. skal bidra til avlsmessig framgang og populasjonar av friske og sunne husdyr tilpassa miljøet. Ordninga skal òg sikre genetisk variasjon i populasjonane og byggje på berekraftige prinsipp basert på ein tilstrekkeleg stor effektiv avlspopulasjon og inkludering av funksjonelle eigenskapar i avlsmålet.

Løyvinga skal bidra til at kostnadene ved inseminering av ku og svin kan haldast på om lag same nivå i heile landet, og til å jamne ut kostnadene mellom husdyrbrukarar som nyttar veterinærtenester.

Prognosen for forbruket gir ei innsparing på ordninga med 5,8 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på 96,1 mill. kroner på underposten, fordelt med 25,6 mill. kroner til semintenester, 56,2 mill. kroner til veterinærreiser og 14,3 mill. kroner til avlsorganisasjonar.

Underpost 77.12 Tilskott til frøavl m.m.

Formålet med ordninga er å fremje frøforsyning av gras, belgvekstar, rotvekstar og grønsaker med klimatilpassa sortar. Det er tre typar tilskott under ordninga: pristilskott, arealtilskott og lagrings-tilskott. For å sikre tilgang til klimatilpassa såvare blir det òg gitt tilskott til overlaging av såkorn mellom kornsesongar.

Tilskottet til frøavl blir gitt til sertifisert frøavl av godkjende sortar.

For å sikre forsyninga av såkorn i år med små volum eller dårleg kvalitet på norsk såkorn, blir det gitt tilskott til beredskapslagring av såkorn mellom

avlingsåra. Som oppfølging av den nasjonale pollinatorstrategien, blir ordninga utvida til å omfatte pollinatorvenlege frøblandingar. Avsetjinga er auka med 2 mill. kroner til 19,0 mill. kroner.

For beredskapslagringa av såkorn er tilskottet 90 øre per kg innanfor ei ramme på 10 mill. kroner. Det blei ikkje gjort satsendingar i jordbruksoppgjeret, men prognosen tyder på at ikkje heile ordninga blir utnytta. Det gir ei innsparing på 4 mill. kroner. Dette gir ei samla løyving på underposten på 25,0 mill. kroner.

Underpost 77.13 Tilskott til rådgiving

Formålet med ordninga er å bidra til kunnskapsoppbygging hos bøndene ved å leggje eit økonomisk grunnlag for drift i dei regionale rådgivingseiningane hos Norsk Landbruksrådgiving (NLR). Rammevilkåra og utfordringane for landbruket krev både næringspolitiske tilpassingar, produksjonstilpassingar og faglege tilpassingar. Løyvinga over jordbruksavtalen er med på å sikre eit likeverdig rådgivingstilbod over heile landet. Rådgivingseiningane utgjer eit fagleg bindeledd mellom landbruksforskinga og landbruket. NLR er viktig for å utvikle god agronomi og auka kompetanse i næringa. NLR har kjernekompetanse på god agronomi og gir råd innan planteproduksjon, maskin- og byggteknikk, næringsutvikling, føretaksøkonomi, økologisk landbruk, miljøtiltak, klimatiltak og HMS.

Løyvinga på underposten er sett til 98,0 mill. kroner. Det blir lagt til grunn at det skal vere rådgivingsaktivitet og eit likeverdig tilbod over heile landet. Det blir og lagt til grunn at NLR held fram med sitt arbeid for å samordne rådgivingstenesta slik at oppgåvene kan løysast på ein best mogleg effektiv måte.

Det er behov for å sjå på grensegangen mellom NLRs rådgjevingsaktivitet og andre rådgivingstilbod som næringa nyttar seg av. Det vil i tilskottsbrevet for 2022 bli gitt tydelegare forventningar til NLR om bruken av midlar og krav til rapportering. Landbruks- og matdepartementet vil i samarbeid med Landbruksdirektoratet og i dialog med jordbruket gå gjennom støtta som blir gitt til NLR.

Underpost 77.15 Tilskott til kvalitetstiltak

Ordninga skal bidra til å gjere norske jordbruksprodukt meir konkurransedyktige på heime marknaden og på eksportmarknadene.

Formålet med framavlsarbeidet og det offentlege engasjementet i dette er å skaffe den norske potet- og grøntnæringa plantemateriale som er kontrollert for særskilde skadegjerarar, og med definerte eigenskapar som er tilpassa norske forhold. Formålet med å gi tilskott til statskontrollert settepotetavl er å stimulere til auka bruk av settepoteter av høg kvalitet.

I jordbruksoppgjeret blei det ikkje gjort endringar i ordninga og løyvinga er uendra. Det er sett av ei løyving på underposten på 52,2 mill. kroner.

Løyvinga er fordelt som vist i tabell 6.12.

Tabell 6.12 Fordeling av tilskott til kvalitetstiltak i 2022 (i mill. kroner)

Utvikling av plantemateriale, nordisk	2,400
Utvikling av plantemateriale, oppformering	12,875
Utvikling av plantemateriale, Graminor	26,960
Kvalitetstiltak settepotetavl	10,000
Sum underpost 77.15	52,156

Underpost 77.17 Tilskott til fellesanlegg for frukt

Formålet med tilskottet er å fremje samarbeid om lagring, sortering, pakking og omsetnad av frukt som bidreg til å sikre forbrukarane tilgang på norsk kvalitetsfrukt.

I jordbruksoppgjeret blei ordninga styrkt med 1 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 17,0 mill. kroner.

Post 78 Velferdsordningar, kan overførast

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
78.11	Tilskott til avløyning	1 205 080	1 224 267	1 233 067
78.12	Tilskott til avløyning ved sjukdom m.m.	148 871	144 200	133 000
78.14	Tilskott til sjukepengeordninga	43 500	43 900	32 600
78.15	Tilskott til landbruksvikarordninga	68 065	68 228	68 228
78.16	Tilskott til tidlegpensjonsordninga	64 973	72 550	67 950
	Sum post 78	1 530 489	1 553 145	1 534 845

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 534,8 mill. kroner på post 78 i 2022.

Underpost 78.11 Tilskott til avløyning

Formålet med ordninga er å leggje til rette for at husdyrbrukarar skal kunne ta ferie og få ordna fritid og hjelp til avlasting gjennom å bidra til å finansiere leige av arbeidskraft.

Tilskottet blir rekna ut på grunnlag av satsar per dyr. Satsane er differensierte etter dyreslag, men avgrensa til eit maksimalt tilskott per føretak. Dei som søker om tilskottet, skal kunne dokumentere faktiske kostnader til leigd arbeid.

I jordbruksoppgjæret blei både maksimalt tilskott per føretak og satsane per dyr auka med om lag 2,3 pst. Taket for utbetaling per føretak er etter dette 87 800 kroner. Dette gir ei auka løyving på 28,1 mill. kroner, mens prognosane gir ei innsparing på 19,3 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 1 233,1 mill. kroner.

Underpost 78.12 Tilskott til avløyning ved sjukdom m.m.

Formålet med ordninga er å bidra til å finansiere avløyning i føretak med husdyrproduksjon, honningproduksjon eller veksthusproduksjon og til føretak med planteproduksjon i onneperiodar. Brukarar kan få tilskott når dei på grunn av sjukdom, fødsel eller andre særlege grunnar ikkje kan ta del i arbeidet på bruket.

Grunnlaget for tilskottet blir fastsett ut frå satsar per dyr, bifolk, dekar planteproduksjon på friland og kvadratmeter veksthusareal som blir nytta til planteproduksjon. Ut frå dette blir det rekna ut maksimale dagsatsar for tilskottet per føretak. Tilskottet blir gitt for faktiske utgifter til avløyning, opp til maksimal sats per dag per bruk.

I jordbruksoppgjæret blei maksimal dagsats ført vidare med 1 670 kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 133,0 mill. kroner.

Underpost 78.14 Tilskott til sjukepengeordninga

Ordinga er ei kollektiv innbetaling over jordbruksavtalen til NAV for å finansiere differansen i sjukepengar for jordbrukarar frå 80 pst. av sjukepengegrunnlaget, som andre sjølvstendige næringsdrivande får, til 100 pst. ved sjukdom ut over 16 dagar. Tilskottet blir utbetalt av NAV til jord- og skogbrukarar som oppfyller dei generelle vilkåra for utbetaling av sjukepengar. Løyvinga blir fastsett ut frå utbetalingane frå NAV og midlane blir overførte sentralt til Folketrygda.

Det er prognosert ein reduksjon i forbruket over ordninga i 2022 med 11,3 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 32,6 mill. kroner.

Underpost 78.15 Tilskott til landbruksvikarordninga

Formålet med landbruksvikarordninga er å sikre at primærprodusentane over heile landet har tilgang på arbeidshjelp når dei treng det ved akutt sjukdom eller i andre krisesituasjonar. Det er eit mål at ordninga skal nå eit omfang på 240 årsverk. Maksimal støtte per årsverk er 283 900 kroner. Det blei ikkje gjort endringar i jordbruksoppgjæret. Dette gir ei løyving på underposten på 68,2 mill. kroner.

Underpost 78.16 Tilskott til tidleppensjonsordninga

Formålet med ordninga er å bidra til eit enklare generasjonsskifte for dei som har hatt hovuddelen av inntektene sine frå jordbruk/gartneri og skogbruk. Dei som får tidleppensjon, kan òg få avtalefesta pensjon og arbeidsavklaringspengar, uførepensjon og etterlatenpensjon frå NAV. I jordbruksoppgjæret blei det gjort nokre mindre tilpassingar i ordninga som ikkje gir utslag på løyvinga, mens redusert bruk av ordninga gir ei innsparing på 4,6 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 68,0 mill. kroner.

Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
85	Marknadsordninga for korn	1 406	50	50
	Sum kap. 4150	1 406	50	50

Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
51	Tilskott til Utviklings- og investeringsfondet	66 950	42 400	55 500
72	Tilskott til organisasjonsarbeid	7 111	7 300	7 300
75	Kostnadssenkande og direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	83 724	95 800	97 700
79	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	2 912	4 000	4 000
	Sum kap. 1151	160 697	149 500	164 500

Formål med løyvinga

Kapittelet omfattar løyvingar til gjennomføring av reindriftsavtalen.

Reindriftsavtalen er ved sida av reindriftslova det viktigaste verkemiddelet for å følgje opp måla og retningslinene i reindriftspolitikken. I forhandlingane om reindriftsavtalen blir dei sentrale økonomiske verkemidla drøfta, mellom anna ut frå dei behova og utfordringane næringslivet står overfor.

Nærare omtale av mål og strategiar i reindriftspolitikken finst under programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak og i del III.

Tilpassing til økonomiregelverket i staten

På same måte som for tilskottsforvaltninga under kap. 1150 er det behov for tilpassingar til dei normale prosedyrane for ordningar under kap. 1151. Kostnadssenkande og direkte tilskott under post 75 og velferdsordningar under post 79 er baserte på fastsette kriterium. Ordningane utgjer ein del av avtalesystemet med fleire mål og ei rekkje verkemiddel som verkar saman mot dei same måla. Resultatrapporteringa skjer difor samla i Totalrekneskapen for reindrifta frå Økonomisk utval for reindrifta før dei årlege forhandlingane om reindriftsavtalen. Rapporteringa er supplert av vurderingsrapportar og statusnotat frå Landbruksdirektoratet som grunnlag for å vurdere korleis dei enkelte ordningane verkar.

Hovuddelen av tilskottsforvaltninga er delegert til Landbruksdirektoratet. Størsteparten av dei administrative kostnadene til forvaltning av ordningane blir dekte innanfor løyvingane til

Landbruksdirektoratet over kap. 1142. For å kunne ha naudsynt fleksibilitet vil det likevel vere aktuelt å dekkje kostnader til utviklings- og utgreiingsoppgåver og større evalueringar over kap. 1151.

På enkelte område skjer forvaltninga av tilskott gjennom Innovasjon Norge. På desse områda har departementet klargjort ansvar og oppgåver for Innovasjon Norge. Vidare forvaltar styret for Reindriftens utviklingsfond ulike ordningar. Dette styret er partssamansett. Styret skal tildele tilskott, mens Landbruksdirektoratet er sekretariat for styret.

Rapportering 2020

Reindriftslova skal gi grunnlag for ei god indre organisering og forvaltning av reindrifta. I tillegg skal reindriftsnæringslivet etter lova, gjennom internt sjølvstyre, sjølv spele ei aktiv rolle og ha ansvaret for at reindrifta er berekraftig. Eit sentralt verktøy i denne samanhengen er bruksreglane.

For reindriftsutøvarane som sjølvstendig næringsdrivande er det mange forhold, òg utanom reindriftsavtalen, som påverkar inntektene og den naudsynte tilpassinga det enkelte året. Årleg kalvetilgang, samla tap og slaktevektar varierer markant mellom reinbeiteområda i Noreg. Dette er skilnader som har gjort seg gjeldande over tid, og dei kjem mellom anna av variasjon i rovdyrbestanden og ulike føresetnader for drift mellom område. Utviklinga i årleg kalvetilgang, tap og slaktevektar er viktige indikatorar for å vurdere økologisk og økonomisk berekraft i reindriftsnæringslivet. Tilsvarande vil talet på personar i næringslivet verke inn på kor mange som kan ha reindrift som hovudverksemd.

Den viktigaste føresetnaden for å nå måla om økologisk, økonomisk og kulturell berekraft er at reintalet er i samsvar med beitegrunnlaget, at areala reindrifta kan nytte til auka produksjon og lønsemd blir tekne vare på, og at tapet av rein blir redusert. Tal frå Totalrekneskapen for reindriftsnæringa viser ein auke i resultatmåla frå 2018 til 2019. Samla sett blir vederlag for arbeid og eigenkapital auka frå 151,3 mill. kroner til 160,8 mill. kroner. Per årsverk blir vederlaget for arbeid og eigenkapital auka frå 169 443 kroner til 173 045 kroner, og per siidaandel frå 270 684 kroner til 287 070 kroner. Årsaka til at resultatmåla er høgare, er auka kjøttinntekter og statstilskott, men òg ein reduksjon i kostnadene. Tala viser store regionale skilnader mellom reinbeiteområda, men òg store variasjonar innanfor det enkelte område.

Budsjettframlegg 2022

Den 17. februar 2021 blei staten og Norske reindriftsamers landsforbund (NRL) samde om ein reindriftsavtale for 2021/2022. Reindriftsavtalen for 2021/2022 har ei ordinær ramme på 164,5 mill. kroner. Dette er ein auke på 15 mill. kroner samanlikna med Reindriftsavtalen 2020/2021. Reindriftsavtalen 2021/2022 fører vidare både prioriteringa av dei utøvarane som har reindrift som hovudverksemd og hovudlinene i tilskottssystemet. Det gir stabilitet for næringsutøvarane. Siidaandelar som ikkje følgjer opp vedtak om reduksjon av reintalet, har ikkje rett til tilskott over avtalen.

Reindriftsavtalen 2021/2022 er den åttande avtalen der regjeringa Solberg har blitt samde med Norske reindriftsamers landsforbund. Semje i avtaleforhandlingane er viktig for å støtte opp om avtaleinstituttet og den hovudavtalen som er inngått mellom Landbruks- og matdepartementet og Norske reindriftsamers landsforbund.

Reindriftsavtalen 2021/2022 blei handsama av Stortinget 16. juni 2021, jf. Prop. 189 S (2020–2021) *Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2021/2022)* og Innst. 628 S (2020–2021). Departementet gjer framlegg om løyvingar under kap. 1151 for 2022 i samsvar med dette.

Post 51 Tilskott til Utviklings- og investeringsfondet

Formål med løyvinga

Reindriftens utviklingsfond (RUF) skal gjennom bruk av økonomiske verkemiddel bidra til å

utvikle reindriftsnæringa i samsvar med dei reindriftspolitiske måla.

Rapportering 2020

I 2020 blei det utbetalt 80,6 mill. kroner frå Reindriftens utviklingsfond.

Vinteren og våren 2020 opplevde reindrifta ei svært omfattande beitekrise. Omfanget av krisa var langt større enn tidlegare beitekriser, både i varighet og geografisk omfang. Til saman var det 420 siidaandelar og 165 000 rein som var råka av krisa.

I samband med forhandlingane om reindriftsavtalen 2020/2021 blei avtalepartane samde om å setje av 10 mill. kroner av eigenkapitalen til Reindriftens utviklingsfond til kriseberedskapsfondet, for å dekkje tilskott til innkjøp av fôr.

Våren 2020 fatta Stortinget vedtak om ekstraordinære løyvingar på 30 mill. kroner til kriseberedskapsfondet for reindrifta, for å sikre dyrevelferd og framtidig produksjon. Løyvinga blei nytta til å dekkje reingeigarane sine kostnader til innkjøp av fôr, og til uttransport av fôr. Om lag 16 mill. kroner blei nytta til helikoptertransport i Troms og Finnmark fylke. Helikoptertransport var avgjerande for å få frakta ut fôr til beiteområde langt frå veg. Effektiv transport gjorde at konsekvensane for dyrevelferda blei reduserte.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 55,5 mill. kroner til Reindriftens utviklingsfond.

Avtalepartane er samde om at løyvinga blir fordelt med

- 1,5 mill. kroner til konfliktforebyggjande tiltak
- 8,2 mill. kroner til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping
- 3,5 mill. kroner til fagbrevordninga
- 5,0 mill. kroner til ulike tiltak for marknadsføring
- 5,5 mill. kroner til pramming av rein
- 3,0 mill. kroner til lærings- og omsorgsbaserte tenester
- 0,5 mill. kroner til oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein
- 4,5 mill. kroner til kriseberedskapsfond
- 0,25 mill. kroner til reingeigarane si deltaking i beredskapsutval
- 2,5 mill. kroner til frakttilskott
- 0,3 mill. kroner til rapportering av slakta rein
- 2,0 mill. kroner til HMS-teneste i reindrifta
- 0,5 mill. kroner til vidareutvikling av reindrifta sitt arealbrukskart

- 4,1 mill. kroner til tilskott til utgifter ved fôr- og flytting som følge av manglande konsvensjon om reinbeite mellom Noreg og Sverige
- 2,0 mill. kroner til tiltak for å leggje til rette for at norsk reindrift har tilgang til sine beiteområde i Sverige
- 2,0 mill. kroner til eit pilotprosjekt for ei helse-teneste for rein
- 3,0 mill. kroner til eit pilotprosjekt for ei rådgjevingsteneste i arealsaker

I tillegg er det sett av 7,15 mill. kroner som styret for Reindriften utviklingsfond disponerer i samsvar med forskrift om Reindriften utviklingsfond.

Post 72 Tilskott til organisasjonsarbeid

Formål med løyvinga

Dei store utfordringane reindriftnæringa står overfor, krev aktiv deltaking frå næringa sjølv. Organisasjonstilskottet skal medverke til at Norske reindriftsamers landsforbund kan delta aktivt i prosessar som er viktige for reindriften, og for ei utvikling av reindriften i samsvar med dei til kvar tid vedtekne politiske mål og retningslinjer i reindriftpolitikken.

Rapportering 2020

Det blei utbetalt 7,1 mill. kroner til Norske reindriftsamers landsforbund i 2020.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,3 mill. kroner til Norske reindriftsamers landsforbund i 2022.

Post 75 Kostnadssenkande og direkte tilskott, kan overførast

Formål med løyvinga

Dei kostnadssenkande og direkte tilskotta skal bidra til å fremje berekraft, kvalitet og produktivitet i reindriften, heve inntekta og verke utjamnande mellom einingar i næringa.

Kostnadssenkande og direkte tilskott er sett saman av fleire ulike tilskottsordningar, som er samla i forskrift om tilskott til siidaandelar og tamreinlag, og i forskrift om tilskott til reinbeitedistrikt og tamreinlag.

Rapportering 2020

Produksjonspremie

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og vidareforedling i næringa. Grunnlaget for berekning er inntekt frå avgifts- pliktig sal av kjøtt og biprodukt frå rein. For tamreinlaga vil årsrekneskapen danne grunnlaget for utrekninga av produksjonspremien. Produksjonspremien skal utbetalast til eigaren av siidaandelen. I 2020 blei det utbetalt 35,1 mill. kroner i produksjonspremie.

Tilskott til etablering

Tilskott til etablering skal støtte opp om reindriftsutøvarar under 35 år som har fått overdrege eller fått oppretta eigen siidaandel. Det blei utbetalt 3,5 mill. kroner til tilskott til etablering i 2020.

Særskild driftstilskott til ungdom

Tilskottet skal støtte opp om leiarar av siidaandelar som er under 30 år, og som er i ei etableringsfase der dei byggjer opp eiga drift. I 2020 blei det utbetalt 2,2 mill. kroner i særskild driftstilskott til ungdom.

Kalveslaktetilskott

Formålet med kalveslaktetilskottet er å stimulere til at ein større del av kjøttproduksjonen er basert på kalv, noko som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv dempar presset på vinterbeita og reduserer tapa i løpet av vinteren. Eit større uttak av kalv medverkar òg til auka produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr. I 2020 blei det utbetalt 25,3 mill. kroner i kalveslaktetilskott.

Ektefellelillegg

Formålet med ektefellelillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindriften. Det kan givast eit tillegg til siidaandelar der begge ektefellane eller sambuarane er aktive i reindriften i ein siidaandel, og der begge står som leiar av siidaandelen. I 2020 blei det utbetalt 0,7 mill. kroner i ektefellelillegg.

Særskild driftstilskott til kvinner med eiga driftseining

Formålet med særskild driftstilskott til kvinner med eiga driftseining er å støtte opp om kvinner

med eigen siidaandel som har reindrift som hovudnæring. Det er eit krav at 50 pst. av inntekta til siidaandelsleiaren stammer frå avgiftspliktig sal av kjøtt frå rein i eget merke. Det blir gitt eit tilskott opp til 25 000 kroner. Det blei utbetalt 0,5 mill. kroner i 2020.

Tilskott til reinbeitedistrikt og tamreinlag

Formålet med distriktstilskottet er å bidra til at reinbeitedistrikta skal kunne ta større ansvar for ei berekraftig utvikling av næringa. Det inneber å få talet på rein i balanse med beitegrunnlaget, sikre areala til reindrifta, få betre lønsemd, leggje til rette for kriseberedskap, arbeide med helse, miljø og tryggleik og dessutan gi høve til ferie og avløyning ved sjukdom og svangerskap utover ordningane i folketrygda. I 2020 blei det utbetalt 16,4 mill. kroner i distriktstilskott.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving til kostnadssenkande og direkte tilskott på 97,7 mill. kroner for 2022. Avtalepartane er samde om at løyvinga blir fordelt med

- 24,7 mill. kroner til tilskott til reinbeitedistrikt og tamreinlag
- 41,8 mill. kroner til produksjonspremie
- 23,3 mill. kroner til kalveslaktetilskott
- 2,2 mill. kroner til særskild driftstilskott til ungdom
- 3,5 mill. kroner til etableringstilskott
- 1,2 mill. kroner til ektefelle- og sambuartilskott

- 1,0 mill. kroner til særskild driftstilskott til kvinner med eigen siidaandel

Post 79 Velferdsordningar, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å sikre gode velferdsordningar for reindriftnæringa. Posten omfattar innbetaling av medlemsavgift til folketrygda og sjukepengeordninga. Posten omfattar òg tidlegpensjon og ei ordning for tilskott til leigd hjelp ved svangerskap, fødsel og adopsjon.

Sjølvstendig næringsdrivande får sjukepengar som svarar til 80 pst. av inntektsgrunnlaget. Den kollektive innbetalinga over reindriftsavtalen gjer det mogleg for reindriftsutøvarar å få sjukepengar som svarar til 100 pst. av inntektsgrunnlaget ved sjukdom utover 16 dagar. Fødselspengar blir òg dekte med 100 pst. av inntektsgrunnlaget.

Løyvinga er rekna ut med utgangspunkt i samla næringsinntekt for dei utøvarane i reindrifta som går inn under ordninga. Midlane blir overførte sentralt til folketrygda.

Rapportering 2020

Det blei utbetalt 2,9 mill. kroner til velferdsordningar i 2020.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,0 mill. kroner i 2022.

Kap. 1161 Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver	14 123	14 038	13 968
75	Tilskott til oppsyn i statsallmenningar	10 090	10 030	9 980
	Sum kap. 1161	24 213	24 068	23 948

Post 70 Tilskott til Statskog SFs myndighetsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver

Formål med løyvinga

Posten omfattar tilskott til dei kostnadene Statskog SF har med delegerte styresmakt-oppgåver og sektorpolitiske oppgåver, slik dei går fram av ein avtale mellom Statskog SF og Landbruks- og matdepartementet.

Statskog SF skal sørge for at dei rettane bruksrettshavarar og andre har på eigedommane, blir sikra i samsvar med lover, forskrifter og politiske retningslinjer. Førretaket skal arbeide for ei areal- og ressursdisponering som er tenleg for samfunnet, for distrikta der eigedommane ligg og for staten som eigar. Innanfor skogbruket følgjer oppgåvene av lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene (statsallmenningslova), og oppgåvene er særleg knytte til utvising av virke i statsallmenningar til bruksrettshavarar. I tillegg skal tilskottet dekkje driftskostnader der det blir selt virke til inntekt for allmenningfonda.

Vidare utfører Statskog SF oppgåver der førretaket handlar som offentleg styresmakt, hand-samar saker og gjer vedtak i samsvar med fjellova og statsallmenningslova. Kostnadene Statskog SF har med forvaltninga av tilskottet til oppsyn, jf. post 75 Tilskott til oppsyn i statsallmenningar, blir òg dekte over denne posten.

I tillegg til dei lovpålagde oppgåvene har Statskog SF ei rekkje oppgåver som har grunnlag i pålegg og retningslinjer frå departementet. Statskog SF skal vere til stades på eigedommane og ha oppsyn og kontakt med brukarane av areala. Statskog SF har eit eige feltapparat, Fjelltenesta, for naturoppsyn og forvaltning av statleg grunn i Nordland og Troms. Tenesta skal gjennom informasjon og rettleiing, overvaking, skjøtsel og tilrettelegging bidra til å sikre naturverdiar og bevare biologisk mangfald. Fjelltenesta sel òg tenester til fleire oppdragsgivarar, mellom andre Statens naturoppsyn (SNO). Fjelltenesta har stor kunnskap om lokale forhold og tek òg del i redningsaksjonar etter oppmoding frå politiet. Statskog SF har inngått ein samarbeidsavtale med SNO om at Fjelltenesta skal utføre offentlegrettsleg naturoppsyn for SNO.

Statskog SF skal leggje til rette for at folk flest skal kunne drive eit aktivt friluftsliv på areala til førretaket. Som ledd i dette arbeidet held førretaket opne husvære i fjellet, merkar stiar og løyper og byggjer og driv vedlikehald av bruer, klopper, rasteplassar og fiskebryggjer. Tiltaka har ofte inn-

slag av kulturminnevern. Statskog SF har eit nært samarbeid med miljøvern-, landbruks- og helsestyresmaktene og dei frivillige organisasjonane i dette arbeidet.

Rapportering 2020

På post 70 er det i 2020 rekneskapsført 14,1 mill. kroner, i samsvar med løyvinga det året. Bruken av midlane er fordelt mellom oppgåver på statsallmenningsgrunn, oppsyn og brukarkontakt utanom statsallmenningar og ulike tiltak som gjeld all statsgrunn.

Oppgåver på statsallmenningsgrunn

Rekneskapen for oppgåvene på statsallmenningsgrunn viser at det blei brukt om lag 2,3 mill. kroner på skogbruksverksemd i statsallmenningane. Det blei utvist 3 252 kubikkmeter tømmer og ved til bruksrettshavarane eller selt til inntekt for allmenningfonda i statsallmenningar med virkesrett. Vidare blei det avverka 3 335 kubikkmeter i statsallmenningar med virkesrett utan fond, slik at den samla avverkinga i statsallmenningane med virkesrett i 2020 var på 6 587 kubikkmeter. Det blei utført skogkultur i statsallmenningane for om lag 131 000 kroner i 2020. Årsaka til lågare investeringar i skogkultur i 2019 og 2020 enn i åra før, er nedgang i hogsten. Det blei planta på om lag 200 dekar og utført ungskogpleie på om lag 90 dekar.

Oppsyn og brukarkontakt utanom statsallmenning

Statskog SF Fjelltenesta har, med midlar frå denne budsjettposten, oppgåver knytte til oppsyn, nærvær og brukarkontakt utanom statsallmenning. Oppsynet rettar seg mot førebyggjande verksemd, ordnært oppsyn, vedlikehald og skjøtsel av areala, og skal mellom anna avdekkje og førebyggje ulovleg aktivitet, bidra til sikker ferdsel i fjellet og informere om lovleg og fornuftig åtferd.

Rekneskapen viser at det blei brukt 5,3 mill. kroner til oppsyn utanom statsallmenning i 2020. Det blei levert 4766 timer til oppsyn og brukarkontakt i Nordland og Troms. Dette er ein auke på 250 timer frå 2019, då Fjelltenesta hadde ein mellombels reduksjon i kapasitet. Koronapandemien førte i 2020 til at ferdselen i fjell og utmark i periodar blei noko redusert. Samla sett treffe Fjelltenesta i 2020 færre brukarar av utmarka under feltarbeidet enn i 2019, mens det var ein auke i talet på personar som blei kontrollerte i samband med mellom anna motorferdsel i utmarka.

I 2020 var det tre tilfelle der Fjelltenesta på oppmoding frå politiet deltok i større eller mindre aksjonar der folk var sakna i fjellet.

Ulike friluftslivstiltak på all statsgrunn

Statskog SF skal leggje til rette for bruk av naturen. Det blei brukt om lag 5,3 mill. kroner på arbeidet med tilrettelegging for friluftsliv i 2020. Oppgåvene er nedfelte i ein eigen handlingsplan for friluftsliv for perioden 2016–2020. Arbeidet med ein ny plan for perioden 2021–2025 er starta opp. Midlane er brukte til tilsyn og vedlikehald av anlegg, informasjonsarbeid og samordna visning av informasjon om opne husvære på nettsidene godtur.no, statskog.no og UT.no. Statskog SF har òg i 2020 lagt stor vekt på brannsikring av dei opne husværa. Vidare er fleire bruer skifta ut. Ei ny utgåve av Statskog SFs populære handbok om opne husvære blei gitt ut våren 2020. Mot slutten av året undertekna Statskog SF ein samarbeidsavtale med Den Norske Turistforening (DNT) og Friluftsrådenes Landsforbund om å utvikle nettstaden UT.no som ein felles, nasjonal turplanleggjar.

Statskog SF Fjelltenesta har stadig ei viktig rolle innanfor tilrettelegging for friluftslivet i Nord-Noreg. Fjelltenesta utfører oppdrag for fleire instansar. Fleire turistforeiningar og turlag har drege nytte av Statskog SFs assistanse, når det ligg til rette for å kombinere driftsoppgåver med mellom anna å sjå innom hytter og bruer langs løypenettet.

Andre oppgåver

Etter at Riksantikvaren i 2017 vedtok å frede 20 lokalitetar med kulturhistoriske eigedommar i Statskog SFs eige, er det gjennomført synfaring og registrering av bygningar i regionane Troms, Helgeland, Midt-Noreg og Sør-Noreg. Arbeidet gir grunnlag for forvaltningsplanar der vedlikehaldsarbeid og særskilde rehabiliteringstiltak inngår. Ein eigen mal for praktisk orienterte forvaltningsplanar for freda anlegg er teken i bruk. Forvaltningsplanar for 10 av anlegga i landsverneplanen er no ferdige i ein første versjon. Malen blir òg brukt på dei andre anlegga i Statskog SFs landsverneplan, der Statskog SF sjølv skal ta vare på verneverdiane på liknande vis som dei som er formelt freda.

Det aller meste av Statskog SFs areal i Trøndelag og Nord-Noreg ligg innanfor det samiske reinbeiteområdet. Statskog SF legg vekt på god dialog og samarbeid med næringa. Statskog SF har i 2020 arbeidd vidare med kartlegging av reindrifta

sine anlegg på statsgrunn. Status i kartleggingsarbeidet er at det er om lag 600 hytter og anlegg som høyrer til reindrifta på eigedommane. Arbeidet skal føre til avklaring av eigarforhold og heimel til anlegga.

Statskog SF deltek i Noreg digitalt for å sikre tilgang til kartdata som trengst for å kunne utføre oppgåvene sine.

Grunneigarfondet

Statskog SF har ansvaret for forvaltninga av eit fond for grunneigarinntektene frå statsallmenningane. Hovuddelen av inntektene er frå feste-kontraktar i statsallmenningane. Halvparten av inntektene frå hytter og hotell går til det aktuelle fjellstyret. I tillegg kjem inntekter frå fallrettar, eigedomsutvikling og andre grunndisponeringstiltak. Bruken av Grunneigarfondet er regulert i § 12 i fjellova. Inntektene skal nyttast til å dekkje utgifter til administrasjon av statsallmenningane og til støtte til ein fellesorganisasjon for fjellstyra (Noregs fjellstyresamband). Fondet skal òg nyttast til tiltak i statsallmenningane med sikte på verdiskaping og lønsame arbeidsplassar. Bruk av fondet til slike tiltak skal gjerast i samråd med Noregs fjellstyresamband.

Inntektene i Grunneigarfondet var i 2020 på 29,3 mill. kroner, mot nær 27,0 mill. kroner i 2019. Årsaka til auken er inntekter frå feste- og fallrettar og sal av grus og malm.

Kostnadene i 2020 var på 27,3 mill. kroner. Tilskottet til Noregs fjellstyresamband var på 4,0 mill. kroner i 2020, og det blei gitt nær 4,9 mill. kroner i tilskott til tiltak i statsallmenningane. Resultatet for 2020 blei etter dette eit underskott på om lag 6,5 mill. kroner. Behaldninga i Grunneigarfondet var 31. desember 2020 på nær 25,0 mill. kroner. Det tilsvarende talet i 2019 var 30,9 mill. kroner.

Økonomien i Grunneigarfondet er viktig for omfanget av og kvaliteten på Statskog SFs oppgåver i statsallmenningane og for moglegheita til å bruke midlar til tiltak i statsallmenningane. Fondet er på eit nivå som gjer det mogleg å nytte meir av midlane til tiltak enn tidlegare.

Allmenningsfond

Allmenningsfond i statsallmenningar med virkesrett blir forvalta av Statskog SF og det enkelte allmenningsstyret i fellesskap. Allmenningsfond er delt i tre delar: éin del som skal dekkje investeringar i skogen i allmenningen og dekkje virkesretten der han blir utøvd ved fellesdrift, éin del

som er skogfond etter skogbrukslova, og éin del som er erstatningar for vern. Allmenningfonda var 31. desember 2020 på 145,3 mill. kroner. Av det utgjer erstatning for vern av skog 132,7 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,0 mill. kroner til myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn.

Oppgåver knytte til skogbruk i statsallmenningar omfattar planlegging og gjennomføring av arbeidet med utvising av virke til dei som har bruksrett, utarbeiding av skogbruksplanar, miljøregistreringar i skog, landskapsplanar og anna. Også i 2022 skal Statskog SF prioritere takseringar og miljøregistreringar av skogen i statsallmenningane.

Statskog SF Fjelltenesta skal halde fram med å føre tilsyn på statsgrunn i Nordland og Troms gjennom oppsyn, nærvær og brukarkontakt. Prioriterte oppgåver er førebyggjande arbeid gjennom informasjon og rettleiing om regelverket, og trygg og sikker ferdsel i fjellet. Fjelltenesta skal yte bistand og delta på redningsaksjonar på førespurnad frå politiet.

Statskog SF skal i 2022 halde fram med å leggje til rette for bruk av og tilgang til areala for allmenta. Innsatsen skal i hovudsak rettast mot kvalitets sikring og vedlikehald av eksisterande anlegg og tilbod som fremjar tryggleik for og vern av kulturminne, og informasjon om tilboda. Det er behov for vedlikehald av opne husvære for allmenta. Mange av desse husværa blei tidlegare nytta i næringsverksemd og er viktige kulturberarar som bør haldast i stand så langt det er mogleg. Statskog SF skal halde fram samarbeidet med andre aktørar for å rette merksemd mot friluftsliv og dei store moglegheitene allmenta har til å drive friluftsliv i statsallmenningane og på annan statsgrunn.

Arbeidet med kartlegging og statusgjennomgang av reindriftsanlegg på statsgrunn vil halde fram.

Statskog SF skal i 2022 halde fram arbeidet med forvaltningsplanar og tiltak i tråd med desse for verna bygningar i føretaket sitt eige.

Post 75 Tilskott til oppsyn i statsallmenningar

Formål med løyvinga

Posten dekkjer tilskott til refusjon av kostnader ved oppsynet fjellstyra fører i statsallmenningane.

Etter § 36 i statsallmenningslova kan fjellstyra tilsetje oppsynsmenn til å føre tilsyn med statsallmenningen. Oppsynsmenn mottek løn av fjellkassa. Når tilsetjinga av oppsynsmenn skjer i samsvar med oppsynsordninga som departementet har godkjent, og innanfor årlege budsjett, har fjellstyra krav på å få refundert halvparten av lønsutgiftene over denne posten. Ordninga skal leggje til rette for å sikre samfunnsinteresser, oppsyn og tilrettelegging der staten som grunneigar har eit særleg ansvar. Fjellstyret gir ein instruks for oppsynstenesta som blir godkjend av Statskog SF. Forvaltninga av tilskottsordninga er delegert til Statskog SF.

Statsallmenningane i Sør- og Midt-Noreg utgjer over 26 mill. dekar, tilsvarande 11 pst. av alt utmarksareal i Noreg. Dette er viktige område for rekreasjon og lokal næringsutvikling. Fjelloppsynet har som formål å bidra til berekraftig bruk av statsallmenningane. Fjelloppsynet skal følgje opp føresegner gitt i eller i medhald av fjellova, og vere sakshandsamar for fjellstyra. Dette omfattar tilsyn med utøvinga av bruksrettane og jakt og fiske. Fjelloppsynet skal føre tilsyn med statsallmenningane på vegner av staten som grunneigar etter nærare prioriteringar gitt av Statskog SF. Fjelloppsynet skal òg føre kontroll med at lovene som er nemnde i naturoppsynslova § 2, blir følgde. Fjelloppsynet skal i slike tilfelle følgje instruks frå SNO. Fjelloppsynet sel tenester til SNO, og kostnader med desse tenestene blir dekte av SNO, ikkje frå løyvinga på denne posten. Oppsynsmenn kan bli gitt politifullmakt etter politilova § 20.

Rapportering 2020

I 2020 blei det løyvd 10,1 mill. kroner i tilskott til fjellstyra for oppsynsordningar i statsallmenningane. Statskog SF har fordelt midlane på grunnlag av budsjett, rekneskap og rapportering frå fjellstyra, etter ein nøkkel som mellom anna kjem samarbeidsordningar og små fjellstyre til gode. 62 av 93 fjellstyre har fått tilskott i 2020. Fjelloppsynet hadde 65 årsverk i 2020. Av dei er 48 årsverk brukte på oppgåver som gir rett til tilskott.

Om lag 43 pst. av tilskottet er brukt på arbeid i felt knytt til oppsyn og skjøtsel, mens dei resterande midlane er brukte til sakshandsaming og anna innarbeid som gir rett til tilskott. Delen brukt til oppsyn er gått noko opp frå 2019. For 2020 er talet på kontrollar på om lag same nivå som i 2019, mellom 6 000 og 7 000. Det er rapportert om 85 ulovlege forhold. Dette er på om lag same nivå som i 2019 og framleis på eit lågare nivå enn det var tidleg på 2000-talet.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 10,0 mill. kroner. Løyvinga på posten gir grunnlag for eit synleg oppsyn i statsallmenningane og rom for vidare tilrettelegging for friluftslivet. Oppsyn i

statsallmenningar skjer gjennom både fjelloppsynet og det offentlegrettslege oppsynet SNO fører. Den lokale forankringa og kunnskapen fjelloppsynet har, er eit viktig bidrag i det samla oppsynet. Det er naudsynt med eit godt samarbeid mellom fjelloppsynet og SNO.

Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Forskingsavgift på landbruksprodukt	180 345	169 830	175 000
72	Jeger- og fellingsavgifter	74 500	82 780	85 000
	Sum kap. 5576	254 845	252 610	260 000

Post 70 Forskingsavgift på landbruksprodukt

Formål med løyvinga

Midlane skal nyttast slik at dei bidreg til å nå dei landbrukspolitiske måla som knyter seg til produksjon av nærings- og nytingsmiddel. Løyvinga skal tildelast næringsrelevante forskingsprosjekt etter open utlysing og konkurranse. Formålet er å sikre økonomisk grunnlag for forskning på landbruksprodukt som blir nytta til å framstille nærings- og nytingsmiddel og fôrkorn til husdyr. Det er uvisse knytt til dei endelege inntektene frå forskingsavgifta på landbruksprodukt, og departementet gjer difor framlegg om ei meirinntektsfullmakt mellom kap. 5576, post 70 og kap. 1137, post 54, jf. framlegg til vedtak II.

Post 72 Jeger- og fellingsavgifter

Formål med løyvinga

Jeger- og fellingsavgiftene som blir betalte inn til Viltfondet, blir inntektsførte i statsbudsjettet på denne posten.

Posten dekkjer utgifter under kap. 1140. I tillegg dekkjer posten nokre av utgiftene til forvaltning av ordninga under kap. 1420, post 01.

Budsjettframlegg 2022

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 85,0 mill. kroner i 2022. Forslaget er basert på venta inntekter frå avgiftene til Viltfondet i 2021

og 2022, og eit mindre kapitaluttak, jf. omtale av fondet nedanfor.

Mål

§ 40 i viltlova fastset at

«den som vil drive jakt og fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastset», og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort».

Gjennom handsaminga av statsbudsjettet for 1989 fastsette Stortinget retningslinene for bruken av midlane i Viltfondet. Av retningslinene går det mellom anna fram:

«Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegersørvis.»

Det er ein føresetnad for den årlege fordelinga av midlar mellom formåla som er nemnde ovanfor, at om lag halvparten av midlane frå jegeravgifta skal gå til vilttiltak i distrikta, og at fellingsavgiftene som er knytte til villrein, skal nyttast i villreinforvaltninga.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Viltfondet kjem i hovudsak frå jegeravgifter og fellingsavgifter. Ordninga med Viltfondet synleggjer på denne måten at tilretteleggingstiltak for jakt og delar av viltforvaltninga for ein stor del er baserte på brukarfinansiering. I tillegg kjem meir tilfeldige inntekter frå enkelte typar fallvilt, det vil seie vilt som døyr av andre årsaker enn ordinær jakt.

Kommunane krev inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort og fører desse inntektene i kommunale viltfond. Det er fastsett ei statleg rammeforskrift for dei kommunale vilt-

fonda der inntektene til kommunane frå fellingsavgifter inngår. For fellingsavgiftene som blir kravde inn for villrein, er det etablert ei tilsvarende ordning der midlar frå innbetalte avgifter frå året før blir tilbakeførte til det enkelte villreinområdet.

Jeger- og fellingsavgiftene blei sist endra i 2021, og departementet gjer difor ikkje framlegg om å justere avgiftene i 2022. Satsane for dei ulike avgiftene går fram av tabell 6.13.

Oversikta i tabell 6.13 viser òg inntektene for kommunane i 2022, slik at den samla bruken av verkemiddel kan sjåast under eitt. For kommunane er dei oppgitte avgiftene maksimalsatsar.

Tabell 6.13 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter, 2022 (i kroner)

Type avgift	Storleiken på avgifta i 2022	Estimert tal på innbetalingar	Venta innbetalt totalbeløp	Inntektsført
Jegeravgift generelt	360	188 000	67 680 000	Viltfondet
Jegeravgiftstillegg hjortevilt	100	117 000	11 700 000	Viltfondet
Ekstraavgift ved manglande levering av jaktstatistikk ¹	220	12 500	2 750 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen rein	320	3 200	1 024 000	Viltfondet
Fellingsavgift reinkalv	190	1 200	228 000	Viltfondet
Sum statlege avgifter			83 382 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen elg	580	20 000	11 600 000	Kommunane
Fellingsavgift elgkalv	340	10 000	3 400 000	Kommunane
Fellingsavgift vaksen hjort	450	33 000	14 850 000	Kommunane
Fellingsavgift hjortekalv	270	13 500	3 645 000	Kommunane
Sum kommunale avgifter			33 495 000	Kommunane

¹ Innkrevjing skjer etterskottsvis i 2022 for dei som ikkje leverte jaktstatistikk for jaktåret 2020/2021.

For 2022 er det budsjettert med eit kapitaluttak for å redusere kapitalen til eit formålstenleg nivå. Kapitaluttaket og inntektene frå avgiftene gjer at

det blir budsjettert med ein kapitalstraum i Viltfondet som vist i tabell 6.14.

Tabell 6.14 Berekning av kapital i Viltfondet, 2022 (i 1 000 kroner)

Saldo 31.12.20	12 225
+ Budsjettert innbetalt i 2021 ¹	83 582
- Budsjettert overføring til statsbudsjettet i 2021 (utbetalinger frå fondet)	90 742
= Budsjettert saldo 31.12.21	5 065
+ Budsjettert innbetalt i 2022 ²	83 582
- Budsjettert overføring til statsbudsjettet i 2022 (utbetalinger frå fondet)	85 000
= Budsjettert saldo 31.12.22	3 647

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,2 mill. kroner.

² Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,2 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Miljødirektoratet forvaltar Viltfondet på vegne av Landbruks- og matdepartementet, og er ansvarleg for administrasjon og føring av rekneskapen for fondet. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til dei stipulerte inntektene for fondet det same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og kapitaliserast i

fondet og gi grunnlag for eventuelle større refusjonar kommande år.

Inntektene over kap. 5576, post 72 finansierer utgifter til vilttiltak, viltforvaltning og drift av Jegerregisteret over kap. 1140, post 01, 21 og 71 og kap. 1420, post 01. Frå 2022 vil ikkje lengre inntektene bidra til grunnfinansieringa av miljøinstitutta over kap. 1410, post 50. Planlagd bruk av inntektene går fram av tabell 6.15.

Tabell 6.15 Samla ressursbruk finansiert av inntekter til Viltfondet i 2022 (i 1 000 kroner)

Formål	
+ Drift av villreinnemndene, drift av jegerregisteret, offentlig jaktstatistikk og andre driftsutgifter knytte til viltforvaltning (kap. 1140, post 01)	14 829
+ Meirverdiavgift som er ført under Finansdepartementet	1 591
+ Prosjekt, FoU, overvåkingsprogram, sentrale fallviltutgifter m.m. (kap. 1140, post 21)	27 183
+ Meirverdiavgift som er ført under Finansdepartementet	2 852
+ Hjortevilttiltak, særskilde villreintiltak, lokale vilttiltak, viltovervaking (kap. 1140, post 71)	35 278
= Sum under kap. 1140	81 733
+ Tilskottsforvaltning i Miljødirektoratet (kap. 1420, post 01)	3 267
= Totalsum	85 000

Spesielt om hjortevilt og fallvilt

Det er kommunane som har primæransvaret for forvaltninga av hjortevilt og for alt fallvilt. Det er òg nasjonale oppgåver innanfor desse felte som må løysast. FoU-tiltak og overvaking av hjortevilt blir dekte av Viltfondet gjennom eit tillegg til jegeravgifta for hjorteviltjegerar. På denne måten medverkar hjorteviltjegerane til finansieringa av naudsynte nasjonale oppgåver.

Det er behov for at Miljødirektoratet gjennomfører sentrale analysar av individ som blir funne som fallvilt eller avliva av ulike årsaker, spesielt for rovviltartane. Utgiftene til sentrale oppgåver i samband med hjortevilt og fallvilt er difor budsjetterte under kap. 1140, post 21 Spesielle driftsutgifter. For dei artane der fallviltet har ein salsverdi etter at naudsynte analysar av dyra er gjennomførte, omset Miljødirektoratet skinn og skrottar til inntekt for Viltfondet.

Programkategori 15.40 Forretningsdrift

Inntekter under programkategori 15.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
5652	Statskog SF – renter og utbytte	64 000	9 000	16 750	86,1
	Sum kategori 15.40	64 000	9 000	16 750	86,1

Landbruks- og matdepartementet forvaltar staten sine eigarinteresser i statsforetaket Statskog SF, og i aksjeselskapa Graminor AS og Kimen Såvarelaboratoriet AS. Statens eigarskap i desse tre er grunnleggjande i sektorpolitiske mål, og selskapa er plassert i kategori 3, jf Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper– Bærekraftig verdiskaping*. I tillegg er forvaltninga av eigarinteressene i Instrumenttjenesten AS delegert til Norsk institutt for bioøkonomi. Landbruks- og matdepartementet avvikla i 2020 selskapet Staur Gård AS.

Det er berre for Statskog SF det blir budsjettert med utbytte for 2022, jf. omtale under kap. 5652.

Graminor AS

Graminor AS driv planteforedling, sortsrepresentasjon og oppformering for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpassa, variert og sjukdomsfritt plantemateriale. Selskapet tek imot lisens- og foredlaravgift ved omsetnad av sjukdomsfritt plantemateriale i marknaden, forskingsmidlar frå jordbruksavtalen og tilskott, jf. omtale under kap. 1150, post 77.

Staten eig 34 pst. av aksjane i selskapet. Av dette forvaltar departementet 28,2 pst., mens Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU) forvaltar høvesvis 5 pst. og 0,8 pst. Dette skal sikre eigar- og samfunnsinteressene i planteforedling og oppformering av plantemateriale i Noreg.

Graminor AS hadde i 2020 ein omsetnad på 72,4 mill. kroner og eit resultat etter skatt på 1,6 mill. kroner. Det blei ikkje utbetalt utbytte for 2020.

Graminor AS har utarbeidd ein ny strategi for verksemda som blei vedteke i 2020 og er lagd til grunn for drifta av selskapet i 2021. I strategien er verksemda presentert som ei forretningsmessig verksemd basert på planteforedling, representasjon og prebasisproduksjon og planteforedling på vegner av staten. I strategien til verksemda er det lagd til grunn ein langsiktig utbyttepolitikk basert på stabilitet og på at ein stor del av det årlege overskottet skal haldast tilbake til finansiering av planteforedlingsaktivitet. Det blir difor ikkje budsjettert med utbetalt utbytte i 2022.

Grunngjevinga for staten sitt eigarskap er å ha ein aktør som driv planteforedling tilpassa norsk og nordisk klima. Staten sitt mål som eigar er mest mogleg kostnadseffektiv utvikling, produksjon og sal av plantemateriale til jord- og hagebruksnæringa, tilpassa norske og nordiske vekstforhold.

Kimmen Såvarelaboratoriet AS

Kimmen Såvarelaboratoriet AS (Kimmen) er Noregs kompetansesenter på frøkvalitet og frøanalysar og nasjonalt referanselaboratorium for såvareanalysar. Selskapet har bygd opp kompetansen sin gjennom over 130 år og blei i 2004 omdanna til aksjeselskap. Staten eig 51 pst. av aksjane, Felleskjøpet Agri SA eig 34 pst., og Strand Unikorn AS eig 15 pst. Grunngjevinga for staten sitt eigarskap er å ha ein norsk aktør innanfor frøkvalitet og frøanalysar. Staten sitt mål som eigar er mest mogleg ressurs-effektiv såvareanalyse av frø og såkorn i Noreg.

Kimmen hadde i 2020 ein omsetnad på 12,7 mill. kroner og eit resultat på 0,1 mill. kroner. Det blei ikkje utbetalt utbytte i 2020, og det blir ikkje budsjettert med ordinært utbytte for 2022.

Styret for Kimen har i 2020 utarbeidd ein ny strategi for selskapet med ein plan for berekraftig verdiskaping. Hovudstrategien er å vere eit nasjonalt kompetansesenter innan såvarekvalitet og såvareanalyser. Kimen skal levere kostnads-effektive produkt og tenester til såvarebransjen, forvaltninga og andre aktørar i marknaden. Ein solid eigenkapital og vedlikehald av kompetanse vil difor framleis vere naudsynt dei kommande åra.

Staur gård AS (avvikla 31.12.2020)

Selskapet Staur gård AS blei avvikla per 31. desember 2020 i tråd med fullmakt frå Stortinget, jf. Innst. 391 S (2018–2019). Staur gård AS har hatt ansvar for å drive eigedommen Staur gard i Stange, som var eigd av staten ved Landbruks- og matdepartementet. Eigedommen Staur gard blei overteke av ny eigar i september 2020.

Selskapet har i 2020 drifla og klargjort eigedommen i påvente av overlevering til ny eigar. Siste generalforsamling i selskapet blei halden 16. desember 2020, der avviklingsrekneskapa og sluttoppgjeret blei godkjende. Det blei òg fatta vedtak om sletting av selskapet i Føretaksregisteret.

Selskapet hadde i 2020 ein omsetnad på 2,9 mill. kroner og eit underskott på 5,4 mill. kroner. Underskottet kom hovudsakleg frå svært redusert drift i 2020 og reduserte inntekter på grunn av at selskapet i 2020 ikkje hadde gjeste-

gardsdrift. I 2019 hadde selskapet til samanlikning ein omsetnad på 9,9 mill. kroner inkludert gjestegardsdrifta. Ved avvikling hadde selskapet ein eigenkapital på 0,3 mill. kroner som blei overført til Landbruks- og matdepartementet som aksjeeigar.

Instrumenttjenesten AS

Instrumenttjenesten AS blei etablert i 1991 for å levere datatenester til seks forskingsinstitusjonar, som òg var eigarar. Statens formål med eigarskapa er å leggje til rette for effektiv forskning og utvikling i sektoren. Staten eig heile selskapet. Verksemdar under Landbruks- og matdepartementet forvaltar 60 pst. av aksjane, mens NMBU forvaltar 40 pst. Ved handsaminga av Prop. 1 S (2018–2019) gav Stortinget samtykkje til at Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Veterinærinstituttet (VI) sitt eigarskap i Instrumenttjenesten AS kunne avviklast, og at verksemdene kan nytte inntektene frå salet. Oppfølging av vedtaket held no på. Instrumenttjenesten AS hadde driftsinntekter i 2020 på 14,2 mill. kroner og eit driftsresultat etter skatt på 2,9 mill. kroner. Resultatet er vesentleg betre enn i 2019.

Med utgangspunkt i Innst. 8 S (2018–2019) har Stortinget vedteke at departementet kan avvikle NIBIO og Veterinærinstituttet sitt eigarskap i Instrumenttjenesten AS. Ein tek sikte på at avviklinga er ferdigstilt tidleg i 2022.

Kap. 5652 Statskog SF – renter og utbytte

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
85	Utbytte	64 000	9 000	16 750
	Sum kap. 5652	64 000	9 000	16 750

Mål og strategiar

Statskog SF forvaltar om lag ein femdel av landarealet i Noreg. Statskog SF er den største skogeigaren i landet med om lag 7 pst. av det samla skogarealet. Resten er fjell- og utmarksareal, for det meste i Troms og Nordland. I Sør-Noreg er ein stor del av arealet (om lag 27 000 kvadratkilometer) statsallmenning, der eigedommar med allmenningsrett har rett til å få vist ut tømmer og ved, beite og seter.

Statskog SF er ein desentralisert organisasjon. Hovudkontoret ligg i Namsos, men føretaket har 18 kontor rundt om i landet. Lokal kunnskap er

viktig i forvaltninga av ressursane, og føretaket legg vekt på å vere til stades på areala. Statskog SF etablerer no kontor på Røros, og har utvida sitt feltapparat, Fjelltenesta, til også å dekkje område i Sør- og Midt-Noreg. Statskog SF er med sin kompetanse og si erfaring innanfor skog- og utmarksområdet ein sentral aktør i ei berekraftig forvaltning av dei norske skog- og utmarksressursane. Føretaket er òg viktig for å løyse oppgåver knytte til skog- og utmarksspørsmål. Statskog SF skal ut frå vedtektene forvalte, drive og utvikle statlege skog- og fjelleigedommar med tilhøyrande ressursar, det som står i samband med dette, og anna

naturleg tilgrensande verksemd. Innanfor ramma av målsetjinga kan Statskog SF òg drive andre eigedommar og yte andre former for tenester. Statskog SF skal leggje vekt på å oppnå eit tilfredsstillande økonomisk resultat, drive aktivt naturvern og ta omsyn til friluftsiresser. Ressursane skal utnyttast balansert.

Skogbruk er det viktigaste forretningsområdet til Statskog SF og utgjorde 41 pst. av bruttoinntektene i 2020. Statskog har som mål å utnytte skogproduksjonen som grunnlag for verdiskaping og høge skogverdiar, og føretaket har ambisjon om å vere den dyktigaste industrielle skogeigaren i landet. Skogbruket i Statskog SF rettar seg mellom anna etter Norsk PEFC Skogstandard for eit berekraftig skogbruk. I 2020 var den samla hogsten på 273 000 kubikkmeter. Dette er høgare enn i 2019. Statskog SF ventar at avverkinga framover vil liggje lågt i ein periode på grunn av mindre tilgjengeleg hogstmoden skog, før avverkinga igjen kan auke på lengre sikt.

Grunngjevinga for staten sitt eigarskap i føretaket er å sikre berekraftig forvaltning av statlege skog- og fjelleigedommar med tilhøyrande ressursar, medrekna å leggje til rette for allmenta sitt behov for jakt-, fiske- og friluftstilbod med vidare. Staten sitt mål som eigar er berekraftig forvaltning av areala, gjennom effektiv drift og tilfredsstillande resultat over tid.

Departementet si styring, oppfølging og kontroll av Statskog SF

Departementet si styring og kontroll av Statskog SF følgjer reglane i lov om statsføretak og vedtektene til føretaket. Alle avgjerder frå eigaren som er bindande for styret i føretaket, skjer som vedtak i føretaksmøte. Det ordinære føretaksmøtet i Statskog SF er i juni, og utover dette blir det kalla inn til ekstraordinært føretaksmøte når det trengst.

Spørsmål om korleis føretaket handsamar myndigheita som er delegert gjennom fjellova og allmenningslova, ligg utanfor sjølve eigarstyringa og blir handtert gjennom eigne kontaktmøte og tildelingsbrev, jf. kap. 1161.

Departementet har kontakt med og får informasjon frå føretaket i aktuelle saker. For å styrkje eigarstyringa blei det i 2011 innført regelmessige kontaktmøte mellom departementet og Statskog SF om mellom anna Statskog SFs framlegging av kvartalsresultat. Økonomien i verksemda og viktige hendingar blir gjennomgatte på kontaktmøta og på ordinært føretaksmøte.

Vidareføring og utviding av arronderingssalet frå Statskog SF

Arronderingssalet, som er ein del av oppfølginga av Statskog SFs skogkjøp i 2010, jf. Prop. 11 S (2010–2011), kom i gang i 2011 og omfatta frå starten spreidde skogeigedommar på om lag 600 000 dekar som Statskog SF eigde før 2010. I eit ekstraordinært føretaksmøte i januar 2016 blei det opna for at Statskog SF kan utvide arronderingssalet med opp til 150 000 dekar der dette gir arronderingsgevinst for føretaket. Føretaket har innarbeidd ei slik utviding i planane sine.

Arronderingssalet vil betre eigedomsstrukturen i føretaket, og samstundes bidra til å styrkje det private skogbruket.

Ved utgangen av 2020 var det selt 218 eigedommar som til saman utgjør om lag 543 603 dekar der kjøparen har fått konsesjon. Det er ikkje selt eigedommar sidan våren 2020. Eigedommane er fordelte på 81 kommunar i 17 fylke. 66 pst. av eigedommane er selde til lokale kjøparar, mens 19 pst. er selde til kommunar og til Miljødirektoratet. Dei resterande 15 pst. er i hovudsak selde til jord- og skogeigarar i nabokommunar.

Rapportering 2020

Resultatet etter skatt for Statskog SF var på 94,2 mill. kroner i 2020. Det er 10 mill. kroner høgare enn i 2018. Resultatet før skatt er lågare enn i 2019, noko som mellom anna kjem av lågare straum- og tømmerprisar. Føretaket viser òg til lågare eingongsinntekter frå skogvern og sal av eigedom enn i året før. Inntektsføring av tidlegare avsette skattekostnader førte likevel til at resultatet etter skatt var høgare enn i 2019.

Post 85 Utbytte

Utbetalt utbytte til staten frå Statskog SF i 2020 var på 70,7 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2022

Utbyttet frå føretaket for 2021 blir sett til 75 pst. av årsresultatet etter skatt. Prognosen for årsresultatet etter skatt for 2021 er på 22,3 mill. kroner. Det blir budsjettert med eit ordinært utbytte for 2021 på 16,75 mill. kroner. Endeleg framlegg til ordinært utbytte vil bli fastsett og betalt ut når årsresultatet for 2021 ligg føre, og vil bli lagt fram i den ordinære budsjettprosessen. Vedtak om utbytte blir gjort på ordinært føretaksmøte første halvår 2022.

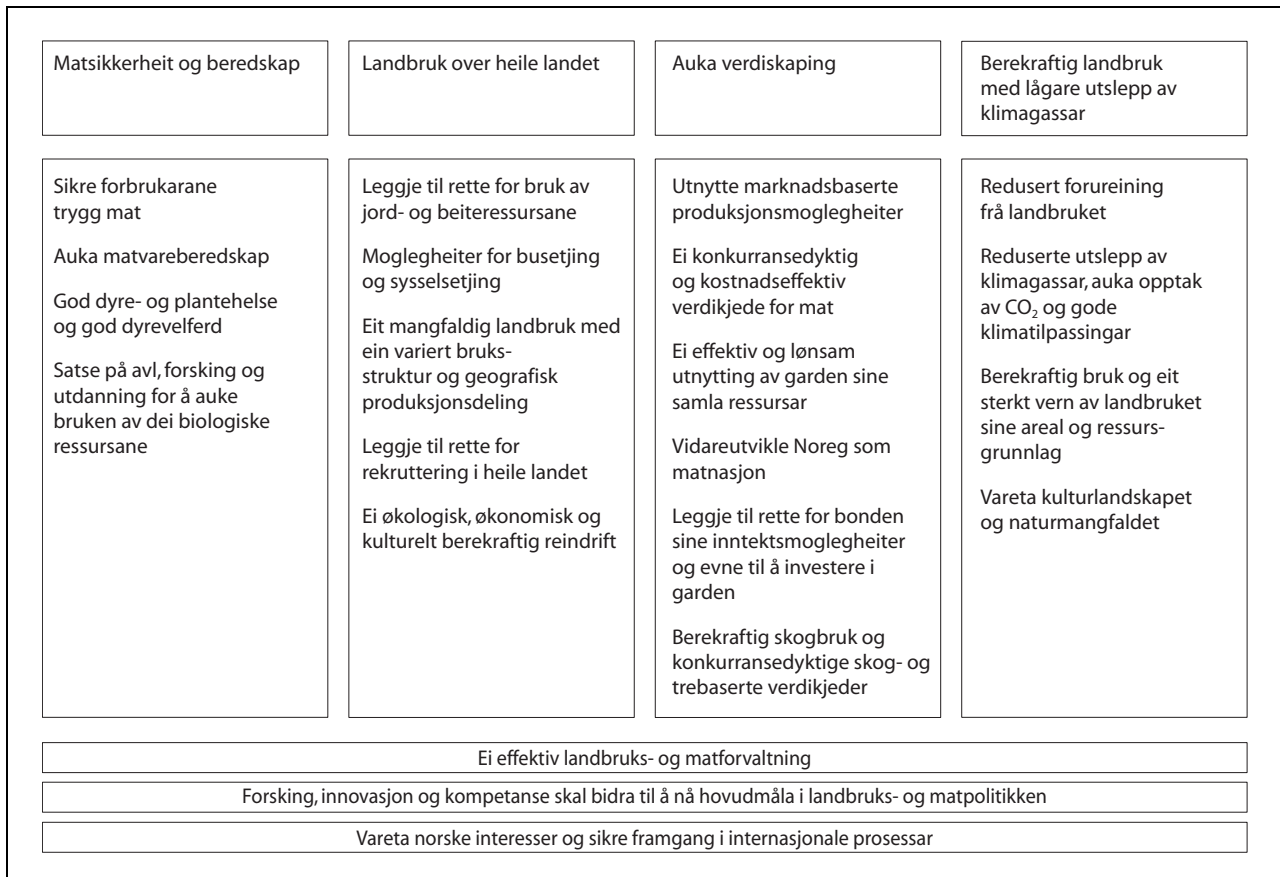

Del III

Rapportering på dei landbruks- og matpolitiske måla og omtale av særlege tema

7 Dei landbruks- og matpolitiske måla

Figur 7.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

Det er fastsett ein målstruktur for Landbruks- og matdepartementet som vist i figur 7.1. I kapitla 8–14 er det gjort nærare greie for resultata knytt

til kvart enkelt av dei landbruks- og matpolitiske måla.

8 Matsikkerheit og beredskap

Sikre forbrukarane trygg mat

All mat som blir omsett i Noreg, skal vere trygg. Trygg mat er viktig for Noreg som matnasjon. Produksjon av trygg mat skaper tillit, sikrar avsetnad av varer, legitimitet for eit levande landbruk og for næringsmiddelindustrien.

Infeksjon grunna næringsmiddel er framleis eit stort helseproblem internasjonalt. Noreg har generelt færre smittestoff i mat samanlikna med andre land. Ein stor del av dei melde tilfella av matborne infeksjonar kjem frå smitte i utlandet. Førekomsten av smittestoff i husdyr og mat som er produsert i Noreg, er låg samanlikna med dei fleste andre land, sjølv om enkelte smittestoff har eit reservoar blant norske husdyr.

For å halde ved lag den gode statusen, blir det lagt vekt på kontinuerleg overvaking slik at tiltak kan setjast inn i tide. Faktorar som verkar inn på førekomsten av matborne infeksjonar i Noreg, er mellom anna auka internasjonal handel med mat, nye matvanar og nye produksjonsrutinar.

Sjølv om mattryggleiken i Noreg generelt er god, opplever vi kvart år fleire større og mindre utbrott av matborne infeksjonar. Talet på varsla utbrott har vore ganske stabilt dei siste åra.

Kvaliteten på drikkevatnet er generelt god. Svært få blir sjuke av drikkevatnet. Likevel er det mange stader eit gammalt og dårleg leidningsnett som kan gi forureina vatn.

Tilstanden er god for framandstoff og restar av legemiddel i mjølk, kjøtt og fisk og for restar av plantevernemiddel i vegetabilsk mat. Det er ei utfordring med kosttilskott som inneheld udeklarte og ulovlege ingrediensar, eller som er tilsette legemiddel. Bruk av slike kosttilskott kan føre til alvorleg helseskade. Det er utfordringar knytte til produkt som blir omsette over internett og per postordre. Mattilsynet skal utvikle tilsynet og auke kompetansen for å følgje opp nye omsetningsformer og auka netthandel.

Auka matvareberedskap

Regjeringa vil stimulere til auka matproduksjon i produksjonar med marknadsmoglegheiter. For-

målet med å auke matproduksjonen er å auke sjølvforsyningsgraden, styrkje beredskapen og dekkje etterspørselen i marknaden. Hovudoppgåva til jordbruket er matproduksjon, og verke- midla skal medverka til dette. I fleire produksjonar er det nær full marknadssdekning av norske varer, til dømes gjeld dette sau og lam, egg, fjørfe og mjølk. Frukt, bær, grønsaker og potet er produksjonar med stort marknadspotensial, og forbruket er stigande. Auka produksjon og forbruk av desse energirike matvekstane kan bidra til auka sjølvforsyningsgrad. I dei siste jordbruksoppgjera har inntektsmoglegheiter for produksjon av planteprodukt til mat vore eit prioritert område.

Sjølvforsyningsgraden beskriv kor stor del av matvareforbruket vårt som er produsert i Noreg, målt i energi. Denne kan per definisjon ikkje overstige 100 pst. Dette er eitt av fleire mål på kva marknadssdel den norske matsektoren har i den innanlandske matmarknaden.

Sjølvforsyningsgraden for varer produsert i jordbruket blir påverka av dei naturgitte produksjonsforholda, vêret, ulike krav til kvalitet, prisar, landbrukspolitiske verkemiddel og av internasjonale handelsavtalar. Dette kom ekstra godt fram etter tørken sommaren 2018, som gjorde at sjølvforsyningsgraden blei redusert både i 2018 og 2019.

Sjølvforsyningsgraden inkludert sjømat har variert rundt 50 pst. i fleire tiår. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har no innarbeidd anslag for grensehandelen, og revidert tidsserien tilbake til 2000. Innarbeiding av tidlegare uregistrert grensehandel gjer at berekna sjølvforsyningsgrad ligg noko lågare enn estimert tidlegare. Frå eit lågt nivå i 2018 og 2019 som følgje av tørken i 2018, har NIBIO estimert at sjølvforsyningsgraden auka med 4 prosentpoeng, til 47 pst. i 2020. Sjølvforsyningsgrad med grunnlag i norsk fôr auka med 6 prosentpoeng til 40 pst. Naturgitte forhold gjer at sjølvforsyningsgraden for husdyrprodukt, som har eit høgt proteininnhold, er gjennomgåande høg, mens den er klart lågare for planteprodukt. Tal frå NIBIO viser at sjølvforsyningsgraden for kjøtt var 95 pst. i 2019. For egg, mjølk og ost var sjølvforsyningsgraden høvesvis 98 pst., 100 pst. og

83 pst. Dette er matvarer vi produserer der det er naturgitte grunnlag for å produsere i Noreg. Sjølvforsyningsgraden for frukt og bær og for grønsaker var høvesvis 6 pst. og 46 pst. Den lågare sjølvforsyningsgraden for desse produkta kjem mellom anna av ein kortare vekstsesong, men viser òg at det er marknadsmoglegheiter for auka norsk produksjon. Sjølvforsyningsgraden for protein er om lag 70 pst.

Sjølvforsyningsgraden seier ikkje noko om kor innsatsvarene i produksjonen kjem frå. I 2020 var om lag 82 pst. av fôret til norske husdyr produsert i Noreg. Alt grovfôr er produsert innanlands, og delen norske råvarer i kraftfôret var i 2020 på 61 pst. Krav til energi- og proteininnhald i kraftfôret gjer at delen karbohydrat blir redusert. Delen av norske karbohydrat er òg avhengig av vidare fôrutvikling, bruk av andre råvarer i fôret og samansettinga av husdyrhaldet. Delen av norske karbohydrat blir påverka av kva proteinkjelde som blir nytta. Dei siste åra er bruken av soya redusert og erstatta med proteinråvarer som har eit høgare innhald av karbohydrat, som til dømes rapspelletts. Det gir mindre rom for bruk av norsk fôrkorn. Delen av norskprodusert kveite i kraftfôret er aukande, og i rapport nr. 10/2021 frå Landbruksdirektoratet om bruk av norske fôrressurser, blir det konkludert med at auka tilgang til kveite er ein nøkkel for å auke norskandelen i kraftfôret. Norskprodusert del av karbohydrat i kraftfôret auka frå 61 pst. i 2014 til 80 pst. i 2016. Som følgje av tørkesommaren 2018 gjekk delen ned til 73 pst. i 2018 og 60 pst. i 2019. I 2020 var delen norske karbohydrat i kraftfôret tilbake på nivået før tørken, 79 pst. Den norskproduserte delen av fett og protein i kraftfôret har gått mykje ned som følgje av forbodet mot bruk av animalsk protein (kjøttbeinmjøl og fiskemjøl) i dyrefôr.

Delen av norskprodusert feittråvare har auka med 11 prosentpoeng frå 2014 til 2020. I kraftfôret blir feitt frå råvarer som erter og oljefrø nytta. Norskproduserte varer held god kvalitet, men bruken er likevel avgrensa fordi eigenskapane til feittet i desse råvarene ikkje fullt ut kan erstatte importert vare.

God dyre- og plantehelse og god dyrevelferd

God plante- og dyrehelse er viktig for mattryggleik, kostnadseffektivitet og ein langsiktig og berekraftig matproduksjon. Ein stor del av det globale potensialet for matproduksjon blir i dag ikkje utnytta på grunn av skadegjerarar i planteproduksjon og dyresjukdommar. Klimaendringar

og auken i ferdsel over landegrensene er òg risikofaktorar for både plante- og dyrehelsa.

Plantehelsa er generelt god i Noreg samanlikna med mange andre europeiske land, sjølv om det kvart år er tilfelle av skadegjerarar i viktige kulturar.

Helsesituasjonen i norske husdyrpopulasjonar er god. Det er svært få tilfelle av salmonella-infeksjon hos norske husdyr samanlikna med mange andre land. Smitte til menneske frå norskprodusert kjøtt og kjøttprodukt er difor uvanleg.

Antibiotikabruken i norsk husdyrhald er svært låg i internasjonal samanheng. Dyktige og ansvarsmedvitne bønder, ansvarsfulle veterinærar og eit godt samarbeid mellom næringa og styresmaktene er avgjerande faktorar for den gode situasjonen i Noreg.

Landbruks- og matdepartementet har utarbeidd ein eigen handlingsplan mot antibiotikaresistens innanfor eige sektoransvar. I denne planen er det mellom anna ei målsetjing at den antibiotikaresistente LA-MRSA bakterien ikkje skal få etablere seg i norsk svinehald. I 2020 blei det ikkje påvist MRSA i norske svinebuskarar, noko som viser at vi framleis klarer å halde MRSA hos svin under kontroll. Det er ein nedgang i forbruket av veterinære antibakterielle middel på 32 pst. til kjæledyr frå 2013 til 2020. Nedgangen er på om lag 21 pst. når ein reknar med bruk av humane antibakterielle middel. Salet av antibiotika til matproduserande landdyr er i perioden 2013–2020 redusert med 23 pst. målt i kg. aktivt stoff.

Generelt er helsa god òg hos viltlevande dyr, men i april 2016 blei sjukdommen *chronic wasting disease* (skrantesjuka) påvist hos villrein og elg. I 2020 blei klassisk skrantesjuka påvist i ein villrein frå Hardangervidda. Viktige oppgåver er å kartlegge utbreiinga og leggje til rette for å etablere ein ny reinsdyrflokk i Nordfjella, følgje opp vedteken handsaming av klassisk skrantesjuka på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuka.

God dyrevelferd er eit mål i seg sjølv, i tillegg til at det er eit gode for samfunnet og eit konkurransefortrinn for norsk mat. Generelt er dyrevelferda i Noreg betre enn i mange andre land. Det er stor offentleg merksemd om dyrevelferd.

Regjeringa har styrkt arbeidet for god dyrevelferd. Ei viktig satsing i dette arbeidet har vore å etablere prøveprosjekt med ei eiga dyrekrimgruppe i politiet (dyrepoliti), som i 2021 er utvida til alle landets tolv politidistrikt, og i alle Matilsynets regionar.

Sjølv om dyrevelferda generelt er god, er det framleis utfordringar i enkelte produksjonar og

hos enkelte eigarar av både produksjonsdyr, sportsdyr og kjæledyr.

Satse på avl, forskning og utdanning for å auke bruken av dei biologiske ressursane

Systematisk avls- og foredlingsarbeid er viktig for ein berekraftig og klimatilpassa landbruks- og matproduksjon. Forsking og teknologiutvikling legg til rette for at vi har eit plante- og dyremateriale som er godt tilpassa norske forhold og eit endra klima. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til forskning har over fleire år bidrege med finansiering av viktige forskingsprosjekt innan husdyravl, der avlsorganisasjonane Geno og Norsvin er sentrale aktørar.

Både Geno og Norsvin har gjennom mange tiår lagt stor vekt på fleire eigenskapar enn berre auka produksjon av mjølk og kjøtt i avlsmåla sine. Det er vektlegginga av eigenskapar som helse, fruktbarheit, haldbarheit, beinkvalitet, gemytt og morseigenskapar som har bidrege til at den norske grisen og mjølkekua av rasen Norsk Raudt Fe (NRF) i dag er særst ettertrakta i mange land. FN's mat- og landbruksorganisasjon (FAO), omtaler NRF som eit godt døme på moderne, god og berekraftig avl. Geno eksporterer NRF-sæd til over 30 land, og det er spesielt den gode dyrehelsa og fruktbarheita som har ført til auka interesse for NRF-kua i mange land. Dei seinare åra er det sett i gang prosjekt for å sjå på moglegheitene for å redusere metanutslepp frå norske kyr.

Norsvin har òg lukkast godt i sitt internasjonale arbeid. Norske svinegen finst allereie i mange land og interessa er stadig aukande. Norsvin har, gjennom å kombinere interessene til produsentar, foredlingsindustri og forbrukarar i avlsarbeidet, utvikla ein gris med unike eigenskapar.

Bioteknologi og forskning står sentralt i bioøkonomien. I regjeringa sin bioøkonomistrategi blir det lagt vekt på tiltak som fremjar auka verdi-

skapning og sysselsetjing, redusert klimagassutslepp, og meir effektiv og berekraftig utnytting av dei fornybare biologiske ressursane. Bioøkonomien omfattar heile verdikjeda og trekk fram verdien av sektorovergripande samarbeid. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til forskning gir viktige bidrag til vidareutvikling av bioøkonomien.

Det er sett i gang fleire forskingsprosjekt med mål om berekraftig, klimavenleg og auka utnytting av dei biologiske ressursane. Døme på dette er prosjekt som studerer alternative førkjelder og auka förutnytting, karbonlagring i jord, auka jordbruksproduksjon nord for polarsirkelen, og urbane veksthus og nye dyrkingsmetodar.

Digitalisering og robotisering av landbruket spelar ei viktig rolle i Noregs framtidige matproduksjon og arealforvaltning. Ved Senter for presisjonsjordbruk ved NIBIO Apelsvoll blir det utvikla og testa teknologiske løysningar for jordbruket i dag og i framtida. Ved presisjonsjordbruk kan ein tilpasse til dømes gjødselmengda og sprøytemengda etter behova til kvar spesifikke stad. Gjennom sensorar, fotoapparat og andre måleinstrument monterte på traktorar eller robotar kan ein kartleggje behovet for den enkelte garden, og sørgje for eit ressurseffektivt og berekraftig jordbruk. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til PRESIS-prosjektet vil gi viktige bidrag til forskingsarbeidet som blir utført ved senteret.

For auka bruk av dei biologiske ressursane er rekruttering av fagpersonar viktig. Det har dei siste åra vore ein auke i talet på søkjarar til landbruksrelatert utdanning i vidaregåande skule. Innan høgare utdanning har det òg vore ein auke over dei siste åra i talet på studentar innan landbruksfag og andre grøne utdanningar. Kandidatar frå til dømes plantevitskap og skogfag legg grunnlaget for rekruttering til forskarutdanningar som er naudsynt for å bidra til å løyse store samfunnsutfordringar. Det er difor viktig å stimulere til auka samarbeid i landbruket og på tvers av sektorane.

9 Landbruk over heile landet

Leggje til rette for bruk av beite- og jordressursane

For å nå målet om landbruk i heile landet må det leggjast til rette for bruk av beite- og jord-

ressursane. Dette krev ei geografisk differensiering av verkemidla i jordbruket. I perioden 2010–2020 var det ein reduksjon i det samla jordbruksarealet i drift på 2 pst., mens det i perioden 2014–2020 var ein marginal auke, jf. tabell 9.1.

Tabell 9.1 Jordbruksareal i drift, 1999–2020 (i 1000 dekar)

	1999	2010	2014	2017	2018	2019	2020	Endring 2010–20	Endring 2014–20
Korn og oljevekster mm.	3 346	3 093	2 896	2 916	2 864	2 815	2 880	-7 %	-0,6 %
Åker og hage	3 996	3 536	3 326	3 318	3 276	3 227	3 276	-7 %	-1,5 %
Fulldyrka eng og beite	4 876	4 766	4 785	4 727	4 787	4 825	4 809	1 %	0,5 %
Sum fulldyrka jord	8 871	8 302	8 111	8 045	8 063	8 052	8 086	-3 %	-0,3 %
Anna eng og beite	1 513	1 758	1 757	1 806	1 800	1 791	1 795	2 %	2,2 %
Jordbruksareal i drift i alt	10 384	10 060	9 868	9 851	9 863	9 843	9 881	-2 %	0,1 %
Areal dekar/innbyggjar	2,34	2,07	1,93	1,90	1,86	1,83	1,83	-12 %	-5,2 %

Kjelde: Budsjettmemnda for jordbruket, Totalkalkylen.

Frå 2005 til 2013 blei eit nytt digitalt kartgrunnlag teke i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstilskott. Innføringa gav ein reduksjon i arealet på om lag 3,3 pst. Årsakene er både meir nøyaktige målingar og at endringar som har skjedd over tid først blir fanga opp når nytt kartgrunnlag blir teke i bruk.

På landsbasis har delen fulldyrka areal hatt ein reduksjon på om lag 3 pst. i perioden 2010 til 2020, mens delen eng og beite har auka med 2,2 pst. i same periode. Kornarealet har gått ned med 6,9 pst. frå 2010 til 2020, men størstedelen av reduksjonen var tidleg i perioden. Frå 2014 til 2020 har reduksjonen i kornarealet vore 0,6 pst.

Systemet for registrering av dyr som gav grunnlag for beitetilskott/utmarksbeitetilskott blei lagt om i 2017/2018. Omlegginga gjer at tala for dyr på beite frå og med 2018 ikkje er direkte

samanliknbare med tala frå tidlegare år. 62 pst. av alle mjølkekyr og anna storfe i mjølkekubuskar gjekk på beite (innmark og/eller utmark) i minst 12/16 veker i 2019, ifølgje Landbruksdirektoratets rapport nr. 10/2021. I ammekubuskar gjekk 93 pst. av ammekyr og anna storfe på beite minst 12/16 veker. For voksen sau på beite har delen vore stabilt høgt. I 2019 beita 98 pst. av voksen sau på innmark og 85 pst. på utmark. For sau er delen dyr på utmarksbeite høgare i større buskap enn i mindre buskap, mens for storfe er det motsett.

Moglegheiter for busetting og sysselsetjing

Sysselsette i landbruket stod for 3,3 pst. av den samla sysselsetjinga i Noreg i 2020. Av desse var om lag 1,4 pst. sysselsette i jordbruk og reindrift, 0,2 pst. i skogbruk og 1,1 pst. i matindustrien.

Tabell 9.2 Førrelse tal for sysselsette etter arbeidsstad, fordelt på næringer, 2020¹

	Samla tal sysselsette	Sysselsette i jordbruk og reindrift	Sysselsette i skogbruk	Sysselsette i matindustri	Sysselsette i skog- bruksbasert industri	Sysselsette i landbruket	Landbruksbasert sysselsetjing som del av total sysselsetjing	Landbruket si sysselsetjing av total sysselsetjing				
	tal	tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	pst.				
Viken	533 776	5 516	14,8	1 535	24,5	5 412	17,8	3 078	19,7	15 541	17,3	2,9
Oslo	485 785	225	0,6	165	2,6	4 138	13,6	183	1,2	4 711	5,2	1,0
Innlandet	169 875	6 733	18,0	1 602	25,6	3 301	10,8	3 271	20,9	14 907	16,6	8,8
Vestfold og Telemark	183 032	2 516	6,7	699	11,2	2 785	9,1	993	6,4	6 993	7,8	3,8
Agder	138 517	1 563	4,2	661	10,6	1 311	4,3	1 921	12,3	5 456	6,1	3,9
Rogaland	247 256	4 933	13,2	45	0,7	3 547	11,6	1 223	7,8	9 748	10,9	3,9
Vestland	313 856	3 910	10,5	264	4,2	2 740	9,0	1 184	7,6	8 098	9,0	2,6
Møre og Romsdal	127 399	1 844	4,9	135	2,2	1 319	4,3	503	3,2	3 801	4,2	3,0
Trøndelag	234 858	5 766	15,4	625	10,0	3 752	12,3	2 311	14,8	12 454	13,9	5,3
Nordland	116 007	2 054	5,5	178	2,8	355	1,2	588	3,8	3 175	3,5	2,7
Troms og Finnmark	122 878	1 687	4,5	84	1,3	1 123	3,7	154	1,0	3 048	3,4	2,5
Svalbard	1 189	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
<i>Ikkje fordelt på fylke</i>	<i>7 112</i>	<i>647</i>	<i>1,7</i>	<i>264</i>	<i>4,2</i>	<i>673</i>	<i>2,2</i>	<i>225</i>	<i>1,4</i>	<i>1 809</i>	<i>2,0</i>	<i>25,4</i>
Sum landet	2 681 540	37 394	100	6 257	100	30 456	100	15 634	100	89 741	100,0	3,3

¹ Statistikken er primært basert på 3 siffer næringskode, etter fylkesinndeling. Som følge av konfidensialitet, er det enkelte tal som SSB ikkje publiserer på detaljert nivå. Tala som står under *ikkje fordelt på fylke* er avviket som oppstår mellom fylkesvise og nasjonale tal. Prosenttal er rekna ut frå «sum landet».

Kjelde: SSB (registerbasert sysselsetjing)

I alt var om lag 89 000 personar sysselsette i landbrukssektoren. Av desse var i underkant av 37 500 personar sysselsette i jordbruk og reindrift, 6 300 i skogbruk, 30 500 i matindustrien og 15 700 i skogbruksbasert industri.

Ressursane knytte til landbrukseigedommane spelar ei viktig rolle for sysselsetjing og busetjing i store delar av landet. Tal frå SSB viser at det var registrert 5 367 580 innbyggjarar i Noreg første kvartal 2020. Av dei var 359 198 fast busette på ein landbrukseigedom. I 2019 var det registrert 144 010 landbrukseigedommar med bustadhus i Noreg.

I 2019 budde 7 pst. av folkemengda på ein landbrukseigedom. I område med spreidd busetnad og i småsenterregionar bur ein større del av folkemengda på landbrukseigedommar. Her er det høvesvis om lag 23 pst. og 18 pst. av folkemengda som bur på slike eigedommar, mens tilsvarende tal for storbyregionar er om lag 3 pst.

Eit mangfaldig landbruk med variert bruksstruktur og geografisk produksjonsdeling

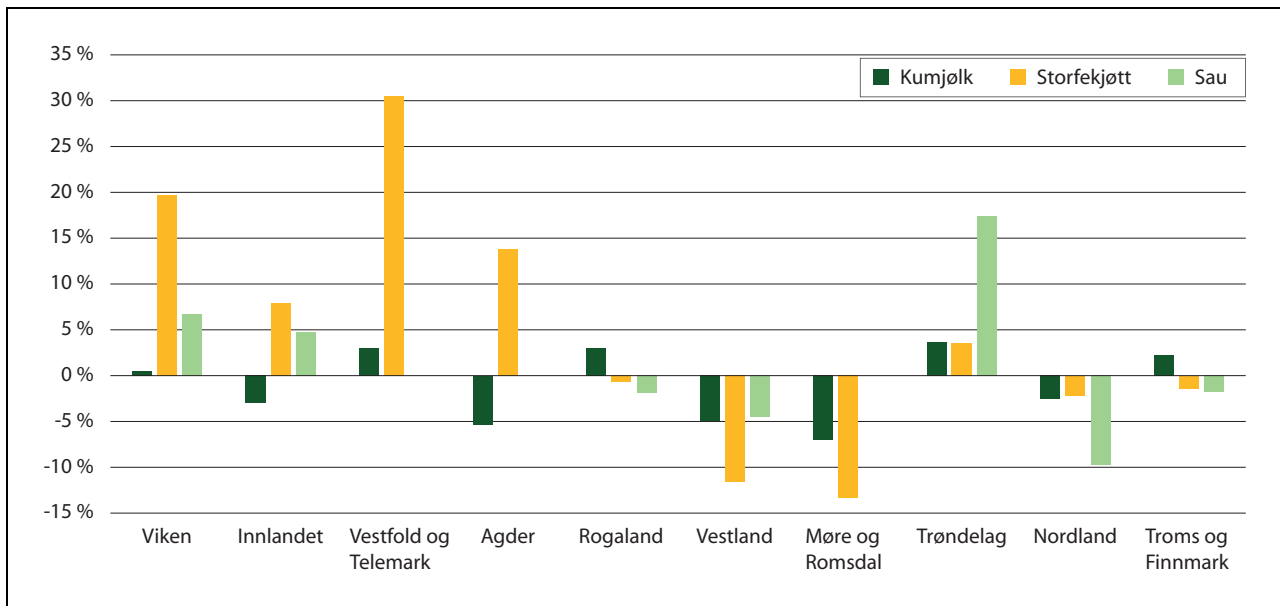
Den geografiske fordelinga av produksjon i landbruket er viktig for å nå målet om landbruk over heile landet. Figur 9.1 viser endringa i produsert mengde for nokre produksjonar fordelt på fylke, for perioden 2010 til 2020. Produksjonen av kumjølkk blir styrt av kvoter og den geografiske fordelinga av produksjonen har difor vore relativt stabil over fleire år. Som følge av Stortingets vedtak om å fjerne eksportsubsidiane frå 1. juli 2020, har kvoter som blei selde til staten i perioden frå 2017 til 2021 ikkje blitt selde ut igjen til

produsentane. Dette har i noka grad endra den regionale balansen. Den ekstraordinære oppkjøpsordninga som blei vedteken hausten 2019, og gjennomført i 2020, fekk først verknad frå 2021. Effektane av denne ordninga er difor ikkje med i figuren.

Storfekjøttproduksjonen har auka i Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark, Agder og Trøndelag, mens den har gått noko ned i dei andre fylka. For sau har produksjonen hatt ein auke i Viken, Innlandet og Trøndelag, mens den har gått ned i Vestland og Nordland. Dei andre fylka har berre mindre produksjonsendringar for sau.

Produksjonen av fjørfekjøtt har hatt ein sterk auke dei siste ti åra, trass reduksjonen i 2015 og 2016. I dag blir det i hovudsak produsert fjørfekjøtt i Viken, Innlandet, Trøndelag og Rogaland. Produksjonsauken frå 2010 til 2020 har i stor grad skjedd i Rogaland. Produksjonen av egg går i hovudsak føre seg i dei same fylka som fjørfekjøttproduksjonen. I Trøndelag har produksjonen av egg hatt ein stor auke dei siste åra, mens den har vore relativt stabil i dei andre fylka. Svinekjøttproduksjonen er størst i fylka Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark, Rogaland og Trøndelag. Det har ikkje vore store endringar i produksjonen eller den geografiske produksjonsfordelinga frå 2010 til 2020.

Kornproduksjonen blei hardt ramma av tørken sommaren 2018. Arealet nytta til korn, erter og oljevekstar blei redusert i 2019, truleg fordi mange produsentar nytta kornareal til å produsere gras for å byggje opp fôrlager. I 2020 var kornarealet noko høgare enn det var i 2018.

Figur 9.1 Endring i produsert mengde fordelt på produksjonar og fylke, 2010 til 2020 (i prosent)

For å nå målet om eit mangfaldig landbruk med ein variert bruksstruktur må produksjonsgrunnlaget (areal og struktur) vere innretta på ein tenleg måte.

Statistikk frå SSB viser at det var om lag 180 900 registrerte landbrukseigedommar i 2019. Dette er landbrukseigedommar som har minst 5 dekar jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktiv skog. Ei gruppering av landbrukseigedommane etter storleiken på eigd jordbruksareal viser at mange eigedommar har lite jordbruksareal. Hovudtyngda (70 pst.) av eigedommane hadde mellom 5 og 100 dekar eigd jordbruksareal både i 2018 og 2019. Om lag 18 pst. hadde mellom 100 og 500 dekar eigd jordbruksareal. Under 1 pst. hadde eigd jordbruksareal på 500 dekar eller meir. Utviklinga frå 2018 til 2019 i talet på landbrukseigedommar som har mellom 100 og 500 dekar eigd jordbruksareal er stabilt. Utviklinga viser òg ein liten auke i talet på eigedommar med 500 dekar og meir eigd jordbruksareal i perioden.

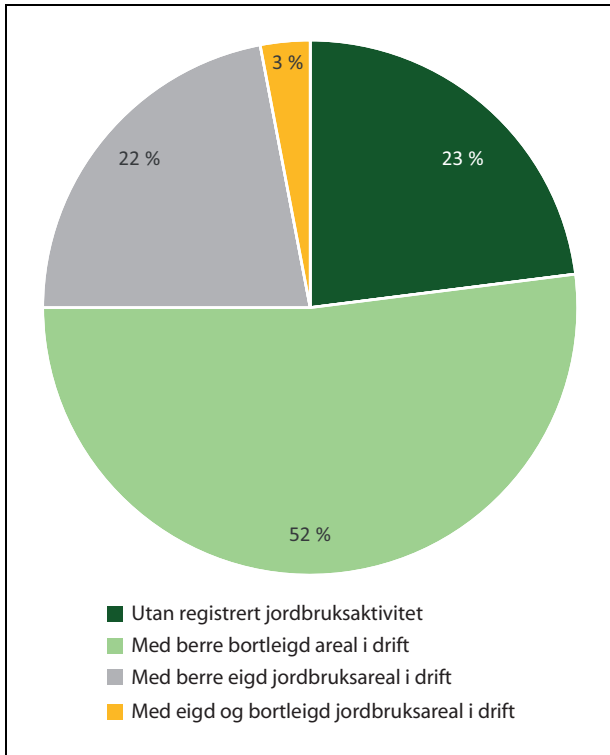
Av dei 180 900 registrerte landbrukseigedommane i 2019 har i overkant av 160 500 eigedommar (89 pst.) minst 5 dekar eigd jordbruksareal. Av dei har om lag 52 pst. jordbruksareal som berre blir drive ved bortleige. Om lag 22 pst. av eigedommane blir drivne utan leigd jordbruksareal, jf. figur 9.2, som viser landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal i 2019. Tala for 2019 viser ein nedgang for eigedommar med areal som blir drive av eigaren sjølv, og ein auke i areal som blir drive av andre ved bortleige. For eigedommane med minst 5 dekar eigd jordbruksareal var den gjennomsnitt-

lege arealstorleiken på jordbruksarealet om lag 68 dekar.

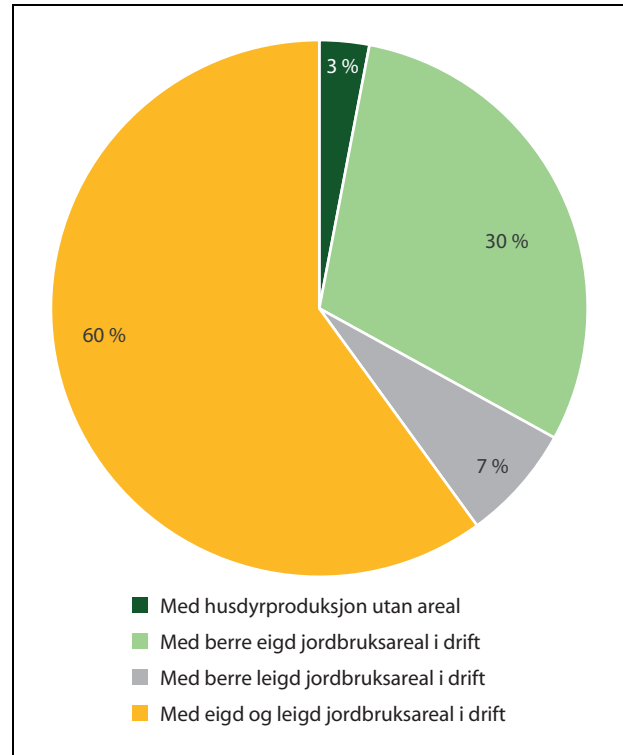
Tal frå SSB viser at over halvparten av jordbruksverksemdene (57 pst.) hadde mellom 100 og 499 dekar jordbruksareal i drift i 2019. Dette er ein svak nedgang frå 2018, då prosentdelen for desse jordbruksverksemdene var på 58 pst. I 2019 hadde i underkant av 4 800 jordbruksverksemdar 500 dekar og meir jordbruksareal i drift, mot om lag 4 700 året før. Tala viser framleis ein auke i jordbruksverksemdar med 500 dekar og meir jordbruksareal i drift – frå 2,5 pst. i 2000 til 12,2 pst. i 2019.

Det er i dag eit stort omfang av leigejord og 60 pst. av jordbruksverksemdene driv landbruksproduksjon med både leigd og eigd jordbruksareal. Om lag 30 pst. av jordbruksverksemdene driv produksjonen berre på eigd jordbruksareal. 7 pst. driv landbruksproduksjon berre med leigd jordbruksareal, jf. figur 9.3, som viser jordbruksverksemdene fordelte etter jordbruksareal i drift. Tala viser ein nedgang i jordbruksverksemdar som driv landbruksproduksjon berre med eigd jordbruksareal. Tala viser òg ein svak auke i talet på jordbruksverksemdar som driv produksjon med både eigd og leigd jordbruksareal.

Eigd jordbruksareal i drift på jordbrukseigedommane var på litt under 5,3 mill. dekar. Det leigde jordbruksarealet var på vel 4,5 mill. dekar. Samanlikna med tala frå 2018 viser dette ein nedgang på 35 000 dekar i eigd jordbruksareal i drift, og samstundes ein auke på 14 800 dekar i jordbruksarealet som blir leigd av jordbruksverksemdene.

Figur 9.2 Landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, 2019 (i prosent)

Figur 9.3 Jordbruksverksemdar etter jordbruksareal i drift, 2019 (i prosent)

Tal frå KOSTRA (kommune-stat-rapportering) i 2020 viser at om lag 22 pst. av dei som fekk samtykke til å dele ein landbrukseigedom, skulle selje jorda som tilleggsjord til ein annan landbrukseigedom. Dette inneber at areal frå 588 eigedommar skulle overførast som tilleggsjord til ein eller fleire landbrukseigedommar i 2020. I perioden 2010–2017 var den tilsvarende fordelinga på om lag 15 pst, mens den i 2018 og 2019 var høvesvis 19 pst. og 21 pst.

Fordelinga av landbrukseigedommane på by- og arbeidsmarknadsregionar og sentralitet i 2019, viser om lag same prosentfordeling av eigedomsmassen for eigedommane med minst 5 dekar jordbruksareal mellom regionane, som for åra 2015–2018. Om lag 66 pst. av landbrukseigedommane ligg i ulike former for byregionar. Størstedelen ligg i småbyregionar (28 pst.), mens det er færrest i område med spreidd busetnad (11 pst.).

Tala for 2019 viser òg, til liks med tala for 2015–2018, at småbyregionar hadde flest landbrukseigedommar med jordbruksareal som berre blir drive ved bortleige (14 pst.) og flest eigedommar der eigaren sjølv òg er brukar av areala (6 pst.). Av regionane var det òg småbyregionane som hadde flest landbrukseigedommar utan registrert jordbruksaktivitet i 2019.

Leggje til rette for rekruttering i heile landet

Stabil rekruttering av kompetente næringsutøvarar er viktig for å nå måla i landbrukspolitikken. Jordbruksavtalen inneheld sentrale rammevilkår og gir grunnlag for auka lønsemd i landbruket. Avtalen er difor det viktigaste verktøyet for å leggje til rette for rekruttering i heile landet. Særleg er ordninga med investerings- og bedriftsutviklingsmidlar målretta for å fremje rekruttering til næringa, både fordi yngre investerer i større grad enn eldre, og fordi mange eldre som investerer, gjer det for å leggje til rette for neste generasjon. Næringsutøvarar under 35 år er prioriterte i delar av regelverket. I 2020 gjekk 32 pst. av tilskottsmidlane til personlege mottakarar under 35 år. Det er ein markant auke frå 2010/2011, då 19 pst. av tilskottsmidlane gjekk til personlege mottakarar under 35 år.

Norsk landbruk er ei kunnskapsintensiv og kompetansekreivjande næring. Det er viktig å leggje til rette for eit godt utdanningssystem i landbruket. Nær alle fylka i landet tilbyr landbruksutdanning i vidaregåande opplæring under utdanningsprogrammet Naturbruk, og fleire fylke har fagskuletilbod i ulike landbruksfag. På universitets- og høgskulenivå er det tilbod om landbruksutdanning på tre ulike stader i landet – ved Nord

universitet, Høgskolen i Innlandet og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Det har dei siste åra vore ei positiv utvikling i talet på elevar som vel landbruksutdanning i vidaregåande skule, men interessa for gartnerutdanninga har vore låg. Samstundes er det stor interesse for gartneropplæringa for vaksne knytt til den nasjonale modellen for vaksenagronomen. Ordninga er etablert ved 20 av landets naturbruksskular fordelt på ni av landets fylkeskommunar. Ved sidan av agronomutdanninga er det tre av fylkeskommunane som òg tilbyr gartneropplæring. Det er stor interesse for begge tilboda.

I høgare utdanning har interessa for agronomutdanning vore aukande, mens dei andre landbruksrelaterte faga har varierende oppslutning, med søkjartal som svingar frå år til år. Interessa for grøne fag i høgare utdanning har samla sett halde seg stabil frå 2020 til 2021.

Regjeringa er oppteken av rekruttering til heile verdikjeda for mat. Mat- og måltidsbransjen har eit aukande behov for fagarbeidarar, samstundes har rekrutteringa til matfaglege utdanningar falt jamleg dei siste 20 åra. Difor sette regjeringa i 2020 ned eit rådgivande utval som fekk i oppgåve å identifisere moglege tiltak for å auke rekrutteringa til mat- og måltidsbransjen. I februar 2021 leverte utvalet rapporten *Uten fagarbeidare – ingen matnasjon* med 24 anbefalingar. Regjeringa har mellom anna løyva 2 mill. kroner i 2021 til ein rekrutteringskampanje for mat- og måltidsbransjen som ei oppfølging av rapporten.

Ei økologisk, økonomisk og kulturell berekraftig reindrift

Regjeringa vil sikre økonomisk berekraft i reindriffta gjennom auka slakteuttak, tilrettelegging for tilleggsnæringar og betre lønsemd for dei som har reindrift som hovudverksemd. Tilgangen på slaktedyr er avhengig av kalvetilgangen, tap av dyr og kor mange dyr reineigaren

set til livdyr. Totalrekneskapen for reindriftnæringa med rekneskap 2018 og budsjett 2019 viser ein auke i resultatmåla frå 2018 til 2019, jf. omtale av dette under kapittel 1151.

Det blei slakta 46 320 rein i kalenderåret 2020. Dette var ein reduksjon på om lag 40 pst. samanlikna med 2019. Reduksjonen hadde bakgrunn i beitekrisa i reindriffta vinteren og våren 2020, sjå omtale under kapittel 1151. Innrapporterte slakte-data for 2020 viser ei gjennomsnittleg slaktevekt på 19,2 kilo mot 19,0 kilo i 2019 for kalv og 22,5 kilo mot 21,9 kilo i 2019 for alle slaktedyr. Av alle slaktedyr var 78 pst. kalv (80 pst. i 2019).

Det er stor variasjon i gjennomsnittsvekt mellom reinbeitedistrikta. Nokre distrikt har gjennomsnittsvekt på under 16 kilo per kalv. I den andre enden av skalaen er det fleire distrikt som har gjennomsnittsvekt på oppunder 24 kilo per kalv.

Produktiviteten per livrein varierer mykje mellom reinbeiteområda og mellom distrikta i det enkelte området. Totalproduktiviteten (slakt per livdyr korrigert for reintall) er 7,6 kilo for hele landet i driftsåret 2019/2020, men varierer mellom 4,6 kilo i Nordland og 17,9 kilo i reinlaga i Sør-Noreg.

Det er mange årsaker til tap av rein. Dei viktigaste er rovvilt, sjukdom, ernæringssvikt, reintjuveri eller trafikkulykker. Reinlaga har dei klart lågaste oppgitte kalvetapa, etterfølgt av Sør-Trøndelag/Hedmark og Polmak/Varanger. Generelt god kondisjon hos reinen og lågare dyretettleik på beiteareala har vore viktige faktorar for å forklare dei lågare tapa heilt aust i Finnmark samanlikna med Karasjok og Vest-Finnmark. På grunn av høge tap til rovvilt har Troms og Nordland over tid hatt dei største oppgitte tapa av kalvar og vaksne dyr prosentvis. Samla tap i driftsåret 2019/2020 var 71 022 rein mot 72 393 for perioden 2018/2019. Av dette var om lag 81 pst. tap av kalv.

10 Auka verdiskaping

Utnytte marknadsbaserte produksjonsmoglegheiter

Naturgitte forhold gjer at den norske sjølvforsyningsgraden for husdyrprodukt er gjennomgåande høg, mens den er lågare for planteprodukt, jf. nærare omtale under kap. 1150 i del II og kapittel 8 i del III. Samla sett er det framleis marknadsmoglegheiter for auka planteproduksjon, særleg i grøntsektoren. Forbruket av frukt, bær og grønsaker har auka i fleire år, og det er eit mål i *Nasjonalt handlingsplan for betre kosthald* at befolkninga sitt inntak av frukt, bær og grønsaker skal auke ytterlegare. I dag er ein stor del av forbruket dekt av import. Auka produksjon og forbruk av desse energirike matvekstane kan bidra til auka sjølvforsyningsgrad. For kjøtt er det no om lag balanse mellom tilbod og etterspørsel. I åra før koronapandemien var marknaden for gris, sau/lam og egg prega av overproduksjon, mens det har vore underdekning av storfe. Koronapandemien har ført til større forbruk av norsk kjøtt i 2020 og 2021 enn det som tidlegare var prognosert, mellom anna grunna ein sterk reduksjon i grensehandelen. Det er grunn til å anta at når grensene opnar vil etterspørselen gå noko ned, og framtidig norsk produksjon kan difor ikkje basere seg på ein stor auke i innanlandsk produksjon. Den største delen av import av jordbruksvarer til Noreg kjem frå EU, og utgjorde om lag 62 pst. av samla importverdi i 2020. Importen av landbruksvarer til Noreg aukar i verdi, men har dei siste åra hatt eit relativt stabilt volum. Importen er stort sett varer som ikkje blir produserte i Noreg, eller varer som blir importerte utanom norsk sesong. Samla blei det i 2020 importert landbruksvarer, inkludert fiskefôr, for 82,6 mrd. kroner. Det er ein auke på 16,5 pst. frå 2019. I all hovudsak svekte den norske krona seg i 2020 og delar av veksten i importverdien kjem difor av dyrare import målt i norske kroner. I volum gjekk importen av landbruksvarer opp med 1,9 pst.

Importen av råvarer til fiskefôr utgjorde 21 pst. av importverdien av jordbruksvarer i 2020, mens importen av frukt og grønsaker utgjorde 14 pst. av importverdien. Slike varer blir i hovudsak impor-

tert utan toll. Importen av brød og bakverk utgjorde 7 pst. av importverdien. Dette er varegruppa med mest import som ikkje er tollfri, i hovudsak tilarbeidde produkt, såkalla RÅK-varer. Samla gjekk importen av korn målt i tonn ned med 30 pst. frå 2019 til 2020.

Marknaden for lokal mat og drikke har hatt ei positiv utvikling over dei siste to tiåra. Til saman blir det omsett slike produkt for meir enn 11 mrd. kroner kvart år. Tala for sal berre gjennom daglegvarehandelen viser nær ei tredobling i omsetnad frå 2,3 mrd. kroner i 2010 til nær 6 mrd. kroner i 2020. Undersøkingar frå Stiftinga Norsk Mat viser òg at viljen til betale ekstra for lokalmat har vore aukande gjennom fleire år og no gjeld om lag 70 pst. av forbrukarane. Lokalmatnæringa er kjenneteikna av innovative og kvalitetsmedvitne produsentar. Fleire norske produsentar har dei siste åra gjort det skarpt i internasjonale tevlingar som oste- og sider-VM. Eit anna godt døme på kvaliteten på norsk lokalmat, er at talet på produkt merka med Spesialitet no er på over 500.

Økologisk mat representerer eit mangfald som forbrukarane etterspør. Det er ikkje utarbeidd statistikk for omsetnad av økologiske varer i daglegvarekjedene for 2019 og 2020. Arbeidet med å få på plass slik statistikk er i gang, men det har teke lengre tid enn førespegla. Statistikken vil komme på plass så raskt som mogleg. Koronapandemien påverka omsetnaden av økologisk mat og drikke gjennom dei ulike salskanalane ulikt. Omsetnaden av økologisk mat gjennom serveringsmarknaden og Bondens marknad gjekk ned, mens omsetnaden gjennom spesialbutikkar, Vinmonopolet og REKO-ringar auka.

Ei konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjeda for mat

Heile verdikjeda i norsk jordbruk må i større grad tilpasse seg sterkare konkurranse i framtida. Det betyr at jordbruket skal vere ei effektiv næring som leverer det forbrukarane etterspør, og som tek inn over seg ein stadig meir krevjande internasjonal marknad. Det krev eit framtidretta jordbruk som er mindre politisk styrt og meir for-

brukar- og marknadsretta. Det er òg ein føresetnad for auka norsk matproduksjon og for at det framleis kan vere eit mangfaldig jordbruk over heile landet.

Norsk jordbruk har mange konkurransefortrinn og eit godt utgangspunkt for produksjon av konkurransedyktige kvalitetsprodukt. Regjeringa har som mål å auke og effektivisere norsk matproduksjon, og har lagt til rette for at næringa kan utvikle seg og få styrkt konkurransekraft. Enklare verkemiddelstruktur, færre offentlege inngrep i næringsdrifta, auka konkurranse og meir marknadsretting av produksjonen har stått sentralt i denne omstillinga.

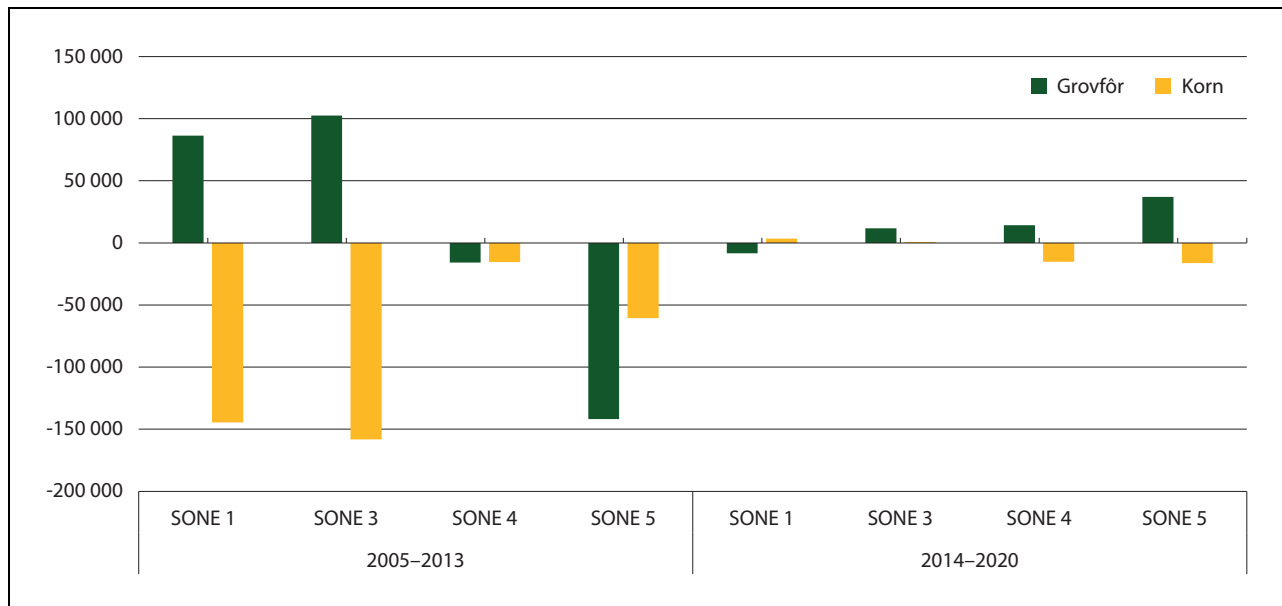
Jordbruket stod i 2020 for 41 300 årsverk, ifølgje Budsjettnemnda for jordbruket. Det er ei gjensidig binding mellom norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk, og det er viktig å sikre verdiskaping og lønsemd i heile verdikjeda. Store delar av næringsmiddelindustrien foredlar norsk-produserte råvarer, samstundes som han i aukande grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Det er viktig å halde oppe norsk matproduksjon og sikre tilgangen på norske råvarer til næringsmiddelindustrien over heile landet, for å sikre at norske forbrukarar får den maten dei ønskjer. Importen av næringsmiddel aukar, men det gjer òg den samla omsetnaden av matvarer i Noreg.

Det siste tiåret har det samla produksjonsvolumet i jordbruket auka med 5,8 pst. Produksjonen av husdyrprodukt har auka med 5,9 pst. Sterk reduksjon i grensehandelen i 2020 og delar av 2021 har òg påverka etterspørselen etter husdyrprodukt. Auken er truleg kortvarig, då det er grunn til å tru at etterspørselen vil gå noko ned når grensehandelen kjem i gang igjen. For å unngå ein situasjon med overproduksjon når etterspørselen blir normalisert, er delar av auken teken gjennom ein auka import. Fjørfeproduksjonen kan aukast ved å ha kortare tid mellom innsetta, og mjølkeproduksjonen kan aukast mellombels ved å tilpasse føret dyra får. Auken har skjedd i alle produksjonar med unntak av svin, som har hatt ein marginal reduksjon på 0,3 pst. det siste tiåret. Produksjonen av kumjølke har vore stabil, mens storfe har hatt ei produksjonsauke på i overkant av 11 pst. og sau på i underkant av 8 pst. Fjørfeproduksjonen har auka med over 27 pst. og produksjonen av egg har hatt ein auke på over

15 pst. Marknadssituasjonen i husdyrproduksjonen har ført til at omsetnadsavgifta på fleire varer er redusert, noko som styrkjer produsentøkonomien.

Produksjonen av planteprodukt har auka med 6 pst. frå 2012 til 2021. Tørken sommaren 2018 førte til at produksjonen av korn og nokre grønsakskulturar blei svært dårleg, men i 2019 og 2020 har produksjonen igjen auka. Dei siste ti åra har produksjonen av korn auka med 6,6 pst. og poteter med 8,8 pst. Grønsaker har hatt ein auke på i overkant av 25 pst. og frukt i overkant av 21 pst. Produksjonen av bær har gått ned med i underkant av 21 pst. frå 2012 til 2021. Reduksjonen i produksjonen kjem mellom anna av problem med å få tak i utanlandsk arbeidskraft som følgje av stengde grenser under koronapandemien, og volumreduksjonen blir i stor grad kompensert gjennom høgare prisar på bæra. Marknadsforholda i grøntsektoren har dei siste ti åra vore utfordrande både som følgje av nasjonale forhold, organisering i omsetnadskanalane, stengde grenser som følgje av koronapandemien og importkonkurranse. Målprisane blei i 2020 nådde for dei aller fleste av produkta i grøntsektoren. Samla sett er det framleis marknadsmoglegheiter for auka planteproduksjon, særleg for grøntsektoren.

Lønsemd er den viktigaste drivaren for avgjerdene den enkelte produsent tek. Det inneber at dei økonomiske verkemidla mellom anna verkar inn på den geografiske produksjonsfordelinga. Det samla jordbruksarealet har vore uendra eller hatt ein liten auke i Viken, Agder, Rogaland og Trøndelag. Reduksjonen i jordbruksareal i drift dei siste ti åra har først og fremst skjedd i Vestland, Møre og Romsdal og i Troms og Finnmark. I Vestland og Møre og Romsdal har både det samla arealet og arealet med eng og beite gått noko ned frå 2010 til 2020. Figur 10.1 viser endringa i grovfôr- og kornareal i perioden 2005–2020 for dei sonene der arealet i størst grad kan vekslast mellom korn og grovfôr. I perioden 2005–2013 auka grovfôrarealet i sone 1 og 3, mens kornareal i dei same sonene gjekk noko ned. For sone 4 var det ein mindre reduksjon for begge arealtype, mens det i sone 5 var ein større reduksjon. I perioden 2013–2020 har endringane i areal vore noko mindre, men grovfôrarealet har auka noko i sone 3, 4 og 5.

Figur 10.1 Endring i areal grovfôr og korn, 2005–2013 og 2014–2020 (i dekar)

Kjelde: Landbruksdirektoratet

For mjølkeproduksjonen er produksjonsfordelinga relativt stabil med produksjon over heile landet, som følgje av at ei kvote ikkje kan flyttast ut av produksjonsregionen. I 2019 blei partane i jordbruksoppgjeret samde om ei ekstraordinær oppkjøpsordning for mjølkekvoter. Oppkjøpa blei gjennomførte i 2020 og kvotene gjekk ut av marknaden frå 1. januar 2021. I avtalen mellom partane heiter det at den delen av ei kvote som kunne kjøpast ut av kvar produksjonsregion skulle bereknast ut frå produksjonsregionen sin del av grunnkvota, for å sikre stabilitet i den regionale fordelinga av mjølkeproduksjonen. Oppkjøpsordninga endra likevel den regionale produksjonsfordelinga noko frå 2021, fordi nokre regionar ikkje selde den mengda kvote dei kunne, mens ordninga i andre regionar blei fullteikna.

Regjeringa vil leggje til rette for at landbruket skal ha føreseielege rammevilkår som kan bidra til at samla lønsemd i næringa kan auke òg i kommande år. Det er avgjerande at utøvarane i landbruket skal ha moglegheit for ei inntektsutvikling og sosiale vilkår på line med andre grupper. Innanfor desse rammevilkåra har utøvarane i landbruket, som sjølvstendige næringsdrivande, ansvar for eiga inntekt. Ei berekraftig kostnadsutvikling, god marknadstilpassing og produktivitetutvikling vil vere ein føresetnad for inntektsutviklinga. Målet er at inntekter for bonden i størst mogleg grad blir henta i marknaden. Regjeringa vil styrkje bruk som har ressursgrunnlag til å vere heiltidsbruk, og arbeide for at næringsutøvarar i alle produksjonar og på alle typar bruk skal ha reell mog-

legheit for inntektsutvikling på line med andre i samfunnet. På knapt halvparten av bruka blir det utført meir enn eitt årsverk, og desse bruka står for meir enn 80 pst. av den samla produksjonen.

Inntektsutviklinga i jordbruket har i periodar vært prega av overproduksjon i fleire sektorar, noko som har gitt inntektstap for produsentane. Det følgjer av jordbruksavtalen at tap grunna overproduksjon er jordbruket sitt eige ansvar. Reduksjonen i reising, sterkt redusert grensehandel og ein stor del av befolkninga på heimekontor førte til ein auke i etterspørselen av norske landbruksvarer i 2020. Beregningar frå Budsjett-nemnda for jordbruket i 2021 viser at inntektene auka med 4,8 pst. frå 2019 til 2020, mens kostnadene gjekk ned med 0,3 pst. Vederlag til arbeid og eigenkapital auka frå 13,8 mrd. kroner i 2019 til 16,1 mrd. kroner i 2020.

Ei effektiv og lønsam utnytting av garden sine samla ressursar

Det er heilt sentralt for landbruks- og matpolitikken at dei ulike verkemidla bidreg til lønsam utnytting av dei samla ressursane på garden. Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – marknaden som mål* tydeleggjer ambisjonane regjeringa har for landbruksbasert næringsutvikling utanom tradisjonelt jord- og skogbruk. Regjeringa har sett av midlar til dette over jordbruksavtalen, mellom anna til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping forvalta av Innovasjon Norge (IN),

og gjennomført fleire forenklingar i regelverket for å stimulere til ei positiv utvikling. Innsatsen har medverka til auka profesjonalisering og vekst særleg innan lokalmatområdet, men òg innanfor område som reiseliv og Inn på tunet. Omsetnad av lokalmat gjennom daglegvarehandelen har auka frå 2,3 mrd. kroner i 2010 til 5,9 mrd. kroner i 2020 – ein auke på 156 pst. Totalomsetnad av lokalmat og drikke medrekna storhushandlingsmarknaden, er berekna til 11,8 mrd. kroner for 2020.

Dei fleste bedriftsretta verkemidla over Landbrukets utviklingsfond (LUF) er forvalta av Innovasjon Norge (IN), der måla om fleire gründerar, fleire vekstkraftige bedrifter og fleire innovative næringsmiljø står sentralt. Dei offentlege verkemidla verkar saman med fleire andre faktorar, og det er difor svært krevjande å måle samanhengen mellom tildeling av midlar og utvikling i lønsemd, produktivitet og omsetnad. Dei fleste landbrukskundane hos IN er enkeltpersonføretak eller personkandar, og rekneskapstala deira er ikkje tilgjengelege på same måten som for aksjeselskap. Mangelen på rekneskapsdata gjer at det ikkje er mogleg å måle verknaden av midlane til tradisjonelt landbruk med same metode som for midlar til andre tenester til næringslivet hos IN. For tenester innan INs landbruksoppdrag som ikkje er tradisjonelt landbruk, har SSB gjort berekningar av verknaden.

I INs rapport til oppdragsgivarane for 2020 viser effektindikatorar for finansiering gitt til aksjeselskap under landbruksoppdraget at bedrifter som har fått tilsegn frå INs tenester, har høgare årleg gjennomsnittleg meirvekst i salsinntekter (8,5 prosentpoeng), verdiskaping (7,7 prosentpoeng) og produktivitet (3,1 prosentpoeng) enn dei som ikkje har fått tilsegn frå IN. Gjennomsnittleg årleg meirvekst for prosjekt finansiert av Landbruks- og matdepartementet er på line med eller noko høgare enn andre distriktsretta oppdrag i IN. Addisjonaliteten, det vil seie i kva grad bedriftene oppfatar at INs bidrag har vore avgjerande for gjennomføringa av prosjektet, er vedvarande høg for landbruksoppdraget. I 2020 var denne på 94 pst.

Tilgang til investeringsverkemiddel bidreg til fornying av produksjonsapparatet i landbruket og til framtidig vekst og utvikling i landbruksbaserte næringar. Midlane til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlar) er Landbruks- og matdepartementet sitt viktigaste verkemiddel for å fremje investerings tiltak i landbruket. Det er stor etterspørsel etter investeringsverkemiddel. I mange fylke var tilskottsramma i praksis brukt

opp første halvdel av 2020. I overkant av 85 pst. av midlane går til fornying av produksjonsanlegg for tradisjonelt landbruk, og er knytte til delmålet om vekst i bedrifter. Ein vesentleg del av midlane som går til landbruksbaserte næringar utanom tradisjonelt jord- og skogbruk, er knytte til delmålet om fleire gründerar. Rapporten frå IN om bruk av IBU-midlar for 2020 legg til grunn ein vekst i sysselsetjinga på 288 årsverk samla for dei prosjekta det er løyvd støtte til i tiltaksgruppene etablerartilskott, bedriftsutvikling og investeringar i andre landbruksbaserte næringar.

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping har tiltak retta mot vekstkraftige bedrifter, forpliktande produsentsamanslutningar og omdømmetiltak. Målet med programmet er å få til auka vekst og verdiskaping innan lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringa, Inn på tunet, innlandsfiske og anna ny næringsverksemd basert på ressursane i landbruket og reindrifta. 2020 blei eit rekordår for programmet, med i overkant av 120 mill. kroner innvilga til nye prosjekt. Auken kjem i hovudsak av at det blei opna for bedriftsutviklings- og investeringsprosjekt som følgje av koronapandemien, i tillegg til stor etterspørsel etter det nye verkemiddelet Vekst 2. 2020 var eit krevjande år for mange av Utviklingsprogrammet sine brukarar, og særskild for produsentar av lokalmat og -drikke som leverer til hotell-, restaurant- og catering-marknaden. I samband med koronapandemien har det blitt stilt til disposisjon særskilde omstillingsmidlar for å sikre drifta i mange av bedriftene som har retta verksemda si inn mot servering og reiseliv. Det har blitt innvilga til saman 37 mill. kroner på koronarelaterte tiltak fordelt på finansieringstenester og kompetansehevande- og omdømmebyggjande tiltak. Kunde-effektundersøkingane til IN viser at Utviklingsprogrammet har hatt ein høg addisjonalitet over fleire år, det vil seie at støtta over programmet blir opplevd som utløysande for realisering av prosjekta. Undersøkingane viser vidare at ordningane medverkar positivt til kompetanseheving og samarbeid, og at prosjekta i stor grad har bidrege til innovasjon innan varer, tenester og marknad.

Førebelse tal frå Landbruksteljinga 2020 viser at det er 21 780 jordbruksbedrifter som driv ei eller anna form for tilleggsnærings. Leigekøyring, i eller utanfor landbruket og utleige av jakt- og fiskerettar utgjer dei største næringskategoriane. Tala viser òg at det er 1 420 jordbruksbedrifter som er registrerte under næringskategorien turisme. Ein annan indikator på reiselivsverksemd av eit visst omfang og profesjonalitet, kan vere

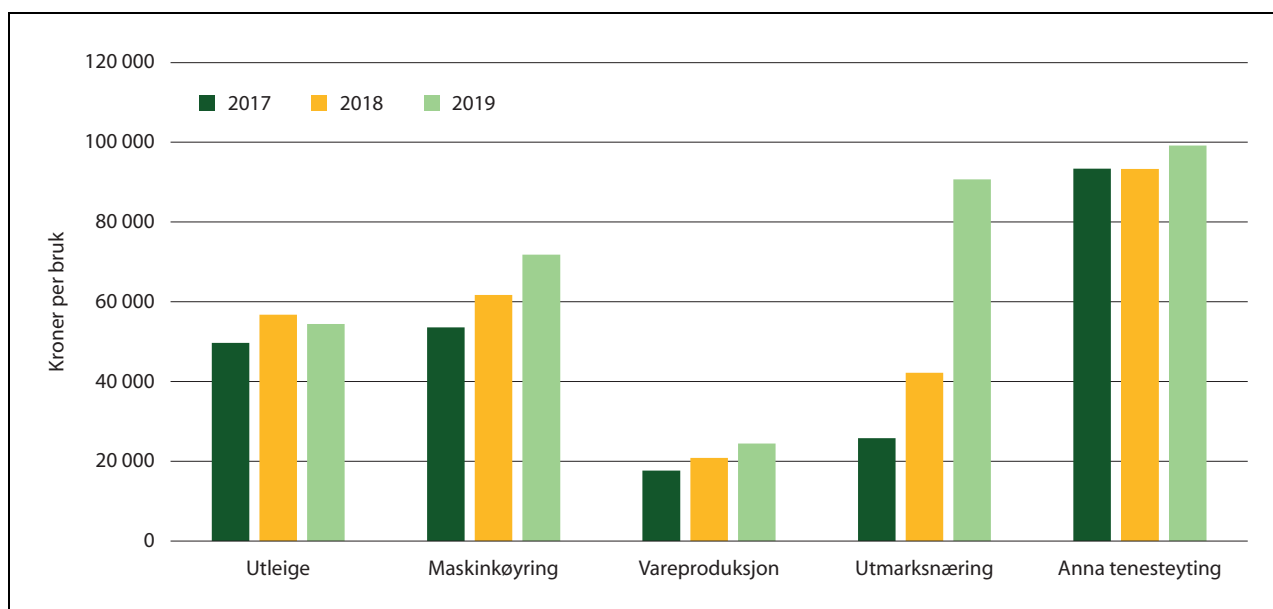

talet på medlemmer hos HANEN, som er ein landsdekkjande næringsorganisasjon for verksemder innan bygdeturisme, gardsmat og innlandsfiske i Noreg. Ved utgangen av 2020 hadde HANEN 530 medlemmer, etter ein jamn vekst dei siste åra. Stiftinga Norsk Mat rapporterer at talet godkjende Inn på tunet-bedrifter ved utgangen av 2020 var 367 mot 404 året før.

Driftsgranskingane til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er ei viktig kjelde til kunnskap om utvikling og lønsemnd innanfor dei landbruksbaserte næringane utanom tradisjonelt jord- og skogbruk. Bruka som inngår i driftsgranskingane er valde ut på grunn av jordbruksproduksjonen på bruket. Ein tek ikkje omsyn til om bruket har tilleggsnæring eller kva tilleggsnæring som blir driven. Resultata for tilleggsnæringane i drifts-

granskingane kan difor variere noko meir enn det ein ser for resultatata for jordbruket.

Av dei 930 enkeltbruka som var med i driftsgranskingane i 2019, hadde 82 pst. (748 bruk) omsetnad knytt til anna landbruksbasert næring. Det er på same nivå som i 2018. Prosentdelen bruk med andre landbruksbaserte næringar av vesentleg omfang har dei seinare åra vore størst på Austlandet og minst i Nord-Noreg. Omsetnaden seier noko om kor høgt aktivitetsnivået i bedriftene er, men ikkje nødvendigvis noko om fortjeneste og inntekt. 67 pst. av bruka hadde ein omsetnad på meir enn 20 000 kroner frå andre landbruksbaserte næringar. Gjennomsnittleg omsetnad på desse bruka var 319 800 kroner, ein auke på 14 pst. frå 2018. Gjennomsnittleg omsetnad auka i alle regionane med unntak av Agder og Rogaland.

Figur 10.2 Gjennomsnittleg driftsoverskott frå ulike former for andre landbruksbaserte næringar, for bruk med omsetnad over 20 000 kroner i andre landbruksbaserte næringar, 2017–2019 (kroner per bruk)

Driftsoverskottet frå andre landbruksbaserte næringar utgjorde i gjennomsnitt 125 800 kroner per bruk i 2019. Det er ein auke på 28 100 frå 2018. Driftsoverskottet varierer mykje mellom dei ulike næringane, jf. figur 10.2. Gruppa *Anna tenesteyting* (omfattar mellom anna Inn på tunet, klauvskjering og saueklipping) har hatt størst driftsoverskott per bruk av gruppene. For gruppa *Vareproduksjon* som omfattar mellom anna omsetnad av ved og vidareforedling av kjøtt, mjølk og frukt er driftsoverskottet relativt lågt, men aukande. Gruppa *Utmarksnæring* inkluderer til dømes utleige av jakt og fiske, sal av grus, sand og stein, utvikling og sal av tomter og småkraftverk. I 2019 blei driftsoverskottet for denne driftsforma i

gjennomsnitt 90 700 kroner. Den store auken frå året før kjem i hovudsak av stort overskott frå sal av tomter. Kategoriane «turisme» og «annan biologisk produksjon», som til dømes hunde- eller hesteoppdrett, har hatt varierende resultat. Dei siste åra har det vore så få bruk med turisme og annan biologisk produksjon i driftsgranskingane at det ikkje blir presentert resultat for desse driftsformene. Driftsgranskingane viser at overskottet frå tilleggsnæring utgjorde i gjennomsnitt 10 prosent av samla nettoinntekt på alle (930) driftsgranskingsbruk i 2019. Bidraget varierer med ulike regionar og ulike tilleggsnæringar. Stor variasjon i bidraget frå tilleggsnæring mellom år i ein region kjem elles i stor grad av utskifting av bruk i

driftsgranskingane. NIBIO viser til at ei av årsakene til at tilleggsnæringane ikkje betyr meir, kan vere at utvalet av bruk som er med i driftsgranskingane har relativt stor jordbruksaktivitet. På desse bruka kan det vere lita tid til, og mindre behov for, å byggje opp andre næringar. God tilgang på inntektsnivande arbeid utanfor landbruket kan vere ei anna forklaring. Dei store årlege endringane i bidrag frå tilleggsnæringar i Agder og Rogaland er i hovudsak knytte til pelsdyrhaldet som òg blir rekna som ei tilleggsnæring i NIBIOs materiale.

Vidareutvikle Noreg som matnasjon

Regjeringa la i 2021 fram strategien for *Matnasjonen Norge*. Strategien skal vere ei sams ramme for næringsutvikling og verdiskaping med utgangspunkt i sunn og trygg norsk mat frå land og sjø. Det er eit mål at strategien skal medverke til vekst i matnæringa òg i framtida, og til at lokalt og regionalt engasjement får ei sams nasjonal forankring. Innspela frå ei samla matnæring, inkludert råvareprodusentar frå blå og grøn sektor, reindriftsnæringa, lokalmatakørar, industri, kokkar og reiseliv, er lagde til grunn ved utvikling av strategien.

Visjonen for strategien femnar breitt: *«I 2030 er mat ei kjelde til matglede, stoltheit, god helse og fellesskap i heile befolkninga, og eit synleg element i turistlandet Noreg. Noreg er internasjonalt kjend for ein spanande matkultur, sin store sjømatekspert og mat- og drikkeopplevingar i verdsklasse.»* Strategien er lagt opp omkring fire innsatsområde som til saman skal bidra til å oppnå visjonen for Matnasjonen Noreg:

1. Produksjon av, og tilbod om, berekraftig, trygg og sunn mat av høg kvalitet.
2. Skape grunnlag for vekst og verdiskaping i heile landet.
3. Innovasjon og mangfald.
4. Kompetanse, rekruttering og omdømmebygging.

Eit rådgjevande utval for rekruttering til mat- og måltidsbransjen la fram ein rapport i 2021. Rapporten viser at det er store utfordringar med rekrutteringa til denne bransjen og at dette på mange måtar er avgjerande for å byggje Noreg som ein matnasjon. Regjeringa vil sjå oppfølginga av utvalet sine anbefalingar i samanheng med oppfølginga av strategien for Matnasjonen Noreg. Matgledekorpsa som er etablerte i fleire delar av landet, er òg eit viktig tiltak i bygginga av Noreg som ein matnasjon. Dette arbeidet har vore i gang

over fleire år og viser gode resultat. Arbeidet har bidrege til å auke matglede blant bebuarar på institusjonar og auka kompetanse blant dei som lagar maten på desse institusjonane. Dette, saman med arbeidet for å byggje sterke mat- og reiselivsregionar, vil stå sentralt i oppfølginga av strategien i 2022.

Den nye «Nasjonal reiselivsstrategi 2030» har fleire innspel til regjeringa om mat og reiseliv som vil bli vurdert følgde opp.

Stiftinga Norsk Mat har ei sentral rolle i utviklinga av Noreg som matnasjon. Stiftinga administrerer og utviklar Kvalitetssystem i landbruket (KSL), merkeordningane *Nyt Noreg*, *Beskytta nemningar* og *Spesialitet* og har ansvar for faktabasert informasjon om økologisk mat. Utviklinga i merkeordningane kan gi nyttig informasjon om korleis Matnasjonen Noreg utviklar seg. Auka verdiskaping i landbruket gjennom mangfaldige, synlege og tilgjengelege norske produkt og matspesialitetar er vektlagt i strategien for Matnasjonen Noreg og strategien for landbruks- og reindriftsbasert reiseliv.

KSL ligg til grunn for alle merkeordningane Stiftinga Norsk Mat forvaltar. Norsk Mat har i 2020 slutført eit større utviklingsarbeid med KSL som har blitt teke godt imot av bøndene. I 2020 blei det berre gjennomført 5202 mot 6000 planlagde revisjonar av verksemder på grunn av pandemien.

Ved utgangen av 2020 var 4300 produkt frå til saman 105 ulike bedrifter godkjende for Nyt Noreg-merket. Det har vore pilotar for nye kategoriar, som skal evaluerast. Kjennskapen til Nyt Noreg-merket hos forbrukarane er høg, og forbrukarane har ei positiv haldning til merket. Det er 31 produkt godkjende i Beskytta nemningar, men ingen nye godkjende i 2020. Vidare er 563 produkt godkjende som Spesialitet.

Bransjeportalen Lokalmat.no har blitt ein viktig kanal for både kjøparar og produsentar av lokalmat. Lokalmat.no koplpar saman tilbydarar av lokalmat og innkjøparar i daglegvare- og restaurantmarknaden. Ved utgangen av 2020 var det 586 bedrifter med til saman 2 429 produkt registrert i databasen og 349 innkjøparar.

Leggje til rette for bonden sine inntektsmoglegheiter og evne til å investere i garden

Inntektsutviklinga i jordbruket

Inntektsutviklinga i jordbruket, målt ved hjelp av normalisert rekneskap, for heile perioden til regjeringa Solberg, har vore om lag 38 pst. Lønsmottakarar har i same periode hatt ein auke på

20,5 pst. Det er mange eksterne element som kan påverke utviklinga i bonden si inntekt, mellom anna marknaden og vêret. Som følgje av dette vil inntekta variere noko mellom åra, og det er difor viktig å sjå inntektene i jordbruket over noko tid.

Utvikling i produktivitet

Det er fleire måtar å måle produktivitet på. Budsjettnemnda for jordbruket nyttar arbeidsproduktivitet, kapitalproduktivitet og eit mål der både arbeids- og kapitalproduktivitet er slått saman. Tala er henta frå normalisert rekneskap dei siste ti åra, frå 2010 til 2020, og er baserte på bruttoproduktet i jordbruket (produksjonsverdi minus vareinnsats).

Jordbruket har hatt høg vekst i arbeidsproduktiviteten i mange år. Dei siste åra har produktivetsveksten gått noko ned. Jordbrukssektoren har dei siste 10 åra hatt ein auke i brutto arbeidsproduktivitet på i gjennomsnitt 1,4 pst. årleg. Dette er om lag på nivå med resten av økonomien. I same periode har kapitalproduktiviteten auka med 0,4 pst. kvart år. Produktivetsmålet som tek omsyn til utviklinga i både arbeids- og kapitalproduktivitet har i perioden hatt ein årleg auke på 1,0 pst.

Investeringar i jordbruket

Førebelse rekneskapstal frå totalalkylen for jordbruket 2021 viser at det samla investeringsnivået i driftsbygningar innan jord- og hagebruk var på nærare 4,9 mrd. kroner. Tabell 10.1 gir ei oversikt over gjennomsnittleg bruttoinvestering per bruk innanfor driftsgranskingane i jordbruket for 2019 fordelt på regionar. Driftsgranskingane omfatta 930 bruk i 2019. Storleiken på investeringsnivået for det enkelte bruket er mellom anna avhengig av produksjonstype og bruksstorleik.

Tabell 10.1 Gjennomsnittleg bruttoinvestering per bruk innanfor driftsgranskingane i jordbruket fordelt på regionar, 2019 (i 1 000 kroner)

Regionar	Bruttoinvestering per bruk
Austlandet	
Flatbygdene	539,5
Andre bygder	423,4
Agder og Rogaland	
Jæren	342,4
Andre bygder	399,5
Vestlandet	
Trøndelag	
Flatbygdene	406,8
Andre bygder	352,5
Nord-Noreg	

Gjennomsnittleg investeringsnivå gjekk ned for alle regionar med unntak av Vestlandet i 2019. Dei største bruttoinvesteringane per bruk for 2019 finn vi på flatbygdene på Austlandet og på Vestlandet.

Berekraftig skogbruk og konkurransedyktige skog- og trebaserte verdikjeder

Skogbruk og trebasert industri er ei viktig verdikjede i Noreg. I 2020 var om lag 21 000 personar sysselsette i denne næringa, og av desse rundt 6 000 i skogbruket. Det blei i alt avverka rundt 10,2 mill. kubikkmeter tømmer for sal til industrien i 2020, ein liten reduksjon frå året før. I 2020 blei det eksportert rundt 3,6 mill. kubikkmeter tømmer, om lag på same nivå som året før. Den årlege tilveksten i skogen er på om lag 25 mill. kubikkmeter. I 2020 blei det sett ut 43,5 mill. skogplanter, på same nivå som året før. Det blei vidare utført ungskogpleie på 330 000 dekar og markriving på 104 000 dekar. Dette er ein auke på omkring 2 pst. for ungskogpleie og 18 pst. for markriving samanlikna med året før. I følgje SSB, blei det bygd om lag 86 km nye skogsbilvegar og ombygd om lag 333 km eldre skogsbilvegar i 2020. Dette er ein nedgang frå 2019.

Det er utarbeidd skogbruksplanar med miljøregistreringar (MiS) for om lag 3,1 mill. dekar skog, og det er no sett til side eit samla areal med nøkkelbiotopar på omkring 1 mill. dekar. Stortinget

har vedteke at det er klassifiseringssystemet Natur i Norge (NiN) som skal brukast ved offentlig kartlegging av natur, og dette systemet er teke bruk og innarbeidd i MiS-kartlegginga. Det meste av det økonomisk drivverdige skogarealet i skogstrøka på Sør-Austlandet er no kartlagt, og det blir

starta opp nye skogbruksplanprosjekt med revisjon av eldre miljøregistreringar. For Vestlandet og nordover er det starta eit arbeid for å auke innsatsen med tanke på både omfang og regionale tilpassingar i skogbruksplanlegginga.

11 Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar

Norsk landbruk forvaltar store delar av norsk natur gjennom jordbruk, skogbruk, reindrift og annan aktivitet. Landbruket skaper økonomiske verdier, mat, trevirke og miljøgode av ulike slag. Kulturlandskapet er eit resultat av eit aktivt landbruk. For å sikre at innbyggjarane i dag og framtidige generasjonar har tilgang til nok og trygg mat, tømmer og treprodukt, energi og andre varer og tenester, må landbruket ha eit langsiktig perspektiv for vern og berekraftig bruk av areal og ressursgrunnlag. Gjennom berekraftig produksjon skal landbruket bidra til redusert forureining og reduserte utslepp av klimagassar, og leggje til rette for auka opptak av klimagassar og naudsynt tilpassing av produksjonen til klimaforholda i framtida.

Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal bidra til å halde ved lag kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga frå jordbruket. Nasjonalt miljøprogram samlar verkemiddel til støtte for miljøomsyn i jordbruksdrift. Nasjonalt miljøprogram og regionale miljøprogram gjeld for perioden 2019–2022. Det blir no arbeidd med rullering av begge program for perioden 2023–2026. Som oppfølging av Meld. St. 11 (2016–2017) er klima og miljø i større grad vektlagt i jordbruksoppgjera dei seinare åra. Regjeringa har inngått ein intensjonsavtale med organisasjonane i jordbruket om å arbeide for reduserte utslepp og auka opptak av karbon i jordbruket med til saman 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar innan 2030. Denne avtalen ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover, jf. regjeringa sin *Klimaplan 2021–2030*, Meld. St. 13 (2020–2021). I jordbruksoppgjeret 2021 blei klima- og miljøomsyn styrkt, særleg blei det prioritert å styrkje investeringar i klimatiltak som skal bidra til utsleppsreduksjonar. Denne satsinga skal bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket og arbeidet med å nå andre miljømål, som innan kulturlandskap og vassmiljø. Vidare blei areal- og kulturlandskapstilskotta og beitetilskotta prioriterte. Desse ordningane bidreg til å halde ved lag eit variert og levande kulturlandskap og naturmangfald i heile landet. Til saman blir avsetjinga til ordningar med klima- og miljøverknad auka med 238 mill. kroner frå 2021 til 2022.

Regjeringa sin klima- og miljøpolitikk byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøomsyn til grunn for sine aktivitetar og for å medverke til at dei nasjonale klima- og miljømåla kan bli nådde. For nærare omtale av regjeringa sine samla klima- og miljørelevante saker, sjå Klima- og miljødepartementets Prop. 1 S (2021–2022).

Redusert forureining frå landbruket

Tiltak for å avgrense forureininga

Reduksjon av vassforureininga (avrenning av næringsstoff og plantevernemiddel) er viktig for at vatn skal oppnå ein god økologisk tilstand, jf. vassforskrifta. Konsentrasjonar og tap av næringsstoff frå jordbruksareal varierer mykje frå år til år på grunn av variasjonar i nedbør, temperatur og jordbruksdrift. Åkerareal utan vernande plantedekke haust og vinter gir større risiko for erosjon. Årlege tilskott til tiltak for redusert jordarbeiding om hausten er difor eit av dei viktigaste tiltaka for å redusere vassforureininga frå jordbruket. Innsatsen er størst der vassførekomstane har eller har hatt ein dårleg tilstand, slik som i Viken og Innlandet. I 2020 blei det gitt om lag 250 mill. kroner i tilskott til tiltak for redusert jordarbeiding, vegetasjonssonar, fangdammar og hydrotekniske anlegg over ordningane Regionalt miljøprogram og Spesielle miljøtiltak i landbruket. Det har gjennom fleire år vore lagt vekt på å rette innsatsen mot dei areala der det er viktigast å gjennomføre målretta tiltak. Dette kan ha bidrege til at redusert jordarbeiding i mindre grad blir gjennomført på lite utsette areal.

Den samla gjennomføringa av ulike jordarbeidingstiltak og grasdekte areal med meir gras i kornområda, har redusert erosjonsrisikoen på dei dyrka areala, men ikkje tilsvarende det som har vore den venta verknaden av tiltaka. Undersøkingar Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har gjennomført, viser at meir nedbør og ustabile vintrar har gitt avrenning som skjuler verknaden av tiltaka. Konklusjonane frå analyse av 25 år med overvakingsdata i JOVA-programmet er at nedbør og temperatur er dei viktigaste faktorane for jord- og fosfortap

og at det er verknad av jordarbeiding på fosfortap og fosforkonsentrasjonar. Verknaden er størst når det er mykje nedbør, stor avrenning og store jordtap.

Tilskott til drenering blei innført frå 2013. Godt drenert jord reduserer faren for jordpakking og utslepp av lystgass frå jordbruksjord. Det blei innvilga 96,7 mill. kroner til gjennomføring av dreneringstiltak i 2020, og dei siste to åra er ein større del av leigd jord drenert. Om lag 334 000 dekar jordbruksareal er drenert sidan 2013. Utbetring og oppgradering av hydrotekniske anlegg har vore ei viktig prioritering over fleire år. Det bidreg til redusert avrenning og tilpassing av areala til eit klima med meir vatn og meir ekstrem nedbør. Frå 1989 til 2020 er det innvilga meir enn 560 mill. kroner til utbetring av om lag 15 000 anlegg.

Nitrogengjødsel frå mineral- og husdyrgjødsel er viktig for plantevekst, men samstundes ei kjelde til skadelege utslepp av ammoniakk (NH₃), lystgass og nitrat. Rett spreiemengd, spreietidspunkt og spreiemetode er difor viktig for å få ned utsleppa. I 2020 blei det gitt om lag 280 mill. kroner i tilskott til miljøvenleg spreieing av husdyrgjødsel og til tiltak som bidreg til redusert avrenning til vatn (til dømes inga haustpløying) over dei regionale miljøprogramma.

Salet av plantevernmiddel varierer frå år til år mellom anna på grunn av klimatiske forhold. Det er difor vanskeleg å seie noko sikkert om risiko-utviklinga på kort sikt. Dei siste åra har det i hovudsak vore ei dreieing mot bruk av preparat med lågare helse- og miljørisiko. Basert på omsetnaden av plantevernmiddel er berekna helserisiko for 2020 redusert til 71 pst. av 1996/1997-nivået, mens berekna miljørisiko er redusert til 80 pst. av 1996/1997-nivået.

Reduserte utslepp av klimagassar, auka opptak av CO₂ og gode klimatilpassingar

Reduserte utslepp av klimagassar

Utsleppet av klimagassar frå jordbruket var i 2020 på 4,4 mill. tonn CO₂-ekvivalentar, og utgjorde om lag 8,8 pst. av dei samla norske utsleppa¹. Utsleppa frå jordbruket er reduserte med 6,6 pst. frå 1990 til 2020. Jordbruksaktivitetar og særleg husdyrhald er opphav til utslepp av klimagassar, hovudsakleg i form av metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Om lag 70 pst. av klimagassutsleppa frå

jordbrukssektoren i klimagassrekneskapan er metan frå naturlege prosessar hos husdyr som storfe og sau, og lystgass frå husdyrgjødsel. Færre storfe, på grunn av auka produktivitet i mjølkeproduksjonen og redusert bruk av gjødsel, er blant hovudårsakene til nedgangen i utsleppet frå jordbruket.

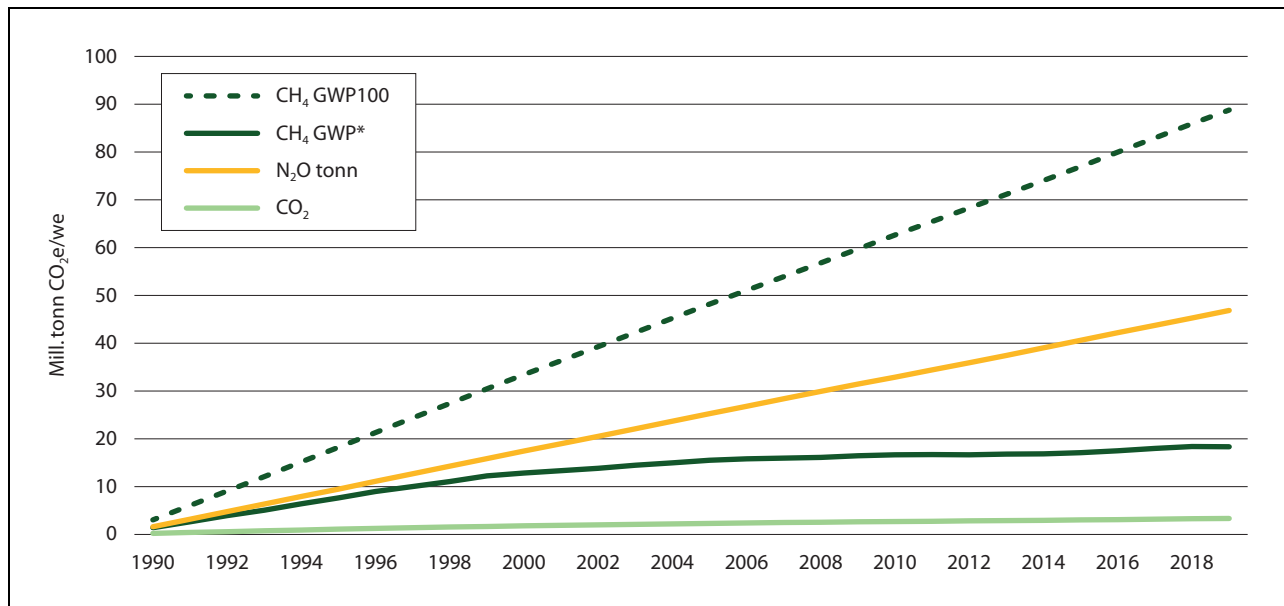
Ein stor del av utsleppa frå jordbruket er den kortliva gassen metan. Fordi metan er ein kortliva klimagass er det i hovudsak utsleppa dei siste tiåra som avgjer kor stor oppvarmingseffekten av gassen er. Stabile eller svakt fallande utslepp bidreg ikkje til ytterlegare oppvarming. Problemet med kortliva gassar er at dei har stor verknad den tida dei er i atmosfæren. Av den grunn har kvar auke i utslepp (og utsleppskutt) ein raskare, men samstundes meir forbigåande, verknad på temperaturen. Denne verknaden held seg difor berre så lenge auken i utsleppa (eller utsleppskutta) held fram. Dette til forskjell frå langliva gassar som til dømes CO₂. CO₂ blir ikkje brote ned, men hopar seg opp i atmosfæren inntil utsleppa blir tekne opp i havet eller på landjorda. Det inneber at CO₂-utslepp bidreg til ytterlegare oppvarming inntil utsleppa er redusert til netto null.

For å nå eit særskild temperaturmål kan det vere naudsynt å kutte utsleppa av kortliva gassar ned til eit nytt nivå, men vi treng ikkje nødvendigvis å redusere utsleppa til null. Modellberekningar frå FNs klimapanel peikar på at CO₂-utsleppa globalt må kuttast til netto null, mens utsleppa av metan må reduserast med minst 35 pst. for å nå 1,5-gradersmålet. Dei globale utsleppa av metan har dei siste ti åra auka raskt.

Klimaforskarar har dei siste åra utvikla ein ny metode, med nemninga GWP*, for å berekne oppvarmingseffekten av kortliva klimagassar over tid. Metoden tek utgangspunkt i den etablerte vekt-faktoren GWP (100) for å rekne om utslepp til CO₂-ekvivalentar. Figur 11.1 viser det akkumulerte bidraget frå jordbruket til oppvarming frå 1990 til 2020. Målt i årlege utslepp i CO₂-ekvivalentar utgjer utsleppet frå jordbruket om lag 8,8 pst. av dei samla norske utsleppa i perioden. Oppvarmingsbidraget sidan 1990 er om lag halvparten fordi metanutsleppa har falt noko i den same perioden.

Dette gir ein oppvarmingseffekt som er ein firedel av det som kjem fram gjennom å rekne med GWP100. Dette kan endre seg dersom det skjer ein auke i metanutsleppet.

¹ Utslipp til luft (ssb.no)

Figur 11.1 Akkumulert bidrag til oppvarming av klimagassar frå jordbruket, målt i CO₂-ekvivalentar (GWP100) og CO₂-oppvarmingsekvivalentar (GWP*)

Kjelde: Basert på utsleppsdata frå SSB

I juni 2019 inngjekk regjeringa, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ein intensjonsavtale om klimamål for jordbruket. Avtalen handlar om utsleppskutt og auka opptak, som samla skal utgjere 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar for perioden 2021–2030. Klimaavtalen mellom jordbruket og staten seier at partane òg skal følgje utsleppa av dei ulike klimagassane separat. Den viktigaste oppgåva for jordbruket i klimasamanheng er å redusere utsleppa frå jordbruket utan at klimaomstillinga fører til karbonlekkasje, det vil seie å redusere utsleppa per produserte eining. Klimaavtalen ligg til grunn for omtalen av jordbruk i Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, og vil òg liggje til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover.

Når myr (organisk jord) blir dyrka, blir karbon- og nitrogenholdig materiale gradvis brote ned og gir utslepp av klimagassar. Landbruks- og matdepartementet fastsette i 2020 endringar i forskrift om nydyrking (nydyrkingsforskrifta). Det blei innført eit forbod mot nydyrking av myr, men kommunen kan tillate dyrking av myr når bestemte vilkår er oppfylte. Stortinget har gjennom si handsaming av eit representantforslag, Dokument 8: 288 L (2020-2021), vedteke endringar i reglane i jordlova om nydyrking. Endringane inneber at nydyrking eller nedbygging av myr berre kan skje der omsynet til klima, natur- og kulturlandskap blir vareteke gjennom ein heilskapleg plan godkjend av den enkelte kommune. Lovvedtaket blei sanksjonert 11. juni 2021, men reglane er ikkje sette i kraft.

Auka opptak av CO₂ og karbonlagring i skog og jord

I 2019 stod norske skogar for eit nettoopptak på 23,6 mill. tonn CO₂. Når alt anna areal er teke med, blir nettoopptaket 18,6 mill. tonn, noko som svarar til om lag ein tredel av dei samla norske utsleppa av klimagassar.

Netto karbonopptak i skog er eit resultat av differansen mellom brutto opptak i form av tilvekst og utslepp som følgje av hogst og naturleg avgang. Tømmerhogsten i Noreg har synt ein positiv auke dei siste åra. Omfanget av skogforynging har mykje å seie for tilveksten i skogen i framtida og med det karbonopptaket. Planteaktiviteten i Noreg har auka dei siste åra. I 2020 blei det planta 43,5 mill. skogplanter. Det blei gjort ungskogpleie på 330 000 dekar, ein oppgang frå 2019. Markrivinga har òg auka til 104 000 dekar i 2020.

Omfang av bruk av tre i varige konstruksjonar

Auka bruk av tre er eit grunnlag for landbasert industriutvikling i alle regionar og ei av løysingane for å redusere klimagassutslepp i byggjenæringa. Bioøkonomiordninga under Nærings- og fiskeridepartementet har *Bygg i tre* som eit eige strategisk satsingsområde, med vekt på mobilisering og finansiering av utviklingsprosjekt. Resultatet frå arbeidet er auka kompetanse om bruk av tre i store konstruksjonar i

Noreg og vekst i marknadsdelar for tre i fleire kategoriar bygg, som oppvekst- og undervisningsbygg, næring, helse og idrett, og studentbustadar. Veksten i desse marknadene gir grunnlag for fleire industrialiseringsprosjekt, med vekt på effektivisering, digitalisering av produksjonsprosessar og nye fabrikkar. Kompetansen og produkta frå dette arbeidet er etterspurde internasjonalt. Det er starta opp eit større profilerings- og samspearbeid knytt til moglegheiter i fleire marknader basert på arkitektur, ingeniørkunnskap, digitale verktøy og produkt. Parallelt blir det bygd vidare på bedriftsnettverk og klynger innanfor skog- og trenæringa. I jordbruksoppgjeret 2019 blei det semje om å innføre eit ekstra tilskott til investering i landbruksbygg i tre for å premiere landbruksbygg innan tradisjonelt landbruk som har tre som byggjemateriale. I 2020 blei det løyvd 33,7 mill. kroner til 142 prosjekt som er bygde i tre. Effektar av tiltaket skal evaluerast til jordbruksforhandlingane i 2022.

Produksjon og bruk av bioenergi

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket gir mellom anna støtte til investering i gardsvarmeanlegg basert på bioråstoff og anlegg for sal av biovarme og kombinerte anlegg for bio- og solenergi, både kraft og varme. Programmet bidreg såleis til meir miljøvenlege energiløysingar både i landbruket og i andre sektorar. Breidda i programmet vil gjere det mogleg for gardsbruk å bli sjølvforsynte med energi framover. I 2020 blei det gitt støtte til 210 prosjekt over programmet, 22 fleire enn i 2019. I den tida programmet har eksistert, er det i alt etablert 1 957 gardsvarmeanlegg, 37 anlegg i veksthus, og 253 varmesalsanlegg med ein samla planlagd energiproduksjon på 508 GWh.

Utvikling av småskala biogassanlegg for gardsbruk er òg eit prioritert område innanfor programmet. Denne satsinga blir koordinert med biogasstrategien til regjeringa, som ligg under ansvarsområdet til Klima- og miljødepartementet. Det er etablert fleire pilotanlegg for kombinert behandling av husdyrgjødsel og anna biologisk avfall.

Vidare blei det i 2020 gitt støtte til seks prosjekt som gjeld introduksjon av ny teknologi. Prosjekta omfattar bygging av ny type biogassanlegg på gardsnivå, anlegg for produksjon av biokol, og uttesting av nytt dyrkingssystem for grøntproduksjonar.

Produksjon av biokol som sideprodukt til bioenergi, vil kunne gi ein viktig klimagevinst i til-

legg til utsleppsreduksjonen frå jordbruket knytt til energiproduksjonen. Det er anslått at fornybarprogrammet bidreg med ein åreleg reduksjon i klimagassutsleppa med 95 700 tonn CO₂.

Berekraftig bruk og eit sterkt vern av landbruket sine areal- og ressursgrunnlag

Nydyrking og omdisponering av areal

Stortinget handsama jordvernstrategien til regjeringa i desember 2015 og vedtok innstillinga frå næringskomiteen, jf. Innst. 56 S (2015–2016). I oppmodingsvedtak nr. 140 av 8. desember 2015 fastsette Stortinget det årlege målet for omdisponering av dyrka mark til under 4 000 dekar, og bad regjeringa sørgje for at målet blir nådd gradvis innan 2020. Regjeringa oppdaterte jordvernstrategien i 2021, jf. Prop. 200 S (2020–2021). Den oppdaterte strategien inneheld seks nye tiltak og eit forsterka jordvernmål. Årleg omdisponering av dyrka jord skal reduserast til 3 000 dekar innan 2025. Ein skal mellom anna greie ut eit sterkare vern av dei viktigaste jordbruksareala og opprette eit tilskott for kommunale jordvernstrategiar. For 2020 viser KOSTRA-tala frå SSB at det blei omdisponert 4 676 dekar dyrka jord til andre formål enn landbruk, og at ein difor ikkje kom under målet på 4 000 dekar som dei tre tidlegare åra.

KOSTRA-tala viser ein vesentleg reduksjon i godkjent areal for nydyrking i 2020, men frå eit høgt nivå dei siste åra. I 2020 blei det gitt løyve til å nydyrke om lag 21 600 dekar, mot 28 100 dekar i 2019 og 24 900 dekar i 2018. Frå og med 2014 har i gjennomsnitt om lag 22 200 dekar blitt godkjent nydyrka årleg.

Økologisk produksjon og forbruk

I økologisk produksjon blir det stilt ekstra krav til miljø og dyrevelferd i produksjonen. Økologiske driftsformer utan bruk av kjemisk-syntetiske plantevernemiddel og mineralgjødsel, i kombinasjon med vekstskifte, har positiv verknad for biologisk mangfald, jordkvalitet og jordstruktur. I tillegg kan erfaringar og kunnskap frå økologiske driftsformer overførast til det konvensjonelle jordbruket. Regjeringa si satsing på økologisk jordbruk tek utgangspunkt i *Nasjonal strategi om økologisk jordbruk*.

Delen føretak med økologisk produksjon har vore relativt stabil dei siste åra, og utgjorde i 2020 5 pst. av det samla talet på jordbruksføretak. Det økologiske arealet utgjorde 418 800 dekar i 2020, om lag 4,2 pst. av det samla jordbruksarealet. Dette er om lag på same nivå som i 2019. Den samla produksjonen av økologisk kjøtt av storfe,

gris og sau og lam auka med 9 pst. samanlikna med året før. Økologisk slakt av fjørfe auka med 22 pst. i 2020. Det var ein auke i produksjonen av økologiske egg med 9 pst.

Det er ikkje utarbeidd statistikk for omsetnad av økologiske varer i daglegvarekjedene for 2019 og 2020. Landbruksdirektoratet arbeider for å få på plass ei løysing for denne type statistikk. Omsetnaden av norske økologiske frukt, grøn-saker og poteter auka med 10 pst. i 2020 samanlikna med 2019. Koronapandemien påverka omsetnaden av økologisk mat og drikke gjennom dei ulike salskanalane ulikt. Omsetnaden av økologisk mat gjennom serveringsmarknaden og Bondens marknad gjekk ned, mens omsetnaden gjennom spesialbutikkar, Vinmonopolet og REKO-ringar auka.

Genressursane i landbruket

Genmangfaldet i landbruket er viktig for tilgangen til mat i verda. Genmangfaldet gir grunnlag for at husdyr, matplanter og skogtre skal kunne tilpassast nye og endra dyrkings- og driftsforhold, sjukdommar og nye krav til sluttprodukta. FNs berekraftsmål 2.5 forpliktar Noreg til å sikre berekraftig bruk og bevaring av husdyrressursar og plante-sortar som eit tiltak for å utrydde svolt. I Noreg blir Nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk, *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk* av 2019, lagt til grunn for oppfølginga av berekraftsmålet.

Av dei 49 husdyrressursane som er rekna som nasjonale i Noreg i 2020, er 37 rekna som verneverdige. Den samla summen av avlsdyr innanfor dei verneverdige husdyra aukar jamt for kvart år. Det er sett i verk tiltak som skal sikre dei truga og kritisk truga rasane for framtida. Også innanfor dei husdyrressursane som ikkje er truga, blir det lagt vekt på berekraftig avl som sikrar det genetiske mangfaldet i populasjonane.

Om lag 30 arter av skogtre høyrer naturleg heime i Noreg. Genetiske ressursar hos skogtre blir tekne vare på in situ, det vil seie i sine naturlege vokseområde. Det er oppretta bevaringsområde for 11 utvalde treslag i eksisterande naturreservat i ulike deler av Noreg. I tillegg bidreg det formelle områdevernet i skog til bevaring av dei norske treslaga.

I 2020 var det i alt 27 klonarkiv og feltgenbankar som bevarte meir enn 6 000 aksejonar av frukt, bær, grønnsaker, potet, medisin- og

krydderplanter, prydplanter og grøntanleggsplanter. 14 bevarings- og tradisjonsortar er i 2020 oppførte på den norske plantesortslista. Det er òg oppretta ein bruksgenbank for gamle sortar av korn og grønnsaker der interesserte bønder kan få materiale til bruk og foredling. Gjennom drifta av Nordisk genressurscenter (NordGen), under Nordisk ministerråd, samarbeider Noreg med dei andre nordiske landa om bevaring av nordiske plantesortar som kan frøformerast.

For å nå målsetjinga om at genetisk variasjon i alle heimlege treslag skal bevarast i heile utbreiingsområdet er det etablert 32 bevaringsområde for skogtregenetiske ressursar i Noreg. Dette omfattar 24 bevaringsområde for skogtregenetiske ressursar etablert i utvalde verneområde nord til og med Nordland og 8 dynamiske bevaringsområde for tidlegare foredlingsmateriale av gran. Bevaringsområde er etablert for 11 ulike treslag, mellom anna alm, ask, barlind, bøk, kristtorn, lind, sommareik, spisslønn, vintereik og gran.

Ein betydeleg del av foryngingane etter hogst i granskog blir etablert med frø og planter frå Skogfrøverkets foredlingsprogram. Per desember 2020 er 92 pst. av planta materiale i norske skogar foredla materiale frå kvalifiserte eller testa frøkilder. Desse individa dannar grunnlaget for eit utval av dei beste individa for produksjon av foredla frø i frøplantasjar og neste generasjon foredlingspopulasjon, jf. målsetjingar i *Strategi for skogplanteforedling 2010–2040*.

Svalbard globale frøhvelv er i dag det største sikkerheitslageret i verda for biologisk mangfald innanfor vekstar. Det er eit norsk tiltak av stor verdi for den globale matforsyninga. Dette spesialbygde fryselageret husar sikkerheitskopiar av frø frå nasjonale og internasjonale frøsamlingar. I 2020 sendte 42 genbanker 82 501 nye frø til frøkvelvet for langtids sikringslagring. Ved utgangen av 2020 har 87 institusjonar verda over lagra 1 074 533 sikkerheitskopiar i kvelvet på Svalbard. Om lag halvparten av alt mangfald av matplanter som ifølgje FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) ligg lagra i frøsamlingar verda over, er med dette sikra i Svalbard globale frøhvelv. Noreg gir årleg eit bidrag tilsvarende 0,1 pst. av omsetnaden av såvarer i Noreg til Fondet for fordelssdeling under Den internasjonale traktaten for plante-genetiske ressursar for mat og landbruk og støtter samstundes opp om arbeidet for bønder sine rettar med sikte på å styrkje lokal forvaltning av plantegenetisk mangfald.

God agronomi

God agronomi er viktig for å ta ut avlingspotensialet og heve kvaliteten i produksjonen. I tillegg vil god agronomisk praksis vere gunstig med tanke på å redusere klimagassutsleppa frå jordbruket. For å leggje til rette for berekraftig produksjon av nok og trygg mat, treng vi kunnskap om agronomi, klimatilpassingar og miljøomsyn både hos den enkelte bonden og i heile apparatet rundt norsk matproduksjon.

Det er viktig at norsk landbruk er godt rusta for eit klima i endring, med høgare temperaturar, meir nedbør, flaum, tørke og truslar frå ulike skadegjerarar. Auka nedbørsmengder, særleg over kort tid, kan dra med seg avlingar og god matjord, påverke kvaliteten og mengda på avlinga og gjere det vanskeleg å komme ut på åkeren med tunge køyretøy. Eit varmare og våtare vēr vil dessutan gjere norsk landbruk utsett for framande arter og sjukdom. For å lukkast må vi tenkje nytt omkring driftsmetodar og utvikle plantemateriell som toler eit våtare klima og som er meir robust mot sjukdom og skadegjerarar. I tillegg til kunnskap innan agronomi og sortsutvikling, vil utvikling og bruk av ny teknologi vere sentralt for å møte dei utfordringane vi står framfor.

Forskning på klimatilpassa og berekraftig matproduksjon har høg prioritet i Landbruks- og matdepartementet. Dei seinare åra er det finansiert fleire forskingsprosjekt på området, til dømes prosjektet OPTIKORN som blir leia av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Prosjektet har som hovudmål å utvikle tilpassingsstrategiar for norsk kornproduksjon i møte med eit framtidig våtare klima, slik at avlingspotensialet kan haldast ved lag eller aukast. Resultat frå prosjektet skal bidra til kunnskap om drenering, jordstruktur og gjødsling som trengst for å lage strategiar som reduserer risikoen for jordpakking og vatnmetting, og som minimerer tap av næringsstoff til luft og vatn. Førebelse resultat viser at rett drenering gir lågare klimagassutslepp, i tillegg til høgare avlingar.

God agronomi handlar òg om å gjere rette val til rett tid og på rett stad, og her spelar presisjonsjordbruk ei viktig rolle. Presisjonsjordbruk handlar om å tilpasse til dømes gjødselmengda og sprøytemengda til stadsspesifikke behov. Ved Senter for presisjonsjordbruk ved NIBIO Apelsvoll blir det utvikla og testa teknologiske løysingar for jordbruket i dag og i framtida. I prosjektet PRESIS utviklar dei eit heilskapleg system som skal sørgje for at norske bønder får tilgang på brukarvenlege, teknologiske tenester som er godt testa og tilpassa

norske forhold. De ulike tenestene vil kunne bidra til å redusere unødige klima- og miljøbelastningar frå jordbruket, gi auka effektivitet og betre driftsøkonomi på gardsnivå. PRESIS-prosjektet er finansiert over jordbruksavtalen og er eit samarbeid mellom NIBIO, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukarlag og Norsk Landbruksrådgiving (NLR). NLR har rolla som fagleg bindeledd mellom forskning og landbruket med tanke på å utvikle god agronomi og auka kompetanse i næringa.

Vareta kulturlandskapet og naturmangfaldet

Det er eit mål å vareta og utvikle kulturlandskapet. Over jordbruksavtalen er det sett av midlar gjennom miljøprogramma, der mellom anna regionale prioriteringar ligg til grunn for tiltak for å ta vare på viktige miljøverdier. Tilskott til tiltak i utvalde kulturlandskap i jordbruket bidreg til å ta vare på særskilde landskap over heile landet, med stort biologisk mangfald i tillegg til kulturminne og kulturmiljø. Saman med midlar frå Klima- og miljødepartementet blir 46 ulike landskap tekne vare på gjennom ordninga. Dei respektive kommunane er tett på forvaltninga gjennom mellom anna ved å administrere tilskott. For å støtte jordbruket og oppretthalde kulturlandskapet i verdsarvområda Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap, er det òg sett av særskilde midlar. Desse midlane kjem i tillegg til midlane frå Klima- og miljødepartementet.

Overvåkingsprogrammet 3Q (Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbrukets sitt kulturlandskap) er basert på ei nasjonal utvalskartlegging som dokumenterer arealbruk, kulturminne og kulturmiljø, biologisk mangfald og tilgjengelegheit på eit representativt sett av overvåkingsflater. Overvåkingsflatene ligg spreidde over heile landet. Programmet inkluderer feltarbeid på eit utval av flater for å registrere fuglar, planter, bygningsmiljø og kulturminne, og for å dokumentere landskapet sin utsjånad ved hjelp av fotografi. Ein har mellom anna kartlagt karplanter og dette viste tydelege endringar i artssamansetjing i plantesamfunn i område med attgroing. For dei undersøkte fugleartene i jordbrukslandskapet er det blitt observert tilbakegang. Tal dammar i kulturlandskapet har derimot auka, og dette kan vere positivt for fleire arter. 3Q registrerer også indikatorar knytte til storleiken på jordstykkka, arealtypar innanfor 10 meter frå vatnkantar, trekkjer og alléar, og talet på åkerholmar.

Dyrka jord er ein grunnleggjande ressurs for å kunne produsere mat og sikre matforsyninga på kort og lang sikt. Det registrerte jordbruksarealet

i drift i 2020 utgjorde nær 9,9 mill. dekar, om lag det same som i 2014.

Husdyrbeiting i utmark bidreg til skjøtsel av kulturlandskapet og til å halde utmarka open. Samstundes har det positiv innverknad på det biologiske mangfaldet. I satsingar som Utvalde kulturlandskap i jordbruket, Verdsarvområda og Utvalde naturtypar er beiting i mange tilfelle eit viktig skjøtseltiltak. Dei ulike dyreslaga har ulik innverknad på naturmangfaldet, og difor er det behov for både storfe, geit og sau på beite. I 2020 blei det gitt tilskott til i alt 2,2 mill. husdyr på utmarksbeite. I perioden 2000–2020 har talet variert mellom 2,2 og 2,4 mill. beitedyr. I 2020 var det 1,9 mill. sau, 248 000 storfe og 56 000 geiter på utmarksbeite.

Nasjonal pollinatorstrategi, som blei lagd fram i 2018, blir følgd opp på fleire måtar i verkemiddel-

systemet i jordbruket. Frå og med 2019 er det lagt til rette for tilskott for å tilsåing og skjøtsel av soner med pollinatorvenlege frøblandingar på jordbruksareal gjennom dei regionale miljøprogramma. Element frå strategien blir òg følgde opp gjennom ordningane Utvalde kulturlandskap, Handlingsplan for plantevernmiddel, SMIL og Klima- og miljøprogrammet. Norsk Landbruksrådgiving formidlar kunnskap om gode tiltak for pollinerande insekt til bønder i heile landet. Tiltaksplan for ville pollinerande insekt (2021–2028) presenterer statens samla innsats innan og mellom sektorane. Nye tiltak i landbruket er tilskott til frøavl av norske villblomblandingar over jordbruksavtalen, og auka kunnskap om insekt i skog for å ta vare på insekt i skogsdrifta.

12 Ei effektiv landbruks- og matforvaltning

Landbruks- og matforvaltninga har ansvar for samfunnsoppgåver som er viktige for enkeltmenneske og næringsliv over heile landet. Forvaltninga skal leggje til rette for auka verdiskaping og vere tilgjengeleg for folk, organisasjonar og næringsliv med god, open kommunikasjon, mellom anna gjennom brukarretta digitale tenester.

Landbruks- og matforvaltninga har ein desentralisert struktur med arbeidsplassar over heile landet og ei oppgaveløysing som er delt mellom nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Departementet har fire underliggjande verksemder. Mattilsynet og Landbruksdirektoratet har direktorats- og tilsynsoppgåver, mens forskingsinstitutta Veterinærinstituttet (VI) og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er sentrale kunnskapsleverandørar for departementet, sektoren og næringslivet. Ei nærare omtale av dei underliggjande verksemdene finst under kat. 15.10, 15.20 og 15.30.

Både statsforvaltarane, fylkeskommunane, kommunane og Innovasjon Norge (IN) har sentrale roller og oppgåver i gjennomføringa av landbruks- og matpolitikken regionalt og lokalt.

Statsforvaltarane er statleg styresmakt på landbruks- og matområdet regionalt og har ansvar for å følgje opp nasjonale vedtak, mål og retningslinjer innanfor landbruks- og matpolitikken. Statsforvaltarane er eit viktig bindeledd mellom staten og kommunane i gjennomføringa av den nasjonale landbruks- og matpolitikken. Statsforvaltarane er administrativt underlagde Kommunal- og moderniseringsdepartementet, mens Landbruks- og matdepartementet har det faglege ansvaret for statsforvaltarene sitt oppdrag på landbruks- og matområdet.

Fylkeskommunane har som regionale nærings- og samfunnsutviklarar oppgåver innanfor næringsutvikling, klima, samfunnsplanlegging, rekruttering og kompetanseheving i landbruket, og skal kople landbruk med anna regionalt plan- og utviklingsarbeid.

Kommunane er førstelinje for forvaltninga av dei juridiske og dei fleste økonomiske verkemidla i landbruket, og er saksførebuande organ for IN på landbruks- og matområdet.

IN forvaltar midlar til investering og utvikling av verksemder, i tillegg til anna programstøtte til landbruket og andre landbruksbaserte næringer. IN er eit særlovsselskap eigd av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunane. IN utfører oppgåver for Landbruks- og matdepartementet som blir gitt i årlege oppdragsbrev.

Ei moderne, effektiv og brukarvenleg forvaltning med god kvalitet

I tråd med Meld. St. 30 (2019–2020) *En innovativ offentlig sektor*, er regjeringa sitt mål ein effektiv offentlig sektor som leverer gode tenester til innbyggjarane, har høg grad av tillit blant folk og finn nye løysingar på utfordringar i samfunnet i samarbeid med innbyggjarane, næringslivet, forskingsmiljø og sivilsamfunnet.

For å sikre det berekraftige velferdssamfunnet i framtida er det viktig at den offentlege bruken av økonomiske ressursar er effektiv. Det inneber klare prioriteringar av utgiftene i statsbudsjettet og at offentlig sektor viser vilje og evne til omstilling, effektivisering og avbyråkratisering. Innovasjon og ny teknologi kan òg bidra til meir effektiv pengebruk. Effektiv bruk av ressursar inneber både å utføre og å prioritere oppgåvene rett. Regjeringa vil gjennomføre strukturiltak som bidreg til ein meir effektiv bruk av dei samla ressursane i samfunnet. Dette kan gi gevinstar i form av reduserte utgifter over statsbudsjettet og samstundes betre kvalitet og resultat. Det er òg viktig at dei landbruks- og matpolitiske verkemidla blir forenkla og målretta slik at dei samla bidreg til å auke verdiskapinga.

Fornye, forenkla og forbedre

I Granavolden-plattformen går det fram at regjeringa vil forenkla ytterlegare på politikkområdet landbruk og mat. Landbruks- og matdepartementet følgjer opp regjeringserklæringa, både gjennom dei årlege jordbruksoppgjera og andre prosessar rundt lover, forskrifter og andre tiltak. Målet er ytterlegare forenkling, forbetring og for-

nying i tråd med det som er vedteken politikk for landbruks- og matsektoren.

Dei seinare åra er det lagt vekt på å utvikle støtteordningar, reguleringar og ei organisering av forvaltninga som er enklare, meir målretta og som gir betre gjennomføringskraft i politikken for landbruks- og matsektoren. I jordbruksoppgjera er det mellom anna gjennomført fleire forenklingstiltak. Døme på tiltak er endringar av regelverk og støtteordningar og fjerning av avgrensingar som har hindra ei effektiv utnytting av kapasiteten i næringa.

I arbeidet med å fornye, forenkle og forbetre står effektivisering og styrking av kvalitet sentralt. Landbruks- og matdepartementet er i styringsdialogen med underliggjande verksemder oppteke av dette. Budsjetta til drift av departementet og underliggjande verksemder har i åra 2015–2021 blitt reduserte med omkring 89 mill. kroner som følgje av ein generell reduksjon i løyvingar med utgangspunkt i krav om effektivisering og avbyråkratisering (ABE-reforma). I tillegg er løyvingane til enkelte verksemder reduserte utover ABE-reduksjonar med ytterlegare krav til effektivisering. For åra 2015–2021 utgjorde desse kutta 47 mill. kroner samla for Mattilsynet, NIBIO og Landbruksdirektoratet.

Modernisering og digitalisering

Digitalisering av tenester og interne arbeidsprosessar er viktig for å modernisere, forenkle og forbetre forvaltninga. Digitaliseringsstrategien for offentleg sektor 2019–2025 legg mellom anna vekt på tenester med brukaren i sentrum, auka deling av data og styring og samordning av digitale tenester i offentleg sektor. I tråd med strategien skal verksemdene i landbruks- og matsektoren halde fram med å tilby fleire og meir brukarretta digitale tenester. Digitale tenester bidreg til å gi innbyggjarar og næringsdrivande ein enklare kvardag, samstundes som det legg til rette for at stat og kommune kan løyse oppgåvene sine meir effektivt. Vidare skal digitale tenester bidra til å skape grunnlag for verdiskaping, kvalitet i offentlege tenester og demokratisk deltaking. Kommunikasjonen mellom forvaltninga og brukarane skal normalt skje gjennom digitale, nettbaserte tenester. Digitalisering av interne arbeidsprosessar kan gi innsparingar og betre utnytting av ressursane, i tillegg til å auke kvaliteten.

Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet held fram med å utvikle ein systemportefølje som gjer forvaltninga meir brukarvenleg og effektiv. Dei siste åra har direktoratet lagt ned store ressursar på IKT-området. Dei nye IKT-løysingane skal bidra til ein enklare kvardag for brukarane, og gi ei effektiv og sikker forvaltning. Stadig fleire av tenestene til Landbruksdirektoratet er no tilgjengelege digitalt. Dei siste åra er fleire store IKT-prosjekt realiserte, mellom anna *eStil RMP*, *eStil PT*, *RÅK* og *Agros*. Denne satsinga har òg gjort det mogleg for statsforvaltarane og kommunane å forvalte dei landbrukspolitiske verkemidla meir effektivt.

Landbruksdirektoratet har sidan 2018 utvikla ei sams IKT-løysing for tilskottsordningar, kalla *Agros*. Prosjektet blei avslutta sommaren 2020 og overført til ordinær drift. Til no er over 26 ordningar innlemma i løysinga. Nytt har vore stor for både næringsdrivande og sakshandsamarar i kommunane, hos statsforvaltarane og i direktoratet. Brukarane får tilgang til enkle og brukarvenlege digitale tenester. Av rundt 16 000 søknadar i 2020, blei 95 pst. levert digitalt.

Direktoratet har òg utvikla ei ny IKT-løysing for forvaltning av importvernet og ordninga med råvarepriskompensasjon *RÅK*. Løysinga blir teken i bruk 1. halvår 2021. I 2019 starta direktoratet òg opp eit prosjekt for å utvikle nye digitale løysingar for kvoteordninga for mjølk. Det nye systemet blir ferdig utvikla og teke i bruk i 2021.

I 2018 starta direktoratet arbeidet med å auke digitaliseringsgrada og effektiviseringa av tenestene og fagsystema for skogbruksforvaltninga. Arbeidet er tredelt og blir avslutta i 2021. Skog-eigarar har fått enklare tilgang til ordningane for skogfond og skogtilskott, og papirbaserte prosessar er no digitaliserte. Mobile feltverktøy for forvaltninga er òg under utvikling. Prosjektet har fått tilskott over Digitaliseringsdirektoratet si medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekt.

Nye digitale tenester for reindriftsnæringa som omfattar melding om reindrift og søknad om tilskott blei tekne i bruk i 2019. Tenestene fungerer godt for reindriftsutøvarane, men det er framleis potensial for effektivisering i forvaltninga. Landbruksdirektoratet startar i 2021 eit arbeid med å utvikle eit nytt register for dei tradisjonelle reinmerkene, som skal kunne nyttast av næring og forvaltning. Prosjektet har fått tilskott frå Digitaliseringsdirektoratet si medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekt. Landbruksdirektoratet vil i 2021 og 2022 arbeide vidare med digitalisering på reindriftsområdet.

Mattilsynet

Digitalisering bidreg til at Mattilsynet løyser samfunnsoppdraget sitt meir effektivt og med betre måloppnåing. Mattilsynet har to store utviklingsprosjekt som bidreg til å nå digitaliseringsmåla deira. Dette er prosjekta *Digital systemstøtte* og *Tilsyn ferdig på stedet*.

I 2020 har Mattilsynet arbeidd vidare med å forbetre utnyttinga av data frå kjøttkontrollen. Prosjektet *Digital systemstøtte* skal sikre betre informasjonsflyt og utnytting av data frå husdyrnæring, slakteri og eigne data frå kjøttkontrollen. Nye arbeidsprosessar og systemløysingar gir betre informasjonsflyt mellom Mattilsynet og næringa langs heile produksjonskjeda. Kjøttkontrollen blir meir effektiv, samstundes som slakteria sitt arbeid blir enklare. Løysinga gir Mattilsynet betre oversikt, slik at dei kan prioritere prøveuttak og kjøttkontroll. Mattilsynet får òg meir kunnskap om status og eit betre grunnlag for risikobasert tilsyn med dyrevelferd hos produksjonsdyr.

Prosjektet *Tilsyn ferdig på stedet* tek i bruk digitale verktøy for å betre og effektivisere delar av tilsynsarbeidet i Mattilsynet. Mattilsynet har arbeidd med prosjektet sidan 2019 med sikte på å ta det i bruk i 2021.

Norsk institutt for bioøkonomi

NIBIOs satsing på digitalisering har ført til at den offentlege landbruksforvaltninga på alle nivå har naudsynt tilgang til informasjon om skog- og arealressursar. Effektiv tilgang til relevante data av høg kvalitet gir raskare og sikrere sakshandsaming i stat og kommunar, meir openheit, betre kontroll og færre klagar. NIBIOs digitale tenester gir positive effektar òg hos offentlege styresmakter ut over landbruksforvaltninga.

I NIBIOs kartportal *Kilden* er det mogleg å søkje i kart og laste ned kartdata. Tenesta blei vidareutvikla i 2020. Gjennom *Gårdskart* på Internett kan næringsdrivande handtere informasjonsinnhenting sjølve. *AR5* er eit heildekkjande nasjonalt kart som viser tilstanden for arealressursane ut frå produksjonsgrunnlaget for jord- og skogbruk. Det er ein viktig reiskap for både verkemiddelforvaltning, planarbeid, sakshandsaming, utgreiingar og næringsutvikling. NIBIOs nettportal *Skogskadar* gir allmenta moglegheit til å rapportere inn skadar på skog.

NIBIO leverer vegetasjons- og beitekart der òg plasseringa til dyra kan følgjast via GPS-baserte radiobjeller. Vidare tilbyr NIBIO vars-

lings- og informasjonstenesta *VIPS* (Varsling Innan PlanteSkadegjerarar). Denne tenesta er òg teken i bruk i ei rekkje internasjonale prosjekt, mellom anna i afrikanske land.

NIBIO drifrar og held ved like *Landbruksmeteorologisk teneste*, som leverer meteorologiske data for varslingstenester og forskning frå dei viktigaste jord- og hagebruksdistrikta i landet. Saman med *Plantevernleksikonet* og *Plantevern-guiden* gjer tenesta NIBIO godt rusta til å bistå landbruksnæringa og forvaltninga i å handtere skadesituasjonar i planteproduksjonen. NIBIO har òg under utvikling ny teknologi som skal hindre tap av rein til rovdyr, og førebyggje påkøyrslar av rein på veg og bane.

Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet (VI) arbeider kontinuerleg med digitalisering av verksemda, både når det gjeld tenester til oppdragsgivarar og interne system i verksemda. I 2020 har det blitt nedlagt mykje arbeid i å fornye digital infrastruktur og etablere datasenter i nytt bygg på Ås. Målet for digitaliseringa har vore å leggje til rette for auka verdiskaping og innovasjon, og medverke til auka samhandling og produktivitet, både internt og eksternt.

Etablering av nytt datasenter er eit omfattande arbeid. Ny lagringsløysing legg til rette for å kople til nytt utstyr og opplegg for lagring av forskingsdata. Det blir òg arbeidd med å integrere fleire administrative system for å effektivisere og styre laboratorieaktiviteten.

VI har utarbeidd eit konsept for totalrenovering av det diagnostiske prøvejournalssystemet. I det diagnostiske arbeidet er digitale histopatologiske undersøkingar godt etablerte innan blå sektor og vil inkludere grøn sektor i 2021. Prøvane blir leste digitalt og bilda blir lagra i ein database. På denne måten aukar både effektiviteten og kvaliteten på det diagnostiske arbeidet. Det er vidare etablert ei nettbasert løysing for utveksling av prøvesvar med Mattilsynet og ulike næringsaktørar. Prøvesvar blir med dette formidla raskare til forvaltninga og næringa, som då kan setje i verk tiltak mot sjukdom.

Miljødirektoratet (haustbare viltressursar)

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for etatsstyring av Miljødirektoratet på området haustbare viltressursar, og for regelverk om utøving av jakt og fangst. Om lag 521 000 personar er registrerte i Jegerregisteret. Alle som skal

drive med jakt, lisensfelling eller fangst må betale jegeravgift, og dei som skal jakte storvilt må òg ta skyteprøve. Alle jegerar har no fått si eiga side – *Min jegerside* – der dei kan logge seg på Jegerregisteret, og få oversikt over alle data som er registrerte for vedkommande. Applikasjonen *Min jegerdokumentasjon* hentar data frå Jegerregisteret og gir dokumentasjonen som er naudsynt under jakt, felling og fangst. Dette gjeld mellom anna at jegeravgift er betalt, at skyteprøve er bestått, og at til dømes registrering som lisensjeger er utført. Miljødirektoratet arbeider vidare med å digitalisere resterande dokumentasjon som er naudsynt under jakt, felling og fangst.

Kommunar, jegerar og andre rapporterer årleg frå jakt på elg, hjort, rådyr og villrein i Hjorteviltregisteret. Årleg skal om lag 15 000 vald sende inn fellingsrapportar, og i 2021 er det for første gang lansert moglegheit for elektronisk levering. Applikasjonen *Sett og skutt* kan nyttast av hjorteviltjegerar for enkel rapportering undervegs i jakta og har gitt ei effektivisering for samfunnet og ei forenkling for jegerane.

Gode system for samfunnstryggleik og beredskap

Departementet har ansvar for samfunnstryggleik og beredskap i eigen sektor. Ansvar er hovudsakleg knytt til matproduksjon og mat-sikkerheit, sjå omtale under programkategori 15.10 og kap. 1115.

Departementet er førebudd på å møte kriser i eigen sektor og gi hjelp til andre departement ved eventuelle sektorovergripande kriser. Viktige element i departementet sitt arbeid med samfunnsstryggleik og beredskap er å sikre personell og kritisk infrastruktur, og å redusere risikoen for at det skjer uønskte hendingar. Departementet og underliggjande verksemdar skal i størst mogleg grad kunne drive verksemda vidare, uavhengig av eventuelle uønskte hendingar og kriser. Departementet er oppteke av at arbeidet med samfunnsstryggleik og beredskap skal vere sporbart og integrert i eige planverk og styringssystem.

I styringsdialogen med underliggjande verksemdar får arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap systematisk merksemd, mellom anna gjennom formidling av krav i tildelingsbrev, i verksemdsinstruksane og i den løpande styringsdialogen.

Handteringa av koronapandemien har kravd mykje ressursar, og i stor grad prega departementet sitt arbeid med samfunnstryggleik og beredskap i 2020. Departementet har gjennomført

ei evaluering undervegs av eiga handtering av pandemien, kor delansvaret til departementet innanfor matforsyning har fått mykje merksemd. Departementet gjennomførte i 2020 òg ei beredskapsøving knytt til handteringa av pandemien, kor òg leiinga i Mattilsynet og Landbruksdirektoratet deltok.

Mattilsynet har ei sentral rolle for å til dømes sikre forbrukarane tilgang til trygg mat. Mattilsynet deltok i *Øvelse Digital 2020* og gjennomførte beredskapsøvingar i samband med deltakinga. Mattilsynet si responscelle *MatCSIRT*, mottek varsel og rapporterer om hendingar som kan truge tryggleiken. Mattilsynet har inngått ein avtale om etablering av nodar for automatisk overvaking av nettrafikk og trugslar i Mattilsynet sitt datasenter, og skanning av nettenester i regi av Nasjonalt cybersikkerhetssenter, NCSC.

VI er eit beredskaps- og forskingsinstitutt, og er den viktigaste kunnskapsleverandøren for førebygging, oppklaring og handtering av zoonosar og alvorlege smittsame sjukdommar hos fisk og landdyr. VI gjennomførte i 2020 førebuing til implementering av *Nasjonalt begrenset nett* (NBN) i nybygget på Campus Ås. Informasjonstryggleiken til VI blei også styrkt ved tilkopling til nasjonalt varslings-senter for digital infrastruktur, som igjen fører til ei styrking av overvakinga av VIs nettrafikk.

Landbruksdirektoratet har viktige oppgåver innanfor samfunnstryggleik og beredskap. Oppgåvene omfattar handtering av hendingar og kriser innanfor matforsyning, skog, reindrift og natur- og avlingsskadar. I 2020 auka Landbruksdirektoratet merksemda på tryggleikskultur. Det blei mellom anna gjennomført kurs for alle tilsette, og direktoratet vil halde fram med dette i 2021. Direktoratet gjennomførte også to interne øvingar, kor ei av desse var knytte til *Øvelse Digital 2020*. Landbruksdirektoratet etablerte i 2019 *Landbruks- og matCERT* (responsmiljø for IKT-hendingar) etter krav frå Landbruks- og matdepartementet.

Oppfølging av ny tryggingsslov

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) tok til å gjelde 1. januar 2019, og alle sektorar arbeider med å implementere lova. Formålet med lova er å tryggje dei nasjonale sikkerheitsinteressene og å førebyggje, avdekkje og motverke sikkerheits-trugande verksemd. Dei nasjonale sikkerheitsinteressene blir trygde ved at departementa identifiserer grunnleggjande nasjonale funksjonar (GNF) innanfor sine ansvarsområde, verksemdar

av avgjerande tyding for GNF blir underlagde tryggingslova og naudsynte sikringstiltak for skjermingsverdige verdiar blir gjennomførte. For å vareta formålet med lova, vil GNF-prosessen vere ein kontinuerleg prosess. Denne prosessen kan føre til endringar når det gjeld identifiserte funksjonar og skjermingsverdige verdiar, kva for verksemder som er av vesentleg og avgjerande tyding, og i kva grad ei verksemd er avhengig av eksterne ressursar (andre verksemder). Krava som blei stilte for å oppnå eit forsvarleg sikkerheitsnivå, kan òg bli endra.

Landbruks- og matdepartementet har identifisert ein GNF i eigen sektor, kalla *Landbruks- og matdepartementets verksemd, handlefridom og avgjerdsdyktigheit*. GNFen omfattar departementet si evne til å støtte opp under regjeringa, oppgåver

i den sentrale krisehandteringa og gjennomføring av etatsstyring. Departementet arbeider med å konkretisere innhaldet og å identifisere funksjonar, objekt og infrastruktur av avgjerande verdi i GNFen.

Landbruks- og matdepartementet har òg eit delansvar for den tverrsektorielle GNFen *Matvareforsyning*, fastsett av næringsministeren. Ansvar er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Landbruks- og matdepartementets ansvar er knytt til nasjonal produksjon av landbruksprodukt og import av landbruksvarer.

I tråd med sikkerhetsloven har Landbruks- og matdepartementet meldt inn eitt objekt i sektoren til Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

13 Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken

Forsking, innovasjon og kompetanse er viktig for å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken: matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar (sjå kat. 15.20). Denne rapporteringa viser korleis forskingsinnsatsen på utvalde område bidreg til å nå desse måla. Landbruks- og matdepartementets midlar til forsking og innovasjon støttar nærings- og forvaltningsretta forsking knytt til den landbruksbaserte verdikjeda – frå råvareproduksjon til forbrukar – og legg på den måten eit viktig grunnlag for auka innovasjon og konkurransekraft i næringa. Forskingsmidlar frå departementet finansierer nasjonale forskarprosjekt, innovasjonsprosjekt i næringslivet og norsk deltaking i europeiske forskarnettverk.

Matsikkerheit og beredskap

Forsking på matområdet har høg prioritet i Landbruks- og matdepartementet. Ny kunnskap skal bidra til å sikre forbrukarane nok og trygg mat av god kvalitet. Det er avgjerande å sjå heile verdikjeda under eitt, og forskinga dekkjer difor breitt, alt frå husdyravl og sortsutvikling til metodar for å betre mattryggleiken i næringsmiddelindustrien. Prosjekt innanfor område som dyrehelse, dyrevelferd og antibiotikaresistens bidreg til å halde ved like den gode posisjonen Noreg har når det gjeld mattryggleik. I tillegg er forsking på klimatilpassa produksjon, forbeta agronomisk praksis og teknologiutvikling viktig for auka og meir berekraftig matproduksjon i Noreg.

Dyre- og plantehelse kan ha stor innverknad på mattryggleiken, og det er finansiert fleire prosjekt på desse områda. Dei siste åra er det mellom anna utvikla mykje ny kunnskap om plantesjukdommar, sortsutvikling og klimatilpassing. Til dømes har forskingsprosjektet *Trygg Havre*, leia av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), bidrege til at kornsortar som er mottakeleg for soppinfeksjon er fasa ut. Dette igjen har bidrege til at nivået av giftstoffet *Deoksynivalenol* (DON) frå sopp i enkelte havrekornparti i dag er låg. Høge

nivå av DON kan vere skadeleg for både menneske og dyr, og var eit problem ved slutten av det førre tiåret.

Problemstillingar knytte til matsikkerheit og beredskap kan ikkje berre handterast nasjonalt. Internasjonalt forskingssamarbeid på desse områda er difor høgt prioritert av departementet. Norske forskingsmiljø er godt representerte i internasjonalt forskingssamarbeid innanfor landbruk, matsikkerheit, mattryggleik, klimaforandringar, dyrehelse og dyrevelferd, inkludert antibiotikaresistens. Til dømes har både NIBIO og Veterinærinstituttet (VI) inngått rammeavtalar med NORAD for kunnskapssamarbeid for å styrkje norsk utviklingssamarbeid innan blant anna dyrehelse og mattryggleik. Forskingsinstitutta bidreg på den måten med viktig kompetanse som låginntektsland etterspør.

Boks 13.1 Kunnskap for å nedkjempe lungebetennelse hos kalvar

Prosjektet *Norwegian Airways* vil undersøkje førekomsten av bakteriar som gir lungebetennelse hos mjølkeku- og kjøttfokalvar. Prosjektet skal undersøkje ulike måtar for å innhente prøver og finne fram til ein metode som er enkel å utføre i felt, samstundes som den gir prøver av god kvalitet. Målet er auka kunnskap om bakteriar som gir lungebetennelse, deira førekomst og resistensmønster. Luftvegssjukdommar forårsaka av bakteriar er den vanlegaste grunnen til at antibiotika blir brukt på kalvar.

Prosjektet blir leia av VI i samarbeid med NMBU, Veterinærhøgskolen, Geno, Tine, Animalia, Mississippi State University, Statens Veterinærmedisinska Anstalt (SVA) og Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). *Norwegian Airways* er finansiert gjennom Forskingsmidlane for jordbruk og matindustri.

Spørsmål knytte til matsikkerheit og klima er òg sentrale forskingsområde i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020. Norske aktørar hevdar seg særst godt i konkurransen med andre land om EUs forskings- og innovasjonsmidlar. Sidan 2014 har om lag 1,4 milliardar kroner gått til norsk forskning innan matsikkerheit, berekraftig jordbruk og skogbruk, marin, maritim og innlandsvann. I 2021 starta Horisont Europa, verdas største forskings- og innovasjonsprogram. Eit viktig tema i programmet er jordhelse og mat, eit tema som gir store moglegheiter for norske landbruks- og matfaglege forskingsaktørar.

Landbruk over heile landet

Forskning på landbruks- og matområdet skal bygge opp under målet om landbruk over heile landet. For å møte kunnskapsbehova og løyse utfordringane der dei oppstår, er det viktig med forskingsmiljø som er til stades i ulike delar av landet og at dei har kompetanse om lokale forhold. Det at institutta har stor geografisk spreiding, er viktig for det nære samarbeidet med næringsliv og forvaltning. Det er òg viktig at alle fylka tilbyr landbruksutdanning i vidaregåande opplæring, og fleire fylke har fagskuletilbod i ulike landbruksfag. På universitets- og høgskulenivå er det tilbod om landbruksutdanning på tre ulike stadar i landet; Nord universitet, Høgskolen i Innlandet og Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU).

For å utnytte moglegheitene som ligg i eit langstrakt land med variert topografi og klima, er auka kunnskap om bruk av jord- og beiteressursane sentralt. Det er tildelt midlar til ei rekke forskingsprosjekt på området dei seinare åra. Eit døme på eit slikt prosjekt er *Arktisk lys*, eit samarbeid mellom NIBIO, Norsk Landbruksrådgivning og Tromspotet AS. Klimaet nord for polar sirkelen gir heilt unike føresetnader for grøntproduksjon. Målet med *Arktisk lys* er å komme fram til dyrkingspraksis og gjødselnormer som i større grad tek omsyn til dei særlege klima- og lysforholda for produksjon i Nord-Noreg. Prosjektet er finansiert av Noregs forskingsråd BIONÆR-program, Grofondet og Sparebanken Nord-Norge.

Vidare har det vore sett i gang fleire forskingsprosjekt som bidreg til auka kunnskap om ressursgrunnlaget knytt til landbrukseigedommane. Ein viktig del av dette er forskingsprosjekt retta mot reiseliv og Inn på tunet. Prosjektet *Demensomsorg på gard*, leia av NMBU, er eit godt døme på korleis gardsbruk kan nyttast som ein del av vårt velferds-

tilbod. I prosjektet såg dei på effekten av å tilby gardsbesøk som dagaktivitetstilbod for personar med demens. Resultata viste at gardsbesøk bidreg til å løfte livskvaliteten blant deltakarane gjennom auka fysisk aktivitet utandørs og at dei kjente seg inkludert i eit sosialt fellesskap.

Departementet sine midlar til FORREGION-programmet er sentrale for å støtte opp under målet om landbruk i heile landet. Programmet har som mål å auke verdiskaping, konkurransekraft og omstillingsevne i heile landet, og det legg til grunn dei unike moglegheitene og utfordringane i kvar region. Til dømes har Agder fylkeskommune fått midlar til å drive forskingsmobilisering i fylket. Eit av satsingsområda er ny teknologi og nye forretningsmodellar for omstilling til grøn økonomi. Sidan 2017 har Forskingsmobilisering Agder støtta over 90 bedrifter med midlar til innkjøp av forskningstenesta.

Auka verdiskaping

Forskning skal bidra til auka verdiskaping i landbruks- og matsektoren. Landbruks- og matdepartementet bidreg til å vidareutvikle ein kunnskapsbasert landbruks- og matsektor ved å stimulere næringane til å forske meir og å gjere nytte av resultat frå både eiga og andre si forskning. Tematisk innretta program som BIONÆR og ENERGIX, som utlyser midlar til innovasjonsprosjekt i næringslivet (IPN), er viktige verkemiddel for å

Boks 13.2 Modernisering til berekraftig og klimavenleg gardsdrift

I forskingsprosjektet *RESTORE* skal dei undersøkje korleis restråstoff frå lokalt jordbruk og skogbruk kan nyttast til å danne verdifulle produkt og samstundes redusere klimautslepp. Ein viktig del av prosjektet er å demonstrere produksjon av biokol og korleis biokol kan nyttast på ulike vis til dømes i jord, i husdyrgjødsel, til reinsing, i før eller i kompost. Hovudformålet med prosjektet er å arbeide mot ein lokal sirkulær økonomi kor alle biologiske ressursar på Mære landbrukskole kan nyttast til sitt fulle potensial. Mære landbruksskole er prosjektleiar i tett samarbeid med SINTEF, NIBIO og Norges Geotekniske Institutt. *RESTORE* er eit IPN-prosjekt, finansiert gjennom BIONÆR-programmet i Noregs forskingsråd.

Boks 13.3 Trebygg og brannssikkerheit

Tre er eit miljøvenleg og fleksibelt byggjemateriale som det er aukande etterspørsel etter. Forskingsprosjektet FIREWOOD skal fylle kunnskapshol innan brannsikker bruk av trekonstruksjonar. Prosjektet skal blant anna sjå på eigenskapane ulike lim har i møtet med høgare temperaturar og brann. Målet er å skape eit kunnskapsgrunnlag som kan bidra til å belyse positive aspekt og unngå ugrunna negativ oppfatning av massivtrekonstruksjonar ved brann. FIREWOOD er finansiert av *ForestValue Research Programme*, eit program som blir finansiert innanfor rammeverket ERA-NET Cofund «ForestValue – Innovating forest-based bioeconomy». I Noreg er det Forskingsrådet som leggjer til rette for finansiering og deltaking i ERA-NET. Prosjektet blir koordinert av RISE Fire Research i Trondheim.

auke FoU-aktiviteten i næringslivet. I tillegg til IPN-prosjekt, er Forskingsmidlar over jordbruksavtalen og Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt viktige kjelder til finansiering av næringsretta forskning i landbruks- og matnæringa.

Forskningsprogramma BIONÆR og ENERGIX følgjer òg opp departementet sine føringar for å levere kunnskap om skog- og trebasert næringsverksemd. Programma finansierer både mindre innovasjonsprosjekt i treindustrien og store, tverrfaglege prosjekt om kva for rolle skogen har i klimasamanheng. Dei seinare åra er det innvilga prosjekt innanfor alt frå skogplanteforedling til bygging av høghus i tre. Til dømes skal forskingsprosjektet *MARCSMAN* skaffe ny kunnskap om korleis ein kan balansere størst mogleg produksjon etter arealet si produksjonsevne og risikofaktorar. Klimaendringane vil gjere skogen meir utsett for skadar som snøbrekk etter våtsnø, noko som fører til økonomiske tap og minkar kor mykje karbon skogen kan binde opp. Prosjektet utviklar verktøy og modellar som gjer at ein kan ta omsyn til dei nye vekstforholda. NIBIO er prosjektleiar i samarbeid med NMBU, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institut Européen de la Forêt Cultivée (IEFC), Meteorologisk Institutt, Statskog SF, Fritzøe Skoger og Norconsult. *MARCSMAN* er finansiert gjennom BIONÆR-programmet i Noregs forskingsråd.

Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar

Regjeringa vil stimulere til auka landbruksproduksjon, samstundes som det skal takast omsyn til miljø og klima. Ein viktig del av dette er satsinga på bioøkonomi som regjeringa har prioritert høgt dei siste åra. Sidan regjeringa si første forskings-satsing på bioøkonomi i 2017 har mange forskingsprosjekt starta og avslutta. Prosjekta har blant anna omhandla biokol, berekraftig husdyrproduksjon, klimanøytrale veksthus og fangst av metan i fjøs.

Vidare er produksjon og bruk av fornybar energi ein viktig del av bidraget frå landbruket til å redusere utslepp av klimagassar. Hovudsatsinga på energiforskning skjer gjennom programmet ENERGIX. Prosjekta er retta mot tema som utvikling av nye og meir effektive konverteringsprosessar frå råstoff til energi, medrekna både varme og elektrisk straum. Innanfor bioenergiforskinga har områda miljø og klima, hausting av skog til produksjon av varme og drivstoff, og biogass frå husdyrgjødsel og matavfall, vore sentrale for departementet.

Boks 13.4 Kan folkefinansiering bidra til å finansiere klimatiltak i landbruket?

I forskingsprosjektet COOLCROWD har forskingsinstituttet Ruralis – i samarbeid med ein gruppe næringspartnerar frå reiselivet, landbruket og finanssektoren – undersøkt bøndene si interesse for å delta i eit lokalt folkefinansieringsprogram (crowdfunding), og viljen til privatpersonar å betale for lokale, folkefinansierte klimatiltak. Prosjektet konkluderte mellom anna med at folkefinansiering kan vere eit godt verkemiddel for å finansiere lokale bønder sine klima- og landbruksstiltak; men at det krev at ein byggjer eit forhold til dei som gir støtte, gjennom god og kontinuerleg kommunikasjon. Prosjektet er finansiert gjennom KLIMAFORSK-programmet i Noregs forskingsråd. Prosjektgruppa har bestått av Ruralis, Universitetet i Oslo, Høgskulen på Vestlandet, Norges handelshøyskole, Handelshøyskolen BI, NORSØK og ei rekkje internasjonale partnerar.

14 Vareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosessar

På landbruksområdet har Noreg slutta seg til ei rekkje internasjonale avtalar som dekkjer mellom anna handel, plante- og dyrehelse, skog og klima. Mange avtalar og regelverk blir fornya med jamne mellomrom. Noreg kan ha særreigne nasjonale interesser som må inkluderast i avtaleverket. Dette kan vere løysingar som er tilpassa naturgitte forhold (plante- og dyrehelse) eller kostnadsnivået (importvernet), og som trengst for å kunne oppfylle måla for landbrukspolitikken.

Handelsavtalar

Dei sentrale avtalane for handel med landbruksvarer er WTO-avtalen, EØS-avtalen og EFTAs frihandelsavtalar. I samsvar med artikkel 19 i EØS-avtalen skal Noreg og EU gjennomgå vilkåra for handelen med basis jordbruksvarer med sikte på ei gradvis liberalisering. Avtalen skal likevel vere til fordel for begge partar og innanfor rammene av landbrukspolitikken til dei enkelte partane. Artikkelen 19 har ført til auka gjensidig marknadstilgang for landbruksvarer, der ost og kjøtt er særleg viktige. Noreg og EU har inngått tre slike avtalar, den siste i 2018.

EFTA forhandlar med ei rekkje land om handelsavtalar. I august 2019 blei EFTA og Mercosur, som er eit økonomisk fellesskap mellom Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay, samde om ein frihandelsavtale. Avtalen er ikkje formelt godkjend. I juni 2021 blei EØS/EFTA-landa og Storbritannia samde om ein omfattande frihandelsavtale. For landbruk kom avtalen på plass utan at Noreg opna importkvotar for viktige produksjonar som kjøtt av storfe, sau og lam og ost. Noreg forhandlar òg framleis bilateralt om ein handelsavtale med Kina. Noreg reforhandlar også tidlegare handelsavtalar mellom anna med Chile, SACU og Mexico.

Meld. St. 29 (2014–2015) *Globalisering og handel* slår fast at Noregs primære handelspolitiske interesse er å bevare og styrkje det multilaterale handelssystemet. Dei siste åra har det vore lite framgang i WTO-forhandlingane. Ministerkonferansen i Buenos Aires i desember 2017 gav ikkje

resultat på landbruksområdet. Neste ministerkonferanse i WTO blir i november/desember 2021 i Genève. Før denne konferansen vil det bli arbeidd vidare med forslag om endringar av pliktene som medlemslanda i WTO har, til dømes for bruken av nasjonal landbruksstøtte.

I sum utgjer dei internasjonale avtalane for handel eit omfattande sett av plikter som Noreg må overhalde når det gjeld importvern og omfang og innretting av landbruksstøtte og omfanget av eksportstøtte. Verkemiddelbruken i landbrukspolitikken må tilpassast slik at Noreg held seg innanfor gjeldande avgrensingar for bruk av støtte. Pliktene inneber òg ei omfattande årleg rapportering til WTO. Landbruk var eit sentralt tema under den handelspolitiske gjennomgangen av Noreg i WTO i juni 2018.

Matsikkerheit

Ein omfattande handel med innsatsvarer, planter, dyr og mat over landegrensene krev eit sterkt internasjonalt samarbeid om regelverk og tilsyn. Dette er naudsynt for å sikre trygg mat som oppfyller krava forbrukarane stiller, og for å kunne fremje god plante- og dyrehelse. Aktiv deltaking i internasjonalt arbeid er naudsynt for å påverke utviklinga av standardar og regelverk for å vareta norske synspunkt og for å bidra til utvikling og utveksling av kunnskap.

Krava på matområdet blir i stor grad utforma i samsvar med internasjonal utvikling. Hovuddelen av det norske regelverket på matområdet er EØS-basert. Matområdet er ifølgje NOU 2012: 2 *Utenfor og innenfor* det kvantitativt største området under EØS-avtalen, med om lag 40 pst. av rettsaktene. Regjeringa legg vekt på ein aktiv Europapolitikkk. Som del av oppfølginga utarbeider Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, som alle har fagansvar på matområdet, sams prioriteringar for arbeidet retta mot EU.

Noreg tek aktivt del i internasjonalt arbeid mellom anna i Codex Alimentarius Commission,

ein organisasjon for matvarestandardar som ligg under FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO), og Verdhelseorganisasjonen (WHO), Verdsdyrehelseorganisasjonen (OIE) og Verdsplantehelseorganisasjonen (IPPC). Desse organisasjonane utviklar standardar som blir lagde til grunn i WTO/SPS-avtalen for handel, og som legg premisser for regelverket i EU.

Folketalet i verda er venta å auke til 9 milliardar menneske i 2050. Matproduksjonen må difor aukast med 60 pst. innan same tid. Dette er ei stor utfordring mellom anna fordi vilkåra for jordbruksproduksjon blir endra som følgje av klimaendringar og manglande tilgang på jord og vatn i mange område. Planterjukdom og skadedyr på planter er også ein aukande trugsel og førar til store økonomiske tap. Koronapandemien har råka matforsyninga i mange land. Det er rekna at 83–132 millionar fleire menneske er råka av svolt i 2020 som følgje av pandemien. Det er òg aukande merksemd på sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske (zoonosar).

Matsikkerheit står sentralt på 2030-agendaen som eitt av dei 17 berekraftsmåla FN vedtok i 2015. Berekraftsagendaen set ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot 2030. Måla gjeld alle land. Toppmøtet om berekraftige matsystem i 2021 skal betre framgangen med å redusere svolt og feilernæring, og framheve tiåret for å oppnå berekraftsmåla. Noreg deltek i arbeidet med å fremje og setje i verk løysingar som skal redusere svolt og nå berekraftsmåla. Noreg vil òg aktivt følgje opp arbeidet i *Komiteen for matsikkerheit* (CFS). Nye frivillige prinsipp for matsystem og ernæring legg vekt på samanhengen mellom matsystem, kosthald og ernæring.

FAOs mandat er breitt og omfattar mellom anna matsikkerheit, reduksjon av fattigdom, og berekraftig bruk og forvaltning av naturressursar, inkludert land, skog, vatn, luft og genetiske ressursar. FAO spelar ei viktig rolle for å utvikle teknisk kunnskap, standardar og normer innan mat og landbruk. Antibiotikaresistens, biologisk mangfald, mattap og matsvinn er prioriterte arbeidsområde for Noreg i FAO.

Innsatsen for varetaking, berekraftig bruk og rettferdig deling av genetiske ressursar er viktig. Dette er følgt opp i FAOs kommisjon for genetiske ressursar og i den internasjonale plantetraktaten for mat og landbruk. Noreg vil framleis vere eit aktiv medlem i desse organa, med særskild merksemd på mellom anna rettane til bønder. Regjeringa la i juni 2019 fram ein handlingsplan for berekraftige matsystem. Regjeringa vil i sterkare

grad prioritere arbeid med matsikkerheit innan utviklingspolitikken med bakgrunn i dei store utfordringane innanfor global matforsyning framover.

Internasjonalt skogsamarbeid

Landa i Europa samarbeider framleis i *FOREST EUROPE* og vil utvikle dette samarbeidet vidare. Etter ministerkonferansen i Bratislava i 2021, tok Tyskland over leiarskapen frå Slovakia. Viktige arbeidsområde under den tyske leiarskapen vil vere europeisk samarbeid for å hindre og handtere skogskadar, grøne arbeidsplassar og berekraftig skogforvaltning for å møte samfunnsutfordringar.

FNs skogforum (UNFF), er ein viktig arena i arbeidet med å fremje forståinga av berekraftig skogforvaltning globalt. I dei siste åra er det arbeidd med å implementere den strategiske planen for arbeidet med skog i FN som blei vedteken i 2017. Den strategiske planen er eit viktig steg i arbeidet med å sikre ei heilskapleg tilnærming til berekraftig skogforvaltning i FN. Det regionale skogsamarbeidet i FN-regi skjer gjennom FNs økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) og FAOs europeiske skogkommisjon. Noreg deltek òg her.

Forutan arbeidet med matsikkerheit er FAO ein viktig aktør for å fremje berekraftig skogforvaltning og har ei særleg viktig rolle i samarbeidet med land om ressursoversikter og kartlegging av utviklinga i forvaltning av skogressursane. FAO fremjar kunnskap om den rolla skogen spelar innanfor matsikkerheit. FAO leier og koordinerer samarbeidet mellom dei ulike organa i FN og andre institusjonar som er engasjerte i skogspørsmål, det såkalla *Collaborative Partnership on Forests* (CPF).

Noreg støttar opp om arbeidet i European Forest Institute (EFI), som er eit forskingsnettverk basert på ein mellomstatleg konvensjon der Noreg er part. Instituttet forskar mellom anna på utviklinga av skognæringa i Europa og gjer eit omfattande arbeid knytt til rammevilkår for sektoren. EFI produserer eit viktig kunnskapsgrunnlag for europeiske styresmakter innanfor økonomi, klima, andre rammevilkår og internasjonal konkurranse i skognæringa.

Noreg er òg medlem i to andre regionale skogsamarbeid; skognettverket *Barents Forest Sector Network* innanfor Barents-samarbeidet med Finland, Russland og Sverige, og eit sirkumborealt samarbeid der òg Canada og USA deltek. Noreg overtok formannskapet i *Barents Forest Sector Network* i oktober 2019 og hadde formannskapet til oktober 2021.

Nordisk samarbeid

Ministerrådet for fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk (MR-FJLS) arbeider for ein berekraftig og konkurransedyktig bruk av naturressursar, mellom anna dei genetiske ressursane. Det er eit mål å skape meirverdi og nordisk nytte for dei enkelte landa og innbyggjarane gjennom sams nordisk innsats. Samarbeidsministrane sin visjon om at Norden skal bli verdas mest berekraftige og integrerte region, og dei strategiske prioriteringane for eit grønt, konkurransedyktig og inkluderande Norden, ligg til grunn for arbeidet.

Aktiviteten i MR-FJLS fell naturleg inn under visjon og prioriteringar, og eit eige tverrsektorielt samarbeidsprogram 2021–2024 er utarbeidd i tråd med det. Eit sentralt tema er korleis arbeide for at bioøkonomien, både blå og grøn, kan bidra til auka verdiskaping og omstilling i rurale område. Samarbeidet omkring berekraftig proteinproduksjon i Norden vil halde fram. Det same gjeld samarbeidet om kunnskapsutvikling knytt til karbonbinding og karbonlagring i jord.

Det er viktig å synleggjere at karbonbinding og karbonlagring potensielt kan vere eit viktig og positivt bidrag frå landbrukssektoren til å løyse klimautfordringane. Det er ønskjeleg at samarbeidet skal bidra til å utvikle gode metodar for måling og rapportering av endringar i karbonlageret i jord.

Samarbeidet om bevaring og bruk av genressursar gjennom NordGen er godt, og vil halde fram. Dei nordiske landa har òg starta eit samarbeid for å redusere omfanget av villsvin i Norden. Antibiotikaresistens og klimautfordringar er andre tema for samarbeidet framover. Etter det digitale ministermøtet i juni 2021 vil oppfølging av FN's mat-toppmøte vere på dagsorden i 2022, mellom anna med tema knytte til mattryggleik.

15 Oppfølging av likestillings- og diskrimineringslova

Likestilling i landbruket

Det er eit mål i landbrukspolitikken at kvinner og menn skal ha dei same moglegheitene til å drive næringsverksemd innanfor landbruk og landbruksbaserte næringar. Haldningsskapande arbeid, økonomiske verkemiddel og gode, funksjonelle velferdsordningar er viktige for å bidra til likestilling og rekruttering til landbruket over heile landet.

Landbrukssektoren har over tid arbeidd målretta med å få fleire kvinner til å etablere seg i næringa. Fleire verkemiddel i jordbruksavtalen er innretta slik at dei skal stimulere til næringsutvikling, fleire nyetableringar og vekstbedrifter. For delar av desse ordningane er kvinner og næringsdrivande under 35 år særskild prioriterte. I 2020 blei litt over halvparten av tilskottsmidlane over investerings- og bedriftsutviklingsordninga i landbruket innvilga til kvinner. Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (lokalmat, reiseliv og Inn på tunet m.m) skal stimulere vekstbedrifter og bygging av bedriftsnettverk og kompetanse. Satsing på sirkulærøkonomi, bioøkonomi og teknologiutvikling i og i tilknytning til landbruket vil vere viktig i framtida og krevje ny kompetanse. Regjeringa vil skape interesse og gode forhold for innovasjon og entreprenørskap både hos menn og kvinner som kan støtte opp om ei positiv utvikling.

Statistikk frå søknad om produksjonstilskott viser at det i 2020 var i underkant av 36 700 enkeltpersonføretak (verksemdar med personleg brukar) i jordbruket. Av desse var 16,6 pst. kvinner. I 2019 var talet på jordbruksføretak drivne av kvinner 16,4 pst., mens det var på 12,9 pst. i 1999. Denne statistikken gir likevel ikkje eit fullstendig bilete av kvinnene si samla deltaking i drifta av norske jordbruksføretak. Ei årsak til dette er at det berre er éin person som kan stå oppført som søkjar per enkeltpersonføretak. Det er òg mange kvinner som deltek i drifta på gardsbruk som ikkje er drivne som enkeltpersonføretak. For slike verksemdar har ein ikkje informasjon om det er menn eller kvinner som deltek i drifta.

Dei siste åra har talet på kvinnelege eigarar av landbrukseigedommar auka noko. I følgje tal frå SSB var det ved utgangen av 2020 180 087 landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktivt skogareal. På 67 pst. av eigedommane er det mannleg eigar, mens kvinner eigde 26 pst. av eigedommane. For dei resterande eigedommane er eigaren til dømes eit aksjeselskap, anna selskap, ein utanlandsk eigar eller at eigaren ikkje er oppgitt.

Resultatkontroll for gjennomføringa av landbrukspolitikken er ei årleg utreiing og publikasjon frå Budsjettnemnda for jordbruket. Resultatkontrollen viser utviklinga i jordbruket i relasjon til dei mål og retningslinjer Stortinget har trekt opp. Resultatkontrollen inneheld oppdatert statistikk for kjønnsfordelinga innan landbruket i tillegg til den historiske utviklinga på dette området.

Arbeidsforbruket i jordbruket går ned både for kvinner og menn, men reduksjonen er sterkare for kvinner. I 2019/2020 utførte kvinner 22 pst. av arbeidet, mot 26 pst. i 1989/1990.

Tal frå 2019 viser at gjennomsnittsalderen for kvinnelege eigarar er litt høgare enn for menn, høvesvis 60,2 år og 58,1 år. Gjennomsnittsalderen for kvinner som driv jordbruksverksemdar er gjennomgåande litt lågare enn for menn. Gjennomsnittsalderen for aktive kvinnelege brukarar er i 2020 på 49,4 år, noko som er 3,5 år lågare enn for menn. Kvinnelege brukarar er i gjennomsnitt 11 år yngre enn alle kvinnelege eigarar av landbrukseigedom. Det kan over tid sjå ut til at kvinner i mindre grad tek over jordbruksbedrifter for å drive jordbruk sjølve. Det er i mange samanhengar òg peika på at gardsoverdragingar til kvinner ofte gjeld enker som eig garden i ein overgangssperiode.

Tal frå SSB for 2019 viser at det for nye eigarar er vanlegare med høgare utdanning blant kvinner enn blant menn. I aldersgruppa under 39 år har 55,6 pst. av kvinnene og 23,9 pst. av mennene utdanning på universitets- og høgskulenivå, som er ein liten oppgang for begge gruppene frå 2018.

Innanfor det tradisjonelle jordbruket er kvinnedelen høgast blant bønder med hestar og/

eller geiter og innanfor saueproduksjon. Kvinne- delen er lågast blant storfeproducentar. Kvinner driv generelt jordbruksverksemder med mindre areal enn menn.

Dei siste 10–20 åra har utviklinga av andre landbruksbaserte næringer innanfor lokalmat, reiseliv, velferdstenester med garden som arena til skule, omsorg og arbeid (Inn på tunet) og serviceyting generelt vore god. Utvikling av entreprenørskapsverksemd på desse områda krev ofte anna kompetanse enn den tradisjonelle landbruksfaglege kompetansen. Kvinner er særleg aktive innan desse næringane.

Kvinner har i fleire år blitt prioriterte ved til- deling av midlar over jordbruksavtalen til investe- ring og bedriftsutvikling (IBU-midlar) i land- bruket. Kvinneretta tiltak er definert som tiltak som primært har kvinner som målgruppe, gir

sysselsetjing hovudsakeleg for kvinner eller har kvinnelege søkjarar. Prosentdelen kvinnelege mottakarar av investerings- og bedriftsutviklings- tilskott er framleis høg, særskild innanfor land- bruksbasert næringsutvikling utanom tradisjonelt jord- og skogbruk.

Midlane til investeringar og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlane) er landsdekkjande og inkluderer tilskott til etablering av ny verk- semd (etablerartilskott), tilskott til bedrifts- utvikling, tilskott til investeringar i produksjons- anlegg, tilskott til gjødsellager, tilskott til investe- ringar i frukt- og bær dyrking og tilskott til investe- ringar i samband med generasjonsskifte. For 2020 blei det løyvd totalt 644 mill. kroner over ordninga. Innovasjon Norge rapporterer kvart år på kjønns- og aldersfordelinga av midlane, jf tabell 15.1, 15.2 og 15.3.

Tabell 15.1 Midlar til investering og bedriftsutvikling til tradisjonelt jord-, hage- og skogbruk, inkl. øyremerkingar frukt og grønt

År	Tilskott totalt	Tilskott (mill. kroner)	Tilskott kvinner	Tilskott kvinner (mill. kroner)
2020	757	546,2	350	272,3
2019	760	536,8	318	249,8

Tabell 15.2 Midlar til investering og bedriftsutvikling til andre landbruksbaserte næringer

År	Tilskott totalt	Tilskott (mill. kroner)	Tilskott kvinner	Tilskott kvinner (mill. kroner)
2020	295	98,2	220	73,2
2019	399	100,9	278	69,0

Tabell 15.3 Verknad av midlar til investerings og bedriftsutvikling på sysselsetting, for andre landbruksbaserte næringer

År	Årsverk til saman	Årsverk, kvinner	Tilskott (mill. kroner)	Tilskott per årsverk (mill. kroner)	Innvilga tilskott, kvinner (mill. kroner)	Tilskott per årsverk, kvinner (mill. kroner)
2020	288	163	98,2	0,341	73,2	0,449
2019	381	207	93,8	0,246	62,9	0,304

Innovasjon Norge peikar i årsrapporten for 2020 på at årsaka til ein relativt stor prosentdel kvinne- retta tilsegner innanfor landbruksbaserte nærin- gar kan vere eit resultat av ei planlagd satsing på kvinnetiltak, ulike handlingsplanar, eit godt funge- rande nettverk og informasjons- og mobiliserings- arbeid.

Landbruks- og matdepartementet har bedt Innovasjon Norge om å arbeide vidare for å auke kvinnerepresentasjonen i styre og i leiinga for verksemder som tek imot støtte, og å synleggjere statistikk knytt til utviklinga innanfor aktuelle program og tenester.

Dei fylkesvise midlane til rekruttering og kompetansebyggjande tiltak er retta inn mot

næringsutøvarar med mål om å bidra til auka verdiskaping i landbruket. Midlane skal òg nyttast til likestillingstiltak i næringa. For 2020 blei det mellom anna gitt midlar til fagsamling for kvinner i skogbruket og ulike kurs for kvinner som har husdyr.

Velferdsordningane i jordbruket

Gode velferdsordningar i landbruket er viktig for å bidra til rekruttering og landbruk over heile landet. Tilskott til avløyning ved ferie og fritid bidreg til finansiering av leigd arbeidshjelp, og på den måten til at husdyrprodusentane kan ta ferie og få ordna fritid. Satsane for avløysartilskott ved ferie og fritid blei ved jordbruksoppgjeret 2021 auka med 2,33 pst., og maksimalt avløysartilskott per jordbruksføretak blei heva med 2 000 kroner til 87 800 kroner. Saman med auken i satsar og maksimalbeløp ved jordbruksoppgjera i 2019 og 2020, inneber dette at avløysartilskottet har blitt vesentleg styrkt i dei siste åra. Sjå nærare omtale under kapittel 1150, post 78.

Ved jordbruksoppgjeret 2021 blei satsane for avløysartilskott ved sjukdom og fødsel mv. vidareførte. Ved jordbruksoppgjeret 2020 var avtalepartane samde om å auke talet på avløysardagar frå 20 til 30 dagar per forelder per år, og for aleineforeldre til 60 dagar per år.

Etter føresegna om tidlegpensjon for jordbrukarar skal ordninga bidra til å lette generasjonsovergangar i jordbruket for dei som har hatt hovuddelen av sine inntekter frå jordbruk/gartneri og skogbruk. I jordbruksoppgjeret 2021 blei det fremja forslag om at statsforvaltaren skal få større moglegheit til å dispensere frå krav i forskrifta.

Tilskott til sjukepengeordninga i jordbruket skal finansiere meirutbetalinga av sjukepengar til jordbrukarar, slik at dei kan få denne ytinga på nivå med arbeidstakarar. Sjå nærare omtale under kapittel 1150, post 78.

Likestilling i skogbruket

Det er framleis langt fleire menn enn kvinner som arbeider innan skog- og trenæringa. Tal frå Statistisk sentralbyrå frå 2015 viser at av rundt 6 100 personar som er sysselsette i skogbruket er rundt 18 pst. kvinner. I eit av dei største skogandelslaga i Noreg, er kvinnedelen rundt 14 pst. i dag. Mange aktørar innan sektoren har målsetjing om å rekruttere fleire kvinner. Ein av dei viktigaste årsakene til dette er behovet som næringa har for best mogleg kompetanse. Det blir arbeidd

med å synleggjere mangfaldet i bransjen og gjennomført ulike tiltak for å gjere arbeidsplassar og arbeidsoppgåver meir attraktive for kvinner. Delen kvinner som blir uteksaminert frå skogstudia i Noreg er på rundt 20 pst., noko som er lågare enn fleire av våre naboland. Det er starta opp eit forskingsprosjekt (2021–2022) som skal sjå nærare på kvinner i skogbruket. Prosjektet er leia av Høgskolen i Innlandet, saman med Noregs miljø- og biovitskaplege universitet der òg Glommen Mjøsen Skog, Kvinner i skogbruket og Skogbrukets Kursinstitutt deltek.

Kvinner i skogbruket er ein frittstående, uavhengig organisasjon som har til formål å motivere kvinner til deltaking og engasjement på alle plan innanfor skogbruket, og leggje vekt på samhold og samarbeid. Organisasjonen blei stifta i 1986 og er landsomfattande. Den er open for alle med interesse for skogbruk, men rettar seg spesielt mot kvinner. Landbruks- og matdepartementet har løyvd midlar til Kvinner i skogbruket over kap. 1138, post 70 Støtte til organisasjonar over fleire år. Støtta for 2021 er på 170 000 kroner. Kvinner i skogbruket har etablert kontakt og deltek i nordiske og internasjonale forum på området.

Velg Skog arbeider med rekruttering, kompetanse og omdømmebygging for skognæringa. Næringa sitt behov for betre likestilling er ein del av dette arbeidet. Velg Skog blir mellom anna finansiert med midlar over jordbruksavtalen kap. 1150, post 50 Landbrukets utviklingsfond. Støtta for 2021 er på 1 mill. kroner.

Likestilling i reindrifta

Arbeidet med likestilling i reindrifta i Noreg krev ein samla innsats frå fleire aktørar, både frå det offentlege, frå næringa sjølv og frå organisasjonar i næringa.

I 2020 var 74 kvinner eigar av sin eigen siidaandel, noko som utgjer om lag 14 pst. av alle siidaandelar. Dette er om lag på same nivå som tidlegare år. I tillegg er det 115 siidaandelar som er eigd av mann og kvinne i fellesskap. Dersom ein tek med felles siidaandelar, utgjer siidaandelar eigd av kvinner 35 pst.

151 årsverk blei utførte av kvinner i 2019. Dette utgjer 16 pst. av alle årsverk. I 2020 hadde kvinner 26 pst. av det samla reintalet i Noreg.

Frå 2019 blir det gitt eit særskild driftstilskott over reindriftsavtalen til kvinner som er leiar av siidaandel, og som har reindrift som hovudnæring. I Reindriftsavtalen 2021/2022 blei det gjort ei endring i ordninga, slik at kravet til delen

inntekt som kjem frå sal av avgiftspliktig rein er det same som for andre tilskottsordningar. I tillegg kan kvinneretta tiltak få støtte over Reindriftens utviklingsfond. Norske reindriftsamers landsforbund (NRL) kan òg søkje om midlar til utviklingsprosjekt for å fremje likestilling. Det kan òg søkjast om tilskott for å støtte opp om den familiebaserte reindrifta, ektefelle-/sambuar-tillegg. I Reindriftsavtalen 2021/2022 er vilkåra for denne ordninga endra slik at tilskottet berre kan tildelast felles siidaandelar.

I Reindriftsavtalen 2021/2022 har avtalepartane understreka at det er eit mål å styrkje deltakinga frå kvinner i reindrifta. NRL skal ta omsyn til kjønnsfordeling ved val av styre og lokallag. Avtalepartane er òg samde om at styra for reinbeitedistrikta, så langt det er mogleg, bør ha kjønnsbalanse.

Likestilling og mangfald i Landbruks- og matdepartementet

Det følgjer av likestillings- og diskrimineringslova § 26 at alle arbeidsgivarar skal, innanfor si verksemd, arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling og hindre diskriminering på grunnlag av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgåver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsetting, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller ein kombinasjon av desse grunnlaga.

Departementet har gjennomført målretta analysar av rekrutterings- og tilsetjingspraksis i departementet og kva som påverkar dette. Analysane skal brukast til å vurdere mangfaldet i departementet, identifisere risikoar, finne årsaker til eventuell diskriminering og avdekkje hinder for likestilling. Analysane og forslag til tiltak er drøfta med leiinga og dei tillitsvalgte. I tillegg blir det gjennomført ein personalanalyse som skal finne eventuelle samanhengar mellom til dømes kjønn, minoritetsbakgrunn og andre variablar på til dømes lønsutvikling. På bakgrunn av mellom anna dette blir det utarbeida tiltak som kan vere eigna til å fremje likestilling og mangfald, og motverke diskriminering. Døme på tiltak er gjennomgang og revidering av departementet sine rekrutteringsrutinar og kompetansestrategi. Profilerings- og stillingar, formuleringar og krav og på kva måte krava blir lagt vekt på er arbeid som departementet har gjennomført. Arbeidet held fram i 2021.

Departementet og sektoren har hatt stor merksemd på inkluderingsdugnaden i 2020. Det er mellom anna laga ein handlingsplan for sektoren. Sjølv om handlingsplanen primært gjeld for

målgruppa til dugnaden, er den òg eigna til å omfatte mangfald og likestilling for departementet som arbeidsgivar på generell basis. Regjeringa har sett eit mål om at 5 pst. av nytilsette i staten skal vere personar med nedsett funksjonsevne eller som har hol i CV-en. For å nå dette målet, har departementet mellom anna inngått ein avtale med NAV om å finne aktuelle kandidatar, som oppfyller krava i inkluderingsdugnaden, til relevante ledige stillingar i departementet. For 2020 var måloppnåinga for slike tilsetjingar i departementet på 4,8 pst.

Departementet har ført vidare samarbeidet med Fontenehuset. Denne ordninga gir personar som har falle utanfor arbeidslivet arbeidserfaring i departementet i opp til seks månadar. Departementet har sidan 2014 arbeidd systematisk med satsinga på lærlingar, og har for tida eit velfungerande prosjekt saman med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og OKStat. Dette prosjektet vil vare ut 2022.

Landbruks- og matdepartementet har over lang tid hatt merksemd på kjønnsbalanse på leiar-nivå og i dei ulike stillingskategoriane i departementet. Lønsskilnaden mellom kvinner og menn i departementet er liten. I departementet er 59 pst. kvinner, kvinnene er også i fleirtal i sakshandsamargruppa og blant toppleiarane. Det er om lag like mange mannlege og kvinnelege mellomleiarar med personalansvar. Sjå òg tabell 15.4 for detaljar.

For omtale av likestilling i dei underliggjande verksemdene, sjå dei respektive årsrapportane.

Landbruks- og matdepartementet sitt arbeid med å hindre diskriminering

Det følgjer av likestillings- og diskrimineringslova § 24 at offentlege styresmakter skal, i alt sitt virke, arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling og hindre diskriminering. Det skal greiast ut korleis det blir arbeidd med å sikre at departementet førebyggjer diskriminering.

Departementet sitt hovudansvar omfattar òg dei underliggjande verksemdene Mattilsynet, Landbruksdirektoratet, Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet. I tillegg har departementet eit indirekte ansvar for følgjande verksemdar: Graminor AS, Innovasjon Norge, Kimen Sävarelaboratoriet AS, Noregs forskingsråd, Statsforvaltaren, Statskog SF og Stiftelsen norsk mat.

Oppfølginga i departementet av aktivitets- og redegjerelsesplikta (ARP) for myndigheitsutøvarar blei forseinka som følgje av korona-

pandemien. Arbeidet blei sett i gang andre halvår 2020 og har hatt god framdrift i 2021.

Departementet arbeidde hausten 2021 mellom anna med å kartleggje og analysere risiko for diskriminering innan sitt ansvarsområde. Det inneber òg å avdekkje utilsikta diskriminering hos underliggjande verksemder.

Det er planlagt ein gjennomgang av om departementet sitt regelverk mv., kan føre til utilsikta diskriminering for verksemder som ikkje direkte er underliggjande, men som forvaltar budsjettmidler, lover, forskrifter og regelverk innan Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde.

Konsekvensar av koronoapandemien på likestilling

Som offentleg styresmakt er departementa forplikta til å vurdere likestillingskonsekvensar i alt sitt arbeid, jf. likestillings- og diskrimineringslova § 24 første ledd. Stortinget har i vedtak nr. 537 (2019–2020) bedt regjeringa kartleggje effekten av koronapandemien på likestillingsfeltet, og komme tilbake til Stortinget med resultat og funn på eigna måte. Landbruks- og matdepartementet vil gi ei overordna oversikt over konsekvensar som følgje av koronapandemien på likestilling i

2020 og så langt i 2021 innanfor sektoren. Departementet viser elles til Kulturdepartementet sin Prop. 1 S for ei samla oversikt over konsekvensar som følgje av koronapandemien på likestilling.

Reindrift

Då grensene blei stengde blei det etablert ei ordning der dei reindrifutøvarane som måtte krysse grensa for å arbeide med rein fekk unntak frå karantenereglane. Det var i hovudsak mannen som flytta med reinen over grensa og resten av storfamilien blei igjen.

Dette kan i enkelte tilfelle ha gjort at det i større grad er mannen som har følgd opp arbeidet med reinen under pandemien.

Nye næringar

Innanfor nye næringar i landbruket som til dømes lokalmat, reiseliv og «Inn på tunet», er det større representasjon av kvinnelege bedriftseigarar enn i næringa elles. Det er også desse bedriftene som har blitt særskild råka av koronapandemien i landbruket.

Tabell 15.4 Rapportering likestilling – del 1

		Kjønnsbalanse				Løn			
		Tal menn	Menn (pst.)	Tal kvinner	Kvinner (pst.)	Total (N)	Menn (kr)	Kvinner (kr)	Kvinner pst. av menn si løn
Til saman i virksomheten	2020	58	41	83	59	141	753 846	698 295	93
	2019	60	43	80	57	140	761 951	681 157	89
Toppleiing (departementsråd, kommunikasjonssjef og ekspedisjonssjefar)	2020	2	33	4	67	6	1 230 000	1 340 000	109
	2019	3	60	2	40	5	1 333 333	1 292 500	97
Mellomleiing (avdelingsdirektørar)	2020	9	47	8	53	17	908 945	894 626	98
	2019	10	53	9	47	19	884 443	897 492	101
Kategori 1 (spesialrådgivarar, fagdirektørar, underdirektørar, arkivleiar og prosjektleiarar)	2020	18	64	10	36	28	820 022	752 650	92
	2019	17	65	9	35	26	823 392	740 741	90
Kategori 2 (seniorrådgivarar)	2020	23	34	44	60	67	655 903	646 063	98
	2019	26	36	45	64	71	647 086	643 022	99
Kategori 3 (rådgivarar)	2020	5	25	15	75	20	539 700	565 548	105
	2019	4	25	12	75	16	512 675	559 515	109
Kategori 4 (førstekonsulentar, seniorkonsulentar)	2020	-	-	-	-	3	-	-	-
	2019	-	-	3	100	3	-	504 433	-

Tabell 15.5 Rapportering likestilling – del 2

	Deltid		Mellombels tilsetjing		Foreldrepermisjon		Sjukefråvær ¹	
	Menn (pst.)	Kvinner (pst.)	Menn (pst.)	Kvinner (pst.)	Menn (pst)	Kvinner (pst.)	Menn (pst.)	Kvinner (pst.)
2020	6,9	4,8	3,4	4,8	1,7	4,8	2,5	4,7
2019	5,0	15,0	6,7	2,5	0,0	6,3	3,2	6,5

¹ Tala er totalt sjukefråvær (både eigenmeldt og legemeldt) fordelte på kjønn.

16 Oversikt over lønsvilkåra til leiarar i heileigde statlege verksemdar

Tabell 16.1 Statskog SF

Utgifter 2020	Kroner
Løn, adm. dir	1 857 000
Pensjonsutgifter	139 000
Anna godtgjersle	13 000

Tabell 16.2 Staur gård AS (avvikla 31.12.2020)

Utgifter 2020	Kroner
Løn, dagleg leiar	1 324 469
Pensjonsutgifter	182 423
Anna godtgjersle	525 072

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2021–2022) om statsbudsjettet for år 2022 blir dei forslag til vedtak førde opp som er nemnde i eit framlagt forslag.

Forslag

Under Landbruks- og matdepartementet blir i Prop. 1 S (2021–2022) statsbudsjettet for budsjettåret 2022 dei forslag til vedtak som følgjer førde opp:

Kapitla 1100–1161, 4100–4150, 5576, 5652

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.			
1100	Landbruks- og matdepartementet		
	01 Driftsutgifter	168 315 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	15 610 000	
	45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, <i>kan overførast, kan nyttast under post 50</i>	2 720 000	
	50 Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	286 000	186 931 000
	Sum Administrasjon m.m.		186 931 000
Matpolitikk			
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet		
	50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Veterinærinstituttet	104 866 000	104 866 000
1115	Mattilsynet		
	01 Driftsutgifter	1 404 069 000	
	22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	13 185 000	
	71 Tilskott til erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	4 200 000	1 421 454 000
	Sum Matpolitikk		1 526 320 000
Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling			
1136	Kunnskapsutvikling m.m.		
	50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi	239 797 000	239 797 000
1137	Forskning og innovasjon		
	50 Forskingsaktivitet, Noregs forskingsråd	216 290 000	
	51 Grunnløyvingar m.m., Noregs forskingsråd	195 298 000	
	54 Næringsretta matforskning m.m.	175 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	70	Innovasjonsaktivitet m.m., <i>kan overføres</i>	3 000 000	589 588 000
		Sum Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling		829 385 000
		Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		
1138		Støtte til organisasjoner m.m.		
	70	Støtte til organisasjoner	41 302 000	
	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjoner og prosessar, <i>kan overføres</i>	1 298 000	
	72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	7 927 000	50 527 000
1139		Genressursar, miljø- og ressursregistreringar		
	71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	30 081 000	30 081 000
1140		Haubare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.		
	01	Driftsutgifter	14 829 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	27 183 000	
	71	Tilskott til viltformål, <i>kan overføres</i>	35 278 000	77 290 000
1141		Haubare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.		
	23	Jegerprøve m.m., <i>kan overføres</i>	3 701 000	
	75	Organisasjonar – haubare viltressursar	8 013 000	11 714 000
1142		Landbruksdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	243 682 000	
	45	Større utstyrskjøp og vedlikehald, <i>kan overføres</i>	12 051 000	
	50	Arealressurskart	7 592 000	
	60	Tilskott til veterinærdekning	179 494 000	
	70	Tilskott til fjellstuer	816 000	
	71	Tiltak for berekraftig reindrift, <i>kan overføres</i>	4 500 000	
	72	Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, <i>overslagsløyving</i>	520 000	
	73	Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, <i>overslagsløyving</i>	55 610 000	
	74	Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagde beitenekt	1 000 000	
	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overføres</i>	1 470 000 000	
	78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overføres</i>	15 520 000	
	80	Radioaktivitetstiltak, <i>kan overføres</i>	500 000	1 991 285 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
1148	Naturskade – erstatningar		
	71 Naturskade – erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	133 400 000	133 400 000
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket		
	51 Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket	4 943 000	
	71 Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	61 174 000	
	73 Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overførast</i>	45 852 000	111 969 000
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	19 000 000	
	50 Tilskott til Landbrukets utviklingsfond	1 378 553 000	
	70 Marknadstiltak, <i>kan overførast</i>	278 440 000	
	71 Tilskott ved avlingssvikt, <i>overslagsløyving</i>	83 000 000	
	73 Pristilskott, <i>overslagsløyving</i>	4 024 700 000	
	74 Direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	9 891 300 000	
	77 Utviklingstiltak, <i>kan overførast</i>	288 321 000	
	78 Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	1 534 845 000	17 498 159 000
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen		
	51 Tilskott til Utviklings- og investeringsfondet	55 500 000	
	72 Tilskott til organisasjonsarbeid	7 300 000	
	75 Kostnadssenkande og direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	97 700 000	
	79 Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	4 000 000	164 500 000
1161	Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn		
	70 Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver	13 968 000	
	75 Tilskott til oppsyn i statsallmenningar	9 980 000	23 948 000
	Sum Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		20 092 873 000
	Sum departementet sine utgifter		22 635 509 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.			
4100	Landbruks- og matdepartementet		
	01 Refusjonar m.m.	131 000	
	30 Husleige	1 023 000	1 154 000
	Sum Administrasjon m.m.		1 154 000
Matpolitikk			
4115	Mattilsynet		
	01 Gebyr m.m.	202 465 000	
	02 Driftsinntekter og refusjonar m.m.	6 177 000	208 642 000
	Sum Matpolitikk		208 642 000
Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling			
4136	Kunnskapsutvikling m.m.		
	30 Husleige, Norsk institutt for bioøkonomi	19 446 000	19 446 000
	Sum Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling		19 446 000
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak			
4141	Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.		
	01 Jegerprøve, gebyr m.m.	3 701 000	3 701 000
4142	Landbruksdirektoratet		
	01 Driftsinntekter, refusjonar m.m.	46 459 000	46 459 000
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	85 Marknadsordninga for korn	50 000	50 000
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet		
	70 Forskingsavgift på landbruksprodukt	175 000 000	
	72 Jeger- og fellingsavgifter	85 000 000	260 000 000
	Sum Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		310 210 000
Forretningsdrift			
5652	Statskog SF – renter og utbytte		
	85 Utbytte	16 750 000	16 750 000
	Sum Forretningsdrift		16 750 000
Sum departementet sine inntekter			556 202 000

Fullmakter til å overskride gitte løyvingar

II

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2022 kan:

1.

overskride løyvinga under	mot tilsvarende meirinntekter under
kap. 1115 post 01	kap. 4115 post 02
kap. 1137 post 54	kap. 5576 post 70
kap. 1141 post 23	kap. 4141 post 01
kap. 1142 post 01	kap. 4142 post 01

Meirinntekt som gir grunnlag for overskriding, skal òg dekkje meirverdiavgift knytt til overskridinga, og får difor òg verknad for kap. 1633, post 01 for dei statlege forvaltningsorgana som inngår i nettoordninga for meirverdiavgift.

Meirinntekter og eventuelle mindreinntekter blir tekne med i berekninga av overføring av ubrukt løyving til neste år.

2. overskride løyvinga under kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, med eit beløp som svarer til meirinntektene frå sal av eigedom avgrensa opp til 25 mill. kroner. Unytta meirinntekter frå sal av eigedom kan reknast med ved utrekning av overførbart beløp under løyvinga.

III

Forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2022 kan overskride løyvinga under kap. 1142 Landbruksdirektoratet, post 01 Driftsutgifter, med inntil 0,5 mill. kroner i samband med forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein.

Fullmakter til å pådra staten forpliktingar utover gitte løyvingar

IV

Tilsegnfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2022 kan gi tilsegn om tilskott ut over gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap.	Post	Nemning	Samla ramme
1148		Naturskade – erstatningar	
	71	Naturskade – erstatningar	74,3 mill. kroner
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	
	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket	115,2 mill. kroner

Andre fullmakter

V

Sal av fast eiendom

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2022 kan selje innkjøpt og opphavleg statseigedom for inntil 25,0 mill. kroner. Departementet kan trekkje utgifter ved salet frå salsinntektene før desse blir inntektsførte.

VI

Fullmakt til postering mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Landbruk- og matdepartementet i 2022 kan gi Landbruksdirektoratet fullmakt til regnskapsføring av a konto forskot til slakteri og meieri, og til forskingsavgift, omsetningsavgift og overproduksjonsavgift, mot mellomværendet med statskassen.

Andre vedtak

VII

Oppheving av oppmodningsvedtak

Vedtak nr. 445, 6. desember 2018 oppheves.

Vedlegg 1**Standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilde fullmakter**

Frå og med statsbudsjettet for 2010 har departementet presentert standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilde fullmakter (nettobudsjetterte verksemdar) som departementet har ansvaret for. Dette gjeld følgjande verksemdar:

- Norsk institutt for bioøkonomi
- Veterinærinstituttet

Formålet med nøkkeltala er i første rekkje å betre kontroll og innsyn frå Stortinget og regjeringa ved å presentere same type informasjon som blir gitt for dei bruttobudsjetterte verksemdene i dei ordinære oppstillingane i statsbudsjettet og statsrekneskapen. Framstillinga er basert på kontantprinsippet for gjeldande budsjettår og rekneskapstala for dei tre siste åra.

Kort gjennomgang av tabellmaterialet

Den første tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over utgifter og inntekter etter art. Formålet med tabellen er å vise brutto utgifter og inntekter for verksemda basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter same prinsipp som gjeld for dei bruttobudsjetterte verksemdene.

Den andre tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over inntekter etter inntektskjelde. Dei fleste nettobudsjetterte verksemdar har fleire inntektskjelder og formålet med den andre tabellen er å gi ei oversikt over dei ulike inntektskjeldene.

Den tredje tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over kontantbeholdninga til verksemda per 31. desember med spesifisering av dei formål kontantbeholdningane skal nyttast til. Formålet med tabellane er å vise dei samla overføringane til neste budsjettår og samansetjinga av overføringane.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)

Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
<i>1. Utgifter</i>				
Driftsutgifter				
Lønsutgifter	374 624	372 283	352 860	370 000
Varer og tenester	402 116	403 037	403 037	400 000
<i>Sum driftsutgifter</i>	<i>776 739</i>	<i>775 320</i>	<i>755 897</i>	<i>770 000</i>
Utgifter til investeringar				
Investeringar, større utstyrskjøp og vedlikehald	41 830	27 342	51 441	74 000
<i>Sum utgifter til investeringar</i>	<i>41 830</i>	<i>27 342</i>	<i>51 441</i>	<i>74 000</i>

Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
Overføringer fra verksemda				
Utbetalinger til andre statlege rekneskap	0	0	0	0
Andre utbetalinger	0	0	0	0
<i>Sum overføringsutgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansielle aktivitetar				
Kjøp av aksjar og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	0	0	0	0
<i>Sum finansielle utgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum utgifter</i>	<i>818 570</i>	<i>802 662</i>	<i>807 338</i>	<i>844 000</i>
2. Inntekter				
Driftsinntekter				
Inntekter frå sal av varer og tenester	10 512	16 864	14 838	15 000
Inntekter frå avgifter, gebyr og lisensar	0	0	0	0
Refusjonar	0	0	115 757	0
Andre driftsinntekter	15 323	60 448	132 269	119 000
<i>Sum driftsinntekter</i>	<i>25 835</i>	<i>77 312</i>	<i>262 864</i>	<i>134 000</i>
Inntekter frå investeringar				
Sal av varige driftsmiddel	0	0	0	0
<i>Sum inntekter frå investeringar</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Overføringer til verksemda				
Inntekter frå statlege løyvingar	418 637	386 180	423 331	395 000
Andre innbetalinger	325 461	350 468	278 598	315 000
<i>Sum overføringsinntekter</i>	<i>744 098</i>	<i>736 647</i>	<i>701 929</i>	<i>710 000</i>
Finansielle aktivitetar				
Innbetalinger ved sal av aksjar og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle inntekter	0	0	0	0
<i>Sum finansielle inntekter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>769 933</i>	<i>813 959</i>	<i>964 793</i>	<i>844 000</i>
3. Netto endring i kontantbeholdninga (2–1)	-48 637	11 296	157 455	0

Tabell 1.2 Norsk institutt for bioøkonomi – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
Løyvingar til finansiering av statsoppdraget				
Løyvingar frå fagdepartement	265 972	234 749	263 085	245 000
Løyvingar frå andre departement	0	0	0	0
Løyvingar frå andre statlege forvaltningsorgan	0	0	0	0
Tildelingar frå Noregs forskingsråd	152 665	151 431	160 246	150 000
<i>Sum løyvingar</i>	<i>418 637</i>	<i>386 180</i>	<i>423 331</i>	<i>395 000</i>
Offentlege og private bidrag				
Bidrag frå kommunar og fylkeskommunar	19 813	14 342	12 633	13 000
Bidrag frå private	59 362	57 946	36 066	40 000
Tildelingar frå internasjonale organisasjonar	12 723	25 235	33 619	35 000
<i>Sum bidrag</i>	<i>91 898</i>	<i>97 522</i>	<i>82 317</i>	<i>88 000</i>
Oppdragsinntekter m.m.				
Oppdrag frå statlege verksemder	32 421	34 905	23 817	25 000
Oppdrag frå kommunale og fylkeskommunale verksemder	8 792	8 024	5 896	10 000
Oppdrag frå private	55 591	41 754	68 621	70 000
Andre inntekter	162 594	245 573	360 812	256 000
<i>Sum oppdragsinntekter m.m.</i>	<i>259 398</i>	<i>330 257</i>	<i>459 145</i>	<i>361 000</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>769 933</i>	<i>813 959</i>	<i>964 793</i>	<i>844 000</i>

Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2018–2020

Rekneskapspost	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	Endring frå 2019 til 2020
Kontantbeholdning				
Behaldning på oppgjerskonto i Noregs Bank	219 082	226 395	382 185	155 791
Behaldning på andre bankkonti	4 730	8 731	10 394	1 663
Andre kontantbeholdningar	26	8	10	2
<i>Sum kontantar og kontantekvivalentar</i>	<i>223 838</i>	<i>235 134</i>	<i>392 589</i>	<i>157 455</i>

Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2018–2020

Rekneskapspost	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	Endring frå 2019 til 2020
Avsetjingar til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår				
Feriepengar m.m.	43 702	46 171	46 251	80
Skattetrekk og offentlege avgifter	43 334	52 811	42 670	-10 141
Gjeld til leverandørar	8 482	33 631	46 668	13 036
Gjeld til oppdragsgjeverar	-70 358	-76 410	-47 109	29 301
Anna netto gjeld/krav som har forfall i neste budsjettår	50 918	62 248	44 105	-18 144
<i>Sum til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår</i>	<i>76 079</i>	<i>118 453</i>	<i>132 585</i>	<i>14 132</i>
Avsetjingar til dekning av planlagde tiltak der kostnadene heilt eller delvis vil bli dekte i framtidige budsjettår				
Prosjekt finansiert av Noregs forskingsråd	17 810	8 112	21 996	13 884
Større påbyrja, fleirårige investeringsprosjekt av løyvinga frå fagdepartement	96 268	83 002	97 165	14 163
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvinga frå fagdepartementet	0	0	0	0
Andre avsetjingar til vedtekne formål, som ikkje er sett i gang	0	0	97 836	97 836
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvingar frå andre departement	0	0	0	0
<i>Sum avsetjingar til planlagde tiltak i framtidige budsjettår</i>	<i>114 078</i>	<i>91 114</i>	<i>216 997</i>	<i>125 883</i>
Andre avsetjingar				
Avsetjingar til andre formål/ikkje spesifiserte formål	25 502	17 630	17 630	0
Fri verksemdskapital	8 149	7 878	25 323	17 445
<i>Sum andre avsetjingar</i>	<i>33 652</i>	<i>25 508</i>	<i>42 954</i>	<i>17 445</i>
Langsiktig gjeld (netto)				
Langsiktig forplikting knytt til anleggsmidlar	0	0	0	0
Anna langsiktig gjeld	29	59	54	-5
<i>Sum langsiktig gjeld</i>	<i>29</i>	<i>59</i>	<i>54</i>	<i>-5</i>
<i>Sum nettogjeld og forpliktingar</i>	<i>223 838</i>	<i>235 134</i>	<i>392 589</i>	<i>157 455</i>

Veterinærinstituttet (VI)

Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
<i>1. Utgifter</i>				
Driftsutgifter				
Lønsutgifter	250 031	271 105	267 543	267 500
Varer og tenester	151 983	123 296	115 172	140 442
<i>Sum driftsutgifter</i>	<i>402 013</i>	<i>394 401</i>	<i>382 715</i>	<i>407 942</i>
Utgifter til investeringar				
Investeringar, større utstyrskjøp og vedlikehald	12 138	10 763	13 934	7 500
<i>Sum utgifter til investeringar</i>	<i>12 138</i>	<i>10 763</i>	<i>13 934</i>	<i>7 500</i>
Overføringer frå verksemda				
Utbetalningar til andre statlege rekneskap	0	0	0	0
Andre utbetalningar	0	0	0	0
<i>Sum overføringsutgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansielle aktivitetar				
Kjøp av aksjar og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	0	0	302	0
<i>Sum finansielle utgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>302</i>	<i>0</i>
<i>Sum utgifter</i>	<i>414 151</i>	<i>405 164</i>	<i>396 951</i>	<i>415 442</i>
<i>2. Inntekter</i>				
Driftsinntekter				
Inntekter frå sal av varer og tenester	176 824	152 766	139 455	160 933
Inntekter frå avgifter, gebyr og lisensar	0	0	0	0
Refusjonar	0	0	40 580	0
Andre driftsinntekter	11 009	57	0	600
<i>Sum driftsinntekter</i>	<i>187 834</i>	<i>152 823</i>	<i>180 035</i>	<i>161 533</i>
Inntekter frå investeringar				
Sal av varige driftsmiddel	0	0	0	0
<i>Sum inntekter frå investeringar</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
Overføringer til verksemda				
Inntekter frå statlege løyvingar	208 676	229 162	233 238	206 870
Andre innbetalingar	0	71 257	51 020	44 149
<i>Sum overføringsinntekter</i>	<i>208 676</i>	<i>300 419</i>	<i>284 258</i>	<i>251 019</i>
Finansielle aktivitetar				
Innbetalningar ved sal av aksjar og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle inntekter	12	0	1 024	0
<i>Sum finansielle inntekter</i>	<i>12</i>	<i>0</i>	<i>1 024</i>	<i>0</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>396 522</i>	<i>453 242</i>	<i>465 317</i>	<i>412 552</i>
<i>3. Netto endring i kontantbeholdninga (2–1)</i>	<i>-17 629</i>	<i>48 078</i>	<i>68 366</i>	<i>-2 890</i>

Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
Løyvingar til finansiering av statsoppdraget				
Løyvingar frå fagdepartement	109 712	139 541	123 154	103 170
Løyvingar frå andre departement	67 528	63 805	64 988	69 200
Løyvingar frå andre statlege forvaltningsorgan	0	0	40 580	0
Tildelingar frå Noregs forskingsråd	31 435	25 816	45 096	32 000
<i>Sum løyvingar</i>	<i>208 676</i>	<i>229 162</i>	<i>273 818</i>	<i>204 370</i>
Offentlege og private bidrag				
Bidrag frå kommunar og fylkeskommunar og fond	60 159	64 960	23 450	30 317
Tilskudd frå NFR	0	28 504	22 376	36 173
Tildelingar frå internasjonale organisasjonar	-714	6 297	5 194	7 976
<i>Sum bidrag</i>	<i>59 445</i>	<i>99 761</i>	<i>51 020</i>	<i>74 466</i>

Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	2018	2019	2020	Budsjett 2021
Oppdragsinntekter m.m.				
Oppdrag frå statlege verksemder	102 427	82 514	79 900	115 831
Oppdrag frå kommunale og fylkeskommunale verksemder	0	1 014	899	0
Oppdrag frå private	0	30 462	47 034	17 285
Andre inntekter	25 974	10 329	10 131	600
<i>Sum oppdragsinntekter m.m.</i>	<i>128 401</i>	<i>124 319</i>	<i>140 479</i>	<i>133 716</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>396 522</i>	<i>453 242</i>	<i>465 317</i>	<i>412 552</i>

Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2018–2020

Rekneskapspost	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	Endring frå 2019 til 2020
Kontantbeholdning				
Behaldning på oppgjerskonto i Noregs Bank	72 881	120 960	189 326	68 366
Behaldning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdningar	0	0	0	0
<i>Sum kontantar og kontantekvivalentar</i>	<i>72 881</i>	<i>120 960</i>	<i>189 326</i>	<i>68 366</i>
Avsetjingar til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår				
Feriepengar m.m.	21 603	21 336	20 972	-364
Skattetrekk og offentlege avgifter	27 189	28 359	20 564	-7 795
Gjeld til leverandørar	-26 746	-20 575	21 129	41 704
Gjeld til oppdragsgjevarar	5 286	12 587	8 110	-4 477
Anna netto gjeld/fordring som har forfall i neste budsjettår	22 290	28 220	-16 632	-44 852
<i>Sum til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår</i>	<i>49 622</i>	<i>69 927</i>	<i>54 143</i>	<i>-15 784</i>

Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2018–2020

Rekneskapspost	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	Endring frå 2019 til 2020
Avsetjingar til dekning av planlagde tiltak der kostnadene heilt eller delvis vil bli dekte i framtidige budsjettår				
Prosjekt finansiert av Noregs forskingsråd	19 669	9 916	4 816	-5 100
Større påbyrja, fleirårige investeringsprosjekt av løyvinga frå fagdepartement	0	12 000	0	-12 000
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvinga frå fagdepartementet	0	19 666	64 570	44 904
Andre avsetjingar til vedtekne formål, som ikkje er sett i gang	0	0	40 580	40 580
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvingar frå andre departement	0	3 174	5 953	2 779
<i>Sum avsetjingar til planlagde tiltak i framtidige budsjettår</i>	<i>19 669</i>	<i>44 756</i>	<i>115 919</i>	<i>71 163</i>
Andre avsetjingar				
Avsetjingar til andre formål/ikkje spesifiserte formål	0	0	0	0
Fri verksemdskapital	3 640	6 327	19 314	12 987
<i>Sum andre avsetjingar</i>	<i>3 640</i>	<i>6 327</i>	<i>19 314</i>	<i>12 987</i>
Langsiktig gjeld (netto)				
Langsiktig forplikting knytt til anleggsmidlar	0	0	0	0
Anna langsiktig gjeld	-50	-50	-50	0
<i>Sum langsiktig gjeld</i>	<i>-50</i>	<i>-50</i>	<i>-50</i>	<i>0</i>
<i>Sum nettogjeld og forpliktingar</i>	<i>72 881</i>	<i>120 960</i>	<i>189 325</i>	<i>68 366</i>

Vedlegg 2**Oversikt over fullmakter som gjelder meir enn eit budsjettår****Fullmakter**

Oversikta under viser dei fullmakter som departementet har fått og som gjeld for meir enn eitt budsjettår. Fullmaktene gjeld næringsavtalene.

Fullmakter som gjeld næringsavtalene

Heimel	Innhald
Prop. 200 S (2020–2021)/ Innst. 657 S (2020–2021) Jf. vedtak 1264 den 16. juni 2021.	Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2022.
Prop. 189 S (2020–2021) / Innst. 628 S (2020–2021) Jf. vedtak 1266 den 16. juni 2021.	Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2022.

Bestilling av publikasjonar

Trygging- og serviceorganisasjonen til departementa

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonane er også tilgjengelege på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 10/2021

